നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

സംയുത്തനികായോ

മഹാവഗ്ഗോ

൧. മഗ്ഗസംയുത്തം

൧. അവിജ്ജാവഗ്ഗോ

൧. അവിജ്ജാസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''അവിജ്ജാ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബങ്ഗമാ അകുസലാനം ധമ്മാനം സമാപത്തിയാ, അന്വദേവ [അനുദേവ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] അഹിരികം അനോത്തപ്പം . അവിജ്ജാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അവിദ്ദസുനോ മിച്ഛാദിട്ഠി പഹോതി; മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ മിച്ഛാസങ്കപ്പോ പഹോതി; മിച്ഛാസങ്കപ്പസ്സ മിച്ഛാവാചാ പഹോതി; മിച്ഛാവാചസ്സ മിച്ഛാകമ്മന്തോ പഹോതി; മിച്ഛാകമ്മന്തസ്സ മിച്ഛാആജീവോ പഹോതി; മിച്ഛാആജീവസ്സ മിച്ഛാവായാമോ പഹോതി; മിച്ഛാവായാമസ്സ മിച്ഛാസതി പഹോതി; മിച്ഛാസതിസ്സ മിച്ഛാസമാധി പഹോതി.

''വിജ്ജാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബങ്ഗമാ കുസലാനം ധമ്മാനം സമാപത്തിയാ, അന്വദേവ ഹിരോത്തപ്പം. വിജ്ജാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ , വിദ്ദസുനോ സമ്മാദിട്ഠി പഹോതി; സമ്മാദിട്ഠിസ്സ സമ്മാസങ്കപ്പോ പഹോതി; സമ്മാസങ്കപ്പസ്സ സമ്മാവാചാ പഹോതി; സമ്മാവാചസ്സ സമ്മാകമ്മന്തോ പഹോതി; സമ്മാകമ്മന്തസ്സ സമ്മാആജീവോ പഹോതി; സമ്മാആജീവസ്സ സമ്മാവായാമോ പഹോതി; സമ്മാവായാമസ്സ സമ്മാസതി പഹോതി; സമ്മാസതിസ്സ സമ്മാസമാധി പഹോതീ''തി. പഠമം.

൨. ഉപഡ്ഢസുത്തം

൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി നഗരകം നാമ [നാഗരകം നാമ (സീ॰), സക്കരം നാമ (സ്യാ॰ ക॰)] സക്യാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഉപഡ്ഢമിദം, ഭന്തേ, ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ''തി.

“മാ ഹേവം, ആനന്ദ, മാ ഹേവം, ആനന്ദ! സകലമേവിദം, ആനന്ദ, ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം; സമ്മാസങ്കപ്പം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം ...പേ... സമ്മാവാചം ഭാവേതി ...പേ... സമ്മാകമ്മന്തം ഭാവേതി...പേ... സമ്മാആജീവം ഭാവേതി...പേ... സമ്മാവായാമം ഭാവേതി...പേ... സമ്മാസതിം ഭാവേതി...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി.

“തദമിനാപേതം , ആനന്ദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമേവിദം ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ. മമഞ്ഹി, ആനന്ദ, കല്യാണമിത്തം ആഗമ്മ ജാതിധമ്മാ സത്താ ജാതിയാ പരിമുച്ചന്തി; ജരാധമ്മാ സത്താ ജരായ പരിമുച്ചന്തി; മരണധമ്മാ സത്താ മരണേന പരിമുച്ചന്തി; സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാ സത്താ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസേഹി പരിമുച്ചന്തി. ഇമിനാ ഖോ ഏതം, ആനന്ദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമേവിദം ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ”തി. ദുതിയം.

൩. സാരിപുത്തസുത്തം

൩. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സകലമിദം, ഭന്തേ, ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ”തി.

“സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! സകലമിദം, സാരിപുത്ത, ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി?

“ഇധ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... സമ്മാസമാധിം

ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി.

''തദമിനാപേതം, സാരിപുത്ത, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമിദം ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ. മമഞ്ഹി, സാരിപുത്ത, കല്യാണമിത്തം ആഗമ്മ ജാതിധമ്മാ സത്താ ജാതിയാ പരിമുച്ചന്തി; ജരാധമ്മാ സത്താ ജരായ പരിമുച്ചന്തി; മരണധമ്മാ സത്താ മരണേന പരിമുച്ചന്തി; സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാ സത്താ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസേഹി പരിമുച്ചന്തി. ഇമിനാ ഖോ ഏതം, സാരിപുത്ത, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമിദം ബ്രഹ്മചരിയം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ''തി. തതിയം.

൪. ജാണുസ്സോണിബ്രാഹ്മണസുത്തം

൪. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ജാണുസ്സോണിം ബ്രാഹ്മണം സബ്ബസേതേന വളവാഭിരഥേന [വളഭീരഥേന (സീ॰)] സാവത്ഥിയാ നിയ്യായന്തം. സേതാ സുദം അസ്സാ യുത്താ ഹോന്തി സേതാലങ്കാരാ, സേതോ രഥോ, സേതപരിവാരോ, സേതാ രസ്മിയോ, സേതാ പതോദലട്ഠി, സേതം ഛത്തം, സേതം ഉണ്ഹീസം , സേതാനി വത്ഥാനി, സേതാ ഉപാഹനാ, സേതായ സുദം വാലബീജനിയാ ബീജീയതി. തമേനം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - ''ബ്രഹ്മം വത, ഭോ, യാനം! ബ്രഹ്മയാനരൂപം വത, ഭോ''തി!!

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസിം. അദ്ദസം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ജാണുസ്സോണിം ബ്രാഹ്മണം സബ്ബസേതേന വളവാഭിരഥേന സാവത്ഥിയാ നിയ്യായന്തം. സേതാ സുദം അസ്സാ യുത്താ ഹോന്തി സേതാലങ്കാരാ, സേതോ രഥോ, സേതപരിവാരോ, സേതാ രസ്മിയോ, സേതാ പതോദലട്ഠി, സേതം ഛത്തം, സേതം ഉണ്ഹീസം, സേതാനി വത്ഥാനി, സേതാ ഉപാഹനാ, സേതായ സുദം വാലബീജനിയാ ബീജീയതി. തമേനം ജനോ ദിസ്വാ ഏവമാഹ - 'ബ്രഹ്മം വത, ഭോ, യാനം! ബ്രഹ്മയാനരൂപം വത, ഭോ'തി!! സക്കാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ബ്രഹ്മയാനം പഞ്ഞാപേതു''ന്തി?

''സക്കാ , ആനന്ദാ''തി ഭഗവാ അവോച - ''ഇമസ്സേവ ഖോ ഏതം, ആനന്ദ, അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ അധിവചനം - 'ബ്രഹ്മയാനം' ഇതിപി, 'ധമ്മയാനം' ഇതിപി, 'അനുത്തരോ സങ്ഗാമവിജയോ' ഇതിപീ''തി.

“സമ്മാദിട്ഠി, ആനന്ദ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ രാഗവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി, ദോസവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി, മോഹവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി. സമ്മാസങ്കപ്പോ, ആനന്ദ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ രാഗവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, ദോസവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, മോഹവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി. സമ്മാവാചാ, ആനന്ദ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ രാഗവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി, ദോസ...പേ॰... മോഹവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി. സമ്മാകമ്മന്തോ, ആനന്ദ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ രാഗവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, ദോസ... മോഹവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി. സമ്മാആജീവോ, ആനന്ദ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ രാഗവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, ദോസ... മോഹവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി . സമ്മാവായാമോ, ആനന്ദ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ രാഗവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, ദോസ... മോഹവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി. സമ്മാസതി, ആനന്ദ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ രാഗവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി, ദോസ... മോഹവിനയപരിയോസാനാ ഹോതി. സമ്മാസമാധി, ആനന്ദ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ രാഗവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി, ദോസ... മോഹവിനയപരിയോസാനോ ഹോതി.

“ഇമിനാ ഖോ ഏതം, ആനന്ദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ ഇമസ്സേവേതം അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ അധിവചനം - ‘ബ്രഹ്മയാനം’ ഇതിപി, ‘ധമ്മയാനം’ ഇതിപി, ‘അനുത്തരോ സങ്ഗാമവിജയോ’ ഇതിപീ”തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

“യസ്സ സദ്ധാ ച പഞ്ഞാ ച, ധമ്മാ യുത്താ സദാ ധുരം;
ഹിരീ ഈസാ മനോ യോത്തം, സതി ആരക്ഖസാരഥി.

“രഥോ സീലപരിക്ഖാരോ, ഝാനക്ഖോ ചക്കവീരിയോ;
ഉപേക്ഖാ ധുരസമാധി, അനിച്ഛാ പരിവാരണം.

“അബ്യാപാദോ അവിഹിംസാ, വിവേകോ യസ്സ ആവുധം;
തിതിക്ഖാ ചമ്മസന്നാഹോ [വമ്മസന്നാഹോ (സീ॰)], യോഗക്ഖേമായ വത്തതി.

“ഏതദത്തനി സമ്ഭൂതം, ബ്രഹ്മയാനം അനുത്തരം;
നിയ്യന്തി ധീരാ ലോകമ്ഹാ, അഞ്ഞദത്ഥു ജയം ജയ”ന്തി. ചതുത്ഥം;

൫. കിമത്ഥിയസുത്തം

൫. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു...പേ॰... ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

“ഇധ നോ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ അമ്ഹേ ഏവം പുച്ഛന്തി - ‘കിമത്ഥിയം, ആവുസോ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി? ഏവം പുട്ഠാ മയം, ഭന്തേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരോമ - ‘ദുക്ഖസ്സ ഖോ, ആവുസോ, പരിഞ്ഞത്ഥം ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം

വുസ്സതീ'തി. കച്ചി മയം, ഭന്തേ, ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരമാനാ വുത്തവാദിനോ ചേവ ഭഗവതോ ഹോമ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖാമ, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോമ, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതീ''തി?

''തഗ്ഘ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരമാനാ വുത്തവാദിനോ ചേവ മേ ഹോഥ, ന ച മം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖഥ, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോഥ, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതി. ദുക്ഖസ്സ ഹി പരിഞ്ഞത്ഥം മയി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി. സചേ വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'അത്ഥി പനാവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ ദുക്ഖസ്സ പരിഞ്ഞായാ'തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - 'അത്ഥി ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ ദുക്ഖസ്സ പരിഞ്ഞായാ'''തി.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, കതമാ പടിപദാ ഏതസ്സ ദുക്ഖസ്സ പരിഞ്ഞായാതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, അയം പടിപദാ ഏതസ്സ ദുക്ഖസ്സ പരിഞ്ഞായാതി. ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമഅഞ്ഞതരഭിക്ഖുസുത്തം

൬. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''ബ്രഹ്മചരിയം, ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ഭന്തേ, ബ്രഹ്മചരിയം, കതമം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി?

''അയമേവ ഖോ, ഭിക്ഖു, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ബ്രഹ്മചരിയം, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി . യോ ഖോ, ഭിക്ഖു, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - ഇദം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയഅഞ്ഞതരഭിക്ഖുസുത്തം

൭. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

'''രാഗവിനയോ ദോസവിനയോ മോഹവിനയോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിസ്സ നു ഖോ ഏതം, ഭന്തേ, അധിവചനം - 'രാഗവിനയോ ദോസവിനയോ മോഹവിനയോ'''തി? ''നിബ്ബാനധാതുയാ ഖോ ഏതം, ഭിക്ഖു, അധിവചനം - 'രാഗവിനയോ ദോസവിനയോ മോഹവിനയോ'തി. ആസവാനം ഖയോ തേന വുച്ചതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''അമതം, അമത'ന്തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ഭന്തേ, അമതം, കതമോ അമതഗാമിമഗ്ഗോ''തി? ''യോ ഖോ, ഭിക്ഖു, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - ഇദം വുച്ചതി അമതം. അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ അമതഗാമിമഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധീ''തി. സത്തമം.

൮. വിഭങ്ഗസുത്തം

൮. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അരിയം വോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ദേസേസ്സാമി വിഭജിസ്സാമി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാദിട്ഠി? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖേ ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേ ഞാണം , ദുക്ഖനിരോധേ ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ ഞാണം - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാദിട്ഠി.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസങ്കപ്പോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നേക്ഖമ്മസങ്കപ്പോ , അബ്യാപാദസങ്കപ്പോ, അവിഹിംസാസങ്കപ്പോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസങ്കപ്പോ.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവാചാ? യാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മുസാവാദാ വേരമണീ, പിസുണായ വാചായ വേരമണീ, ഫരുസായ വാചായ വേരമണീ, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണീ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവാചാ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാകമ്മന്തോ? യാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പാണാതിപാതാ വേരമണീ, അദിന്നാദാനാ വേരമണീ, അബ്രഹ്മചരിയാ വേരമണീ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാകമ്മന്തോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാആജീവോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ മിച്ഛാആജീവം പഹായ സമ്മാആജീവേന ജീവിതം കപ്പേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാആജീവോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവായാമോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി, ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി...പേ॰... അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാവായാമോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസതി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസമാധി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസമാധീ”തി. അട്ഠമം.

൯. സൂകസുത്തം

൯. സാവത്ഥിനിദാനം . “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സാലിസൂകം വാ യവസൂകം വാ മിച്ഛാപണിഹിതം ഹത്ഥേന വാ പാദേന വാ അക്കന്തം ഹത്ഥം വാ പാദം വാ ഭിന്ദിസ്സതി [ഭേച്ഛതി (ക॰)], ലോഹിതം വാ ഉപ്പാദേസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? മിച്ഛാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, സൂകസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ വത ഭിക്ഖു മിച്ഛാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ മിച്ഛാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദിസ്സതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേസ്സതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? മിച്ഛാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയാ.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സാലിസൂകം വാ യവസൂകം വാ സമ്മാപണിഹിതം ഹത്ഥേന വാ പാദേന വാ അക്കന്തം ഹത്ഥം വാ പാദം വാ ഭിന്ദിസ്സതി, ലോഹിതം വാ ഉപ്പാദേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സമ്മാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ , സൂകസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ വത ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദിസ്സതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേസ്സതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സമ്മാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയാ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരോതീതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰…

സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരോതീ''തി. നവമം.

൧൦. നന്ദിയസുത്തം

൧൦. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ നന്ദിയോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ നന്ദിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കതി നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ നിബ്ബാനങ്ഗമാ ഹോന്തി നിബ്ബാനപരായനാ നിബ്ബാനപരിയോസാനാ''തി?

''അട്ഠിമേ ഖോ, നന്ദിയ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ നിബ്ബാനങ്ഗമാ ഹോന്തി നിബ്ബാനപരായനാ നിബ്ബാനപരിയോസാനാ. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേ ഖോ, നന്ദിയ, അട്ഠ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ നിബ്ബാനങ്ഗമാ ഹോന്തി നിബ്ബാനപരായനാ നിബ്ബാനപരിയോസാനാ''തി. ഏവം വുത്തേ നന്ദിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം , ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ദസമം.

അവിജ്ജാവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അവിജ്ജഞ്ച ഉപഡ്ഢഞ്ച, സാരിപുത്തോ ച ബ്രാഹ്മണോ;
കിമത്ഥിയോ ച ദ്വേ ഭിക്ഖൂ, വിഭങ്ഗോ സൂകനന്ദിയാതി.

൨. വിഹാരവഗ്ഗോ

൧. പഠമവിഹാരസുത്തം

൧൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''ഇച്ഛാമഹം, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢമാസം പടിസല്ലിയിതും. നമ്ഹി കേനചി ഉപസങ്കമിതബ്ബോ, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേനാ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നാസ്സുധ കോചി ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമതി, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ അഡ്ഢമാസസ്സ അച്ചയേന പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യേന സ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, വിഹാരേന പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ വിഹരാമി, തസ്സ പദേസേന വിഹാസിം. സോ ഏവം പജാനാമി - 'മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാപി വേദയിതം; സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാപി വേദയിതം...പേ॰... മിച്ഛാസമാധിപച്ചയാപി വേദയിതം; സമ്മാസമാധിപച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദപച്ചയാപി വേദയിതം; വിതക്കപച്ചയാപി വേദയിതം; സഞ്ഞാപച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദോ ച അവൂപസന്തോ ഹോതി, വിതക്കോ

ച അവൂപസന്തോ ഹോതി, സഞ്ഞാ ച അവൂപസന്താ ഹോതി, തപ്പച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദോ ച വൂപസന്തോ ഹോതി, വിതക്കോ ച വൂപസന്തോ ഹോതി, സഞ്ഞാ ച വൂപസന്താ ഹോതി, തപ്പച്ചയാപി വേദയിതം; അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അത്ഥി ആയാമം [വായാമം (സീ॰ സ്യാ॰)], തസ്മിമ്പി ഠാനേ അനുപ്പത്തേ തപ്പച്ചയാപി വേദയിത'''ന്തി. പഠമം.

൨. ദുതിയവിഹാരസുത്തം

൧൨. സാവത്ഥിനിദാനം. ''ഇച്ഛാമഹം, ഭിക്ഖവേ, തേമാസം പടിസല്ലിയിതും. നമ്ഹി കേനചി ഉപസങ്കമിതബ്ബോ, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേനാ''തി . ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നാസ്സുധ കോചി ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമതി, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ തേമാസസ്സ അച്ചയേന പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യേന സ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, വിഹാരേന പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ വിഹരാമി, തസ്സ പദേസേന വിഹാസിം. സോ ഏവം പജാനാമി - 'മിച്ഛാദിട്ഠിപച്ചയാപി വേദയിതം; മിച്ഛാദിട്ഠിവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം; സമ്മാദിട്ഠിപച്ചയാപി വേദയിതം; സമ്മാദിട്ഠിവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം...പേ॰... മിച്ഛാസമാധിപച്ചയാപി വേദയിതം; മിച്ഛാസമാധിവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം, സമ്മാസമാധിപച്ചയാപി വേദയിതം; സമ്മാസമാധിവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദപച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം; വിതക്കപച്ചയാപി വേദയിതം; വിതക്കവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം; സഞ്ഞാപച്ചയാപി വേദയിതം; സഞ്ഞാവൂപസമപച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദോ ച അവൂപസന്തോ ഹോതി, വിതക്കോ ച അവൂപസന്തോ ഹോതി, സഞ്ഞാ ച അവൂപസന്താ ഹോതി, തപ്പച്ചയാപി വേദയിതം; ഛന്ദോ ച വൂപസന്തോ ഹോതി , വിതക്കോ ച വൂപസന്തോ ഹോതി, സഞ്ഞാ ച വൂപസന്താ ഹോതി, തപ്പച്ചയാപി വേദയിതം; അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അത്ഥി ആയാമം [വായാമം (സീ॰ സ്യാ॰)], തസ്മിമ്പി ഠാനേ അനുപ്പത്തേ തപ്പച്ചയാപി വേദയിത'''ന്തി. ദുതിയം.

൩. സേക്ഖസുത്തം

൧൩. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''സേക്ഖോ, സേക്ഖോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സേക്ഖോ ഹോതീ''തി?

''ഇധ, ഭിക്ഖു, സേക്ഖായ സമ്മാദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ ഹോതി...പേ॰... സേക്ഖേന സമ്മാസമാധിനാ സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഏത്താവതാ ഖോ, ഭിക്ഖു, സേക്ഖോ ഹോതീ''തി. തതിയം.

൪. പഠമഉപ്പാദസുത്തം

൧൪. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ

സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഉപ്പാദസുത്തം

൬൫. സാവത്ഥിനിദാനം . ''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി . ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമപരിസുദ്ധസുത്തം

൬൬. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ അനങ്ഗണാ വിഗതൂപക്കിലേസാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ ധമ്മാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ അനങ്ഗണാ വിഗതൂപക്കിലേസാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയപരിസുദ്ധസുത്തം

൬൭. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ അനങ്ഗണാ വിഗതൂപക്കിലേസാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ ധമ്മാ പരിസുദ്ധാ പരിയോദാതാ അനങ്ഗണാ വിഗതൂപക്കിലേസാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ''തി. സത്തമം.

൮. പഠമകുക്കുടാരാമസുത്തം

൬൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ ആയസ്മാ ച ഭദ്ദോ പാടലിപുത്തേ വിഹരന്തി കുക്കുടാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച -

'''അബ്രഹ്മചരിയം, അബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, അബ്രഹ്മചരിയ''ന്തി? ''സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'അബ്രഹ്മചരിയം,

അബ്രഹ്മചരിയന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, അബ്രഹ്മചരിയ'''ന്തി? ''ഏവമാവുസോ''തി. ''അയമേവ ഖോ , ആവുസോ, അട്ഠങ്ഗികോ മിച്ഛാമഗ്ഗോ അബ്രഹ്മചരിയം, സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധീ''തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയകുക്കുടാരാമസുത്തം

൧൯. പാടലിപുത്തനിദാനം. '''ബ്രഹ്മചരിയം, ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം, കതമം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി? ''സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'ബ്രഹ്മചരിയം, ബ്രഹ്മചരിയന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ , ബ്രഹ്മചരിയം, കതമം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന'''ന്തി? ''ഏവമാവുസോ''തി. ''അയമേവ ഖോ, ആവുസോ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ബ്രഹ്മചരിയം, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. യോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - ഇദം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി. നവമം.

൧൦. തതിയകുക്കുടാരാമസുത്തം

൨൦. പാടലിപുത്തനിദാനം. '''ബ്രഹ്മചരിയം, ബ്രഹ്മചരിയ'ന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം, കതമോ ബ്രഹ്മചാരീ, കതമം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി? ''സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'ബ്രഹ്മചരിയം, ബ്രഹ്മചരിയന്തി, ആവുസോ ആനന്ദ, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, ബ്രഹ്മചരിയം, കതമോ ബ്രഹ്മചാരീ, കതമം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന'''ന്തി? ''ഏവമാവുസോ''തി. ''അയമേവ ഖോ, ആവുസോ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ബ്രഹ്മചരിയം, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഇമിനാ അരിയേന അട്ഠങ്ഗികേന മഗ്ഗേന സമന്നാഗതോ - അയം വുച്ചതി ബ്രഹ്മചാരീ. യോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - ഇദം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാന''ന്തി. ദസമം.

തീണി സുത്തന്താനി ഏകനിദാനാനി.വിഹാരവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ വിഹാരാ ച സേക്ഖോ ച, ഉപ്പാദാ അപരേ ദുവേ;
പരിസുദ്ധേന ദ്വേ വുത്താ, കുക്കുടാരാമേന തയോതി.

൩. മിച്ഛത്തവഗ്ഗോ

൧. മിച്ഛത്തസുത്തം

൨൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''മിച്ഛത്തഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സമ്മത്തഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛത്തം? സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധി . ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛത്തം.

കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മത്തം? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മത്ത''ന്തി. പഠമം.

൨. അകുസലധമ്മസുത്തം

൨൨. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അകുസലേ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേ ദേസേസ്സാമി, കുസലേ ച ധമ്മേ. തം സുണാഥ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, അകുസലാ ധമ്മാ? സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി…പേ॰… മിച്ഛാസമാധി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, അകുസലാ ധമ്മാ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, കുസലാ ധമ്മാ ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, കുസലാ ധമ്മാ''തി. ദുതിയം.

൩. പഠമപടിപദാസുത്തം

൨൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ''മിച്ഛാപടിപദഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സമ്മാപടിപദഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപദാ? സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി…പേ॰… മിച്ഛാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപദാ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപദാ''തി. തതിയം.

൪. ദുതിയപടിപദാസുത്തം

൨൪. സാവത്ഥിനിദാനം. ''ഗിഹിനോ വാഹം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതസ്സ വാ മിച്ഛാപടിപദം ന വണ്ണേമി. ഗിഹി വാ, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതോ വാ മിച്ഛാപടിപന്നോ മിച്ഛാപടിപത്താധികരണഹേതു നാരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം''.

''കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപദാ? സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി…പേ॰… മിച്ഛാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപദാ. ഗിഹിനോ വാഹം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതസ്സ വാ മിച്ഛാപടിപദം ന വണ്ണേമി. ഗിഹി വാ, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതോ വാ മിച്ഛാപടിപന്നോ മിച്ഛാപടിപത്താധികരണഹേതു നാരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം.

''ഗിഹിനോ വാഹം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതസ്സ വാ സമ്മാപടിപദം വണ്ണേമി. ഗിഹി വാ, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതോ വാ സമ്മാപടിപന്നോ സമ്മാപടിപത്താധികരണഹേതു ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലം. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപദാ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപദാ. ഗിഹിനോ വാഹം, ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതസ്സ വാ സമ്മാപടിപദം വണ്ണേമി. ഗിഹി വാ, ഭിക്ഖവേ , പബ്ബജിതോ വാ സമ്മാപടിപന്നോ സമ്മാപടിപത്താധികരണഹേതു ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസല''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമഅസപ്പുരിസസുത്തം

൨൫. സാവത്ഥിനിദാനം . ''അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സപ്പുരിസഞ്ച . തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, മിച്ഛാസങ്കപ്പോ, മിച്ഛാവാചോ, മിച്ഛാകമ്മന്തോ, മിച്ഛാആജീവോ, മിച്ഛാവായാമോ, മിച്ഛാസതി, മിച്ഛാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ''.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചോ, സമ്മാകമ്മന്തോ , സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഅസപ്പുരിസസുത്തം

൨൬. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച. സപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ''.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധി, മിച്ഛാഞാണീ, മിച്ഛാവിമുത്തി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാസമാധി, സമ്മാഞാണീ, സമ്മാവിമുത്തി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. കുമ്ഭസുത്തം

൨൭. സാവത്ഥിനിദാനം . ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ അനാധാരോ സുപ്പവത്തിയോ ഹോതി, സാധാരോ ദുപ്പവത്തിയോ ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം അനാധാരം സുപ്പവത്തിയം ഹോതി, സാധാരം ദുപ്പവത്തിയം ഹോതി. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസ്സ ആധാരോ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം ചിത്തസ്സ ആധാരോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ അനാധാരോ സുപ്പവത്തിയോ ഹോതി, സാധാരോ ദുപ്പവത്തിയോ ഹോതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം അനാധാരം സുപ്പവത്തിയം ഹോതി, സാധാരം ദുപ്പവത്തിയം ഹോതീ''തി. സത്തമം.

൮. സമാധിസുത്തം

൨൮. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അരിയം വോ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാസമാധിം ദേസേസ്സാമി സഉപനിസം സപരിക്ഖാരം. തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ സമ്മാസമാധി സഉപനിസോ സപരിക്ഖാരോ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസതി [സമ്മാസമാധി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. യാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേഹി സത്തഹങ്ഗേഹി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതാ സപരിക്ഖാരതാ [സപരിക്ഖതാ (സീ॰ പീ॰)] - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ സമ്മാസമാധി സഉപനിസോ ഇതിപി സപരിക്ഖാരോ ഇതിപീ''തി. അട്ഠമം.

൯. വേദനാസുത്തം

൨൯. സാവത്ഥിനിദാനം. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ. കതമാ തിസ്സോ? സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വേദനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വേദനാനം പരിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി . ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വേദനാനം പരിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. നവമം.

൧൦. ഉത്തിയസുത്തം

൩൦. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'പഞ്ച കാമഗുണാ വുത്താ ഭഗവതാ. കതമേ നു ഖോ പഞ്ച കാമഗുണാ വുത്താ ഭഗവതാ''തി? ''സാധു സാധു, ഉത്തിയ! പഞ്ചിമേ ഖോ, ഉത്തിയ, കാമഗുണാ വുത്താ മയാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, ഉത്തിയ, പഞ്ച കാമഗുണാ വുത്താ മയാ. ഇമേസം ഖോ, ഉത്തിയ, പഞ്ചന്നം കാമഗുണാനം പഹാനായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേസം ഖോ, ഉത്തിയ, പഞ്ചന്നം കാമഗുണാനം പഹാനായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ദസമം.

മിച്ഛത്തവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മിച്ഛത്തം അകുസലം ധമ്മം, ദുവേ പടിപദാപി ച;
അസപ്പുരിസേന ദ്വേ കുമ്ഭോ, സമാധി വേദനുത്തിയേനാതി.

൪. പടിപത്തിവഗ്ഗോ

൧. പഠമപടിപത്തിസുത്തം

൩൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''മിച്ഛാപടിപത്തിഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സമ്മാപടിപത്തിഞ്ച . തം സുണാഥ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപത്തി? സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപത്തി. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപത്തി? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപത്തീ''തി. പഠമം.

൨. ദുതിയപടിപത്തിസുത്തം

൩൨. സാവത്ഥിനിദാനം. ''മിച്ഛാപടിപന്നഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സമ്മാപടിപന്നഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാപടിപന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ , മിച്ഛാപടിപന്നോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാപടിപന്നോ''തി. ദുതിയം.

൩. വിരദ്ധസുത്തം

൩൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ''യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ വിരദ്ധോ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ആരദ്ധോ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ വിരദ്ധോ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ആരദ്ധോ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ''തി. തതിയം.

൪. പാരങ്ഗമസുത്തം

൩൪. സാവത്ഥിനിദാനം. ''അട്ഠിമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തി. കതമേ അട്ഠ? സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

> ''അപ്പകാ തേ മനുസ്സേസു, യേ ജനാ പാരഗാമിനോ;
> അഥായം ഇതരാ പജാ, തീരമേവാനുധാവതി.
>
> ''യേ ച ഖോ സമ്മദക്ഖാതേ, ധമ്മേ ധമ്മാനുവത്തിനോ;
> തേ ജനാ പാരമേസ്സന്തി, മച്ചുധേയ്യം സുദുത്തരം.
>
> ''കണ്ഹം ധമ്മം വിപ്പഹായ, സുക്കം ഭാവേഥ പണ്ഡിതോ;

ഓകാ അനോകമാഗമ്മ, വിവേകേ യത്ഥ ദൂരമം.

“തത്രാഭിരതിമിച്ഛേയ്യ, ഹിത്വാ കാമേ അകിഞ്ചനോ;
പരിയോദപേയ്യ അത്താനം, ചിത്തക്ലേസേഹി പണ്ഡിതോ.

“യേസം സമ്ബോധിയങ്ഗേസു, സമ്മാ ചിത്തം സുഭാവിതം;
ആദാനപടിനിസ്സഗ്ഗേ, അനുപാദായ യേ രതാ;
ഖീണാസവാ ജുതിമന്തോ, തേ ലോകേ പരിനിബ്ബുതാ”തി. ചതുത്ഥം;

൫. പഠമസാമഞ്ഞസുത്തം

൩൫. സാവത്ഥിനിദാനം . “സാമഞ്ഞഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സാമഞ്ഞഫലാനി ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞം. കതമാനി ച, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞഫലാനി? സോതാപത്തിഫലം, സകദാഗാമിഫലം, അനാഗാമിഫലം, അരഹത്തഫലം - ഇമാനി വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞഫലാനീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയസാമഞ്ഞസുത്തം

൩൬. സാവത്ഥിനിദാനം . “സാമഞ്ഞഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞം. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞത്ഥോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സാമഞ്ഞത്ഥോ”തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമബ്രഹ്മഞ്ഞസുത്തം

൩൭. സാവത്ഥിനിദാനം. “ബ്രഹ്മഞ്ഞഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, ബ്രഹ്മഞ്ഞഫലാനി ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞം. കതമാനി ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞഫലാനി ? സോതാപത്തിഫലം , സകദാഗാമിഫലം, അനാഗാമിഫലം, അരഹത്തഫലം - ഇമാനി വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞഫലാനീ”തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയബ്രഹ്മഞ്ഞസുത്തം

൩൮. സാവത്ഥിനിദാനം. “ബ്രഹ്മഞ്ഞഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞം. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥോ”തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമബ്രഹ്മചരിയസുത്തം

൩൯. സാവത്ഥിനിദാനം. ‘‘ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, ബ്രഹ്മചരിയഫലാനി ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം. കതമാനി ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയഫലാനി? സോതാപത്തിഫലം, സകദാഗാമിഫലം, അനാഗാമിഫലം, അരഹത്തഫലം - ഇമാനി വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയഫലാനീ’’തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയബ്രഹ്മചരിയസുത്തം

൪൦. സാവത്ഥിനിദാനം. ‘‘ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, ബ്രഹ്മചരിയത്ഥഞ്ച. തം സുണാഥ. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയത്ഥോ? യോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയത്ഥോ’’തി. ദസമം.

പടിപത്തിവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പടിപത്തി പടിപന്നോ ച, വിരദ്ധഞ്ച പാരംഗമാ;
സാമഞ്ഞേന ച ദ്വേ വുത്താ, ബ്രഹ്മഞ്ഞാ അപരേ ദുവേ;
ബ്രഹ്മചരിയേന ദ്വേ വുത്താ, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൫. അഞ്ഞതിത്ഥിയപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. രാഗവിരാഗസുത്തം

൪൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ‘‘സചേ വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കിമത്ഥിയം, ആവുസോ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘രാഗവിരാഗത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി. സചേ പന വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘അത്ഥി പനാവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ രാഗവിരാഗായാ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘അത്ഥി ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ രാഗവിരാഗായാ’തി. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, കതമാ ച പടിപദാ രാഗവിരാഗായ ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, അയം പടിപദാ രാഗവിരാഗായാതി. ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥാ’’തി. പഠമം.

൨-൭. സംയോജനപ്പഹാനാദിസുത്തഛക്കം

൪൨-൪൭. ‘‘സചേ വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കിമത്ഥിയം, ആവുസോ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘സംയോജനപ്പഹാനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰… ‘അനുസയസമുഗ്ഘാതനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰… ‘അദ്ധാനപരിഞ്ഞത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰… ‘ആസവാനം ഖയത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰… ‘വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰… ‘ഞാണദസ്സനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി…പേ॰…. സത്തമം.

൮. അനുപാദാപരിനിബ്ബാനസുത്തം

൪൮. സാവത്ഥിനിദാനം. ‘‘സചേ വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കിമത്ഥിയം, ആവുസോ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘അനുപാദാപരിനിബ്ബാനത്ഥം ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ’തി. സചേ പന വോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘അത്ഥി പനാവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനായാ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘അത്ഥി ഖോ, ആവുസോ, മഗ്ഗോ, അത്ഥി പടിപദാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനായാ’തി . കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, കതമാ ച പടിപദാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനായ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി. അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, അയം പടിപദാ അനുപാദാപരിനിബ്ബാനായാതി. ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥാ’’തി. അട്ഠമം.

അഞ്ഞതിത്ഥിയപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> വിരാഗസംയോജനം അനുസയം, അദ്ധാനം ആസവാ ഖയാ;
> വിജ്ജാവിമുത്തിഞാണഞ്ച, അനുപാദായ അട്ഠമീ.

൬. സൂരിയപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൪൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ‘‘സൂരിയസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖുനോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം

അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨-൬. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൫൦-൫൪. ''സൂരിയസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - സീലസമ്പദാ. സീലസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം... യദിദം - ഛന്ദസമ്പദാ... യദിദം - അത്തസമ്പദാ... യദിദം - ദിട്ഠിസമ്പദാ... യദിദം - അപ്പമാദസമ്പദാ.... ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൫൫. ''സൂരിയസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമ്മിത്തം, യദിദം - യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. സത്തമം.

൮. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൫൬. ''സൂരിയസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം , യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം

മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨-൬. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൫൭-൬൧. ''സൂരിയസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - സീലസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - ഛന്ദസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - അത്തസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - ദിട്ഠിസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - അപ്പമാദസമ്പദാ…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൬൨. ''യദിദം - യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. സത്തമം.

സൂരിയപേയ്യാലവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> കല്യാണമിത്തം സീലഞ്ച, ഛന്ദോ ച അത്തസമ്പദാ;
> ദിട്ഠി ച അപ്പമാദോ ച, യോനിസോ ഭവതി സത്തമം.

൭. ഏകധമ്മപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൬൩. സാവത്ഥിനിദാനം . ''ഏകധമ്മോ, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂപകാരോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ. കതമോ ഏകധമ്മോ? യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി?

ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨-൬. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൫൦-൫൪. ''ഏകധമ്മോ, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂപകാരോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ. കതമോ ഏകധമ്മോ? യദിദം - സീലസമ്പദാ… പേ॰… യദിദം - ഛന്ദസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - അത്തസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - ദിട്ഠിസമ്പദാ…പേ॰… യദിദം - അപ്പമാദസമ്പദാ…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൫൫. ''യദിദം - യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. സത്തമം.

൧. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൫൬. സാവത്ഥിനിദാനം. ''ഏകധമ്മോ, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂപകാരോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ. കതമോ ഏകധമ്മോ? യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨-൬. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൭൧-൭൬. സാവത്ഥിനിദാനം. "ഏകധമ്മോ, ഭിക്ഖവേ, ബഹൂപകാരോ അരിയസ്സ അട്ഠങ്ഗികസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ. കതമോ ഏകധമ്മോ? യദിദം - സീലസമ്പദാ...പേ॰... യദിദം - ഛന്ദസമ്പദാ...പേ॰... യദിദം - അത്തസമ്പദാ...പേ॰... യദിദം - ദിട്ഠിസമ്പദാ...പേ॰... യദിദം - അപ്പമാദസമ്പദാ...പേ॰.... ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൭൭. "യദിദം - യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ"തി. സത്തമം.

ഏകധമ്മപേയ്യാലവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കല്യാണമിത്തം സീലഞ്ച, ഛന്ദോ ച അത്തസമ്പദാ;
ദിട്ഠി ച അപ്പമാദോ ച, യോനിസോ ഭവതി സത്തമം.

൮. ദുതിയഏകധമ്മപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൭൮. സാവത്ഥിനിദാനം . "നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകധമ്മമ്പി സമനുപസ്സാമി, യേന അനുപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ"തി. പഠമം.

൨-൭. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൭൯-൮൩. "നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകധമ്മമ്പി സമനുപസ്സാമി, യേന അനുപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, യഥയിദം ,

ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, അത്തസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ… പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമാദസമ്പദാ…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൭൩. ''യഥയിദം , ഭിക്ഖവേ, യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. സത്തമം.

൮. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൭൪. ''നാഹം , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകധമ്മമ്പി സമനുപസ്സാമി, യേന അനുപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨-൬. സീലസമ്പദാദിസുത്തപഞ്ചകം

൭൫-൭൯. ''നാഹം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകധമ്മമ്പി സമനുപസ്സാമി, യേന അനുപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ വാ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി, യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, സീലസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, അത്തസമ്പദാ…പേ॰… യഥയിദം , ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിസമ്പദാ… പേ॰… യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമാദസമ്പദാ…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭. യോനിസോമനസികാരസമ്പദാസുത്തം

൮൦. ''യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, യോനിസോമനസികാരസമ്പദാ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം -

അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. സത്തമം.

ദുതിയഏകധമ്മപേയ്യാലവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കല്യാണമിത്തം സീലഞ്ച, ഛന്ദോ ച അത്തസമ്പദാ;
ദിട്ഠി ച അപ്പമാദോ ച, യോനിസോ ഭവതി സത്തമം.

൯. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. പഠമപാചീനനിന്നസുത്തം

൯൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. പഠമം.

൨-൫. ദുതിയാദിപാചീനനിന്നസുത്തചതുക്കം

൯൨-൯൫. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰…. പഞ്ചമം.

൬. ഛട്ഠപാചീനനിന്നസുത്തം

൯൬. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമസമുദ്ദനിന്നസുത്തം

൯൭. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. പഠമം.

൮-൧൨. ദുതിയാദിസമുദ്ദനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൯൮-൧൦൨. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ… സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം

അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ഛട്ഠം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ഏതേ ദ്വേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി;
ഗങ്ഗാപേയ്യാലീ പാചീനനിന്നവാചനമഗ്ഗീ, വിവേകനിസ്സിതം ദ്വാദസകീ പഠമകീ.

൨. ദുതിയഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. പഠമപാചീനനിന്നസുത്തം

൧൩൮. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിപാചീനനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൩൯. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ദുതിയം.

൧൪൦. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… തതിയം.

൧൦൬. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ചതുത്ഥം.

൧൦൭. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… പഞ്ചമം.

൧൦൮. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ഛട്ഠം.

൧. പഠമസമുദ്ദനിന്നസുത്തം

൧൦൯. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ”തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിസമുദ്ദനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൧൦. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ദുതിയം.

൧൧൧. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… തതിയം.

൧൧൨. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ചതുത്ഥം.

൧൧൩. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… പഞ്ചമം.

൧൧൪. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ

നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ഛട്ഠം.

(രാഗവിനയദ്വാദസകീ ദുതിയകീ സമുദ്ദനിന്നന്തി).

൧. പഠമപാചീനനിന്നസുത്തം

൧൧൫. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിപാചീനനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൧൬. സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ദുതിയം.

൧൧൭. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… തതിയം.

൧൧൮. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ചതുത്ഥം.

൧൧൯. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… പഞ്ചമം.

൧൨൦. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ പാചീനനിന്നാ

പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… ഛട്ഠം.

൧. പഠമസമുദ്ദനിന്നസുത്തം

൧൨൧. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിസമുദ്ദനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൨൨-൧൨൬. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ , യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ഛട്ഠം.

(അമതോഗധദ്വാദസകീ തതിയകീ).

൧. പഠമപാചീനനിന്നസുത്തം

൧൨൭. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിപാചീനനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൨൮-൧൩൨. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമസമുദ്ദനിന്നസുത്തം

൧൩൩. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം

ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. പഠമം.

൨-൬. ദുതിയാദിസമുദ്ദനിന്നസുത്തപഞ്ചകം

൧൩൮-൧൪൨. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യമുനാ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, അചിരവതീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരഭൂ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹീ നദീ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു…പേ॰… സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാ കാചിമാ മഹാനദിയോ, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ സരഭൂ, മഹീ, സബ്ബാ താ സമുദ്ദനിന്നാ സമുദ്ദപോണാ സമുദ്ദപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ഛട്ഠം.

(ഗങ്ഗാപേയ്യാലീ).

ദുതിയഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ഏതേ ദ്വേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി;
നിബ്ബാനനിന്നോ ദ്വാദസകീ, ചതുത്ഥകീ ഛട്ഠാ നവകീ.

൩. അപ്പമാദപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. തഥാഗതസുത്തം

൧൩൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ''യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ [ദിപദാ (സീ॰)] വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ [ബഹുപദാ (?)] വാ രൂപിനോ വാ അരൂപിനോ വാ സഞ്ഞിനോ വാ അസഞ്ഞിനോ വാ

നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിനോ വാ, തഥാഗതോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

''യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാ രൂപിനോ വാ അരൂപിനോ വാ സഞ്ഞിനോ വാ അസഞ്ഞിനോ വാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിനോ വാ, തഥാഗതോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

''യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാ രൂപിനോ വാ അരൂപിനോ വാ സഞ്ഞിനോ വാ അസഞ്ഞിനോ വാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിനോ വാ, തഥാഗതോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

“യാവതാ , ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാ രൂപിനോ വാ അരൂപിനോ വാ സഞ്ഞിനോ വാ അസഞ്ഞിനോ വാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിനോ വാ, തഥാഗതോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ”തി. പഠമം.

൨. പദസുത്തം

൱൪൰. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം പാണാനം പദജാതാനി, സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി; ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - മഹന്തത്തേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ”തി. ദുതിയം.

൩-൭. കൂടാദിസുത്തപഞ്ചകം

൱൪൧. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, കൂടാഗാരസ്സ യാ കാചി ഗോപാനസിയോ സബ്ബാ താ കൂടങ്ഗമാ കൂടനിന്നാ കൂടസമോസരണാ; കൂടം താസം അഗ്ഗമക്ഖായതി ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… തതിയം.

൱൪൨. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി മൂലഗന്ധാ, കാളാനുസാരിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ചതുത്ഥം.

൱൪൩. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി സാരഗന്ധാ, ലോഹിതചന്ദനം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… പഞ്ചമം.

൱൪൪. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി പുപ്ഫഗന്ധാ, വസ്സികം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഛട്ഠം.

൫൦. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുട്ടരാജാനോ, സബ്ബേ തേ രഞ്ഞോ ചക്കവത്തിസ്സ അനുയന്താ ഭവന്തി, രാജാ തേസം ചക്കവത്തി അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... സത്തമം.

൮-൧൦. ചന്ദിമാദിസുത്തതതിയകം

൫൧. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യാ കാചി താരകരൂപാനം പഭാ, സബ്ബാ താ ചന്ദിമപ്പഭായ [ചന്ദിമാപഭായ (സ്യാ॰ ക॰)] കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം, ചന്ദപ്പഭാ താസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... അട്ഠമം.

൫൨. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ആദിച്ചോ നഭം അബ്ഭുസ്സക്കമാനോ സബ്ബം ആകാസഗതം തമഗതം അഭിവിഹച്ച ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... നവമം.

൫൩. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി തന്താവുതാനം വത്ഥാനം, കാസികവത്ഥം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി കുസലാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ"തി. ദസമം.

(യദപി തഥാഗതം, തദപി വിത്ഥാരേതബ്ബം).

അപ്പമാദപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരോ ച വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ ച, വത്ഥേന ദസമം പദം.

൬. ബലകരണീയവഗ്ഗോ

൧. ബലസുത്തം

൫൪. സാവത്ഥിനിദാനം . "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി. കഥഞ്ച,

ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

(പരഗങ്ഗാപേയ്യാലീവണ്ണിയതോ പരിപുണ്ണസുത്തന്തി വിത്ഥാരമഗ്ഗീ).

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി. കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. പഠമം.

൨. ബീജസുത്തം

൧൫൦. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചിമേ ബീജഗാമഭൂതഗാമാ വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബീജഗാമഭൂതഗാമാ വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം പാപുണാതി ധമ്മേസു. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം പാപുണാതി ധമ്മേസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വുഡ്ഢിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം പാപുണാതി ധമ്മേസൂ’’തി. ദുതിയം.

൩. നാഗസുത്തം

൧൫൧. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജം നിസ്സായ നാഗാ കായം വഡ്ഢേന്തി, ബലം ഗാഹേന്തി; തേ തത്ഥ കായം വഡ്ഢേത്വാ ബലം ഗാഹേത്വാ കുസോബ്ഭേ ഓതരന്തി, കുസോബ്ഭേ [കുസ്സുബ്ഭേ (സീ॰ സ്യാ॰), കുസുബ്ഭേ (പീ॰ ക॰)] ഓതരിത്വാ മഹാസോബ്ഭേ ഓതരന്തി, മഹാസോബ്ഭേ ഓതരിത്വാ കുന്നദിയോ ഓതരന്തി, കുന്നദിയോ ഓതരിത്വാ മഹാനദിയോ ഓതരന്തി, മഹാനദിയോ ഓതരിത്വാ മഹാസമുദ്ദം [മഹാസമുദ്ദസാഗരം (സബ്ബത്ഥ) സം॰ നി॰ ൨.൨൩] ഓതരന്തി, തേ തത്ഥ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം ആപജ്ജന്തി കായേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസു. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസൂ’’തി. തതിയം.

൪. രുക്ഖസുത്തം

൧൫൨. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ പാചീനനിന്നോ പാചീനപോണോ പാചീനപബ്ഭാരോ. സോ മൂലച്ഛിന്നോ [മൂലച്ഛിന്ദേ കതേ (സ്യാ॰)] കതമേന പപതേയ്യാ’’തി? ‘‘യേന , ഭന്തേ, നിന്നോ യേന പോണോ യേന പബ്ഭാരോ’’തി. ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ

അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. കുമ്ഭസുത്തം

൧൬൫. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ നിക്കുജ്ജോ വമതേവ ഉദകം, നോ പച്ചാവമതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വമതേവ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ, നോ പച്ചാവമതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വമതേവ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ, നോ പച്ചാവമതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ വമതേവ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ, നോ പച്ചാവമതീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. സൂകസുത്തം

൧൬൬. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സാലിസൂകം വാ യവസൂകം വാ സമ്മാപണിഹിതം ഹത്ഥേന വാ പാദേന വാ അക്കന്തം ഹത്ഥം വാ പാദം വാ ഭിന്ദിസ്സതി ലോഹിതം വാ ഉപ്പാദേസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സമ്മാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, സൂകസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദിസ്സതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേസ്സതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരിസ്സതീതി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സമ്മാപണിഹിതത്താ, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയാ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാപണിഹിതായ ദിട്ഠിയാ സമ്മാപണിഹിതായ മഗ്ഗഭാവനായ അവിജ്ജം ഭിന്ദതി, വിജ്ജം ഉപ്പാദേതി, നിബ്ബാനം സച്ഛികരോതീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ആകാസസുത്തം

൧൫൭. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ആകാസേ വിവിധാ വാതാ വായന്തി - പുരത്ഥിമാപി വാതാ വായന്തി, പച്ഛിമാപി വാതാ വായന്തി, ഉത്തരാപി വാതാ വായന്തി, ദക്ഖിണാപി വാതാ വായന്തി, സരജാപി വാതാ വായന്തി, അരജാപി വാതാ വായന്തി, സീതാപി വാതാ വായന്തി, ഉണ്ഹാപി വാതാ വായന്തി, പരിത്താപി വാതാ വായന്തി, അധിമത്താപി വാതാ വായന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ ചത്താരോപി സതിപട്ഠാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി സമ്മപ്പധാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി ഇദ്ധിപാദാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ബലാനി ഭാവനാപരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, സത്തപി ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ ചത്താരോപി സതിപട്ഠാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി സമ്മപ്പധാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി ഇദ്ധിപാദാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ബലാനി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, സത്തപി ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ ചത്താരോപി സതിപട്ഠാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി സമ്മപ്പധാനാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, ചത്താരോപി ഇദ്ധിപാദാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, പഞ്ചപി ബലാനി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി, സത്തപി ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തീ’’തി. സത്തമം.

൮. പഠമമേഘസുത്തം

൧൫൮. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ ഊഹതം രജോജല്ലം, തമേനം മഹാഅകാലമേഘോ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയമേഘസുത്തം

൧൭൭. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉപ്പന്നം മഹാമേഘം, തമേനം മഹാവാതോ അന്തരായേവ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അന്തരായേവ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അന്തരായേവ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ അന്തരായേവ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതീ’’തി. നവമം.

൧൦. നാവാസുത്തം

൧൭൮. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സാമുദ്ദികായ നാവായ വേത്തബന്ധനബന്ധായ ഛ മാസാനി ഉദകേ പരിയാദായ [പരിയാതായ (ക॰), പരിയാഹതായ (?)] ഹേമന്തികേന ഥലം ഉക്ഖിത്തായ വാതാതപപരേതാനി ബന്ധനാനി താനി പാവുസ്സകേന മേഘേന അഭിപ്പവുട്ഠാനി അപ്പകസിരേനേവ പടിപ്പസ്സമ്ഭന്തി, പൂതികാനി ഭവന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ അപ്പകസിരേനേവ സംയോജനാനി പടിപ്പസ്സമ്ഭന്തി, പൂതികാനി ഭവന്തി . കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ അപ്പകസിരേനേവ സംയോജനാനി പടിപ്പസ്സമ്ഭന്തി, പൂതികാനി ഭവന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവയതോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതോ അപ്പകസിരേനേവ സംയോജനാനി പടിപ്പസ്സമ്ഭന്തി, പൂതികാനി ഭവന്തീ’’തി. ദസമം.

൧൧. ആഗന്തുകസുത്തം

൧൭൯. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആഗന്തുകാഗാരം. തത്ഥ പുരത്ഥിമായപി ദിസായ ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, പച്ഛിമായപി ദിസായ ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, ഉത്തരായപി ദിസായ ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, ദക്ഖിണായപി ദിസായ ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, ഖത്തിയാപി ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, ബ്രാഹ്മണാപി ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, വേസ്സാപി ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി, സുദ്ദാപി ആഗന്ത്വാ വാസം കപ്പേന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ പരിജാനാതി , യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ പജഹതി, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ

സച്ഛികരോതി, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതി.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ? പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാതിസ്സ വചനീയം. കതമേ പഞ്ച? സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ...പേ॰... വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ. ഇമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ? അവിജ്ജാ ച ഭവതണ്ഹാ ച - ഇമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ? വിജ്ജാ ച വിമുത്തി ച - ഇമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ? സമഥോ ച വിപസ്സനാ ച - ഇമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ പരിജാനാതി...പേ॰... യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി... പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ പരിജാനാതി, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ പജഹതി, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികരോതി, യേ ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ, തേ ധമ്മേ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതീ”തി. ഏകാദസമം.

൧൨. നദീസുത്തം

൧൮൩. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ. അഥ മഹാജനകായോ ആഗച്ഛേയ്യ കുദ്ദാല-പിടകം ആദായ - ‘മയം ഇമം ഗങ്ഗം നദിം പച്ഛാനിന്നം കരിസ്സാമ പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാര’ന്തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു സോ മഹാജനകായോ ഗങ്ഗം നദിം പച്ഛാനിന്നം കരേയ്യ പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാര”ന്തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “തം കിസ്സ ഹേതു”? “ഗങ്ഗാ, ഭന്തേ, നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ. സാ ന സുകരാ പച്ഛാനിന്നം കാതും പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാരം. യാവദേവ പന സോ മഹാജനകായോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖും അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തം അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തം രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ ഞാതിസാലോഹിതാ വാ ഭോഗേഹി അഭിഹട്ഠും പവാരേയ്യും - ‘ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, കിം തേ ഇമേ കാസാവാ അനുദഹന്തി, കിം മുണ്ഡോ കപാലമനുസംചരസി! ഏഹി, ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജസ്സു, പുഞ്ഞാനി ച കരോഹീ’തി. സോ വത, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേന്തോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോന്തോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം

ദീഘരത്തം വിവേകനിന്നം വിവേകപോണം വിവേകപബ്ഭാരം തം വത ഹീനായാവത്തിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതീ''തി. (യദപി ബലകരണീയം, തദപി വിത്ഥാരേതബ്ബം.) ദ്വാദസമം.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

൭. ഏസനാവഗ്ഗോ

൧. ഏസനാസുത്തം

൧൬൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി.

''തിസ്സോ ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി.

''തിസ്സോ ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി…പേ॰… സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ,

തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി.

''തിസ്സോ ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി.

''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം പരിഞ്ഞായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. (യദപി അഭിഞ്ഞാ, തദപി പരിഞ്ഞായ വിത്ഥാരേതബ്ബം.)

''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം പരിക്ഖയായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. (യദപി അഭിഞ്ഞാ, തദപി പരിക്ഖയായ വിത്ഥാരേതബ്ബം.)

''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം പഹാനായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം പഹാനായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. (യദപി അഭിഞ്ഞാ, തദപി പഹാനായ വിത്ഥാരേതബ്ബം.) പഠമം.

൨. വിധാസുത്തം

൧൬൨. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വിധാ. കതമാ തിസ്സോ? 'സേയ്യോഹമസ്മീ'തി വിധാ, 'സദിസോഹമസ്മീ'തി വിധാ, 'ഹീനോഹമസ്മീ'തി വിധാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വിധാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വിധാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ തിസ്സന്നം വിധാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അയം അരിയോ

അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. (യഥാ ഏസനാ, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ദുതിയം.

൩. ആസവസുത്തം

൧൬൩. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ആസവാ. കതമേ തയോ? കാമാസവോ, ഭവാസവോ, അവിജ്ജാസവോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ആസവാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ആസവാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. തതിയം.

൪. ഭവസുത്തം

൧൬൪. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഭവാ. കതമേ തയോ? കാമഭവോ , രൂപഭവോ, അരൂപഭവോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഭവാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ഭവാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുക്ഖതാസുത്തം

൧൬൫. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖതാ. കതമാ തിസ്സോ? ദുക്ഖദുക്ഖതാ, സങ്ഖാരദുക്ഖതാ, വിപരിണാമദുക്ഖതാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ദുക്ഖതാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ദുക്ഖതാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ഖിലസുത്തം

൧൬൬. ''തയോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഖിലാ. കതമേ തയോ? രാഗോ ഖിലോ, ദോസോ ഖിലോ, മോഹോ ഖിലോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ഖിലാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ഖിലാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. മലസുത്തം

൧൬൭. ''തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, മലാനി. കതമാനി തീണി? രാഗോ മലം, ദോസോ മലം, മോഹോ മലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി മലാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം മലാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. സത്തമം.

൮. നീഘസുത്തം

൧൬൮. ''തയോമേ, ഭിക്ഖവേ, നീഘാ. കതമേ തയോ? രാഗോ നീഘോ, ദോസോ നീഘോ, മോഹോ നീഘോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ നീഘാ.

ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം നീഘാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. അട്ഠമം.

൯. വേദനാസുത്തം

൧൬൯. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ. കതമാ തിസ്സോ? സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വേദനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വേദനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. നവമം.

൧൦. തണ്ഹാസുത്തം

൧൭൦. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമതണ്ഹാ, ഭവതണ്ഹാ, വിഭവതണ്ഹാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ തണ്ഹാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം തണ്ഹാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം തണ്ഹാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ദസമം.

൧൧. തസിനാസുത്തം

൧൭൧. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, തസിനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമതസിനാ, ഭവതസിനാ, വിഭവതസിനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം തസിനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം...പേ॰... അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം...പേ॰... നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം തസിനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ഏകാദസമം.

ഏസനാവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ ഖിലാ;
മലം നീഘോ ച വേദനാ, ദ്വേ തണ്ഹാ തസിനായ ചാതി.

൮. ഓഘവഗ്ഗോ

൧. ഓഘസുത്തം

൧൭൫. സാവത്ഥിനിദാനം . ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഓഘാ. കതമേ ചത്താരോ? കാമോഘോ, ഭവോഘോ, ദിട്ഠോഘോ, അവിജ്ജോഘോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഓഘാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഓഘാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ’’തി. (യഥാ എസനാ, ഏവം സബ്ബം വിത്ഥാരേതബ്ബം.) പഠമം.

൨. യോഗസുത്തം

൧൭൬. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, യോഗാ. കതമേ ചത്താരോ? കാമയോഗോ, ഭവയോഗോ, ദിട്ഠിയോഗോ അവിജ്ജായോഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ യോഗാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം യോഗാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ’’തി. ദുതിയം.

൩. ഉപാദാനസുത്തം

൧൭൭. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉപാദാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? കാമുപാദാനം, ദിട്ഠുപാദാനം, സീലബ്ബതുപാദാനം, അത്തവാദുപാദാനം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഉപാദാനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഉപാദാനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ... പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ’’തി. തതിയം.

൪. ഗന്ഥസുത്തം

൧൭൮. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഗന്ഥാ. കതമേ ചത്താരോ? അഭിജ്ഝാ കായഗന്ഥോ, ബ്യാപാദോ കായഗന്ഥോ, സീലബ്ബതപരാമാസോ കായഗന്ഥോ, ഇദംസച്ചാഭിനിവേസോ കായഗന്ഥോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഗന്ഥാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഗന്ഥാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. അനുസയസുത്തം

൧൭൯. ‘‘സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, അനുസയാ. കതമേ സത്ത? കാമരാഗാനുസയോ, പടിഘാനുസയോ, ദിട്ഠാനുസയോ , വിചികിച്ഛാനുസയോ, മാനാനുസയോ, ഭവരാഗാനുസയോ, അവിജ്ജാനുസയോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്താനുസയാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്തന്നം അനുസയാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. കാമഗുണസുത്തം

൧൮൦. ‘‘പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ,

സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ...പേ॰... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ...പേ॰... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച കാമഗുണാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം കാമഗുണാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. നീവരണസുത്തം

൧൭൮. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, നീവരണാനി. കതമാനി പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം, ബ്യാപാദനീവരണം, ഥിനമിദ്ധനീവരണം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം, വിചികിച്ഛാനീവരണം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം നീവരണാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. സത്തമം.

൮. ഉപാദാനക്ഖന്ധസുത്തം

൧൭൯. ''പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാദാനക്ഖന്ധാ. കതമേ പഞ്ച? സേയ്യഥിദം - രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ , വേദനുപാദാനക്ഖന്ധോ , സഞ്ഞുപാദാനക്ഖന്ധോ, സങ്ഖാരുപാദാനക്ഖന്ധോ, വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. അട്ഠമം.

൯. ഓരമ്ഭാഗിയസുത്തം

൧൮൦. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഓരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? സക്കായദിട്ഠി, വിചികിച്ഛാ, സീലബ്ബതപരാമാസോ, കാമച്ഛന്ദോ, ബ്യാപാദോ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ...പേ॰... അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. നവമം.

൧൦. ഉദ്ധമ്ഭാഗിയസുത്തം

൧൮൧. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം

അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി.

''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ. കതമോ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി...പേ... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം... അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം... നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ അയം അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ ഭാവേതബ്ബോ''തി. ദസമം.

ഓഘവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥം അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണം, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

വഗ്ഗുദ്ദാനം -

അവിജ്ജാവഗ്ഗോ പഠമോ, ദുതിയം വിഹാരം വുച്ചതി;
മിച്ഛത്തം തതിയോ വഗ്ഗോ, ചതുത്ഥം പടിപന്നേനേവ.

തിത്ഥിയം പഞ്ചമോ വഗ്ഗോ, ഛട്ഠോ സൂരിയേന ച;
ബഹുകതേ സത്തമോ വഗ്ഗോ, ഉപ്പാദോ അട്ഠമേന ച.

ദിവസവഗ്ഗോ നവമോ, ദസമോ അപ്പമാദേന ച;
ഏകാദസബലവഗ്ഗോ, ദ്വാദസ ഏസനാ പാളിയം;
ഓഘവഗ്ഗോ ഭവതി തേരസാതി.

മഗ്ഗസംയുത്തം പഠമം.

൨. ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തം

൧. പബ്ബതവഗ്ഗോ

൧. ഹിമവന്തസുത്തം

൧൮൨. സാവത്ഥിനിദാനം . ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജാനം നിസ്സായ നാഗാ കായം വഡ്ഢേന്തി, ബലം ഗാഹേന്തി; തേ തത്ഥ കായം വഡ്ഢേത്വാ ബലം ഗാഹേത്വാ കുസോബ്ഭേ ഓതരന്തി, കുസോബ്ഭേ ഓതരിത്വാ മഹാസോബ്ഭേ ഓതരന്തി, മഹാസോബ്ഭേ ഓതരിത്വാ കുന്നദിയോ ഓതരന്തി, കുന്നദിയോ ഓതരിത്വാ മഹാനദിയോ ഓതരന്തി, മഹാനദിയോ ഓതരിത്വാ മഹാസമുദ്ദസാഗരം ഓതരന്തി; തേ തത്ഥ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം ആപജ്ജന്തി കായേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസു. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസൂതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം; ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പേ॰... പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണാതി ധമ്മേസൂ''തി. പഠമം.

൨. കായസുത്തം

൧൮൩. സാവത്ഥിനിദാനം . ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അയം കായോ ആഹാരട്ഠിതികോ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠതി, അനാഹാരോ നോ തിട്ഠതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണാ ആഹാരട്ഠിതികാ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠന്തി, അനാഹാരാ നോ തിട്ഠന്തി.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സുഭനിമിത്തം. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പടിഘനിമിത്തം. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ -

അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, അരതി തന്ദി വിജമ്ഭിതാ ഭത്തസമ്മദോ ചേതസോ ച ലീനത്തം. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ചേതസോ അവൂപസമോ. തത്ഥ
അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, വിചികിച്ഛാട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ
അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അയം കായോ ആഹാരട്ഠിതികോ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠതി, അനാഹാരോ നോ തിട്ഠതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ പഞ്ച നീവരണാ ആഹാരട്ഠിതികാ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠന്തി, അനാഹാരാ നോ തിട്ഠന്തി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, അയം കായോ ആഹാരട്ഠിതികോ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠതി, അനാഹാരോ നോ തിട്ഠതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ആഹാരട്ഠിതികാ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠന്തി, അനാഹാരാ നോ തിട്ഠന്തി.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കുസലാകുസലാ ധമ്മാ, സാവജ്ജാനവജ്ജാ ധമ്മാ, ഹീനപണീതാ ധമ്മാ, കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ -

അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്ഭധാതു [ആരബ്ഭധാതു (സ്യാ॰ ക॰)] നിക്കമധാതു പരക്കമധാതു. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ , കായപസ്സദ്ധി, ചിത്തപസ്സദ്ധി. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമഥനിമിത്തം [സമാധിനിമിത്തം (സ്യാ॰)] അബ്യഗ്ഗനിമിത്തം. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അയം കായോ ആഹാരട്ഠിതികോ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠതി, അനാഹാരോ നോ തിട്ഠതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ആഹാരട്ഠിതികാ, ആഹാരം പടിച്ച തിട്ഠന്തി, അനാഹാരാ നോ തിട്ഠന്തീ”തി. ദുതിയം.

൩. സീലസുത്തം

൧൮൩. “യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സീലസമ്പന്നാ സമാധിസമ്പന്നാ ഞാണസമ്പന്നാ വിമുത്തിസമ്പന്നാ വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നാ, ദസ്സനമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം [ബഹൂപകാരം (സ്യാ॰)] വദാമി; സവനമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം വദാമി; ഉപസങ്കമനമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം വദാമി; പയിരുപാസനമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം വദാമി; അനുസ്സതിമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം വദാമി; അനുപബ്ബജ്ജമ്പാഹം, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഭിക്ഖൂനം ബഹുകാരം വദാമി. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാരൂപാനം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂനം ധമ്മം സുത്വാ ദ്വയേന വൂപകാസേന വൂപകട്ഠോ [ദ്വയേന വൂപകട്ഠോ (സീ॰ സ്യാ॰)] വിഹരതി - കായവൂപകാസേന ച ചിത്തവൂപകാസേന ച. സോ തഥാ വൂപകട്ഠോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം അനുസ്സരതി അനുവിതക്കേതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാ വൂപകട്ഠോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം അനുസ്സരതി അനുവിതക്കേതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. സോ തഥാ സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാ സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. തസ്സ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി, ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി ; സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. സോ തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി; ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി; ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്തസു സമ്ബോജ്ഝങ്ഗേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ. കതമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ? ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, അഥ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി , നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, നോ ചേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ. ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്തസു ബോജ്ഝങ്ഗേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു ഇമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ”തി. തതിയം.

૪. വത്ഥസുത്തം

൧൮൬. ഏകം സമയം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ആവുസോ, ഭിക്ഖവോ''തി! ''ആവുസോ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

''സത്തിമേ, ആവുസോ, ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. ഇമേസം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരാമി; യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി മജ്ഝന്ഹികം സമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന മജ്ഝന്ഹികം സമയം വിഹരാമി; യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന സായന്ഹസമയം വിഹരാമി. സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഇതി ചേ മേ, ആവുസോ, ഹോതി, 'അപ്പമാണോ'തി മേ ഹോതി, 'സുസമാരദ്ധോ'തി മേ ഹോതി, തിട്ഠന്തഞ്ച നം 'തിട്ഠതീ'തി പജാനാമി. സചേപി മേ ചവതി, 'ഇദപ്പച്ചയാ മേ ചവതീ'തി പജാനാമി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഇതി ചേ മേ, ആവുസോ, ഹോതി, 'അപ്പമാണോ'തി മേ ഹോതി, 'സുസമാരദ്ധോ'തി മേ ഹോതി, തിട്ഠന്തഞ്ച നം 'തിട്ഠതീ'തി പജാനാമി. സചേപി മേ ചവതി, 'ഇദപ്പച്ചയാ മേ ചവതീ'തി പജാനാമി.

''സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, രഞ്ഞോ വാ രാജമഹാമത്തസ്സ വാ നാനാരത്താനം ദുസ്സാനം ദുസ്സകരണ്ഡകോ പൂരോ അസ്സ. സോ യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം പുബ്ബണ്ഹസമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ മജ്ഝന്ഹികം സമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം മജ്ഝന്ഹികം സമയം പാരുപേയ്യ; യഞ്ഞദേവ ദുസ്സയുഗം ആകങ്ഖേയ്യ സായന്ഹസമയം പാരുപിതും, തം തദേവ ദുസ്സയുഗം സായന്ഹസമയം പാരുപേയ്യ. ഏവമേവ ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ഇമേസം സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന പുബ്ബണ്ഹസമയം വിഹരാമി; യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി മജ്ഝന്ഹികം സമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന മജ്ഝന്ഹികം സമയം വിഹരാമി; യേന യേന ബോജ്ഝങ്ഗേന ആകങ്ഖാമി സായന്ഹസമയം വിഹരിതും, തേന തേന ബോജ്ഝങ്ഗേന സായന്ഹസമയം വിഹരാമി. സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഇതി ചേ മേ, ആവുസോ, ഹോതി, 'അപ്പമാണോ'തി മേ ഹോതി, 'സുസമാരദ്ധോ'തി മേ ഹോതി, തിട്ഠന്തഞ്ച നം 'തിട്ഠതീ'തി പജാനാമി. സചേപി മേ ചവതി, 'ഇദപ്പച്ചയാ മേ ചവതീ'തി പജാനാമി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഇതി ചേ മേ, ആവുസോ, ഹോതി, 'അപ്പമാണോ'തി മേ ഹോതി, 'സുസമാരദ്ധോ'തി മേ ഹോതി,

തിട്ഠന്തഞ്ച നം ‘തിട്ഠതീ’തി പജാനാമി. സചേപി മേ ചവതി, ‘ഇദപ്പച്ചയാ മേ ചവതീ’തി പജാനാമീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഭിക്ഖുസുത്തം

൧൯൭. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘‘ബോജ്ഝങ്ഗാ, ബോജ്ഝങ്ഗാ’തി, ഭന്തേ, വുച്ചന്തി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ‘ബോജ്ഝങ്ഗാ’തി വുച്ചന്തീ’’തി? ‘‘ബോധായ സംവത്തന്തീതി ഖോ, ഭിക്ഖു, തസ്മാ ‘ബോജ്ഝങ്ഗാ’തി വുച്ചന്തി. ഇധ, ഭിക്ഖു, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. തസ്സിമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവയതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി , ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി. വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. ബോധായ സംവത്തന്തീതി, ഭിക്ഖു, തസ്മാ ‘ബോജ്ഝങ്ഗാ’തി വുച്ചന്തീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. കുണ്ഡലിയസുത്തം

൧൯൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാകേതേ വിഹരതി അഞ്ജനവനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ കുണ്ഡലിയോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കുണ്ഡലിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഹമസ്മി, ഭോ ഗോതമ, ആരാമനിസ്സയീ [ആരാമനിസാദീ (സീ॰), ആരാമനിയാദീ (സ്യാ॰)] പരിസാവചരോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭോ ഗോതമ, പച്ഛാഭത്തം ഭുത്തപാതരാസസ്സ അയമാചാരോ [അയമാഹാരോ (സ്യാ॰ ക॰)] ഹോതി - ആരാമേന ആരാമം ഉയ്യാനേന ഉയ്യാനം അനുചങ്കമാമി അനുവിചരാമി. സോ തത്ഥ പസ്സാമി ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണേ ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസഞ്ചേവ കഥം കഥേന്തേ ഉപാരമ്ഭാനിസംസഞ്ച - ‘ഭവം പന ഗോതമോ കിമാനിസംസോ വിഹരതീ’’’തി? ‘‘വിജ്ജാവിമുത്തിഫലാനിസംസോ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, തഥാഗതോ വിഹരതീ’’തി.

‘‘കതമേ പന, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ’’തി? ‘‘സത്ത ഖോ, കുണ്ഡലിയ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ’’തി. ‘‘കതമേ പന, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തീ’’തി? ‘‘ചത്താരോ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തീ’’തി . ‘‘കതമേ പന, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മാ ഭാവിതാ, ബഹുലീകതാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേന്തീ’’തി? ‘‘തീണി ഖോ, കുണ്ഡലിയ, സുചരിതാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേന്തീ’’തി. ‘‘കതമേ പന, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ തീണി സുചരിതാനി പരിപൂരേന്തീ’’തി? ‘‘ഇന്ദ്രിയസംവരോ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തീണി സുചരിതാനി പരിപൂരേതീ’’തി.

“കഥം ഭാവിതോ ച, കുണ്ഡലിയ, ഇന്ദ്രിയസംവരോ കഥം ബഹുലീകതോ തീണി സുചരിതാനി പരിപൂരേതീതി? ഇധ, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ മനാപം നാഭിജ്ഝതി നാഭിഹംസതി, ന രാഗം ജനേതി. തസ്സ ഠിതോ ച കായോ ഹോതി, ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം. ചക്ഖുനാ ഖോ പനേവ രൂപം ദിസ്വാ അമനാപം ന മങ്കു ഹോതി അപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ അദീനമാനസോ അബ്യാപന്നചേതസോ. തസ്സ ഠിതോ ച കായോ ഹോതി ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം.

“പുന ചപരം, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖു സോതേന സദ്ദം സുത്വാ…പേ॰… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ…പേ॰… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ മനാപം നാഭിജ്ഝതി നാഭിഹംസതി, ന രാഗം ജനേതി. തസ്സ ഠിതോ ച കായോ ഹോതി, ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം. മനസാ ഖോ പനേവ ധമ്മം വിഞ്ഞായ അമനാപം ന മങ്കു ഹോതി അപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ അദീനമാനസോ അബ്യാപന്നചേതസോ. തസ്സ ഠിതോ ച കായോ ഹോതി, ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം.

“യതോ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖുനോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ മനാപാമനാപേസു രൂപേസു ഠിതോ ച കായോ ഹോതി, ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ…പേ॰… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ…പേ॰… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ…പേ॰… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ…പേ॰… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ മനാപാമനാപേസു ധമ്മേസു ഠിതോ ച കായോ ഹോതി, ഠിതം ചിത്തം അജ്ഝത്തം സുസണ്ഠിതം സുവിമുത്തം . ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, ഇന്ദ്രിയസംവരോ ഏവം ബഹുലീകതോ തീണി സുചരിതാനി പരിപൂരേതി.

“കഥം ഭാവിതാനി ച, കുണ്ഡലിയ, തീണി സുചരിതാനി കഥം ബഹുലീകതാനി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേന്തി? ഇധ, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖു കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേതി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേതി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേതി. ഏവം ഭാവിതാനി ഖോ, കുണ്ഡലിയ, തീണി സുചരിതാനി ഏവം ബഹുലീകതാനി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേന്തി.

“കഥം ഭാവിതാ ച, കുണ്ഡലിയ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ കഥം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി? ഇധ, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഏവം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി.

“കഥം ഭാവിതാ ച, കുണ്ഡലിയ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തി? ഇധ, കുണ്ഡലിയ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം

ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, കുണ്ഡലിയ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ''തി.

ഏവം വുത്തേ കുണ്ഡലിയോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവ ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. കൂടാഗാരസുത്തം

൧൮൮. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, കൂടാഗാരസ്സ യാ കാചി ഗോപാനസിയോ, സബ്ബാ താ കൂടനിന്നാ കൂടപോണാ കൂടപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. സത്തമം.

൮. ഉപവാനസുത്തം

൧൮൯. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച ഉപവാനോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ കോസമ്ബിയം വിഹരന്തി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ഉപവാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ഉപവാനേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം ഉപവാനം ഏതദവോച -

''ജാനേയ്യ നു ഖോ, ആവുസോ ഉപവാന, ഭിക്ഖു 'പച്ചത്തം യോനിസോമനസികാരാ ഏവം സുസമാരദ്ധാ മേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തന്തീ'''തി? ''ജാനേയ്യ ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത , ഭിക്ഖു 'പച്ചത്തം യോനിസോമനസികാരാ ഏവം സുസമാരദ്ധാ മേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തന്തീ'''തി.

''സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ആരബ്ഭമാനോ പജാനാതി 'ചിത്തഞ്ച മേ സുവിമുത്തം, ഥിനമിദ്ധഞ്ച മേ സുസമൂഹതം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചഞ്ച മേ സുപ്പടിവിനീതം, ആരദ്ധഞ്ച മേ വീരിയം, അട്ഠിംകത്വാ മനസി കരോമി, നോ ച ലീന'ന്തി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ആവുസോ, ഭിക്ഖു ആരബ്ഭമാനോ പജാനാതി 'ചിത്തഞ്ച മേ സുവിമുത്തം, ഥിനമിദ്ധഞ്ച മേ സുസമൂഹതം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചഞ്ച മേ സുപ്പടിവിനീതം, ആരദ്ധഞ്ച മേ വീരിയം, അട്ഠിംകത്വാ മനസി കരോമി, നോ ച ലീന'ന്തി. ഏവം ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു ജാനേയ്യ 'പച്ചത്തം യോനിസോമനസികാരാ ഏവം സുസമാരദ്ധാ മേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തന്തീ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമഉപ്പന്നസുത്തം

൧൯൭. ''സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയഉപ്പന്നസുത്തം

൧൯൮. ''സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അനുപ്പന്നാ ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ''തി. ദസമം.

പബ്ബതവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഹിമവന്തം കായം സീലം, വത്ഥം ഭിക്ഖു ച കുണ്ഡലി;
കൂടഞ്ച ഉപവാനഞ്ച, ഉപ്പന്നാ അപരേ ദുവേതി.

൨. ഗിലാനവഗ്ഗോ

൧. പാണസുത്തം

൧൯൯. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി പാണാ ചത്താരോ ഇരിയാപഥേ കപ്പേന്തി - കാലേന ഗമനം, കാലേന ഠാനം, കാലേന നിസജ്ജം, കാലേന സേയ്യം, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ചത്താരോ ഇരിയാപഥേ കപ്പേന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ”തി. പഠമം.

൨. പഠമസൂരിയൂപമസുത്തം

൧൮൩. “സൂരിയസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ”തി. ദുതിയം.

൩. ദുതിയസൂരിയൂപമസുത്തം

൧൮൪. “സൂരിയസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - യോനിസോമനസികാരോ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ”തി. തതിയം.

൪. പഠമഗിലാനസുത്തം

൧൩൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ പിപ്പലിഗുഹായം [വിപ്ഫലിഗുഹായം (സീ॰)] വിഹരതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ മഹാകസ്സപോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാകസ്സപം ഏതദവോച -

''കച്ചി തേ, കസ്സപ, ഖമനീയം കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ''തി? ''ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ''തി.

''സത്തിമേ, കസ്സപ, ബോജ്ഝങ്ഗാ മയാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, കസ്സപ, മയാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, കസ്സപ, മയാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, കസ്സപ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ മയാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ''തഗ്ഘ, ഭഗവാ, ബോജ്ഝങ്ഗാ; തഗ്ഘ, സുഗത, ബോജ്ഝങ്ഗാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദി. വുട്ഠഹി ചായസ്മാ മഹാകസ്സപോ തമ്ഹാ ആബാധാ. തഥാപഹീനോ ചായസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ സോ ആബാധോ അഹോസീതി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഗിലാനസുത്തം

൧൩൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ വിഹരതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച -

''കച്ചി തേ, മോഗ്ഗല്ലാന, ഖമനീയം കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ''തി? ''ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ''തി.

''സത്തിമേ, മോഗ്ഗല്ലാന, ബോജ്ഝങ്ഗാ മയാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ

സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, മോഗ്ഗല്ലാന, മയാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി... പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, മോഗ്ഗല്ലാന, മയാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, മോഗ്ഗല്ലാന, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ മയാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ''തഗ്ഘ , ഭഗവാ, ബോജ്ഝങ്ഗാ; തഗ്ഘ, സുഗത, ബോജ്ഝങ്ഗാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദി. വുട്ഠഹി ചായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തമ്ഹാ ആബാധാ. തഥാപഹീനോ ചായസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ സോ ആബാധോ അഹോസീതി. പഞ്ചമം.

൬. തതിയഗിലാനസുത്തം

൧൯൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാചുന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം മഹാചുന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''പടിഭന്തു തം, ചുന്ദ, ബോജ്ഝങ്ഗാ''തി.

''സത്തിമേ, ഭന്തേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭഗവതാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി... പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സമ്മദക്ഖാതോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭന്തേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭഗവതാ സമ്മദക്ഖാതാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ''തഗ്ഘ , ചുന്ദ, ബോജ്ഝങ്ഗാ; തഗ്ഘ, ചുന്ദ, ബോജ്ഝങ്ഗാ''തി.

ഇദമവോചായസ്മാ ചുന്ദോ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. വുട്ഠഹി ച ഭഗവാ തമ്ഹാ ആബാധാ. തഥാപഹീനോ ച ഭഗവതോ സോ ആബാധോ അഹോസീതി. ഛട്ഠം.

൭. പാരങ്ഗമസുത്തം

൧൯൮. ''സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തീ''തി.

''അപ്പകാ തേ മനുസ്സേസു, യേ ജനാ പാരഗാമിനോ;
അഥായം ഇതരാ പജാ, തീരമേവാനുധാവതി.

‘‘യേ ച ഖോ സമ്മദക്ഖാതേ, ധമ്മേ ധമ്മാനുവത്തിനോ;
തേ ജനാ പാരമേസ്സന്തി, മച്ചുധേയ്യം സുദുത്തരം.

‘‘കണ്ഹം ധമ്മം വിപ്പഹായ, സുക്കം ഭാവേഥ പണ്ഡിതോ;
ഓകാ അനോകമാഗമ്മ, വിവേകേ യത്ഥ ദൂരമം.

‘‘തത്രാഭിരതിമിച്ഛേയ്യ , ഹിത്വാ കാമേ അകിഞ്ചനോ;
പരിയോദപേയ്യ അത്താനം, ചിത്തക്ലേസേഹി പണ്ഡിതോ.

‘‘യേസം സമ്ബോധിയങ്ഗേസു, സമ്മാ ചിത്തം സുഭാവിതം;
ആദാനപ്പടിനിസ്സഗ്ഗേ, അനുപാദായ യേ രതാ;
ഖീണാസവാ ജുതിമന്തോ, തേ ലോകേ പരിനിബ്ബുതാ’’തി. സത്തമം;

൮. വിരദ്ധസുത്തം

൧൯൯. ‘‘യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. അരിയസുത്തം

൨൦൦. ‘‘സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നീയന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നീയന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ’’തി. നവമം.

൧൦. നിബ്ബിദാസുത്തം

൨൦൧. ‘‘സത്തിമേ , ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ’’തി. ദസമം.

ഗിലാനവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പാണാ സൂരിയൂപമാ ദ്വേ, ഗിലാനാ അപരേ തയോ;
പാരങ്ഗാമീ വിരദ്ധോ ച, അരിയോ നിബ്ബിദായ ചാതി.

൩. ഉദായിവഗ്ഗോ

൧. ബോധായസുത്തം

൨൦൧. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

'''ബോജ്ഝങ്ഗാ, ബോജ്ഝങ്ഗാ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചന്തി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, 'ബോജ്ഝങ്ഗാ'തി വുച്ചന്തീ''തി? '''ബോധായ സംവത്തന്തീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, തസ്മാ ബോജ്ഝങ്ഗാതി വുച്ചന്തി. ഇധ, ഭിക്ഖു, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. 'ബോധായ സംവത്തന്തീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖു, തസ്മാ 'ബോജ്ഝങ്ഗാ'തി വുച്ചന്തീ''തി. പഠമം.

൨. ബോജ്ഝങ്ഗദേസനാസുത്തം

൨൦൩. ''സത്ത വോ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗേ ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഥ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ''തി. ദുതിയം.

൩. ഠാനിയസുത്തം

൨൦൪. ''കാമരാഗട്ഠാനിയാനം , [കാമരാഗട്ഠാനീയാനം (സീ॰)] ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നോ ചേവ കാമച്ഛന്ദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച കാമച്ഛന്ദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. ബ്യാപാദട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നോ ചേവ ബ്യാപാദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ബ്യാപാദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. ഥിനമിദ്ധട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഥിനമിദ്ധം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഥിനമിദ്ധം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായം സംവത്തതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി. വിചികിച്ഛാട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നാ ചേവ വിചികിച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നാ ച വിചികിച്ഛാ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി.

''സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നോ ചേവ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി... പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനിയാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം മനസികാരബഹുലീകാരാ അനുപ്പന്നോ ചേവ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ

ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതീ''തി. തതിയം.

ർ. അയോനിസോമനസികാരസുത്തം

൨൦൫. ''അയോനിസോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ കാമച്ഛന്ദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച കാമച്ഛന്ദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നോ ചേവ ബ്യാപാദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ബ്യാപാദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഥിനമിദ്ധം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഥിനമിദ്ധം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നാ ചേവ വിചികിച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നാ ച വിചികിച്ഛാ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നോ ചേവ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ നിരുജ്ഝതി...പേ॰... അനുപ്പന്നോ ചേവ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ നിരുജ്ഝതി.

യോനിസോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ കാമച്ഛന്ദോ നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച കാമച്ഛന്ദോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നോ ചേവ ബ്യാപാദോ നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ബ്യാപാദോ പഹീയതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഥിനമിദ്ധം നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഥിനമിദ്ധം പഹീയതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹീയതി; അനുപ്പന്നാ ചേവ വിചികിച്ഛാ നുപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നാ ച വിചികിച്ഛാ പഹീയതി.

''അനുപ്പന്നോ ചേവ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി...പേ॰... അനുപ്പന്നോ ചേവ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. അപരിഹാനിയസുത്തം

൨൦൬. ''സത്ത വോ, ഭിക്ഖവേ, അപരിഹാനിയേ ധമ്മേ ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഥ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, സത്ത അപരിഹാനിയാ ധമ്മാ? യദിദം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത അപരിഹാനിയാ ധമ്മാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. തണ്ഹക്ഖയസുത്തം

൨൦൭. ''യോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ തണ്ഹക്ഖയായ സംവത്തതി, തം മഗ്ഗം തം പടിപദം ഭാവേഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ കതമാ ച പടിപദാ തണ്ഹക്ഖയായ സംവത്തതി? യദിദം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ''തി. ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കഥം ഭാവിതാ നു ഖോ,

ഭന്തേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ, കഥം ബഹുലീകതാ തണ്ഹക്ഖയായ സംവത്തന്തീ''തി?

''ഇധ , ഉദായി, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം [അബ്യാപജ്ഝം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]. തസ്സ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവയതോ വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം തണ്ഹാ പഹീയതി. തണ്ഹായ പഹാനാ കമ്മം പഹീയതി. കമ്മസ്സ പഹാനാ ദുക്ഖം പഹീയതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം. തസ്സ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവയതോ വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം തണ്ഹാ പഹീയതി തണ്ഹായ പഹാനാ കമ്മം പഹീയതി . കമ്മസ്സ പഹാനാ ദുക്ഖം പഹീയതി. ഇതി ഖോ, ഉദായി, തണ്ഹക്ഖയാ കമ്മക്ഖയോ, കമ്മക്ഖയാ ദുക്ഖക്ഖയോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. തണ്ഹാനിരോധസുത്തം

൨൦൭. ''യോ , ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ തണ്ഹാനിരോധായ സംവത്തതി, തം മഗ്ഗം തം പടിപദം ഭാവേഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ കതമാ ച പടിപദാ തണ്ഹാനിരോധായ സംവത്തതി? യദിദം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. കഥം ഭാവിതാ, ച ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ തണ്ഹാനിരോധായ സംവത്തന്തി?

''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ തണ്ഹാനിരോധായ സംവത്തന്തീ''തി. സത്തമം.

൮. നിബ്ബേധഭാഗിയസുത്തം

൨൦൮. ''നിബ്ബേധഭാഗിയം വോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗം ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, നിബ്ബേധഭാഗിയോ മഗ്ഗോ? യദിദം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ''തി. ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കഥം ഭാവിതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ നിബ്ബേധായ സംവത്തന്തീ''തി?

''ഇധ, ഉദായി, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം. സോ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവിതേന ചിത്തേന

അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം ലോഭക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി ; അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം ദോസക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി; അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം മോഹക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി... പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം വിപുലം മഹഗ്ഗതം അപ്പമാണം അബ്യാപജ്ജം. സോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവിതേന ചിത്തേന അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം ലോഭക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി; അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം ദോസക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി; അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം അപ്പദാലിതപുബ്ബം മോഹക്ഖന്ധം നിബ്ബിജ്ഝതി പദാലേതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഉദായി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ നിബ്ബേധായ സംവത്തന്തീ''തി. അട്ഠമം.

൯. ഏകധമ്മസുത്തം

൨൨൦. ''നാഹം , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞം ഏകധമ്മമ്പി സമനുപസ്സാമി, യോ ഏവം ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ സംയോജനീയാനം ധമ്മാനം പഹാനായ സംവത്തതി, യഥയിദം, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ സംയോജനീയാനം ധമ്മാനം പഹാനായ സംവത്തന്തി?

''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ സംയോജനീയാനം ധമ്മാനം പഹാനായ സംവത്തന്തി.

''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനീയാ ധമ്മാ? ചക്ഖു, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനീയോ ധമ്മോ. ഏത്ഥേതേ ഉപ്പജ്ജന്തി സംയോജനവിനിബന്ധാ അജ്ഝോസാനാ...പേ॰... ജിവ്ഹാ സംയോജനീയാ ധമ്മാ. ഏത്ഥേതേ ഉപ്പജ്ജന്തി സംയോജനവിനിബന്ധാ അജ്ഝോസാനാ...പേ॰... മനോ സംയോജനീയോ ധമ്മോ. ഏത്ഥേതേ ഉപ്പജ്ജന്തി സംയോജനവിനിബന്ധാ അജ്ഝോസാനാ. ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, സംയോജനീയാ ധമ്മാ''തി. നവമം.

൧൦. ഉദായിസുത്തം

൨൨൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ സുമ്ഭേസു വിഹരതി സേതകം നാമ സുമ്ഭാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഉദായീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ ബഹുകതഞ്ച മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതി പേമഞ്ച ഗാരവോ ച ഹിരീ ച ഓത്തപ്പഞ്ച. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, പുബ്ബേ അഗാരികഭൂതോ സമാനോ അബഹുകതോ അഹോസിം ധമ്മേന [ധമ്മേ (?)] അബഹുകതോ സങ്ഘേന. സോ ഖ്വാഹം ഭഗവതി പേമഞ്ച ഗാരവഞ്ച ഹിരിഞ്ച ഓത്തപ്പഞ്ച സമ്പസ്സമാനോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ.

തസ്സ മേ ഭഗവാ ധമ്മം ദേസേസി - ‘ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വേദനാ...പേ॰... ഇതി സഞ്ഞാ... ഇതി സങ്ഖാരാ... ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ’തി.

“സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, സുഞ്ഞാഗാരഗതോ ഇമേസം പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാനം ഉക്കുജ്ജാവകുജ്ജം സമ്പരിവത്തേന്തോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. ധമ്മോ ച മേ, ഭന്തേ, അഭിസമിതോ, മഗ്ഗോ ച മേ പടിലദ്ധോ; യോ മേ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തഥാ തഥാ വിഹരന്തം തഥത്തായ ഉപനേസ്സതി യഥാഹം - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനിസ്സാമി.

“സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ മേ, ഭന്തേ, പടിലദ്ധോ, യോ മേ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തഥാ തഥാ വിഹരന്തം തഥത്തായ ഉപനേസ്സതി യഥാഹം - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനിസ്സാമി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ മേ, ഭന്തേ, പടിലദ്ധോ, യോ മേ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തഥാ തഥാ വിഹരന്തം തഥത്തായ ഉപനേസ്സതി യഥാഹം - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനിസ്സാമി. അയം ഖോ മേ, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ പടിലദ്ധോ, യോ മേ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തഥാ തഥാ വിഹരന്തം തഥത്തായ ഉപനേസ്സതി യഥാഹം - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനിസ്സാമീ”തി.

“സാധു സാധു, ഉദായി! ഏസോ ഹി തേ, ഉദായി, മഗ്ഗോ പടിലദ്ധോ, യോ തേ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ തഥാ തഥാ വിഹരന്തം തഥത്തായ ഉപനേസ്സതി യഥാ ത്വം - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനിസ്സസീ”തി. ദസമം.

ഉദായിവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബോധായ ദേസനാ ഠാനാ, അയോനിസോ ചാപരിഹാനീ;
ഖയോ നിരോധോ നിബ്ബേധോ, ഏകധമ്മോ ഉദായിനാതി.

൪. നീവരണവഗ്ഗോ

൧. പഠമകുസലസുത്തം

൨൧൩. “യേ കേചി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ കുസലാ കുസലഭാഗിയാ കുസലപക്ഖികാ, സബ്ബേ തേ അപ്പമാദമൂലകാ അപ്പമാദസമോസരണാ; അപ്പമാദോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. അപ്പമത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ,

ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പമത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ"തി. പഠമം.

൨. ദുതിയകുസലസുത്തം

൨൩൭. "യേ കേചി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ കുസലാ കുസലഭാഗിയാ കുസലപക്ഖികാ, സബ്ബേ തേ യോനിസോമനസികാരമൂലകാ യോനിസോമനസികാരസമോസരണാ; യോനിസോമനസികാരോ തേസം ധമ്മാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ"തി. ദുതിയം.

൩. ഉപക്കിലേസസുത്തം

൨൩൮. "പഞ്ചിമേ , ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠം ജാതരൂപം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. കതമേ പഞ്ച? അയോ, ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠം ജാതരൂപം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. ലോഹം, ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠം ജാതരൂപം...പേ॰... തിപു, ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസോ...പേ॰... സീസം, ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസോ...പേ॰... സജ്ഝു, ഭിക്ഖവേ, ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠം ജാതരൂപം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച ജാതരൂപസ്സ ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠം ജാതരൂപം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ ഉപേതി കമ്മായ.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിമേ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠം ചിത്തം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ സമാധിയതി ആസവാനം ഖയായ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദോ, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠം ചിത്തം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ സമാധിയതി ആസവാനം ഖയായ...പേ॰... ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച ചിത്തസ്സ ഉപേക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠം ചിത്തം ന ചേവ മുദു ഹോതി ന ച കമ്മനിയം, ന ച പഭസ്സരം പഭങ്ഗു ച, ന ച സമ്മാ സമാധിയതി ആസവാനം ഖയായാ’’തി. തതിയം.

൪. അനുപക്കിലേസസുത്തം

൨൧൫. ‘‘സത്തിമേ , ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി . കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. അയോനിസോമനസികാരസുത്തം

൨൧൬. ‘‘അയോനിസോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ കാമച്ഛന്ദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച കാമച്ഛന്ദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നോ ചേവ ബ്യാപാദോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ബ്യാപാദോ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഥിനമിദ്ധം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഥിനമിദ്ധം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നഞ്ചേവ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നഞ്ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതി; അനുപ്പന്നാ ചേവ വിചികിച്ഛാ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നാ ച വിചികിച്ഛാ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ സംവത്തതീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. യോനിസോമനസികാരസുത്തം

൨൧൭. ‘‘യോനിസോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മനസികരോതോ അനുപ്പന്നോ ചേവ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി...പേ॰... അനുപ്പന്നോ ചേവ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഉപ്പജ്ജതി, ഉപ്പന്നോ ച ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. ബുദ്ധിസുത്തം

൨൭൭. ‘‘സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ബുദ്ധിയാ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ബുദ്ധിയാ അപരിഹാനായ സംവത്തന്തീ’’തി. സത്തമം.

൮. ആവരണനീവരണസുത്തം

൨൭൮. ‘‘പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ ഉപക്കിലേസാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദോ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണോ നീവരണോ ചേതസോ ഉപക്കിലേസോ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണോ. ബ്യാപാദോ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണോ നീവരണോ ചേതസോ ഉപക്കിലേസോ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണോ. ഥിനമിദ്ധം, ഭിക്ഖവേ, ആവരണം നീവരണം ചേതസോ ഉപക്കിലേസം പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണം. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം , ഭിക്ഖവേ, ആവരണം നീവരണം ചേതസോ ഉപക്കിലേസം പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണം. വിചികിച്ഛാ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ ഉപക്കിലേസാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ ഉപക്കിലേസാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ.

‘‘സത്തിമേ , ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തീതി.

‘‘യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി, ഇമസ്സ പഞ്ച നീവരണാ തസ്മിം സമയേ ന ഹോന്തി. സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി.

‘‘കതമേ പഞ്ച നീവരണാ തസ്മിം സമയേ ന ഹോന്തി? കാമച്ഛന്ദനീവരണം തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, ബ്യാപാദനീവരണം തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, ഥിനമിദ്ധനീവരണം തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, വിചികിച്ഛാനീവരണം തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി. ഇമസ്സ പഞ്ച നീവരണാ തസ്മിം സമയേ ന ഹോന്തി.

‘‘കതമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി ? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി…പേ॰…

ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തി. യസ്മിം , ഭിക്ഖവേ, സമയേ അരിയസാവകോ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബം ചേതസോ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി, ഇമസ്സ പഞ്ച നീവരണാ തസ്മിം സമയേ ന ഹോന്തി. ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ തസ്മിം സമയേ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛന്തീ''തി. അട്ഠമം.

൯. രുക്ഖസുത്തം

൨൨൭. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, മഹാരുക്ഖാ അണുബീജാ മഹാകായാ രുക്ഖാനം അജ്ഝാരുഹാ, യേഹി രുക്ഖാ അജ്ഝാരൂള്ഹാ ഓഭഗ്ഗവിഭഗ്ഗാ വിപതിതാ സേന്തി. കതമേ ച തേ, ഭിക്ഖവേ, മഹാരുക്ഖാ അണുബീജാ മഹാകായാ രുക്ഖാനം അജ്ഝാരുഹാ, യേഹി രുക്ഖാ അജ്ഝാരൂള്ഹാ ഓഭഗ്ഗവിഭഗ്ഗാ വിപതിതാ സേന്തി [സേന്തി. സേയ്യഥിദം (കത്ഥചി)]? അസ്സത്ഥോ, നിഗ്രോധോ, പിലക്ഖോ, ഉദുമ്ബരോ, കച്ഛകോ, കപിത്ഥനോ - ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, മഹാരുക്ഖാ അണുബീജാ മഹാകായാ രുക്ഖാനം അജ്ഝാരുഹാ, യേഹി രുക്ഖാ അജ്ഝാരൂള്ഹാ ഓഭഗ്ഗവിഭഗ്ഗാ വിപതിതാ സേന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ കുലപുത്തോ യാദിസകേ കാമേ ഓഹായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ താദിസകേഹി കാമേഹി തതോ വാ പാപിട്ഠതരേഹി ഓഭഗ്ഗവിഭഗ്ഗോ വിപതിതോ സേതി.

''പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ അജ്ഝാരുഹാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദോ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണോ നീവരണോ ചേതസോ അജ്ഝാരുഹോ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണോ. ബ്യാപാദോ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണോ നീവരണോ ചേതസോ അജ്ഝാരുഹോ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണോ. ഥിനമിദ്ധം, ഭിക്ഖവേ, ആവരണം നീവരണം ചേതസോ അജ്ഝാരുഹം പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണം. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം, ഭിക്ഖവേ, ആവരണം നീവരണം ചേതസോ അജ്ഝാരുഹം പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണം. വിചികിച്ഛാ, ഭിക്ഖവേ, ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ അജ്ഝാരുഹാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പഞ്ച ആവരണാ നീവരണാ ചേതസോ അജ്ഝാരുഹാ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണാ.

''സത്തിമേ , ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനജ്ഝാരുഹാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനജ്ഝാരുഹോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനജ്ഝാരുഹോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനജ്ഝാരുഹാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തീ''തി. നവമം.

൧൦. നീവരണസുത്തം

൨൨൯. "പഞ്ചിമേ, ഭിക്ഖവേ, നീവരണാ അന്ധകരണാ അചക്ഖുകരണാ അഞ്ഞാണകരണാ പഞ്ഞാനിരോധികാ വിഘാതപക്ഖിയാ അനിബ്ബാനസംവത്തനികാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം, ഭിക്ഖവേ, അന്ധകരണം അചക്ഖുകരണം അഞ്ഞാണകരണം പഞ്ഞാനിരോധികം വിഘാതപക്ഖിയം അനിബ്ബാനസംവത്തനികം . ബ്യാപാദനീവരണം, ഭിക്ഖവേ... പേ॰... ഥിനമിദ്ധനീവരണം, ഭിക്ഖവേ... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം, ഭിക്ഖവേ... വിചികിച്ഛാനീവരണം, ഭിക്ഖവേ, അന്ധകരണം അചക്ഖുകരണം അഞ്ഞാണകരണം പഞ്ഞാനിരോധികം വിഘാതപക്ഖിയം അനിബ്ബാനസംവത്തനികം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണാ അന്ധകരണാ അചക്ഖുകരണാ അഞ്ഞാണകരണാ പഞ്ഞാനിരോധികാ വിഘാതപക്ഖിയാ അനിബ്ബാനസംവത്തനികാ.

"സത്തിമേ, ഭിക്ഖവേ, ബോജ്ഝങ്ഗാ ചക്ഖുകരണാ ഞാണകരണാ പഞ്ഞാബുദ്ധിയാ അവിഘാതപക്ഖിയാ നിബ്ബാനസംവത്തനികാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുകരണോ ഞാണകരണോ പഞ്ഞാബുദ്ധിയോ അവിഘാതപക്ഖിയോ നിബ്ബാനസംവത്തനികോ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുകരണോ ഞാണകരണോ പഞ്ഞാബുദ്ധിയോ അവിഘാതപക്ഖിയോ നിബ്ബാനസംവത്തനികോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ചക്ഖുകരണാ ഞാണകരണാ പഞ്ഞാബുദ്ധിയാ അവിഘാതപക്ഖിയാ നിബ്ബാനസംവത്തനികാ"തി. ദസമം.

നീവരണവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ കുസലാ കിലേസാ ച, ദ്വേ യോനിസോ ച ബുദ്ധി ച;
ആവരണാ നീവരണാ രുക്ഖം, നീവരണഞ്ച തേ ദസാതി.

൫. ചക്കവത്തിവഗ്ഗോ

൧. വിധാസുത്തം

൨൨൨. സാവത്ഥിനിദാനം . "യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ തിസ്സോ വിധാ പജഹിംസു, സബ്ബേ തേ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ തിസ്സോ വിധാ പജഹിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ തിസ്സോ വിധാ പജഹന്തി, സബ്ബേ തേ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. കതമേസം സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ തിസ്സോ വിധാ പജഹിംസു...പേ॰... പജഹിസ്സന്തി...പേ॰... പജഹന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ"തി. പഠമം.

൨. ചക്കവത്തിസുത്തം

൨൨൩. “രഞ്ഞോ , ഭിക്ഖവേ, ചക്കവത്തിസ്സ പാതുഭാവാ സത്തന്നം രതനാനം പാതുഭാവോ ഹോതി. കതമേസം സത്തന്നം? ചക്കരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, ഹത്ഥിരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, അസ്സരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, മണിരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, ഇത്ഥിരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, ഗഹപതിരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി, പരിണായകരതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി . രഞ്ഞോ, ഭിക്ഖവേ, ചക്കവത്തിസ്സ പാതുഭാവാ ഇമേസം സത്തന്നം രതനാനം പാതുഭാവോ ഹോതി.

“തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗരതനാനം പാതുഭാവോ ഹോതി. കതമേസം സത്തന്നം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ രതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ രതനസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ഇമേസം സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗരതനാനം പാതുഭാവോ ഹോതീ”തി. ദുതിയം.

൩. മാരസുത്തം

൨൨൪. “മാരസേനപ്പമദ്ദനം വോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗം ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഥ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, മാരസേനപ്പമദ്ദനോ മഗ്ഗോ? യദിദം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരസേനപ്പമദ്ദനോ മഗ്ഗോ”തി. തതിയം.

൪. ദുപ്പഞ്ഞസുത്തം

൨൨൫. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി…പേ॰… ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “‘ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ, ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ’തി , ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ‘ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ’തി വുച്ചതീ”തി? “സത്തന്നം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബോജ്ഝങ്ഗാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ ‘ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ’തി വുച്ചതി. കതമേസം സത്തന്നം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖു , സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ ‘ദുപ്പഞ്ഞോ ഏളമൂഗോ’തി വുച്ചതീ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഞ്ഞവന്തസുത്തം

൨൨൬. “‘പഞ്ഞവാ അനേളമൂഗോ, പഞ്ഞവാ അനേളമൂഗോ’തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ‘പഞ്ഞവാ അനേളമൂഗോ’തി വുച്ചതീ”തി? “സത്തന്നം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ‘പഞ്ഞവാ അനേളമൂഗോ’തി വുച്ചതി. കതമേസം സത്തന്നം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖു, സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ‘പഞ്ഞവാ അനേളമൂഗോ’തി വുച്ചതീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദലിദ്ദസുത്തം

൨൨൭. '''ദലിദ്ദോ, ദലിദ്ദോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, 'ദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതീ''തി? ''സത്തന്നം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബോജ്ഝങ്ഗാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ 'ദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതി. കതമേസം സത്തന്നം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖു, സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ 'ദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. അദലിദ്ദസുത്തം

൨൨൮. '''അദലിദ്ദോ , അദലിദ്ദോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, 'അദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതീ''തി? ''സത്തന്നം ഖോ, ഭിക്ഖു, ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ 'അദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതി. കതമേസം സത്തന്നം? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖു, സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ 'അദലിദ്ദോ'തി വുച്ചതീ''തി. സത്തമം.

൮. ആദിച്ചസുത്തം

൨൨൯. ''ആദിച്ചസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഉപ്പാദായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ''തി. അട്ഠമം.

൯. അജ്ഝത്തികങ്ഗസുത്തം

൨൩൦. ''അജ്ഝത്തികം, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗന്തി കരിത്വാ നാഞ്ഞം ഏകങ്ഗമ്പി സമനുപസ്സാമി സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഉപ്പാദായ, യഥയിദം - ഭിക്ഖവേ, യോനിസോമനസികാരോ. യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യോനിസോമനസികാരസമ്പന്നോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ''തി. നവമം.

൧൦. ബാഹിരങ്ഗസുത്തം

൨൩൧. ''ബാഹിരം , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗന്തി കരിത്വാ നാഞ്ഞം ഏകങ്ഗമ്പി സമനുപസ്സാമി സത്തന്നം ബോജ്ഝങ്ഗാനം ഉപ്പാദായ, യഥയിദം - ഭിക്ഖവേ, കല്യാണമിത്തതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേസ്സതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരിസ്സതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേതി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോതീ''തി. ദസമം.

ചക്കവത്തിവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

വിധാ ചക്കവത്തി മാരോ, ദുപ്പഞ്ഞോ പഞ്ഞവേന ച;
ദലിദ്ദോ അദലിദ്ദോ ച, ആദിച്ചങ്ഗേന തേ ദസാതി.

൬. സാകച്ഛവഗ്ഗോ

൧. ആഹാരസുത്തം

൨൩൨. സാവത്ഥിനിദാനം . ''പഞ്ചന്നഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, നീവരണാനം സത്തന്നഞ്ച ബോജ്ഝങ്ഗാനം ആഹാരഞ്ച അനാഹാരഞ്ച ദേസേസ്സാമി; തം സുണാഥ. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ , സുഭനിമിത്തം. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പടിഘനിമിത്തം . തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അരതി തന്ദി വിജമ്ഭിതാ ഭത്തസമ്മദോ ചേതസോ ച ലീനത്തം. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി,

ഭിക്ഖവേ, ചേതസോ അവൂപസമോ. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, വിചികിച്ഛാട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ അയോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കുസലാകുസലാ ധമ്മാ സാവജ്ജാനവജ്ജാ ധമ്മാ ഹീനപണീതാ ധമ്മാ കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്ഭധാതു നിക്കമധാതു പരക്കമധാതു. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

''കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കായപ്പസ്സദ്ധി ചിത്തപ്പസ്സദ്ധി . തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ

പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമഥനിമിത്തം അബ്യഗ്ഗനിമിത്തം. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അസുഭനിമിത്തം . തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ കാമച്ഛന്ദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, മേത്താചേതോവിമുത്തി. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ബ്യാപാദസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്ഭധാതു നിക്കമധാതു പരക്കമധാതു. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഉപ്പാദായ , ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഥിനമിദ്ധസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ചേതസോ വൂപസമോ. തത്ഥ യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

‘‘കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കുസലാകുസലാ ധമ്മാ സാവജ്ജാനവജ്ജാ ധമ്മാ ഹീനപണീതാ ധമ്മാ കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗാ ധമ്മാ. തത്ഥ

യോനിസോമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നായ വാ വിചികിച്ഛായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കുസലാകുസലാ ധമ്മാ സാവജ്ജാനവജ്ജാ ധമ്മാ ഹീനപണീതാ ധമ്മാ കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗാ ധമ്മാ. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ആരമ്ഭധാതു നിക്കമധാതു പരക്കമധാതു. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കായപ്പസ്സദ്ധി ചിത്തപ്പസ്സദ്ധി. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

"കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമഥനിമിത്തം അബ്യഗ്ഗനിമിത്തം. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ.

“കോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ, ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗട്ഠാനീയാ ധമ്മാ. തത്ഥ അമനസികാരബഹുലീകാരോ - അയമനാഹാരോ അനുപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഉപ്പാദായ , ഉപ്പന്നസ്സ വാ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ”തി. പഠമം.

൨. പരിയായസുത്തം

൨൩൩. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - “അതിപ്പഗോ ഖോ താവ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ”തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും -

“സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേതി - ‘ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേഥാ’തി. മയമ്പി ഖോ, ആവുസോ, സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമ - ‘ഏഥ തുമ്ഹേ, ആവുസോ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേഥാ’തി. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ, യദിദം - ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം, അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി”ന്തി?

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിംസു നപ്പടിക്കോസിംസു; അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിംസു - “ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ”തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

“ഇധ മയം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിമ്ഹ. തേസം നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം ഏതദഹോസി - ‘അതിപ്പഗോ ഖോ താവ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിതും, യംനൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ’തി. അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി

അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിമ്ഹ. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിമ്ഹ. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ അമ്ഹേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും -

"സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേതി 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേഥാ'തി. മയമ്പി ഖോ, ആവുസോ, സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമ - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ആവുസോ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേഥാ'തി. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ, യദിദം - ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം, അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി"ന്തി?

"അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിമ്ഹ നപ്പടിക്കോസിമ്ഹ, അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിമ്ഹ - 'ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ'"തി.

"ഏവംവാദിനോ , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - 'അത്ഥി പനാവുസോ, പരിയായോ, യം പരിയായം ആഗമ്മ പഞ്ച നീവരണാ ദസ ഹോന്തി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ചതുദ്ദസാ'തി. ഏവം പുട്ഠാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ന ചേവ സമ്പായിസ്സന്തി, ഉത്തരിഞ്ച വിഘാതം ആപജ്ജിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഥാ തം, ഭിക്ഖവേ, അവിസയസ്മിം. "നാഹം തം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ ഇമേസം പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന വാ തഥാഗതസാവകേന വാ ഇതോ വാ പന സുത്വാ".

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ, യം പരിയായം ആഗമ്മ പഞ്ച നീവരണാ ദസ ഹോന്തി? യദപി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം കാമച്ഛന്ദോ തദപി നീവരണം, യദപി ബഹിദ്ധാ കാമച്ഛന്ദോ തദപി നീവരണം. 'കാമച്ഛന്ദനീവരണ'ന്തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. യദപി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം ബ്യാപാദോ തദപി നീവരണം, യദപി ബഹിദ്ധാ ബ്യാപാദോ തദപി നീവരണം. 'ബ്യാപാദനീവരണ'ന്തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. യദപി, ഭിക്ഖവേ, ഥിനം തദപി നീവരണം, യദപി മിദ്ധം തദപി നീവരണം. 'ഥിനമിദ്ധനീവരണ'ന്തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. യദപി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധച്ചം തദപി നീവരണം, യദപി കുക്കുച്ചം തദപി നീവരണം. 'ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണ'ന്തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. യദപി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു വിചികിച്ഛാ തദപി നീവരണം, യദപി ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു വിചികിച്ഛാ തദപി നീവരണം. 'വിചികിച്ഛാനീവരണ'ന്തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ, യം പരിയായം ആഗമ്മ പഞ്ച നീവരണാ ദസ ഹോന്തി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ, യം പരിയായം ആഗമ്മ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ചതുദ്ദസ ഹോന്തി? യദപി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു സതി തദപി സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു സതി തദപി സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി , ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു പഞ്ഞായ പവിചിനതി [പവിചിനാതി (ക॰)] പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി തദപി ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി തദപി ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, കായികം വീരിയം തദപി വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി ചേതസികം വീരിയം തദപി വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി , ഭിക്ഖവേ, സവിതക്കസവിചാരാ പീതി തദപി പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി അവിതക്കഅവിചാരാ പീതി തദപി പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, കായപ്പസ്സദ്ധി തദപി പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി ചിത്തപ്പസ്സദ്ധി തദപി പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, സവിതക്കോ സവിചാരോ സമാധി തദപി സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി അവിതക്കഅവിചാരോ സമാധി തദപി സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി.

“യദപി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു ഉപേക്ഖാ തദപി ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, യദപി ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു ഉപേക്ഖാ തദപി ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ. ‘ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ’തി ഇതി ഹിദം ഉദ്ദേസം ഗച്ഛതി. തദമിനാപേതം പരിയായേന ദ്വയം ഹോതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ, യം പരിയായം ആഗമ്മ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ചതുദ്ദസാ”തി. ദുതിയം.

൩. അഗ്ഗിസുത്തം

൨൩൪. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ പവിസിംസു . (പരിയായസുത്തസദിസം).

‘‘ഏവംവാദിനോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - ‘യസ്മിം, ആവുസോ, സമയേ ലീനം ചിത്തം ഹോതി, കതമേസം തസ്മിം സമയേ ബോജ്ഝങ്ഗാനം അകാലോ ഭാവനായ, കതമേസം തസ്മിം സമയേ ബോജ്ഝങ്ഗാനം കാലോ ഭാവനായ? യസ്മിം പനാവുസോ, സമയേ ഉദ്ധതം ചിത്തം ഹോതി, കതമേസം തസ്മിം സമയേ ബോജ്ഝങ്ഗാനം അകാലോ ഭാവനായ, കതമേസം തസ്മിം സമയേ ബോജ്ഝങ്ഗാനം കാലോ ഭാവനായാ’തി? ഏവം പുട്ഠാ , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ന ചേവ സമ്പായിസ്സന്തി, ഉത്തരിഞ്ച വിഘാതം ആപജ്ജിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഥാ തം, ഭിക്ഖവേ, അവിസയസ്മിം.

‘‘നാഹം തം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യോ ഇമേസം പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന വാ തഥാഗതസാവകേന വാ ഇതോ വാ പന സുത്വാ.

‘‘യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ലീനം ചിത്തം ഹോതി, അകാലോ തസ്മിം സമയേ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ലീനം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി ദുസ്സമുട്ഠാപയം ഹോതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ പരിത്തം അഗ്ഗിം ഉജ്ജാലേതുകാമോ അസ്സ. സോ തത്ഥ അല്ലാനി ചേവ തിണാനി പക്ഖിപേയ്യ, അല്ലാനി ച ഗോമയാനി പക്ഖിപേയ്യ, അല്ലാനി ച കട്ഠാനി പക്ഖിപേയ്യ , ഉദകവാതഞ്ച ദദേയ്യ, പംസുകേന ച ഓകിരേയ്യ; ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ പരിത്തം അഗ്ഗിം ഉജ്ജാലിതു’’ന്തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം സമയേ ലീനം ചിത്തം ഹോതി, അകാലോ തസ്മിം സമയേ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ലീനം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി ദുസ്സമുട്ഠാപയം ഹോതി.

‘‘യസ്മിഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ലീനം ചിത്തം ഹോതി, കാലോ തസ്മിം സമയേ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ലീനം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി സുസമുട്ഠാപയം ഹോതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ പരിത്തം അഗ്ഗിം ഉജ്ജാലേതുകാമോ അസ്സ. സോ തത്ഥ സുക്ഖാനി ചേവ തിണാനി പക്ഖിപേയ്യ, സുക്ഖാനി ഗോമയാനി പക്ഖിപേയ്യ, സുക്ഖാനി കട്ഠാനി പക്ഖിപേയ്യ, മുഖവാതഞ്ച ദദേയ്യ, ന ച പംസുകേന ഓകിരേയ്യ; ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ പരിത്തം അഗ്ഗിം ഉജ്ജാലിതു’’ന്തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം സമയേ ലീനം ചിത്തം ഹോതി, കാലോ തസ്മിം സമയേ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ലീനം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി സുസമുട്ഠാപയം ഹോതി.

‘‘യസ്മിം , ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഉദ്ധത്തം ചിത്തം ഹോതി, അകാലോ തസ്മിം സമയേ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഉദ്ധതം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി ദുവൂപസമയം ഹോതി.

‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ മഹന്തം അഗ്ഗിക്ഖന്ധം നിബ്ബാപേതുകാമോ അസ്സ. സോ തത്ഥ സുക്ഖാനി ചേവ തിണാനി പക്ഖിപേയ്യ, സുക്ഖാനി ച ഗോമയാനി പക്ഖിപേയ്യ, സുക്ഖാനി ച കട്ഠാനി പക്ഖിപേയ്യ, മുഖവാതഞ്ച ദദേയ്യ, ന ച പംസുകേന ഓകിരേയ്യ; ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ മഹന്തം അഗ്ഗിക്ഖന്ധം നിബ്ബാപേതു’’ന്തി? ‘‘നോ ഹേതം, ഭന്തേ’’.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം സമയേ ഉദ്ധതം ചിത്തം ഹോതി, അകാലോ തസ്മിം സമയേ ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, അകാലോ പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഉദ്ധതം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി ദുവൂപസമയം ഹോതി.

‘‘യസ്മിഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഉദ്ധതം ചിത്തം ഹോതി, കാലോ തസ്മിം സമയേ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഉദ്ധതം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി സുവൂപസമയം ഹോതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ മഹന്തം അഗ്ഗിക്ഖന്ധം നിബ്ബാപേതുകാമോ അസ്സ. സോ തത്ഥ അല്ലാനി ചേവ തിണാനി പക്ഖിപേയ്യ, അല്ലാനി ച ഗോമയാനി പക്ഖിപേയ്യ, അല്ലാനി ച കട്ഠാനി പക്ഖിപേയ്യ, ഉദകവാതഞ്ച ദദേയ്യ, പംസുകേന ച ഓകിരേയ്യ; ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ മഹന്തം അഗ്ഗിക്ഖന്ധം നിബ്ബാപേതു’’ന്തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്മിം സമയേ ഉദ്ധതം ചിത്തം ഹോതി, കാലോ തസ്മിം സമയേ പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ, കാലോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗസ്സ ഭാവനായ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഉദ്ധതം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം തം ഏതേഹി ധമ്മേഹി സുവൂപസമയം ഹോതി. സതിഞ്ച ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, സബ്ബത്ഥികം വദാമീ’’തി. തതിയം.

ർ. മേത്താസഹഗതസുത്തം

൨൩൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോലിയേസു വിഹരതി ഹലിദ്ദവസനം നാമ കോലിയാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഹലിദ്ദവസനം പിണ്ഡായ പവിസിംസു . അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - "അതിപ്പഗോ ഖോ താവ ഹലിദ്ദവസനേ പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ"തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും -

"സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേതി - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥ. കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥ. മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥ. ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥാ'"തി.

"മയമ്പി ഖോ, ആവുസോ, സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമ - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ആവുസോ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ...പേ॰... കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥാ'തി. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ, യദിദം - ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം, അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി"ന്തി?

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിംസു നപ്പടിക്കോസിംസു. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിംസു - ''ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ''തി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഹലിദ്ദവസനേ പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''ഇധ മയം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഹലിദ്ദവസനേ പിണ്ഡായ പവിസിമ്ഹ. തേസം നോ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം ഏതദഹോസി - 'അതിപ്പഗോ ഖോ താവ ഹലിദ്ദവസനേ പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂന മയം യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമേയ്യാമാ'''തി.

''അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, യേന അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ആരാമോ തേനുപസങ്കമിമ്ഹ, ഉപസങ്കമിത്വാ തേഹി അഞ്ഞതിത്ഥിയേഹി പരിബ്ബാജകേഹി സദ്ധിം സമ്മോദിമ്ഹ. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിമ്ഹ. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ അമ്ഹേ, ഭന്തേ, തേ അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏതദവോചും -

''സമണോ, ആവുസോ, ഗോതമോ സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേതി - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ...പേ॰... കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ ... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥാ'''തി.

''മയമ്പി ഖോ, ആവുസോ, സാവകാനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമ - 'ഏഥ തുമ്ഹേ, ആവുസോ, പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ...പേ॰... കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരഥ, തഥാ ദുതിയം, തഥാ തതിയം, തഥാ ചതുത്ഥം; ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരഥാ'തി. ഇധ നോ, ആവുസോ, കോ വിസേസോ, കോ അധിപ്പയാസോ, കിം നാനാകരണം സമണസ്സ വാ ഗോതമസ്സ അമ്ഹാകം വാ, യദിദം, ധമ്മദേസനായ വാ ധമ്മദേസനം, അനുസാസനിയാ വാ അനുസാസനി''ന്തി?

അഥ ഖോ മയം, ഭന്തേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിമ്ഹ നപ്പടിക്കോസിമ്ഹ, അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിമ്ഹ - 'ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനിസ്സാമാ'തി.

“ഏവംവാദിനോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവമസ്സു വചനീയാ - ‘കഥം ഭാവിതാ പനാവുസോ, മേത്താചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? കഥം ഭാവിതാ പനാവുസോ, കരുണാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? കഥം ഭാവിതാ പനാവുസോ, മുദിതാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? കഥം ഭാവിതാ പനാവുസോ, ഉപേക്ഖാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ’”തി? ഏവം പുട്ഠാ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ന ചേവ സമ്പായിസ്സന്തി, ഉത്തരിഞ്ച വിഘാതം ആപജ്ജിസ്സന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഥാ തം, ഭിക്ഖവേ, അവിസയസ്മിം. “നാഹം തം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ ഇമേസം പഞ്ഹാനം വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേയ്യ, അഞ്ഞത്ര തഥാഗതേന വാ തഥാഗതസാവകേന വാ ഇതോ വാ പന സുത്വാ”.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, മേത്താചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… മേത്താസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. സോ സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘പടികൂലേ അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ ച പടികൂലേ ച പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, ഉപേക്ഖകോ ച തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ, സുഭം വാ ഖോ പന വിമോക്ഖം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഭപരമാഹം, ഭിക്ഖവേ, മേത്താചേതോവിമുത്തിം വദാമി, ഇധപഞ്ഞസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഉത്തരിവിമുത്തിം അപ്പടിവിജ്ഝതോ.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, കരുണാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കരുണാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… കരുണാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം . സോ സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി…പേ॰… സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സബ്ബസോ വാ പന രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ആകാസാനഞ്ചായതനപരമാഹം , ഭിക്ഖവേ, കരുണാചേതോവിമുത്തിം വദാമി, ഇധപഞ്ഞസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഉത്തരിവിമുത്തിം അപ്പടിവിജ്ഝതോ.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, മുദിതാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മുദിതാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… മുദിതാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. സോ സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി …പേ॰… സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സബ്ബസോ വാ പന ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനപരമാഹം, ഭിക്ഖവേ, മുദിതാചേതോവിമുത്തിം വദാമി, ഇധപഞ്ഞസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഉത്തരിവിമുത്തിം അപ്പടിവിജ്ഝതോ.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖാചേതോവിമുത്തി, കിംഗതികാ ഹോതി, കിംപരമാ, കിംഫലാ, കിംപരിയോസാനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപേക്ഖാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. സോ സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘പടികൂലേ അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലേ ച പടികൂലേ ച പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി. സചേ ആകങ്ഖതി ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സബ്ബസോ വാ പന വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനപരമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖാചേതോവിമുത്തിം വദാമി, ഇധപഞ്ഞസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഉത്തരിവിമുത്തിം അപ്പടിവിജ്ഝതോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. സങ്ഗാരവസുത്തം

൨൩൬. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേനേകദാ ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ? കോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേനേകദാ ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ”തി?

“യസ്മിം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സമയേ കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ സംസട്ഠോ ലാഖായ വാ ഹലിദ്ദിയാ വാ നീലിയാ വാ മഞ്ജിട്ഠായ വാ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ അഗ്ഗിനാ സന്തത്തോ പക്കുഥിതോ [പക്കുധിതോ (ക॰), ഉക്കട്ഠിതോ (സീ॰), ഉക്കുട്ഠിതോ (സ്യാ॰)] ഉസ്മുദകജാതോ [ഉസ്സദകജാതോ (സീ॰), ഉസ്മാദകജാതോ (സ്യാ॰)]. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ സേവാലപണകപരിയോനദ്ധോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച

ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ വാതേരിതോ ചലിതോ ഭന്തോ ഊമിജാതോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി… ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ ആവിലോ ലുളിതോ കലലീഭൂതോ അന്ധകാരേ നിക്ഖിത്തോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി, ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി; ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനേകദാ ദീഘരത്തം സജ്ഝായകതാപി മന്താ നപ്പടിഭന്തി, പഗേവ അസജ്ഝായകതാ.

“യസ്മിഞ്ച ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സമയേ ന കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി; ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി , ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ അസംസട്ഠോ ലാഖായ വാ ഹലിദ്ദിയാ വാ നീലിയാ വാ മഞ്ജിട്ഠായ വാ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰….

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി… ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ ന അഗ്ഗിനാ സന്തത്തോ ന പക്കുഥിതോ ന ഉസ്മുദകജാതോ, തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ . ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ബ്യാപാദപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ബ്യാപാദസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി… ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി … ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ ന സേവാലപണകപരിയോനദ്ധോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ഥിനമിദ്ധപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഥിനമിദ്ധസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി… ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി…പേ॰… ഉഭയത്ഥമ്പി… ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

“സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ ന വാതേരിതോ ന ചലിതോ ന ഭന്തോ ന ഊമിജാതോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന

ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി...പേ॰... ഉഭയത്ഥമ്പി... ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

''പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി [പജാനാതി പസ്സതി (സ്യാ॰)], അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി; ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി; ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

''സേയ്യഥാപി , ബ്രാഹ്മണ, ഉദപത്തോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ ആലോകേ നിക്ഖിത്തോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യസ്മിം സമയേ ന വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ന വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം പജാനാതി, അത്തത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, പരത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി, ഉഭയത്ഥമ്പി തസ്മിം സമയേ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി; ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ യേനേകദാ ദീഘരത്തം അസജ്ഝായകതാപി മന്താ പടിഭന്തി, പഗേവ സജ്ഝായകതാ.

''സത്തിമേ , ബ്രാഹ്മണ, ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി. കതമേ സത്ത? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അനാവരണോ അനീവരണോ ചേതസോ അനുപക്കിലേസോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ അനാവരണാ അനീവരണാ ചേതസോ അനുപക്കിലേസാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തീ''തി. ഏവം വുത്തേ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. അഭയസുത്തം

൨൩൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഭയോ രാജകുമാരോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

‘‘പൂരണോ, ഭന്തേ, കസ്സപോ ഏവമാഹ - ‘നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ അഞ്ഞാണായ അദസ്സനായ. അഹേതു, അപ്പച്ചയോ [അപ്പച്ചയാ (സീ॰), അപ്പച്ചയം (?)] അഞ്ഞാണം അദസ്സനം ഹോതി. നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ ഞാണായ ദസ്സനായ. അഹേതു, അപ്പച്ചയോ ഞാണം ദസ്സനം ഹോതീ’തി. ഇധ ഭഗവാ കിമാഹാ’’തി? ‘‘അത്ഥി, രാജകുമാര, ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ അഞ്ഞാണായ അദസ്സനായ. സഹേതു, സപ്പച്ചയോ [സപ്പച്ചയാ (സീ॰), സപ്പച്ചയം (?)] അഞ്ഞാണം അദസ്സനം ഹോതി. അത്ഥി , രാജകുമാര, ഹേതു, അത്ഥി പച്ചയോ ഞാണായ ദസ്സനായ. സഹേതു, സപ്പച്ചയോ ഞാണം ദസ്സനം ഹോതീ’’തി.

‘‘കതമോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു, കതമോ പച്ചയോ അഞ്ഞാണായ അദസ്സനായ? കഥം സഹേതു, സപ്പച്ചയോ അഞ്ഞാണം അദസ്സനം ഹോതീ’’തി? ‘‘യസ്മിം ഖോ, രാജകുമാര, സമയേ കാമരാഗപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി കാമരാഗപരേതേന, ഉപ്പന്നസ്സ ച കാമരാഗസ്സ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി - അയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, ഹേതു, അയം പച്ചയോ അഞ്ഞാണായ അദസ്സനായ. ഏവമ്പി സഹേതു സപ്പച്ചയോ അഞ്ഞാണം അദസ്സനം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, രാജകുമാര, യസ്മിം സമയേ ബ്യാപാദപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി ബ്യാപാദപരേതേന…പേ॰… ഥിനമിദ്ധപരിയുട്ഠിതേന… ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചപരിയുട്ഠിതേന… വിചികിച്ഛാപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ വിഹരതി വിചികിച്ഛാപരേതേന, ഉപ്പന്നായ ച വിചികിച്ഛായ നിസ്സരണം യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി - അയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, ഹേതു, അയം പച്ചയോ അഞ്ഞാണായ അദസ്സനായ. ഏവമ്പി സഹേതു സപ്പച്ചയോ അഞ്ഞാണം അദസ്സനം ഹോതീ’’തി.

‘‘കോ നാമായം, ഭന്തേ, ധമ്മപരിയായോ’’തി? ‘‘നീവരണാ നാമേതേ, രാജകുമാരാ’’തി. ‘‘തഗ്ഘ, ഭഗവാ, നീവരണാ; തഗ്ഘ, സുഗത, നീവരണാ! ഏകമേകേനപി ഖോ, ഭന്തേ, നീവരണേന അഭിഭൂതോ യഥാഭൂതം ന ജാനേയ്യ ന പസ്സേയ്യ, കോ പന വാദോ പഞ്ചഹി നീവരണേഹി?

‘‘കതമോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു, കതമോ പച്ചയോ ഞാണായ ദസ്സനായ? കഥം സഹേതു, സപ്പച്ചയോ ഞാണം ദസ്സനം ഹോതീ’’തി? ‘‘ഇധ , രാജകുമാര, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. സോ സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവിതേന ചിത്തേന യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി - അയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, ഹേതു, അയം പച്ചയോ ഞാണായ ദസ്സനായ. ഏവമ്പി സഹേതു, സപ്പച്ചയോ ഞാണം ദസ്സനം ഹോതി.

‘‘പുന ചപരം, രാജകുമാര, ഭിക്ഖു…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. സോ ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവിതേന ചിത്തേന യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി - അയമ്പി ഖോ, രാജകുമാര, ഹേതു, അയം പച്ചയോ ഞാണായ ദസ്സനായ. ഏവം സഹേതു, സപ്പച്ചയോ ഞാണം ദസ്സനം ഹോതീ’’തി.

‘‘കോ നാമായം, ഭന്തേ, ധമ്മപരിയായോ’’തി? ‘‘ബോജ്ഝങ്ഗാ നാമേതേ, രാജകുമാരാ’’തി. ‘‘തഗ്ഘ, ഭഗവാ, ബോജ്ഝങ്ഗാ; തഗ്ഘ, സുഗത,

ബോജ്ഝങ്ഗാ! ഏകമേകേനപി ഖോ, ഭന്തേ, ബോജ്ഝങ്ഗേന സമന്നാഗതോ യഥാഭൂതം ജാനേയ്യ പസ്സേയ്യ, കോ പന വാദോ സത്തഹി ബോജ്ഝങ്ഗേഹി? യോപി മേ, ഭന്തേ, ഗിജ്ഝകൂടം പബ്ബതം ആരോഹന്തസ്സ കായകിലമഥോ ചിത്തകിലമഥോ, സോപി മേ പടിപ്പസ്സദ്ധോ, ധമ്മോ ച മേ അഭിസമിതോ''തി. ഛട്ഠം.

സാകച്ഛവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ആഹാരാ പരിയായമഗ്ഗി, മേത്തം സങ്ഗാരവേന ച;
അഭയോ പുച്ഛിതോ പഞ്ഹം, ഗിജ്ഝകൂടമ്ഹി പബ്ബതേതി.

൭. ആനാപാനവഗ്ഗോ

൧. അട്ഠികമഹപ്ഫലസുത്തം

൨൩൮. സാവത്ഥിനിദാനം . ''അട്ഠികസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ''തി.

അഞ്ഞതരഫലസുത്തം

''അട്ഠികസഞ്ഞായ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ. കഥം ഭാവിതായ ച ഖോ , ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞായ കഥം ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞായ ഏവം ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി.

മഹത്ഥസുത്തം

''അട്ഠികസഞ്ഞാ , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു

അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതീ''തി.

യോഗക്ഖേമസുത്തം

''അട്ഠികസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതീ''തി.

സംവേഗസുത്തം

''അട്ഠികസഞ്ഞാ , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതീ''തി.

ഫാസുവിഹാരസുത്തം

''അട്ഠികസഞ്ഞാ , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… അട്ഠികസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അട്ഠികസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതീ''തി. പഠമം.

൨. പുളവകസുത്തം

൨൩൯. ''പുളവകസഞ്ഞാ [പുളുവകസഞ്ഞാ (ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ… പേ॰… ദുതിയം.

൩. വിനീലകസുത്തം

൨൪൩. ‘‘വിനീലകസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... തതിയം.

൪. വിച്ഛിദ്ദകസുത്തം

൨൪൪. ‘‘വിച്ഛിദ്ദകസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... ചതുത്ഥം.

൫. ഉദ്ധുമാതകസുത്തം

൨൪൫. ‘‘ഉദ്ധുമാതകസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പഞ്ചമം.

൬. മേത്താസുത്തം

൨൪൬. ‘‘മേത്താ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ...പേ॰... ഛട്ഠം.

൭. കരുണാസുത്തം

൨൪൭. ‘‘കരുണാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ...പേ॰... സത്തമം.

൮. മുദിതാസുത്തം

൨൪൮. ‘‘മുദിതാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ...പേ॰... അട്ഠമം.

൯. ഉപേക്ഖാസുത്തം

൨൪൯. ‘‘ഉപേക്ഖാ , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ...പേ॰... നവമം.

൧൦. ആനാപാനസുത്തം

൨൫൦. ‘‘ആനാപാനസ്സതി , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ...പേ॰... ദസമം.

ആനാപാനവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അട്ഠികപുളവകം വിനീലകം, വിച്ഛിദ്ദകം ഉദ്ധുമാതേന പഞ്ചമം;
മേത്താ കരുണാ മുദിതാ ഉപേക്ഖാ, ആനാപാനേന തേ ദസാതി.

൮. നിരോധവഗ്ഗോ

൧. അസുഭസുത്തം

൨൫൧. ‘‘അസുഭസഞ്ഞാ , ഭിക്ഖവേ...പേ॰... പഠമം.

൨. മരണസുത്തം

൨൫൨. ‘‘മരണസഞ്ഞാ , ഭിക്ഖവേ...പേ॰... ദുതിയം.

൩. ആഹാരേപടികൂലസുത്തം

൨൩. ‘‘ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… തതിയം.

൪. അനഭിരതിസുത്തം

൨൪. ‘‘സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ചതുത്ഥം.

൫. അനിച്ചസുത്തം

൨൫. ‘‘അനിച്ചസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… പഞ്ചമം.

൬. ദുക്ഖസുത്തം

൨൬. ‘‘അനിച്ചേ ദുക്ഖസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഛട്ഠം.

൭. അനത്തസുത്തം

൨൭. ‘‘ദുക്ഖേ അനത്തസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… സത്തമം.

൮. പഹാനസുത്തം

൨൮. ‘‘പഹാനസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… അട്ഠമം.

൯. വിരാഗസുത്തം

൨൯. ‘‘വിരാഗസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… നവമം.

൧൦. നിരോധസുത്തം

൨൧൦. ‘‘നിരോധസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാതി.

‘‘നിരോധസഞ്ഞായ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതായ ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ. കഥം ഭാവിതായ, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞായ കഥം ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി…പേ॰… നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞായ ഏവം ബഹുലീകതായ

ദിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി.

''നിരോധസഞ്ഞാ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതി, മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതി, മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതി, മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതി, മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതി, മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതി, മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... നിരോധസഞ്ഞാസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, നിരോധസഞ്ഞാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹതോ അത്ഥായ സംവത്തതി, മഹതോ യോഗക്ഖേമായ സംവത്തതി, മഹതോ സംവേഗായ സംവത്തതി, മഹതോ ഫാസുവിഹാരായ സംവത്തതീ''തി. ദസമം.

നിരോധവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അസുഭമരണആഹാരേ, പടികൂലഅനഭിരതേന [പടികൂലേന ച സബ്ബലോകേ (സ്യാ॰)];
അനിച്ചദുക്ഖഅനത്തപഹാനം, വിരാഗനിരോധേന തേ ദസാതി.

൯. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ഗങ്ഗാനദീആദിസുത്തം

൨൪൭-൨൫൮. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ഭാവേന്തോ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. (യാവ ഏസനാ പാളി വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ നവമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;

ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൧൦. അപ്പമാദവഗ്ഗോ

൧-൧൦. തഥാഗതാദിസുത്തം

൨൩൦. ‘‘യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാതി വിത്ഥാരേതബ്ബം .

അപ്പമാദവഗ്ഗോ ദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരേന വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ ച, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

(അപ്പമാദവഗ്ഗോ ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തസ്സ ബോജ്ഝങ്ഗവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

൧൧. ബലകരണീയവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ബലാദിസുത്തം

൨൪൦. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തി…പേ॰… .

ബലകരണീയവഗ്ഗോ ഏകാദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

(ബലകരണീയവഗ്ഗോ ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തസ്സ ബോജ്ഝങ്ഗവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

൧൨. ഏസനാവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഏസനാദിസുത്തം

൨൫൨. ‘‘തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാതി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

ഏസനാവഗ്ഗോ ദ്വാദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനായ ചാതി.

(ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തസ്സ ഏസനാപേയ്യാലം വിവേകനിസ്സിതതോ വിത്ഥാരേതബ്ബം).

൧൩. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൯. ഓഘാദിസുത്തം

൩൦൨. “ചത്താരോമേ ഭിക്ഖവേ , ഓഘാ. കതമേ ചത്താരോ? കാമോഘോ, ഭവോഘോ, ദിട്ഠോഘോ, അവിജ്ജോഘോതി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

൧൦. ഉദ്ധമ്ഭാഗിയസുത്തം

൩൧൧. സാവത്ഥിനിദാനം. “പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ സത്ത? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം… അമതോഗധം അമതപരായനം അമതപരിയോസാനം… നിബ്ബാനനിന്നം നിബ്ബാനപോണം നിബ്ബാനപബ്ഭാരം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവേതബ്ബാ”തി. ദസമം.

ഓഘവഗ്ഗോ തേരസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാനീതി.

൧൪. പുനഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൩൧൨-൩൨൩

പുനഗങ്ഗാനദീആദിസുത്തം

വഗ്ഗോ ചുദ്ദസമോ.

ഉദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

(ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തസ്സ ഗങ്ഗാപേയ്യാലം രാഗവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബം).

൧൫. പുനഅപ്പമാദവഗ്ഗോ

൩൨൪-൩൩൩ തഥാഗതാദിസുത്തം

പന്നരസമോ.

ഉദ്ദാനം -

> തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരേന വസ്സികം;
> രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ ച, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

(അപ്പമാദവഗ്ഗോ രാഗവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബോ).

൧൬. പുനബലകരണീയവഗ്ഗോ

൩൩൪-൩൪൫ പുനബലാദിസുത്തം

സോളസമോ.

ഉദ്ദാനം -

> ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
> ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

(ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തസ്സ ബലകരണീയവഗ്ഗോ രാഗവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബോ).

൧൭. പുനഏസനാവഗ്ഗോ

൩൪൬-൩൫൬ പുനഏസനാദിസുത്തം

പുനഏസനാവഗ്ഗോ സത്തരസമോ.

ഉദ്ദാനം -

> ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
> ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാതണ്ഹാ തസിനായ ചാതി.

൧൮. പുനഓഘവഗ്ഗോ

൩൫൭-൩൬൬ പുനഓഘാദിസുത്തം

ബോജ്ഝങ്ഗസംയുതസ്സ പുനഓഘവഗ്ഗോ അട്ഠാരസമോ.

ഉദ്ദാനം -

> ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
> കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാനീതി.

(രാഗവിനയപരിയോസാന-ദോസവിനയപരിയോസാന-മോഹവിനയപരിയോസാനവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ). (യദപി മഗ്ഗസംയുത്തം

വിത്ഥാരേതബ്ബം, തദപി ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തം വിത്ഥാരേതബ്ബം).

ബോജ്ഝങ്ഗസംയുത്തം ദുതിയം.

൯. സതിപട്ഠാനസംയുത്തം

൧. അമ്ബപാലിവഗ്ഗോ

൧. അമ്ബപാലിസുത്തം

൩൬൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി അമ്ബപാലിവനേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഏകായനോ അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏകായനോ അയം, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. പഠമം.

൨. സതിസുത്തം

൩൬൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി അമ്ബപാലിവനേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ സമ്പജാനോ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ… പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജാനോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ

സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജാനകാരീ ഹോതി. സതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ സമ്പജാനോ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ''തി. ദുതിയം.

൩. ഭിക്ഖുസുത്തം

൩൬൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ''ന്തി. ''ഏവമേവ പനിധേകച്ചേ മോഘപുരിസാ മഞ്ചേവ [മമേവ (സീ॰)] അജ്ഝേസന്തി, ധമ്മേ ച ഭാസിതേ മമേവ അനുബന്ധിതബ്ബം മഞ്ഞന്തീ''തി. ''ദേസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം, ദേസേതു സുഗതോ സംഖിത്തേന ധമ്മം. അപ്പേവ നാമാഹം ഭഗവതോ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ജാനേയ്യം, അപ്പേവ നാമാഹം ഭഗവതോ ഭാസിതസ്സ ദായാദോ അസ്സ''ന്തി. ''തസ്മാതിഹ ത്വം, ഭിക്ഖു, ആദിമേവ വിസോധേഹി കുസലേസു ധമ്മേസു. കോ ചാദി കുസലാനം ധമ്മാനം? സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം, ദിട്ഠി ച ഉജുകാ. യതോ ഖോ തേ, ഭിക്ഖു, സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം ഭവിസ്സതി ദിട്ഠി ച ഉജുകാ, തതോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ തിവിധേന ഭാവേയ്യാസി.

കതമേ ചത്താരോ? ഇധ ത്വം, ഭിക്ഖു, അജ്ഝത്തം വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; ബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തം വാ വേദനാസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ വാ വേദനാസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തം വാ ചിത്തേ...പേ॰... ബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തേ...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തം വാ ധമ്മേസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം തിവിധേന ഭാവേസ്സസി, തതോ തുയ്ഹം, ഭിക്ഖു, യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗമിസ്സതി വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ പരിഹാനീ''തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ

ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി . ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പന സോ ഭിക്ഖു അരഹതം അഹോസീതി. തതിയം.

൪. സാലസുത്തം

൩൭൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി സാലായ ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി...പേ॰... ഏതദവോച -

''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ. കതമേസം ചതുന്നം? ഏഥ തുമ്ഹേ, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരഥ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, കായസ്സ യഥാഭൂതം ഞാണായ; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരഥ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, വേദനാനം യഥാഭൂതം ഞാണായ; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരഥ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ചിത്തസ്സ യഥാഭൂതം ഞാണായ; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരഥ ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ധമ്മാനം യഥാഭൂതം ഞാണായ. യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സേഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി, തേപി കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ , കായസ്സ പരിഞ്ഞായ; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, വേദനാനം പരിഞ്ഞായ; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ചിത്തസ്സ പരിഞ്ഞായ; ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ധമ്മാനം പരിഞ്ഞായ.

''യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തേപി കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, കായേന വിസംയുത്താ; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, വേദനാഹി വിസംയുത്താ; ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ചിത്തേന വിസംയുത്താ; ധമ്മേസു

ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരന്തി ആതാപിനോ സമ്പജാനാ ഏകോദിഭൂതാ വിപ്പസന്നചിത്താ സമാഹിതാ ഏകഗ്ഗചിത്താ, ധമ്മേഹി വിസംയുത്താ.

“യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ നവാ അചിരപബ്ബജിതാ അധുനാഗതാ ഇമം ധമ്മവിനയം, തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമേസം ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. അകുസലരാസിസുത്തം

൩൭൧. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഏതദവോച - “‘അകുസലരാസീ’തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ പഞ്ച നീവരണേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, അകുസലരാസി, യദിദം - പഞ്ച നീവരണാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം , ബ്യാപാദനീവരണം, ഥിനമിദ്ധനീവരണം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം, വിചികിച്ഛാനീവരണം. ‘അകുസലരാസീ’തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, അകുസലരാസി, യദിദം - പഞ്ച നീവരണാ.

“‘കുസലരാസീ’തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, കുസലരാസി, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം . ‘കുസലരാസീ’തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, കുസലരാസി, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. സകുണഗ്ഘിസുത്തം

൩൭൨. “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സകുണഗ്ഘി ലാപം സകുണം സഹസാ അജ്ഝപ്പത്താ അഗ്ഗഹേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ലാപോ സകുണോ സകുണഗ്ഘിയാ ഹരിയമാനോ ഏവം പരിദേവസി - ‘മയമേവമ്ഹ [മയമേവാമ്ഹ (ക॰)] അലക്ഖികാ, മയം അപ്പപുഞ്ഞാ, യേ മയം അഗോചരേ ചരിമ്ഹ പരവിസയേ. സചേജ്ജ മയം ഗോചരേ ചരേയ്യാമ സകേ പേത്തികേ വിസയേ, ന മ്യായം [ന ചായം (സീ॰)], സകുണഗ്ഘി, അലം അഭവിസ്സ, യദിദം - യുദ്ധായാ’തി. ‘കോ പന തേ, ലാപ, ഗോചരോ സകോ പേത്തികോ വിസയോ’തി? ‘യദിദം - നങ്ഗലകട്ഠകരണം ലേഡ്ഡുട്ഠാന’”ന്തി. “അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സകുണഗ്ഘി സകേ ബലേ അപത്ഥദ്ധാ സകേ ബലേ അസംവദമാനാ [അവചമാനാ (സീ॰)] ലാപം സകുണം പമുഞ്ചി - ‘ഗച്ഛ ഖോ ത്വം, ലാപ, തത്രപി മേ ഗന്ത്വാ ന മോക്ഖസീ’”തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ലാപോ സകുണോ നങ്ഗലകട്ഠകരണം ലേഡ്ഡുട്ഠാനം ഗന്ത്വാ മഹന്തം ലേഡ്ഡും അഭിരുഹിത്വാ സകുണഗ്ഘിം വദമാനോ അട്ഠാസി - ‘ഏഹി ഖോ ദാനി മേ, സകുണഗ്ഘി, ഏഹി ഖോ ദാനി മേ, സകുണഗ്ഘീ’തി.

അഥ ഖോ സാ, ഭിക്ഖവേ, സകുണഗ്ഘി സകേ ബലേ അപത്ഥദ്ധാ സകേ ബലേ അസംവദമാനാ ഉഭോ പക്ഖേ സന്നയ്ഹ [സന്ധായ (സീ॰ സ്യാ॰)] ലാപം സകുണം സഹസാ അജ്ഝപ്പത്താ. യദാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞാസി ലാപോ സകുണോ 'ബഹുആഗതോ ഖോ മ്യായം സകുണഗ്ഘീ'തി, അഥ തസ്സേവ ലേഡ്ഡുസ്സ അന്തരം പച്ചുപാദി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സകുണഗ്ഘി തത്ഥേവ ഉരം പച്ചതാളേസി. ഏവഞ്ഹി തം [ഏവം ഹേതം (സീ॰)], ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യോ അഗോചരേ ചരതി പരവിസയേ.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, മാ അഗോചരേ ചരിത്ഥ പരവിസയേ. അഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ, ചരതം പരവിസയേ ലച്ഛതി മാരോ ഓതാരം, ലച്ഛതി മാരോ ആരമ്മണം. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഗോചരോ പരവിസയോ? യദിദം - പഞ്ച കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ - അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഗോചരോ പരവിസയോ.

''ഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ, ചരഥ സകേ പേത്തികേ വിസയേ. ഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ, ചരതം സകേ പേത്തികേ വിസയേ ന ലച്ഛതി മാരോ ഓതാരം, ന ലച്ഛതി മാരോ ആരമ്മണം. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഗോചരോ സകോ പേത്തികോ വിസയോ? യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഗോചരോ സകോ പേത്തികോ വിസയോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. മക്കടസുത്തം

൩൭൩. ''അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ ദുഗ്ഗാ വിസമാ ദേസാ, യത്ഥ നേവ മക്കടാനം ചാരീ ന മനുസ്സാനം. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ ദുഗ്ഗാ വിസമാ ദേസാ, യത്ഥ മക്കടാനഞ്ഹി ഖോ ചാരീ, ന മനുസ്സാനം. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ സമാ ഭൂമിഭാഗാ രമണീയാ, യത്ഥ മക്കടാനഞ്ചേവ ചാരീ മനുസ്സാനഞ്ച. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, ലുദ്ദാ മക്കടവീഥീസു ലേപം ഓഡ്ഡേന്തി മക്കടാനം ബാധനായ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ മക്കടാ അബാലജാതികാ അലോലജാതികാ, തേ തം ലേപം ദിസ്വാ ആരകാ പരിവജ്ജന്തി. യോ പന സോ ഹോതി മക്കടോ ബാലജാതികോ ലോലജാതികോ, സോ തം ലേപം ഉപസങ്കമിത്വാ ഹത്ഥേന ഗണ്ഹാതി. സോ തത്ഥ ബജ്ഝതി. 'ഹത്ഥം മോചേസ്സാമീ'തി ദുതിയേന ഹത്ഥേന ഗണ്ഹാതി. സോ തത്ഥ ബജ്ഝതി. 'ഉഭോ ഹത്ഥേ മോചേസ്സാമീ'തി പാദേന ഗണ്ഹാതി. സോ തത്ഥ ബജ്ഝതി. 'ഉഭോ ഹത്ഥേ മോചേസ്സാമി പാദഞ്ചാ'തി ദുതിയേന പാദേന ഗണ്ഹാതി. സോ തത്ഥ ബജ്ഝതി. 'ഉഭോ ഹത്ഥേ മോചേസ്സാമി പാദേ ചാ'തി തുണ്ഡേന ഗണ്ഹാതി. സോ തത്ഥ ബജ്ഝതി. ഏവഞ്ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, മക്കടോ പഞ്ചോഡ്ഡിതോ ഥുനം സേതി

അനയം ആപന്നോ ബ്യസനം ആപന്നോ യഥാകാമകരണീയോ ലുദ്ദസ്സ. തമേനം, ഭിക്ഖവേ, ലുദ്ദോ വിജ്ഝിത്വാ തസ്മിംയേവ കട്ഠകതങ്ഗാരേ [തസ്മിംയേവ മക്കടം ഉദ്ധരിത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰)] അവസ്സജ്ജേത്വാ യേന കാമം പക്കമതി. ഏവം സോ തം, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യോ അഗോചരേ ചരതി പരവിസയേ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, മാ അഗോചരേ ചരിത്ഥ പരവിസയേ. അഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ, ചരതം പരവിസയേ ലച്ഛതി മാരോ ഓതാരം, ലച്ഛതി മാരോ ആരമ്മണം. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഗോചരോ പരവിസയോ? യദിദം - പഞ്ച കാമഗുണാ. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ, സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ…പേ॰… ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ… ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ… കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഗോചരോ പരവിസയോ.

“ഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ, ചരഥ സകേ പേത്തികേ വിസയേ. ഗോചരേ, ഭിക്ഖവേ , ചരതം സകേ പേത്തികേ വിസയേ ന ലച്ഛതി മാരോ ഓതാരം, ന ലച്ഛതി മാരോ ആരമ്മണം. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഗോചരോ സകോ പേത്തികോ വിസയോ? യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഗോചരോ സകോ പേത്തികോ വിസയോ”തി. സത്തമം.

൮. സൂദസുത്തം

൩൭൪. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ സൂദോ രാജാനം വാ രാജമഹാമത്തം വാ [രാജമഹാമത്താനം വാ (സീ॰)] നാനച്ചയേഹി സൂപേഹി പച്ചുപട്ഠിതോ അസ്സ - അമ്ബിലഗ്ഗേഹിപി, തിത്തകഗ്ഗേഹിപി, കടുകഗ്ഗേഹിപി, മധുരഗ്ഗേഹിപി, ഖാരികേഹിപി, അഖാരികേഹിപി, ലോണികേഹിപി, അലോണികേഹിപി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ സൂദോ സകസ്സ ഭത്തു നിമിത്തം ന ഉഗ്ഗണ്ഹാതി - ‘ഇദം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി, ഇമസ്സ വാ അഭിഹരതി, ഇമസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, ഇമസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതി. അമ്ബിലഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി , അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ അഭിഹരതി, അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതി. തിത്തകഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ… കടുകഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ… മധുരഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ… ഖാരികം വാ മേ അജ്ജ… അഖാരികം വാ മേ അജ്ജ… ലോണികം വാ മേ അജ്ജ… അലോണികം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി, അലോണികസ്സ വാ അഭിഹരതി, അലോണികസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, അലോണികസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതീ’”തി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ സൂദോ ന ചേവ ലാഭീ ഹോതി അച്ഛാദനസ്സ, ന ലാഭീ വേതനസ്സ, ന ലാഭീ അഭിഹാരാനം.

തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ സൂദോ സകസ്സ ഭത്തു നിമിത്തം ന ഉഗ്ഗണ്ഹാതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം ന സമാധിയതി, ഉപക്കിലേസാ ന പഹീയന്തി. സോ തം നിമിത്തം ന ഉഗ്ഗണ്ഹാതി. വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ.... ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ...പേ... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം ന സമാധിയതി, ഉപക്കിലേസാ ന പഹീയന്തി. സോ തം നിമിത്തം ന ഉഗ്ഗണ്ഹാതി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ ഭിക്ഖു ന ചേവ ലാഭീ ഹോതി ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖവിഹാരാനം, ന ലാഭീ സതിസമ്പജഞ്ഞസ്സ . തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ അബ്യത്തോ അകുസലോ ഭിക്ഖു സകസ്സ ചിത്തസ്സ നിമിത്തം ന ഉഗ്ഗണ്ഹാതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ സൂദോ രാജാനം വാ രാജമഹാമത്തം വാ നാനച്ചയേഹി സൂപേഹി പച്ചുപട്ഠിതോ അസ്സ - അമ്ബിലഗ്ഗേഹിപി, തിത്തകഗ്ഗേഹിപി, കടുകഗ്ഗേഹിപി, മധുരഗ്ഗേഹിപി, ഖാരികേഹിപി, അഖാരികേഹിപി, ലോണികേഹിപി, അലോണികേഹിപി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ സൂദോ സകസ്സ ഭത്തു നിമിത്തം ഉഗ്ഗണ്ഹാതി - ‘ഇദം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി, ഇമസ്സ വാ അഭിഹരതി, ഇമസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, ഇമസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതി. അമ്ബിലഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി , അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ അഭിഹരതി, അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, അമ്ബിലഗ്ഗസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതി. തിത്തകഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ... കടുകഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ... മധുരഗ്ഗം വാ മേ അജ്ജ... ഖാരികം വാ മേ അജ്ജ... അഖാരികം വാ മേ അജ്ജ... ലോണികം വാ മേ അജ്ജ... അലോണികം വാ മേ അജ്ജ ഭത്തു സൂപേയ്യം രുച്ചതി, അലോണികസ്സ വാ അഭിഹരതി, അലോണികസ്സ വാ ബഹും ഗണ്ഹാതി, അലോണികസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസതീ’”തി.

“സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ സൂദോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അച്ഛാദനസ്സ, ലാഭീ വേതനസ്സ, ലാഭീ അഭിഹാരാനം. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ സൂദോ സകസ്സ ഭത്തു നിമിത്തം ഉഗ്ഗണ്ഹാതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം സമാധിയതി, ഉപക്കിലേസാ പഹീയന്തി . സോ തം നിമിത്തം ഉഗ്ഗണ്ഹാതി. വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ.... ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ.... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം സമാധിയതി, ഉപക്കിലേസാ പഹീയന്തി. സോ തം നിമിത്തം ഉഗ്ഗണ്ഹാതി.

‘‘സ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ ഭിക്ഖു ലാഭീ ചേവ ഹോതി ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖവിഹാരാനം, ലാഭീ ഹോതി സതിസമ്പജഞ്ഞസ്സ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ കുസലോ ഭിക്ഖു സകസ്സ ചിത്തസ്സ നിമിത്തം ഉഗ്ഗണ്ഹാതീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ഗിലാനസുത്തം

൩൭൬. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി വേളുവഗാമകേ [ബേലുവഗാമകേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി – ‘‘ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, സമന്താ വേസാലിയാ യഥാമിത്തം യഥാസന്ദിട്ഠം യഥാസമ്ഭത്തം വസ്സം ഉപേഥ. ഇധേവാഹം വേളുവഗാമകേ വസ്സം ഉപഗച്ഛാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ സമന്താ വേസാലിയാ യഥാമിത്തം യഥാസന്ദിട്ഠം യഥാസമ്ഭത്തം വസ്സം ഉപഗച്ഛും. ഭഗവാ പന തത്ഥേവ വേളുവഗാമകേ വസ്സം ഉപഗച്ഛി [ഉപഗഞ്ഛി (സീ॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ ഭഗവതോ വസ്സൂപഗതസ്സ ഖരോ ആബാധോ ഉപ്പജ്ജി, ബാള്ഹാ വേദനാ വത്തന്തി മാരണന്തികാ. തത്ര സുദം ഭഗവാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേസി അവിഹഞ്ഞമാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി – ‘‘ന ഖോ മേ തം പതിരൂപം, യോഹം അനാമന്തേത്വാ ഉപട്ഠാകേ അനപലോകേത്വാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിനിബ്ബായേയ്യം. യംനൂനാഹം ഇമം ആബാധം വീരിയേന പടിപണാമേത്വാ ജീവിതസങ്ഖാരം അധിട്ഠായ വിഹരേയ്യ’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തം ആബാധം വീരിയേന പടിപണാമേത്വാ ജീവിതസങ്ഖാരം അധിട്ഠായ വിഹാസി. (അഥ ഖോ ഭഗവതോ സോ ആബാധോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി) [( ) ദീ॰ നി॰ ൨.൧൬൪ ദിസ്സതി].

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഗിലാനാ വുട്ഠിതോ [ഗിലാനവുട്ഠിതോ (സദ്ദനീതി)] അചിരവുട്ഠിതോ ഗേലഞ്ഞാ വിഹാരാ നിക്ഖമിത്വാ വിഹാരപച്ഛായായം [വിഹാരപച്ഛാഛായായം (ബഹൂസു)] പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – ‘‘ദിട്ഠോ മേ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ഫാസു; ദിട്ഠം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ഖമനീയം; ദിട്ഠം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ യാപനീയം. അപി ച മേ, ഭന്തേ, മധുരകജാതോ വിയ കായോ, ദിസാപി മേ ന പക്ഖായന്തി, ധമ്മാപി മം നപ്പടിഭന്തി ഭഗവതോ ഗേലഞ്ഞേന. അപി ച മേ, ഭന്തേ, അഹോസി കാചിദേവ അസ്സാസമത്താ – ‘ന താവ ഭഗവാ പരിനിബ്ബായിസ്സതി, ന യാവ ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ആരബ്ഭ കിഞ്ചിദേവ ഉദാഹരതീ’’’തി.

‘‘കിം പന ദാനി, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ മയി പച്ചാസീസതി [പച്ചാസിംസതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]? ദേസിതോ, ആനന്ദ, മയാ ധമ്മോ അനന്തരം അബാഹിരം കരിത്വാ. നത്ഥാനന്ദ, തഥാഗതസ്സ ധമ്മേസു ആചരിയമുട്ഠി. യസ്സ നൂന, ആനന്ദ, ഏവമസ്സ – ‘അഹം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിഹരിസ്സാമീ’തി വാ, ‘മമുദ്ദേസികോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ’തി വാ, സോ നൂന, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുസങ്ഘം ആരബ്ഭ കിഞ്ചിദേവ ഉദാഹരേയ്യ. തഥാഗതസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, ന ഏവം ഹോതി – ‘അഹം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പരിഹരിസ്സാമീ’തി വാ ,

‘മമുദ്ദേസികോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ’തി വാ. സ കിം [സോ നൂന (സീ॰ പീ॰)], ആനന്ദ, തഥാഗതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം ആരബ്ഭ കിഞ്ചിദേവ ഉദാഹരിസ്സതി! ഏതരഹി ഖോ പനാഹം, ആനന്ദ, ജിണ്ണോ വുദ്ധോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. ആസീതികോ മേ വയോ വത്തതി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, ജജ്ജരസകടം [ജരസകടം (സബ്ബത്ഥ)] വേളമിസ്സകേന [വേഗമിസ്സകേന (സീ॰), വേളുമിസ്സകേന (സ്യാ॰ കം॰), വേധമിസ്സകേന (പീ॰ ക॰), വേഖമിസ്സകേന (ക॰)] യാപേതി; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, വേധമിസ്സകേന മഞ്ഞേ തഥാഗതസ്സ കായോ യാപേതി.

“യസ്മിം , ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതോ സബ്ബനിമിത്താനം അമനസികാരാ ഏകച്ചാനം വേദനാനം നിരോധാ അനിമിത്തം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഫാസുതരോ [ഫാസുതരം (സബ്ബത്ഥ)], ആനന്ദ, തസ്മിം സമയേ തഥാഗതസ്സ കായോ ഹോതി [തഥാഗതസ്സ ഹോതി (ബഹൂസു)]. തസ്മാതിഹാനന്ദ, അത്തദീപാ വിഹരഥ അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ.

“കഥഞ്ചാനന്ദ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ. യേ ഹി കേചി, ആനന്ദ, ഏതരഹി വാ മമച്ചയേ വാ അത്തദീപാ വിഹരിസ്സന്തി അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ ; തമതഗ്ഗേ മേതേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖൂ ഭവിസ്സന്തി യേ കേചി സിക്ഖാകാമാ”തി. നവമം.

൧൦. ഭിക്ഖുനുപസ്സയസുത്തം

൩൭൬. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖുനിയോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ താ ഭിക്ഖുനിയോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോചും -

“ഇധ, ഭന്തേ ആനന്ദ, സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖുനിയോ ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ [സുപട്ഠിതചിത്താ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] വിഹരന്തിയോ ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം സഞ്ജാനന്തീ”തി [സമ്പജാനന്തീതി (ക॰)]. “ഏവമേതം , ഭഗിനിയോ, ഏവമേതം, ഭഗിനിയോ! യോ ഹി കോചി, ഭഗിനിയോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ വിഹരതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ‘ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം സഞ്ജാനിസ്സതീ’”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ താ ഭിക്ഖുനിയോ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ

പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദിം. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖുനിയോ യേനാഹം തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ, ഭന്തേ, താ ഭിക്ഖുനിയോ മം ഏതദവോചും - 'ഇധ, ഭന്തേ ആനന്ദ, സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖുനിയോ ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ വിഹരന്തിയോ ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം സഞ്ജാനന്തീ'തി. ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, താ ഭിക്ഖുനിയോ ഏതദവോചം - 'ഏവമേതം, ഭഗിനിയോ, ഏവമേതം, ഭഗിനിയോ! യോ ഹി കോചി, ഭഗിനിയോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ വിഹരതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം സഞ്ജാനിസ്സതീ'"തി.

"ഏവമേതം, ആനന്ദ, ഏവമേതം, ആനന്ദ! യോ ഹി കോചി, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ വിഹരതി, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - 'ഉളാരം പുബ്ബേനാപരം വിസേസം സഞ്ജാനിസ്സതി'" [സഞ്ജാനിസ്സതീതി (ബഹൂസു)].

"കതമേസു ചതൂസു? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ കായാരമ്മണോ വാ ഉപ്പജ്ജതി കായസ്മിം പരിളാഹോ, ചേതസോ വാ ലീനത്തം, ബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തം വിക്ഖിപതി. തേനാനന്ദ [തേനഹാനന്ദ (സീ॰)], ഭിക്ഖുനാ കിസ്മിഞ്ചിദേവ പസാദനീയേ നിമിത്തേ ചിത്തം പണിദഹിതബ്ബം. തസ്സ കിസ്മിഞ്ചിദേവ പസാദനീയേ നിമിത്തേ ചിത്തം പണിദഹതോ പാമോജ്ജം ജായതി. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി. പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി. പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദയതി [വേദിയതി (സീ॰)]. സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യസ്സ ഖ്വാഹം അത്ഥായ ചിത്തം പണിദഹിം, സോ മേ അത്ഥോ അഭിനിപ്ഫന്നോ. ഹന്ദ, ദാനി പടിസംഹരാമീ'തി. സോ പടിസംഹരതി ചേവ ന ച വിതക്കേതി ന ച വിചാരേതി. 'അവിതക്കോമ്ഹി അവിചാരോ, അജ്ഝത്തം സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി".

"പുന ചപരം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ധമ്മാരമ്മണോ വാ ഉപ്പജ്ജതി കായസ്മിം പരിളാഹോ, ചേതസോ വാ ലീനത്തം, ബഹിദ്ധാ വാ ചിത്തം വിക്ഖിപതി. തേനാനന്ദ, ഭിക്ഖുനാ കിസ്മിഞ്ചിദേവ പസാദനീയേ നിമിത്തേ ചിത്തം പണിദഹിതബ്ബം. തസ്സ കിസ്മിഞ്ചിദേവ പസാദനീയേ നിമിത്തേ ചിത്തം പണിദഹതോ പാമോജ്ജം ജായതി . പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി. പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി. പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദയതി. സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. സോ ഇതി

പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യസ്സ ഖ്വാഹം അത്ഥായ ചിത്തം പണിദഹിം, സോ മേ അത്ഥോ അഭിനിപ്ഫന്നോ. ഹന്ദ, ദാനി പടിസംഹരാമീ'തി. സോ പടിസംഹരതി ചേവ ന ച വിതക്കേതി ന ച വിചാരേതി. 'അവിതക്കോമ്ഹി അവിചാരോ, അജ്ഝത്തം സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, പണിധായ ഭാവനാ ഹോതി.

"കഥഞ്ചാനന്ദ , അപ്പണിധായ ഭാവനാ ഹോതി? ബഹിദ്ധാ , ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ചിത്തം അപ്പണിധായ 'അപ്പണിഹിതം മേ ബഹിദ്ധാ ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. അഥ പച്ഛാപുരേ 'അസംഖിത്തം വിമുത്തം അപ്പണിഹിത'ന്തി പജാനാതി. അഥ ച പന 'കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി. ബഹിദ്ധാ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ചിത്തം അപ്പണിധായ 'അപ്പണിഹിതം മേ ബഹിദ്ധാ ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. അഥ പച്ഛാപുരേ 'അസംഖിത്തം വിമുത്തം അപ്പണിഹിത'ന്തി പജാനാതി. അഥ ച പന 'വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി. ബഹിദ്ധാ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ചിത്തം അപ്പണിധായ 'അപ്പണിഹിതം മേ ബഹിദ്ധാ ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. അഥ പച്ഛാപുരേ 'അസംഖിത്തം വിമുത്തം അപ്പണിഹിത'ന്തി പജാനാതി. അഥ ച പന 'ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി. ബഹിദ്ധാ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ചിത്തം അപ്പണിധായ 'അപ്പണിഹിതം മേ ബഹിദ്ധാ ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. അഥ പച്ഛാപുരേ 'അസംഖിത്തം വിമുത്തം അപ്പണിഹിത'ന്തി പജാനാതി. അഥ ച പന 'ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ സുഖമസ്മീ'തി പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, അപ്പണിധായ ഭാവനാ ഹോതി.

"ഇതി ഖോ, ആനന്ദ, ദേസിതാ മയാ പണിധായ ഭാവനാ, ദേസിതാ അപ്പണിധായ ഭാവനാ. യം, ആനന്ദ, സത്ഥാരാ കരണീയം സാവകാനം ഹിതേസിനാ അനുകമ്പകേന അനുകമ്പം ഉപാദായ, കതം വോ തം മയാ. ഏതാനി, ആനന്ദ, രുക്ഖമൂലാനി, ഏതാനി സുഞ്ഞാഗാരാനി! ഝായഥാനന്ദ, മാ പമാദത്ഥ; മാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ! അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ"തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി. ദസമം.

അമ്ബപാലിവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> അമ്ബപാലി സതോ ഭിക്ഖു, സാലാ കുസലരാസി ച;
> സകുണഗ്ഘി മക്കടോ സൂദോ, ഗിലാനോ ഭിക്ഖുനുപസ്സയോതി.

൨. നാലന്ദവഗ്ഗോ

൧. മഹാപുരിസസുത്തം

൩൭൭. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം

നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "'മഹാപുരിസോ, മഹാപുരിസോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, മഹാപുരിസോ ഹോതീ"തി? "വിമുത്തചിത്തത്താ ഖ്വാഹം, സാരിപുത്ത, 'മഹാപുരിസോ'തി വദാമി. അവിമുത്തചിത്തത്താ 'നോ മഹാപുരിസോ'തി വദാമി".

"കഥഞ്ച, സാരിപുത്ത, വിമുത്തചിത്തോ ഹോതി? ഇധ, സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം വിരജ്ജതി, വിമുച്ചതി അനുപാദായ ആസവേഹി. വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം വിരജ്ജതി, വിമുച്ചതി അനുപാദായ ആസവേഹി. ഏവം ഖോ, സാരിപുത്ത, വിമുത്തചിത്തോ ഹോതി. വിമുത്തചിത്തത്താ ഖ്വാഹം, സാരിപുത്ത, 'മഹാപുരിസോ'തി വദാമി. അവിമുത്തചിത്തത്താ 'നോ മഹാപുരിസോ'തി വദാമീ"തി. പഠമം.

൨. നാലന്ദസുത്തം

൩൭൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ നാലന്ദായം വിഹരതി പാവാരികമ്ബവനേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഏവംപസന്നോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി! ന ചാഹു, ന ച ഭവിസ്സതി, ന ചേതരഹി വിജ്ജതി അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഭഗവതാ ഭിയ്യോഭിഞ്ഞതരോ, യദിദം - സമ്ബോധിയ"ന്തി. "ഉളാരാ ഖോ ത്യായം, സാരിപുത്ത, ആസഭീ വാചാ ഭാസിതാ, ഏകംസോ ഗഹിതോ, സീഹനാദോ നദിതോ - 'ഏവംപസന്നോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി! ന ചാഹു, ന ച ഭവിസ്സതി ന ചേതരഹി വിജ്ജതി അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഭഗവതാ ഭിയ്യോഭിഞ്ഞതരോ, യദിദം - സമ്ബോധിയ'"ന്തി.

"കിം നു തേ, സാരിപുത്ത, യേ തേ അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, സബ്ബേ തേ ഭഗവന്തോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതാ - 'ഏവംസീലാ തേ ഭഗവന്തോ അഹേസും' ഇതി വാ, 'ഏവംധമ്മാ തേ ഭഗവന്തോ അഹേസും' ഇതി വാ, 'ഏവംപഞ്ഞാ തേ ഭഗവന്തോ അഹേസും' ഇതി വാ, 'ഏവംവിഹാരിനോ തേ ഭഗവന്തോ അഹേസും' ഇതി വാ, 'ഏവംവിമുത്താ തേ ഭഗവന്തോ അഹേസും' ഇതി വാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ"!

"കിം പന തേ, സാരിപുത്ത, യേ തേ ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, സബ്ബേ തേ ഭഗവന്തോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതാ - 'ഏവംസീലാ തേ ഭഗവന്തോ ഭവിസ്സന്തി' ഇതി വാ, 'ഏവംധമ്മാ തേ ഭഗവന്തോ ഭവിസ്സന്തി' ഇതി വാ, 'ഏവംപഞ്ഞാ തേ ഭഗവന്തോ ഭവിസ്സന്തി' ഇതി വാ, 'ഏവംവിഹാരിനോ തേ ഭഗവന്തോ ഭവിസ്സന്തി' ഇതി വാ, 'ഏവംവിമുത്താ തേ ഭഗവന്തോ ഭവിസ്സന്തി' ഇതി വാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ".

“കിം പന ത്യാഹം [കിം പന തേ (സീ॰)], സാരിപുത്ത, ഏതരഹി, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച വിദിതോ - ‘ഏവംസീലോ ഭഗവാ’ ഇതി വാ, ‘ഏവംധമ്മോ ഭഗവാ’ ഇതി വാ, ‘ഏവംപഞ്ഞോ ഭഗവാ’ ഇതി വാ, ‘ഏവംവിഹാരീ ഭഗവാ’ ഇതി വാ, ‘ഏവംവിമുത്തോ ഭഗവാ’ ഇതി വാ”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“ഏത്ഥ ച തേ, സാരിപുത്ത, അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേസു അരഹന്തേസു സമ്മാസമ്ബുദ്ധേസു ചേതോപരിയഞാണം [ചേതോപരിയായഞാണം (ബഹൂസു)] നത്ഥി. അഥ കിഞ്ചരഹി ത്യായം, സാരിപുത്ത, ഉളാരാ ആസഭീ വാചാ ഭാസിതാ, ഏകംസോ ഗഹിതോ, സീഹനാദോ നദിതോ - ‘ഏവംപസന്നോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതി! ന ചാഹു, ന ച ഭവിസ്സതി, ന ചേതരഹി വിജ്ജതി അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഭഗവതാ’ ഭിയ്യോഭിഞ്ഞതരോ, യദിദം - സമ്ബോധിയ”ന്തി?

“ന ഖോ മേ [ന ഖോ മേ തം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭന്തേ, അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേസു അരഹന്തേസു സമ്മാസമ്ബുദ്ധേസു ചേതോപരിയഞാണം അത്ഥി, അപി ച മേ ധമ്മന്വയോ വിദിതോ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ പച്ചന്തിമം നഗരം ദള്ഹുദ്ധാപം [ദള്ഹുദ്ദാപം (സീ॰ പീ॰ ക॰), ദള്ഹദ്ധാപം (സ്യാ॰ കം॰)] ദള്ഹപാകാരതോരണം ഏകദ്വാരം. തത്രസ്സ ദോവാരികോ പണ്ഡിതോ ബ്യത്തോ മേധാവീ അഞ്ഞാതാനം നിവാരേതാ ഞാതാനം പവേസേതാ. സോ തസ്സ നഗരസ്സ സമന്താ അനുപരിയായപഥം അനുക്കമമാനോ ന പസ്സേയ്യ പാകാരസന്ധിം വാ പാകാരവിവരം വാ, അന്തമസോ ബിളാരനിക്ഖമനമത്തമ്പി. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘യേ ഖോ കേചി ഓളാരികാ പാണാ ഇമം നഗരം പവിസന്തി വാ നിക്ഖമന്തി വാ, സബ്ബേ തേ ഇമിനാവ ദ്വാരേന പവിസന്തി വാ നിക്ഖമന്തി വാ’തി. ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, ധമ്മന്വയോ വിദിതോ - ‘യേപി തേ, ഭന്തേ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, സബ്ബേ തേ ഭഗവന്തോ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ, ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേത്വാ, അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുജ്ഝിംസു. യേപി തേ, ഭന്തേ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, സബ്ബേ തേ ഭഗവന്തോ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ, ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേത്വാ, അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുജ്ഝിസ്സന്തി. ഭഗവാപി, ഭന്തേ, ഏതരഹി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ, ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ യഥാഭൂതം ഭാവേത്വാ, അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ’”തി.

“സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! തസ്മാതിഹ ത്വം, സാരിപുത്ത, ഇമം ധമ്മപരിയായം അഭിക്ഖണം ഭാസേയ്യാസി ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനം ഉപാസകാനം ഉപാസികാനം. യേസമ്പി ഹി, സാരിപുത്ത, മോഘപുരിസാനം ഭവിസ്സതി തഥാഗതേ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ, തേസമ്പിമം ധമ്മപരിയായം സുത്വാ യാ തഥാഗതേ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ സാ പഹീയിസ്സതീ”തി. ദുതിയം.

൩. ചുന്ദസുത്തം

൩൭൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ മഗധേസു വിഹരതി നാലകഗാമകേ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. ചുന്ദോ ച സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനേവ ആബാധേന പരിനിബ്ബായി. അഥ ഖോ ചുന്ദോ സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പത്തചീവരമാദായ യേന സാവത്ഥി ജേതവനം അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ചുന്ദോ സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''ആയസ്മാ, ഭന്തേ, സാരിപുത്തോ പരിനിബ്ബുതോ. ഇദമസ്സ പത്തചീവര''ന്തി.

''അത്ഥി ഖോ ഇദം, ആവുസോ ചുന്ദ, കഥാപാഭതം ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. ആയാമാവുസോ ചുന്ദ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസ്സാമാ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ചുന്ദോ സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ ചുന്ദോ ച സമണുദ്ദേസോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അയം, ഭന്തേ, ചുന്ദോ സമണുദ്ദേസോ ഏവമാഹ - 'ആയസ്മാ, ഭന്തേ, സാരിപുത്തോ പരിനിബ്ബുതോ; ഇദമസ്സ പത്തചീവര'ന്തി. അപി ച മേ, ഭന്തേ, മധുരകജാതോ വിയ കായോ, ദിസാപി മേ ന പക്ഖായന്തി, ധമ്മാപി മം നപ്പടിഭന്തി 'ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ പരിനിബ്ബുതോ'തി സുത്വാ''.

''കിം നു ഖോ തേ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ സീലക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ, സമാധിക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ, പഞ്ഞാക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ, വിമുത്തിക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ, വിമുത്തിഞാണദസ്സനക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ''തി? ''ന ച ഖോ മേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സീലക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ, സമാധിക്ഖന്ധം വാ...പേ॰... പഞ്ഞാക്ഖന്ധം വാ... വിമുത്തിക്ഖന്ധം വാ... വിമുത്തിഞാണദസ്സനക്ഖന്ധം വാ ആദായ പരിനിബ്ബുതോ. അപി ച മേ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഓവാദകോ അഹോസി ഓതിണ്ണോ വിഞ്ഞാപകോ സന്ദസ്സകോ സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ, അകിലാസു ധമ്മദേസനായ, അനുഗ്ഗാഹകോ സബ്രഹ്മചാരീനം. തം മയം ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ ധമ്മോജം ധമ്മഭോഗം ധമ്മാനുഗ്ഗഹം അനുസ്സരാമാ''തി.

''നനു തം, ആനന്ദ, മയാ പടികച്ചേവ [പടിഗച്ചേവ (സീ॰ പീ॰)] അക്ഖാതം - 'സബ്ബേഹി പിയേഹി മനാപേഹി നാനാഭാവോ വിനാഭാവോ അഞ്ഞഥാഭാവോ . തം കുതേത്ഥ, ആനന്ദ, ലബ്ഭാ! യം തം ജാതം ഭൂതം സങ്ഖതം പലോകധമ്മം, തം വത മാ പലുജ്ജീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ യോ മഹന്തതരോ ഖന്ധോ

സോ പലുജ്ജേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ ആനന്ദ, മഹതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരിപുത്തോ പരിനിബ്ബുതോ. തം കുതേത്ഥ, ആനന്ദ, ലബ്ഭാ! യം തം ജാതം ഭൂതം സങ്ഖതം പലോകധമ്മം, തം വത മാ പലുജ്ജീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തസ്മാതിഹാനന്ദ, അത്തദീപാ വിഹരഥ അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ.

"കഥഞ്ചാനന്ദ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ. യേ ഹി കേചി, ആനന്ദ, ഏതരഹി വാ മമച്ചയേ വാ അത്തദീപാ വിഹരിസ്സന്തി അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ; തമതഗ്ഗേ മേതേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖൂ ഭവിസ്സന്തി യേ കേചി സിക്ഖാകാമാ"തി. തതിയം.

൪. ഉക്കചേലസുത്തം

൩൮൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ വജ്ജീസു വിഹരതി ഉക്കചേലായം ഗങ്ഗായ നദിയാ തീരേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അചിരപരിനിബ്ബുതേസു സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ അജ്ഝോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "അപി മ്യായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ സുഞ്ഞാ വിയ ഖായതി പരിനിബ്ബുതേസു സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു. അസുഞ്ഞാ മേ, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ ഹോതി , അനപേക്ഖാ തസ്സം ദിസായം ഹോതി, യസ്സം ദിസായം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ വിഹരന്തി. യേ ഹി തേ, ഭിക്ഖവേ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേസമ്പി ഭഗവന്താനം ഏതപ്പരമംയേവ സാവകയുഗം [ഏതപരമംയേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അഹോസി - സേയ്യഥാപി മയ്ഹം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ. യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേസമ്പി ഭഗവന്താനം ഏതപ്പരമംയേവ സാവകയുഗം ഭവിസ്സതി - സേയ്യഥാപി മയ്ഹം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ. അച്ഛരിയം, ഭിക്ഖവേ, സാവകാനം! അബ്ഭുതം, ഭിക്ഖവേ, സാവകാനം! സത്ഥു ച നാമ സാസനകരാ ഭവിസ്സന്തി ഓവാദപ്പടികരാ, ചതുന്നഞ്ച പരിസാനം പിയാ ഭവിസ്സന്തി മനാപാ ഗരുഭാവനീയാ ച! അച്ഛരിയം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ, അബ്ഭുതം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ! ഏവരൂപേപി നാമ സാവകയുഗേ പരിനിബ്ബുതേ നത്ഥി തഥാഗതസ്സ സോകോ വാ പരിദേവോ വാ! തം കുതേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ലബ്ഭാ! യം തം ജാതം ഭൂതം സങ്ഖതം പലോകധമ്മം, തം വത മാ പലുജ്ജീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹതോ രുക്ഖസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ യേ മഹന്തതരാ ഖന്ധാ തേ പലുജ്ജേയ്യും; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ തിട്ഠതോ സാരവതോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ പരിനിബ്ബുതാ. തം കുതേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ലബ്ഭാ! യം തം ജാതം ഭൂതം

സങ്ഖതം പലോകധമ്മം, തം വത മാ പലുജ്ജീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, അത്തദീപാ വിഹരഥ അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അത്തദീപോ വിഹരതി അത്തസരണോ അനഞ്ഞസരണോ, ധമ്മദീപോ ധമ്മസരണോ അനഞ്ഞസരണോ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി വാ മമച്ചയേ വാ അത്തദീപാ വിഹരിസ്സന്തി അത്തസരണാ അനഞ്ഞസരണാ, ധമ്മദീപാ ധമ്മസരണാ അനഞ്ഞസരണാ; തമതഗ്ഗേ മേതേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഭവിസ്സന്തി യേ കേചി സിക്ഖാകാമാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ബാഹിയസുത്തം

൩൭൦. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ആയസ്മാ ബാഹിയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ബാഹിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ''ന്തി. ''തസ്മാതിഹ ത്വം, ബാഹിയ, ആദിമേവ വിസോധേഹി കുസലേസു ധമ്മേസു. കോ ചാദി കുസലാനം ധമ്മാനം? സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം, ദിട്ഠി ച ഉജുകാ. യതോ ച ഖോ തേ, ബാഹിയ, സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം ഭവിസ്സതി, ദിട്ഠി ച ഉജുകാ, തതോ ത്വം, ബാഹിയ, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേയ്യാസി''.

''കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ത്വം, ബാഹിയ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യതോ ഖോ ത്വം, ബാഹിയ, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേസ്സസി, തതോ തുയ്ഹം, ബാഹിയ, യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗമിസ്സതി, വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ പരിഹാനീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ബാഹിയോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ബാഹിയോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി . ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം

കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ബാഹിയോ അരഹതം അഹോസീതി. പഞ്ചമം.

൬. ഉത്തിയസുത്തം

൩൮൨. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ''ന്തി. ''തസ്മാതിഹ ത്വം, ഉത്തിയ, ആദിമേവ വിസോധേഹി കുസലേസു ധമ്മേസു. കോ ചാദി കുസലാനം ധമ്മാനം? സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം, ദിട്ഠി ച ഉജുകാ. യതോ ച ഖോ തേ, ഉത്തിയ, സീലഞ്ച സുവിസുദ്ധം ഭവിസ്സതി, ദിട്ഠി ച ഉജുകാ, തതോ ത്വം, ഉത്തിയ, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേയ്യാസി''.

''കതമേ ചത്താരോ? ഇധ ത്വം, ഉത്തിയ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യതോ ഖോ ത്വം, ഉത്തിയ, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേസ്സസി, തതോ ത്വം, ഉത്തിയ, ഗമിസ്സസി മച്ചുധേയ്യസ്സ പാര''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉത്തിയോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഉത്തിയോ അരഹതം അഹോസീതി. ഛട്ഠം.

൭. അരിയസുത്തം

൩൮൩. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ''തി. സത്തമം.

൮. ബ്രഹ്മസുത്തം

൩൯൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''ഏകായനോ അയം മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ''.

''കതമേ ചത്താരോ? കായേ വാ ഭിക്ഖു കായാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വാ ഭിക്ഖു...പേ॰... ചിത്തേ വാ ഭിക്ഖു...പേ॰... ധമ്മേസു വാ ഭിക്ഖു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏകായനോ അയം മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ''തി.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏവമേതം, ഭഗവാ, ഏവമേതം, സുഗത! ഏകായനോ അയം, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ'' .

''കതമേ ചത്താരോ? കായേ വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കായാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ , വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു...പേ॰... ചിത്തേ വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു...പേ॰... ധമ്മേസു വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏകായനോ അയം, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ''തി.

ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി. ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

> ''ഏകായനം ജാതിഖയന്തദസ്സീ, മഗ്ഗം പജാനാതി ഹിതാനുകമ്പീ;
> ഏതേന മഗ്ഗേന തരിംസു പുബ്ബേ, തരിസ്സന്തി യേ ച തരന്തി ഓഘ''ന്തി.
> അട്ഠമം;

൯. സേദകസുത്തം

൩൯൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സുമ്ഭേസു വിഹരതി സേദകം നാമ സുമ്ഭാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ചണ്ഡാലവംസികോ ചണ്ഡാലവംസം ഉസ്സാപേത്വാ മേദകഥാലികം

അന്തേവാസിം ആമന്തേസി - 'ഏഹി ത്വം, സമ്മ മേദകഥാലികേ, ചണ്ഡാലവംസം അഭിരുഹിത്വാ മമ ഉപരിഖന്ധേ തിട്ഠാഹീ'തി. 'ഏവം, ആചരിയാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മേദകഥാലികാ അന്തേവാസീ ചണ്ഡാലവംസികസ്സ പടിസ്സുത്വാ ചണ്ഡാലവംസം അഭിരുഹിത്വാ ആചരിയസ്സ ഉപരിഖന്ധേ അട്ഠാസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചണ്ഡാലവംസികോ മേദകഥാലികം അന്തേവാസിം ഏതദവോച - 'ത്വം, സമ്മ മേദകഥാലികേ, മമം രക്ഖ, അഹം തം രക്ഖിസ്സാമി. ഏവം മയം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഗുത്താ അഞ്ഞമഞ്ഞം രക്ഖിതാ സിപ്പാനി ചേവ ദസ്സേസ്സാമ, ലാഭഞ്ച [ലാഭേ ച (സീ॰)] ലച്ഛാമ, സോത്ഥിനാ ച ചണ്ഡാലവംസാ ഓരോഹിസ്സാമാ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, മേദകഥാലികാ അന്തേവാസീ ചണ്ഡാലവംസികം ഏതദവോച - 'ന ഖോ പനേതം, ആചരിയ, ഏവം ഭവിസ്സതി. ത്വം, ആചരിയ, അത്താനം രക്ഖ, അഹം അത്താനം രക്ഖിസ്സാമി. ഏവം മയം അത്തഗുത്താ അത്തരക്ഖിതാ സിപ്പാനി ചേവ ദസ്സേസ്സാമ, ലാഭഞ്ച ലച്ഛാമ, സോത്ഥിനാ ച ചണ്ഡാലവംസാ ഓരോഹിസ്സാമാ'''തി. ''സോ തത്ഥ ഞായോ''തി ഭഗവാ ഏതദവോച, ''യഥാ മേദകഥാലികാ അന്തേവാസീ ആചരിയം അവോച. അത്താനം, ഭിക്ഖവേ, രക്ഖിസ്സാമീതി സതിപട്ഠാനം സേവിതബ്ബം; പരം രക്ഖിസ്സാമീതി സതിപട്ഠാനം സേവിതബ്ബം. അത്താനം, ഭിക്ഖവേ, രക്ഖന്തോ പരം രക്ഖതി, പരം രക്ഖന്തോ അത്താനം രക്ഖതി''.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, അത്താനം രക്ഖന്തോ പരം രക്ഖതി? ആസേവനായ, ഭാവനായ, ബഹുലീകമ്മേന - ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്താനം രക്ഖന്തോ പരം രക്ഖതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പരം രക്ഖന്തോ അത്താനം രക്ഖതി? ഖന്തിയാ, അവിഹിംസായ, മേത്തചിത്തതായ, അനുദയതായ - ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരം രക്ഖന്തോ അത്താനം രക്ഖതി. അത്താനം, ഭിക്ഖവേ, രക്ഖിസ്സാമീതി സതിപട്ഠാനം സേവിതബ്ബം; പരം രക്ഖിസ്സാമീതി സതിപട്ഠാനം സേവിതബ്ബം. അത്താനം, ഭിക്ഖവേ, രക്ഖന്തോ പരം രക്ഖതി, പരം രക്ഖന്തോ അത്താനം രക്ഖതീ''തി. നവമം.

൧൦. ജനപദകല്യാണീസുത്തം

൩൮൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സുമ്ഭേസു വിഹരതി സേദകം നാമ സുമ്ഭാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, 'ജനപദകല്യാണീ, ജനപദകല്യാണീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാജനകായോ സന്നിപതേയ്യ. 'സാ ഖോ പനസ്സ ജനപദകല്യാണീ പരമപാസാവിനീ നച്ചേ, പരമപാസാവിനീ ഗീതേ. ജനപദകല്യാണീ നച്ചതി ഗായതീ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിയ്യോസോമത്തായ മഹാജനകായോ സന്നിപതേയ്യ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ജീവിതുകാമോ അമരിതുകാമോ സുഖകാമോ ദുക്ഖപ്പടികൂലോ. തമേനം ഏവം വദേയ്യ - 'അയം തേ, അമ്ഭോ പുരിസ, സമതിത്തികോ തേലപത്തോ അന്തരേന ച മഹാസമജ്ജം അന്തരേന ച ജനപദകല്യാണിയാ പരിഹരിതബ്ബോ. പുരിസോ ച തേ ഉക്ഖിത്താസികോ പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധിസ്സതി. യത്ഥേവ നം ഥോകമ്പി ഛഡ്ഡേസ്സതി തത്ഥേവ തേ സിരോ പാതേസ്സതീ'തി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു

സോ പുരിസോ അമും തേലപത്തം അമനസികരിത്വാ ബഹിദ്ധാ പമാദം ആഹരേയ്യാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''ഉപമാ ഖോ മ്യായം, ഭിക്ഖവേ, കതാ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനായ. അയം ചേവേത്ഥ അത്ഥോ - സമതിത്തികോ തേലപത്തോതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായഗതായ ഏതം സതിയാ അധിവചനം. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'കായഗതാ സതി നോ ഭാവിതാ ഭവിസ്സതി ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ'തി. ഏവഞ്ഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. ദസമം.

നാലന്ദവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മഹാപുരിസോ നാലന്ദം, ചുന്ദോ ചേലഞ്ച ബാഹിയോ;
ഉത്തിയോ അരിയോ ബ്രഹ്മാ, സേദകം ജനപദേന ചാതി.

൩. സീലട്ഠിതിവഗ്ഗോ

൧. സീലസുത്തം

൩൮൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ ആയസ്മാ ച ഭദ്ദോ പാടലിപുത്തേ വിഹരന്തി കുക്കുടാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''യാനിമാനി, ആവുസോ ആനന്ദ, കുസലാനി സീലാനി വുത്താനി ഭഗവതാ, ഇമാനി കുസലാനി സീലാനി കിമത്ഥിയാനി വുത്താനി ഭഗവതാ''തി?

''സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ [ഉമ്മഗ്ഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'യാനിമാനി ആവുസോ ആനന്ദ, കുസലാനി സീലാനി വുത്താനി ഭഗവതാ, ഇമാനി കുസലാനി സീലാനി കിമത്ഥിയാനി വുത്താനി ഭഗവതാ'''തി? ''ഏവമാവുസോ''തി. ''യാനിമാനി, ആവുസോ ഭദ്ദ, കുസലാനി സീലാനി വുത്താനി ഭഗവതാ, ഇമാനി കുസലാനി സീലാനി യാവദേവ ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ വുത്താനി ഭഗവതാ''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം ; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യാനിമാനി , ആവുസോ ഭദ്ദ, കുസലാനി സീലാനി വുത്താനി ഭഗവതാ, ഇമാനി കുസലാനി സീലാനി യാവദേവ ഇമേസം ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ വുത്താനി ഭഗവതാ''തി. പഠമം.

൨. ചിരട്ഠിതിസുത്തം

൩൯൭. തംയേവ നിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "കോ നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി? കോ പനാവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ"തി?

"സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'കോ നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി? കോ പനാവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ'"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി. ചതുന്നഞ്ച ഖോ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി".

"കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ , ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി. ഇമേസഞ്ച ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ"തി. ദുതിയം.

൩. പരിഹാനസുത്തം

൩൯൮. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ ആയസ്മാ ച ഭദ്ദോ പാടലിപുത്തേ വിഹരന്തി കുക്കുടാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഭദ്ദോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "കോ നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന സദ്ധമ്മപരിഹാനം ഹോതി? കോ നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന സദ്ധമ്മഅപരിഹാനം ഹോതീ"തി?

"സാധു സാധു, ആവുസോ ഭദ്ദ! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ആവുസോ ഭദ്ദ, ഉമ്മങ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ആവുസോ ഭദ്ദ, പുച്ഛസി - 'കോ നു ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന സദ്ധമ്മപരിഹാനം ഹോതി? കോ പനാവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന സദ്ധമ്മഅപരിഹാനം ഹോതീ'"തി? "ഏവമാവുസോ"തി. "ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ , സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ

അബഹുലീകതത്താ സദ്ധമ്മപരിഹാനം ഹോതി. ചതുന്നഞ്ച ഖോ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സദ്ധമ്മഅപരിഹാനം ഹോതി''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ സദ്ധമ്മപരിഹാനം ഹോതി. ഇമേസഞ്ച ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സദ്ധമ്മഅപരിഹാനം ഹോതീ''തി. തതിയം.

൪. സുദ്ധസുത്തം

൩൭൦. സാവത്ഥിനിദാനം. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു ...പേ॰... ചിത്തേ ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. അഞ്ഞതരബ്രാഹ്മണസുത്തം

൩൭൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി? കോ പന, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ യേന തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ''തി?

''ചതുന്നം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി. ചതുന്നഞ്ച ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം അഭാവിതത്താ അബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ന ചിരട്ഠിതികോ ഹോതി. ഇമേസഞ്ച ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതേ പരിനിബ്ബുതേ സദ്ധമ്മോ ചിരട്ഠിതികോ ഹോതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ സോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം , ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. പദേസസുത്തം

൩൮൨. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ സാകേതേ വിഹരന്തി കണ്ഡകീവനേ [കണ്ടകീവനേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതാ യേനായസ്മാ അനിരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - '''സേഖോ, സേഖോ'തി [സേക്ഖോ സേക്ഖോതി (സ്യാ॰ കം॰)], ആവുസോ അനുരുദ്ധ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, സേഖോ ഹോതീ''തി? ''ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം പദേസം ഭാവിതത്താ സേഖോ ഹോതി''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം പദേസം ഭാവിതത്താ സേഖോ ഹോതീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. സമത്തസുത്തം

൩൮൩. തംയേവ നിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - '''അസേഖോ , അസേഖോ'തി, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ, അസേഖോ ഹോതീ''തി? ''ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം സമത്തം ഭാവിതത്താ അസേഖോ ഹോതി''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ , ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം സമത്തം ഭാവിതത്താ അസേഖോ ഹോതീ''തി. സത്തമം.

൮. ലോകസുത്തം

൩൮൪. തംയേവ നിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - ''കതമേസം, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം

[മഹാഭിഞ്ഞാതം (പീ॰)] പത്തോ''തി? ''ചതുന്നം , ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാഹം, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖ്വാഹം, ആവുസോ , ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സഹസ്സം ലോകം അഭിജാനാമീ''തി. അട്ഠമം.

൯. സിരിവഡ്ഢസുത്തം

൯൯൭. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന സിരിവഡ്ഢോ [സിരീവഡ്ഢോ (ക॰)] ഗഹപതി ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ സിരിവഡ്ഢോ ഗഹപതി അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദ - 'സിരിവഡ്ഢോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന സിരിവഡ്ഢസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ സോ പുരിസോ സിരിവഡ്ഢസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''സിരിവഡ്ഢോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ, സോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി. ഏവഞ്ച വദേതി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന സിരിവഡ്ഢസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'''തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സിരിവഡ്ഢസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സിരിവഡ്ഢം ഗഹപതിം ഏതദവോച - ''കച്ചി തേ, ഗഹപതി, ഖമനീയം കച്ചി യാപനീയം, കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ''തി? ''ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ''തി.

''തസ്മാതിഹ തേ, ഗഹപതി, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരിസ്സാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ

അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരിസ്സാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സ'ന്തി. ഏവഞ്ഹി തേ, ഗഹപതി, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി.

''യേമേ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ദേസിതാ സംവിജ്ജന്തി, തേ ധമ്മാ [സംവിജ്ജന്തേ രതനധമ്മാ (സീ॰)] മയി, അഹഞ്ച തേസു ധമ്മേസു സന്ദിസ്സാമി. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യാനി ചിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ദേസിതാനി, നാഹം, ഭന്തേ, തേസം കിഞ്ചി അത്തനി അപ്പഹീനം സമനുപസ്സാമീ''തി. ''ലാഭാ തേ, ഗഹപതി, സുലദ്ധം തേ, ഗഹപതി! അനാഗാമിഫലം തയാ, ഗഹപതി, ബ്യാകത''ന്തി. നവമം.

൧൦. മാനദിന്നസുത്തം

൩൯൮. തംയേവ നിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന മാനദിന്നോ ഗഹപതി ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ മാനദിന്നോ ഗഹപതി അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ… പേ॰… ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോതി. ഏവരൂപായ ചാഹം, ഭന്തേ, ദുക്ഖായ വേദനായ ഫുട്ഠോ സമാനോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യാനി ചിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി ദേസിതാനി, നാഹം, ഭന്തേ, തേസം കിഞ്ചി അത്തനി അപ്പഹീനം സമനുപസ്സാമീ''തി. ''ലാഭാ തേ, ഗഹപതി, സുലദ്ധം തേ, ഗഹപതി! അനാഗാമിഫലം തയാ, ഗഹപതി, ബ്യാകത''ന്തി. ദസമം.

സീലട്ഠിതിവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സീലം ഠിതി പരിഹാനം, സുദ്ധം ബ്രാഹ്മണപദേസം;
സമത്തം ലോകോ സിരിവഡ്ഢോ, മാനദിന്നേന തേ ദസാതി.

൪. അനനുസ്സുതവഗ്ഗോ

൧. അനനുസ്സുതസുത്തം

൩൯൯. സാവത്ഥിനിദാനം . '''അയം കായേ കായാനുപസ്സനാ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'സാ ഖോ പനായം കായേ കായാനുപസ്സനാ ഭാവേതബ്ബാ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰…

ഭാവിതാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി”.

“‘അയം വേദനാസു വേദനാനുപസ്സനാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘സാ ഖോ പനായം വേദനാസു വേദനാനുപസ്സനാ ഭാവേതബ്ബാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഭാവിതാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

“‘അയം ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സനാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘സാ ഖോ പനായം ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സനാ ഭാവേതബ്ബാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഭാവിതാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

“‘അയം ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സനാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘സാ ഖോ പനായം ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സനാ ഭാവേതബ്ബാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… ഭാവിതാ’തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദീ”തി. പഠമം.

൨. വിരാഗസുത്തം

൩൭൪. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി.

“കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ”തി. ദുതിയം.

൩. വിരദ്ധസുത്തം

൩൭൫. “യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ [അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ (ക॰) ഇമസ്മിം യേവ സുത്തേ ദിസ്സതി അട്ഠങ്ഗികോതിപദം, ന പനാഞ്ഞത്ഥ ഇദ്ധിപാദ അനുരുദ്ധാദീസു] സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി,

ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ.

"കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യേസം കേസഞ്ചി , ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ"തി. തതിയം.

൪. ഭാവിതസുത്തം

൪൦൦. "ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തി.

"കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. സതിസുത്തം

൪൦൧. സാവത്ഥിനിദാനം. "സതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ സമ്പജാനോ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ".

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം ; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജാനോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ വിദിതാ വേദനാ ഉപ്പജ്ജന്തി, വിദിതാ ഉപട്ഠഹന്തി , വിദിതാ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. വിദിതാ വിതക്കാ ഉപ്പജ്ജന്തി , വിദിതാ ഉപട്ഠഹന്തി, വിദിതാ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. വിദിതാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തി, വിദിതാ ഉപട്ഠഹന്തി, വിദിതാ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജാനോ ഹോതി. സതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ സമ്പജാനോ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ"തി. പഞ്ചമം.

൬. അഞ്ഞാസുത്തം

൪൦൬. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ… പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. ഛന്ദസുത്തം

൪൦൭. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ യോ കായസ്മിം ഛന്ദോ സോ പഹീയതി. ഛന്ദസ്സ പഹാനാ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

‘‘വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ യോ വേദനാസു ഛന്ദോ സോ പഹീയതി. ഛന്ദസ്സ പഹാനാ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

‘‘ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരതോ യോ ചിത്തമ്ഹി ഛന്ദോ സോ പഹീയതി. ഛന്ദസ്സ പഹാനാ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

‘‘ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ യോ ധമ്മേസു ഛന്ദോ സോ പഹീയതി. ഛന്ദസ്സ പഹാനാ അമതം സച്ഛികതം ഹോതീ’’തി. സത്തമം.

൮. പരിഞ്ഞാതസുത്തം

൪൦൮. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ കായേ കായാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ കായോ പരിഞ്ഞാതോ ഹോതി. കായസ്സ പരിഞ്ഞാതത്താ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

‘‘വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ വേദനാ പരിഞ്ഞാതാ ഹോന്തി. വേദനാനം പരിഞ്ഞാതത്താ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

“ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ചിത്തം പരിഞ്ഞാതം ഹോതി. ചിത്തസ്സ പരിഞ്ഞാതത്താ അമതം സച്ഛികതം ഹോതി.

“ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തസ്സ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സിനോ വിഹരതോ ധമ്മാ പരിഞ്ഞാതാ ഹോന്തി. ധമ്മാനം പരിഞ്ഞാതത്താ അമതം സച്ഛികതം ഹോതീ”തി. അട്ഠമം.

൯. ഭാവനാസുത്തം

൪൦൯. “ചതുന്നം , ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനം ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ”. “കതമാ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ… പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനാ”തി. നവമം.

൧൦. വിഭങ്ഗസുത്തം

൪൧൦. “സതിപട്ഠാനഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി സതിപട്ഠാനഭാവനഞ്ച സതിപട്ഠാനഭാവനാഗാമിനിഞ്ച പടിപദം. തം സുണാഥ”. “കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി…പേ॰… ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനം”.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനഭാവനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ കായസ്മിം വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ കായസ്മിം വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ കായസ്മിം വിഹരതി, ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വേദനാസു വിഹരതി…പേ॰… സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ ചിത്തേ വിഹരതി… സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ ധമ്മേസു വിഹരതി, വയധമ്മാനുപസ്സീ ധമ്മേസു വിഹരതി, സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ ധമ്മേസു വിഹരതി, ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനഭാവനാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ”തി. ദസമം.

അനനുസ്സുതവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അനനുസ്സുതം വിരാഗോ, വിരദ്ധോ ഭാവനാ സതി;
അഞ്ഞാ ഛന്ദം പരിഞ്ഞായ, ഭാവനാ വിഭങ്ഗേന ചാതി.

൫. അമതവഗ്ഗോ

൧. അമതസുത്തം

൪൦൨. സാവത്ഥിനിദാനം . ''ചതൂസു, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ വിഹരഥ. മാ വോ അമതം പനസ്സ. കതമേസു ചതൂസു? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസു, ഭിക്ഖവേ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്താ വിഹരഥ. മാ വോ അമതം പനസ്സാ''തി. പഠമം.

൨. സമുദയസുത്തം

൪൦൩. ''ചതുന്നം, ഭിക്ഖവേ, സതിപട്ഠാനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ. കോ ച, ഭിക്ഖവേ, കായസ്സ സമുദയോ? ആഹാരസമുദയാ കായസ്സ സമുദയോ; ആഹാരനിരോധാ കായസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ. ഫസ്സസമുദയാ വേദനാനം സമുദയോ; ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനം അത്ഥങ്ഗമോ. നാമരൂപസമുദയാ ചിത്തസ്സ സമുദയോ; നാമരൂപനിരോധാ ചിത്തസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ. മനസികാരസമുദയാ ധമ്മാനം സമുദയോ; മനസികാരനിരോധാ ധമ്മാനം അത്ഥങ്ഗമോ''തി. ദുതിയം.

൩. മഗ്ഗസുത്തം

൪൦൪. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഏകമിദാഹം, ഭിക്ഖവേ, സമയം ഉരുവേലായം വിഹരാമി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'ഏകായനോ അയം മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ'''.

''കതമേ ചത്താരോ? കായേ വാ ഭിക്ഖു കായാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വാ ഭിക്ഖു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ...പേ॰... ചിത്തേ വാ ഭിക്ഖു ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ...പേ॰... ധമ്മേസു വാ ഭിക്ഖു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏകായനോ അയം മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ

സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ"തി.

"അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി മമ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ മമ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേനാഹം തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ മം ഏതദവോച - 'ഏവമേതം, ഭഗവാ, ഏവമേതം, സുഗത! ഏകായനോ അയം, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ'".

"കതമേ ചത്താരോ? കായേ വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കായാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു വാ...പേ॰... ചിത്തേ വാ ...പേ॰... ധമ്മേസു വാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരേയ്യ ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏകായനോ അയം, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ"തി.

"ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി. ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

> 'ഏകായനം ജാതിഖയന്തദസ്സീ, മഗ്ഗം പജാനാതി ഹിതാനുകമ്പീ;
> ഏതേന മഗ്ഗേന തരിംസു പുബ്ബേ, തരിസ്സന്തി യേ ച തരന്തി ഓഘ'"ന്തി.
> തതിയം;

൪. സതിസുത്തം

൪൦൦. "സതോ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതോ ഹോതി. സതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിഹരേയ്യ. അയം വോ അമ്ഹാകം അനുസാസനീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. കുസലരാസിസുത്തം

൪൦൧. "'കുസലരാസീ'തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, കുസലരാസി, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ.

"കതമേ ചത്താരോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ചിത്താനുപസ്സീ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. 'കുസലരാസീ'തി, ഭിക്ഖവേ, വദമാനോ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. കേവലോ ഹായം, ഭിക്ഖവേ, കുസലരാസി, യദിദം - ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ"തി. പഞ്ചമം.

൬. പാതിമോക്ഖസംവരസുത്തം

൩൮൬. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ"ന്തി. "തസ്മാതിഹ ത്വം, ഭിക്ഖു, ആദിമേവ വിസോധേഹി കുസലേസു ധമ്മേസു. കോ ചാദി കുസലാനം ധമ്മാനം? ഇധ ത്വം, ഭിക്ഖു, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരാഹി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖസ്സു സിക്ഖാപദേസു. യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരിസ്സസി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ സമാദായ സിക്ഖിസ്സു സിക്ഖാപദേസു; തതോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേയ്യാസി".

"കതമേ ചത്താരോ? ഇധ ത്വം, ഭിക്ഖു, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം . യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേസ്സസി, തതോ തുയ്ഹം, ഭിക്ഖു, യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗമിസ്സതി വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ പരിഹാനീ"തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. "ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ"തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പന സോ ഭിക്ഖു അരഹതം അഹോസീതി. ഛട്ഠം.

൭. ദുച്ചരിതസുത്തം

൪൬൩. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി...പേ॰... ‘‘സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ’’ന്തി. ‘‘തസ്മാതിഹ ത്വം, ഭിക്ഖു, ആദിമേവ വിസോധേഹി കുസലേസു ധമ്മേസു. കോ ചാദി കുസലാനം ധമ്മാനം? ഇധ ത്വം, ഭിക്ഖു, കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേസ്സസി. വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേസ്സസി. മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേസ്സസി. യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേസ്സസി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേസ്സസി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേസ്സസി, തതോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേയ്യാസി’’.

‘‘കതമേ ചത്താരോ? ഇധ ത്വം, ഭിക്ഖു, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാഹി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യതോ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഏവം ഭാവേസ്സസി, തതോ തുയ്ഹം, ഭിക്ഖു, യാ രത്തി വാ ദിവസോ വാ ആഗമിസ്സതി വുദ്ധിയേവ പാടികങ്ഖാ കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ പരിഹാനീ’’തി...പേ॰... അഞ്ഞതരോ ച പന സോ ഭിക്ഖു അരഹതം അഹോസീതി. സത്തമം.

൮. മിത്തസുത്തം

൪൬൪. ‘‘യേ , ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച ഖോ സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ, തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ.

‘‘കതമേസം, ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. യേ, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ, തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവനായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ’’തി. അട്ഠമം.

൯. വേദനാസുത്തം

൪൬൫. ‘‘തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, വേദനാ. കതമാ തിസ്സോ? സുഖാ വേദനാ, ദുക്ഖാ വേദനാ, അദുക്ഖമസുഖാ വേദനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ വേദനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വേദനാനം പരിഞ്ഞായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ.

“കതമേ ചത്താരോ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം വേദനാനം പരിഞ്ഞായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ”തി. നവമം.

൧൦. ആസവസുത്തം

൮൧൬. “തയോമേ , ഭിക്ഖവേ ആസവാ. കതമേ തയോ? കാമാസവോ, ഭവാസവോ, അവിജ്ജാസവോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തയോ ആസവാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ആസവാനം പഹാനായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ.

“കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ആസവാനം പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ”തി. ദസമം.

അമതവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അമതം സമുദയോ മഗ്ഗോ, സതി കുസലരാസി ച;
പാതിമോക്ഖം ദുച്ചരിതം, മിത്തവേദനാ ആസവേന ചാതി.

൬. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ഗങ്ഗാനദീആദിസുത്തദ്വാദസകം

൮൧൭-൮൨൭. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു ...പേ॰... ചിത്തേ ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോന്തോ

നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ഏതേ ദ്വേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൭. അപ്പമാദവഗ്ഗോ

൧-൧൦. തഥാഗതാദിസുത്തദസകം

൧൨൯-൧൩൮. യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാതി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

അപ്പമാദവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരോ ച വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

൮. ബലകരണീയവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ബലാദിസുത്തദ്വാദസകം

൧൩൯-൧൫൦. സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കരീയന്തീതി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

൯. ഏസനാവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഏസനാദിസുത്തദസകം

൧൫൧-൧൬൦. തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാതി വിത്ഥാരേതബ്ബം.

ഏസനാവഗ്ഗോ നവമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനായ ചാതി.

൧൦. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാദിസുത്തദസകം

൪൩൯-൪൪൮. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ.

''കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവേതബ്ബാ''തി.

(യഥാ മഗ്ഗസംയുത്തം തഥാ സതിപട്ഠാനസംയുത്തം വിത്ഥാരേതബ്ബം).

ഓഘവഗ്ഗോ ദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

സതിപട്ഠാനസംയുത്തം തതിയം.

੪. ഇന്ദ്രിയസംയുത്തം

൧. സുദ്ധികവഗ്ഗോ

൧. സുദ്ധികസുത്തം

൪൭൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ''തി. പഠമം.

൨. പഠമസോതാപന്നസുത്തം

൪൭൨. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അസ്സാദഞ്ച [സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൨.൧൭൫] ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി. ദുതിയം.

൩. ദുതിയസോതാപന്നസുത്തം

൪൭൩. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി. തതിയം.

൪. പഠമഅരഹന്തസുത്തം

൪൭൪. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അസ്സാദഞ്ച [സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൨.൧൭൫] ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ ഹോതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഅരഹന്തസുത്തം

൪൭൫. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ

അനുപാദാവിമുത്തോ ഹോതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ"തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൪൭൬. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

"യേ ച ഖോ കേചി [യേ ച ഖോ തേ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൫.൭൯൪], ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ; തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ"തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൪൭൭. "യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സദ്ധിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി; വീരിയിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി...പേ... സതിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി ...പേ... സമാധിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി... പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

"യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സദ്ധിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, സദ്ധിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി; വീരിയിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, വീരിയിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, വീരിയിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, വീരിയിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി; സതിന്ദ്രിയം പജാനന്തി...പേ... സമാധിന്ദ്രിയം പജാനന്തി...പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി , തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ"തി. സത്തമം.

൮. ദട്ഠബ്ബസുത്തം

೪൭൮. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. കത്ഥ ച, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം? ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു - എത്ഥ സദ്ധിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം. കത്ഥ ച, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം? ചതൂസു സമ്മപ്പധാനേസു - എത്ഥ വീരിയിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം. കത്ഥ ച, ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം? ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു - എത്ഥ സതിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം. കത്ഥ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം? ചതൂസു ഝാനേസു - എത്ഥ സമാധിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം. കത്ഥ ച, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം? ചതൂസു അരിയസച്ചേസു - എത്ഥ പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ദട്ഠബ്ബം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമവിഭങ്ഗസുത്തം

೪൭൯. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സതിമാ ഹോതി പരമേന സതിനേപക്കേന സമന്നാഗതോ ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ വോസ്സഗ്ഗാരമ്മണം കരിത്വാ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ, സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയവിഭങ്ഗസുത്തം

೪൮൦. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ

ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. സോ അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ [സമാപത്തിയാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സതിമാ ഹോതി പരമേന സതിനേപക്കേന സമന്നാഗതോ, ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ. സോ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ വോസ്സഗ്ഗാരമ്മണം കരിത്വാ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ, സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ"തി. ദസമം.

സുദ്ധികവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> സുദ്ധികഞ്ചേവ ദ്വേ സോതാ, അരഹന്താ അപരേ ദുവേ;
> സമണബ്രാഹ്മണാ ദട്ഠബ്ബം, വിഭങ്ഗാ അപരേ ദുവേതി.

൨. മുദുതരവഗ്ഗോ

൧. പടിലാഭസുത്തം

൪൮൧. "പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം…പേ॰…. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ആരബ്ഭ വീരിയം പടിലഭതി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, വീരിയിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ആരബ്ഭ സതിം പടിലഭതി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സതിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ വോസ്സഗ്ഗാരമ്മണം കരിത്വാ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ"തി. പഠമം.

൨. പഠമസംഖിത്തസുത്തം

൪൮൨. "പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അനാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതീ"തി. ദുതിയം.

൩. ദുതിയസംഖിത്തസുത്തം

൪൮൩. ‘‘പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അനാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഫലവേമത്തതാ ഹോതി, ഫലവേമത്തതാ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ’’തി. തതിയം.

൪. തതിയസംഖിത്തസുത്തം

൪൮൪. ‘‘പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അനാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിപൂരം പരിപൂരകാരീ ആരാധേതി, പദേസം പദേസകാരീ ആരാധേതി. ‘അവഞ്ഝാനി ത്വേവാഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ’തി വദാമീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമവിത്ഥാരസുത്തം

൪൮൫. ‘‘പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയവിത്ഥാരസുത്തം

൪൮൬. ‘‘പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി , തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ

ഹോതി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയവേമത്തതാ ഫലവേമത്തതാ ഹോതി, ഫലവേമത്തതാ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ ഹോതീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. തതിയവിത്ഥാരസുത്തം

൪൮൭. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിപൂരം പരിപൂരകാരീ ആരാധേതി, പദേസം പദേസകാരീ ആരാധേതി. 'അവഞ്ഝാനി ത്വേവാഹം, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ'തി വദാമീ''തി. സത്തമം.

൮. പടിപന്നസുത്തം

൪൮൮. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അരഹത്തഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അനാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അനാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപന്നോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ പടിപന്നോ ഹോതി. യസ്സ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം നത്ഥി, തമഹം 'ബാഹിരോ പുഥുജ്ജനപക്ഖേ ഠിതോ'തി വദാമീ''തി. അട്ഠമം.

൯. സമ്പന്നസുത്തം

൪൮൯. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

'''ഇന്ദ്രിയസമ്പന്നോ, ഇന്ദ്രിയസമ്പന്നോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇന്ദ്രിയസമ്പന്നോ ഹോതീ''തി? ''ഇധ , ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം, വീരിയിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം, സതിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം , സമാധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം. ഏത്താവതാ ഖോ, ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയസമ്പന്നോ ഹോതീ''തി. നവമം.

൧൦. ആസവക്ഖയസുത്തം

൪൯൦. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. ദസമം.

മുദുതരവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പടിലാഭോ തയോ സംഖിത്താ, വിത്ഥാരാ അപരേ തയോ;
പടിപന്നോ ച സമ്പന്നോ [പടിപന്നോ ചൂപസമോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)],
ദസമം ആസവക്ഖയന്തി.

൩. ഛളിന്ദ്രിയവഗ്ഗോ

൧. പുനബ്ഭവസുത്തം

൪൯൧. "പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യാവകീവഞ്ചാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നാബ്ഭഞ്ഞാസിം, നേവ താവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം [അഭിസമ്ബുദ്ധോ പച്ചഞ്ഞാസിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]. യതോ ച ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, അഥാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി [ചേതോവിമുത്തി (സീ॰ പീ॰ ക॰)], അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥിദാനി പുനബ്ഭവോ'"തി. പഠമം.

൨. ജീവിതിന്ദ്രിയസുത്തം

൪൯൨. "തീണിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി തീണി? ഇത്ഥിന്ദ്രിയം, പുരിസിന്ദ്രിയം, ജീവിതിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ഇന്ദ്രിയാനീ"തി. ദുതിയം.

൩. അഞ്ഞിന്ദ്രിയസുത്തം

൪൯൩. "തീണിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി തീണി? അനഞ്ഞാതഞ്ഞസ്സാമീതിന്ദ്രിയം , അഞ്ഞിന്ദ്രിയം, അഞ്ഞാതാവിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തീണി ഇന്ദ്രിയാനീ"തി. തതിയം.

ർ. ഏകബീജീസുത്തം

ർൻർ. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമത്താ പരിപൂരത്താ അരഹം ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ, തതോ മുദുതരേഹി സകദാഗാമീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ഏകബീജീ [ഏകബീജി (ക॰)] ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി കോലംകോലോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സത്തക്ഖത്തുപരമോ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി ധമ്മാനുസാരീ ഹോതി, തതോ മുദുതരേഹി സദ്ധാനുസാരീ ഹോതീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. സുദ്ധകസുത്തം

ർൻ൫. ''ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ഛ? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം , ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛ ഇന്ദ്രിയാനീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. സോതാപന്നസുത്തം

ർൻ൬. ''ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ഛ? ചക്ഖുന്ദ്രിയം... പേ॰... മനിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. അരഹന്തസുത്തം

ർൻ൭. ''ഛയിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ഛ? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ ഹോതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ'''തി. സത്തമം.

൮. സമ്ബുദ്ധസുത്തം

ർൻ൮. ''ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ഛ? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയം. യാവകീവഞ്ചാഹം , ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നാബ്ഭഞ്ഞാസിം, നേവ താവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ

സബ്രഹ്മകേ സസ്സ മണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. യതോ ച ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അബ്ഭഞ്ഞാസിം, അഥാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി, അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥിദാനി പുനബ്ഭവോ'"തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൪൯൯. "ഛയിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ഛ? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി". "യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം ഛന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ"തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൦൦. "യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ചക്ഖുന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി; സോതിന്ദ്രിയം...പേ॰... ഘാനിന്ദ്രിയം...പേ॰... ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം...പേ॰... കായിന്ദ്രിയം...പേ॰... മനിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, മനിന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി , മനിന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, മനിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി. ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

"യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ചക്ഖുന്ദ്രിയം പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, ചക്ഖുന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി, സോതിന്ദ്രിയം...പേ॰... ഘാനിന്ദ്രിയം...പേ॰... ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം...പേ॰... കായിന്ദ്രിയം...പേ॰... മനിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, മനിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, മനിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, മനിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി, തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ

സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി. ദസമം.

ഛളിന്ദ്രിയവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പുനബ്ഭവോ ജീവിതഞ്ഞായ, ഏകബീജീ ച സുദ്ധകം;
സോതോ അരഹസമ്ബുദ്ധോ, ദ്വേ ച സമണബ്രാഹ്മണാതി.

൪. സുഖിന്ദ്രിയവഗ്ഗോ

൧. സുദ്ധികസുത്തം

൪൨൧. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ''തി. പഠമം.

൨. സോതാപന്നസുത്തം

൪൨൨. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി. ദുതിയം.

൩. അരഹന്തസുത്തം

൪൨൩. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ ഹോതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ''തി. തതിയം.

൪. പഠമസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൪൨൪. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ

ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

''യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ഖോ മേ , ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൦൫. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സുഖിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി; ദുക്ഖിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി... പേ॰... സോമനസ്സിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി...പേ॰... ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി ...പേ॰... ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം നപ്പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയസമുദയം നപ്പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധം നപ്പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം നപ്പജാനന്തി; ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

''യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സുഖിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, സുഖിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി; ദുക്ഖിന്ദ്രിയം പജാനന്തി...പേ॰... സോമനസ്സിന്ദ്രിയം പജാനന്തി... ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം പജാനന്തി... ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയസമുദയം പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധം പജാനന്തി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പജാനന്തി, തേ ച ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമവിഭങ്ഗസുത്തം

൫൦൬. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം.

''കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം സുഖം , കായികം സാതം, കായസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം ദുക്ഖം, കായികം അസാതം, കായസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം സുഖം, ചേതസികം സാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം ദുക്ഖം, ചേതസികം അസാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം വാ ചേതസികം വാ നേവസാതം നാസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയവിഭങ്ഗസുത്തം

൫൦൭. “പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം സുഖം, കായികം സാതം, കായസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം ദുക്ഖം , കായികം അസാതം, കായസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം സുഖം, ചേതസികം സാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം ദുക്ഖം, ചേതസികം അസാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം വാ ചേതസികം വാ നേവസാതം നാസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം.

“തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യഞ്ച സുഖിന്ദ്രിയം യഞ്ച സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, സുഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യഞ്ച ദുക്ഖിന്ദ്രിയം യഞ്ച ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യദിദം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം, അദുക്ഖമസുഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനീ”തി. സത്തമം.

൭. തതിയവിഭങ്ഗസുത്തം

൫൭. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം സുഖം , കായികം സാതം, കായസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം ദുക്ഖം, കായികം അസാതം, കായസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം സുഖം, ചേതസികം സാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം സുഖം സാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചേതസികം ദുക്ഖം, ചേതസികം അസാതം, മനോസമ്ഫസ്സജം ദുക്ഖം അസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം? യം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കായികം വാ ചേതസികം വാ നേവ സാതം നാസാതം വേദയിതം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം.

"തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യഞ്ച സുഖിന്ദ്രിയം യഞ്ച സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, സുഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യഞ്ച ദുക്ഖിന്ദ്രിയം യഞ്ച ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യദിദം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം, അദുക്ഖമസുഖാ സാ വേദനാ ദട്ഠബ്ബാ . ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി പഞ്ച ഹുത്വാ തീണി ഹോന്തി, തീണി ഹുത്വാ പഞ്ച ഹോന്തി പരിയായേനാ"തി. അട്ഠമം.

൯. കട്ഠോപമസുത്തം

൫൮. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സുഖിന്ദ്രിയം, ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. സുഖവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖിന്ദ്രിയം. സോ സുഖിതോവ സമാനോ 'സുഖിതോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ സുഖവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം സുഖവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പന്നം സുഖിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"ദുക്ഖവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി ദുക്ഖിന്ദ്രിയം. സോ ദുക്ഖിതോവ സമാനോ 'ദുക്ഖിതോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ ദുക്ഖവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം ദുക്ഖവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പന്നം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"സോമനസ്സവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സോമനസ്സിന്ദ്രിയം. സോ സുമനോവ സമാനോ 'സുമനോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ സോമനസ്സവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം സോമനസ്സവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പന്നം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"ദോമനസ്സവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം. സോ ദുമ്മനോവ സമാനോ 'ദുമ്മനോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ ദോമനസ്സവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം ദോമനസ്സവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പന്നം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"ഉപേക്ഖാവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. സോ ഉപേക്ഖകോവ സമാനോ 'ഉപേക്ഖകോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ ഉപേക്ഖാവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം ഉപേക്ഖാവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പന്നം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദ്വിന്നം കട്ഠാനം സങ്ഘട്ടനസമോധാനാ [സംഘട്ടനാസമോധാനാ (പീ॰ ക॰), സംഘടനസമോധാനാ (സ്യാ॰ കം॰)] ഉസ്മാ ജായതി, തേജോ അഭിനിബ്ബത്തതി; തേസംയേവ കട്ഠാനം നാനാഭാവാവിനിക്ഖേപാ യാ [നാനാഭാവനിക്ഖേപാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] തജ്ജാ ഉസ്മാ സാ നിരുജ്ഝതി സാ വൂപസമ്മതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുഖവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖിന്ദ്രിയം. സോ സുഖിതോവ സമാനോ 'സുഖിതോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ സുഖവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം സുഖവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി സുഖിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി , തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി".

"ദുക്ഖവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച...പേ॰... സോമനസ്സവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച...പേ॰... ദോമനസ്സവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച...പേ॰... ഉപേക്ഖാവേദനിയം, ഭിക്ഖവേ, ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. സോ ഉപേക്ഖകോവ സമാനോ 'ഉപേക്ഖകോസ്മീ'തി പജാനാതി. തസ്സേവ ഉപേക്ഖാവേദനിയസ്സ ഫസ്സസ്സ നിരോധാ 'യം തജ്ജം വേദയിതം ഉപേക്ഖാവേദനിയം ഫസ്സം പടിച്ച ഉപ്പജ്ജതി ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം തം നിരുജ്ഝതി, തം വൂപസമ്മതീ'തി പജാനാതി". നവമം.

൧൦. ഉപ്പടിപാടികസുത്തം

൫൧൦. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? ദുക്ഖിന്ദ്രിയം , ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, സുഖിന്ദ്രിയം, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി ദുക്ഖിന്ദ്രിയം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഉപ്പന്നം ഖോ മേ ഇദം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം, തഞ്ച ഖോ സനിമിത്തം സനിദാനം സസങ്ഖാരം സപ്പച്ചയം. തഞ്ച അനിമിത്തം അനിദാനം അസങ്ഖാരം അപ്പച്ചയം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം ഉപ്പജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. സോ ദുക്ഖിന്ദ്രിയഞ്ച പജാനാതി, ദുക്ഖിന്ദ്രിയസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ദുക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധഞ്ച പജാനാതി, യത്ഥ

ചുപ്പന്നം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി തഞ്ച പജാനാതി. കത്ഥ ചുപ്പന്നം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്ഥ ചുപ്പന്നം ദുക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഞ്ഞാസി ദുക്ഖിന്ദ്രിയസ്സ നിരോധം, തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി'".

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഉപ്പന്നം ഖോ മേ ഇദം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം, തഞ്ച ഖോ സനിമിത്തം സനിദാനം സസങ്ഖാരം സപ്പച്ചയം. തഞ്ച അനിമിത്തം അനിദാനം അസങ്ഖാരം അപ്പച്ചയം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം ഉപ്പജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി' . സോ ദോമനസ്സിന്ദ്രിയഞ്ച പജാനാതി, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ദോമനസ്സിന്ദ്രിയനിരോധഞ്ച പജാനാതി, യത്ഥ ചുപ്പന്നം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി തഞ്ച പജാനാതി. കത്ഥ ചുപ്പന്നം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്ഥ ചുപ്പന്നം ദോമനസ്സിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഞ്ഞാസി ദോമനസ്സിന്ദ്രിയസ്സ നിരോധം, തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി'".

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി സുഖിന്ദ്രിയം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഉപ്പന്നം ഖോ മേ ഇദം സുഖിന്ദ്രിയം, തഞ്ച ഖോ സനിമിത്തം സനിദാനം സസങ്ഖാരം സപ്പച്ചയം. തഞ്ച അനിമിത്തം അനിദാനം അസങ്ഖാരം അപ്പച്ചയം സുഖിന്ദ്രിയം ഉപ്പജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. സോ സുഖിന്ദ്രിയഞ്ച പജാനാതി, സുഖിന്ദ്രിയസമുദയഞ്ച പജാനാതി, സുഖിന്ദ്രിയനിരോധഞ്ച പജാനാതി, യത്ഥ ചുപ്പന്നം സുഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി തഞ്ച പജാനാതി. കത്ഥ ചുപ്പന്നം സുഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്ഥ ചുപ്പന്നം സുഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഞ്ഞാസി സുഖിന്ദ്രിയസ്സ നിരോധം, തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി'".

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി സോമനസ്സിന്ദ്രിയം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഉപ്പന്നം ഖോ മേ ഇദം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം, തഞ്ച ഖോ സനിമിത്തം സനിദാനം സസങ്ഖാരം സപ്പച്ചയം. തഞ്ച അനിമിത്തം അനിദാനം അസങ്ഖാരം അപ്പച്ചയം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം ഉപ്പജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. സോ സോമനസ്സിന്ദ്രിയഞ്ച പജാനാതി, സോമനസ്സിന്ദ്രിയസമുദയഞ്ച പജാനാതി, സോമനസ്സിന്ദ്രിയനിരോധഞ്ച പജാനാതി, യത്ഥ ചുപ്പന്നം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി തഞ്ച പജാനാതി. കത്ഥ ചുപ്പന്നം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം

അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്ഥ ചുപ്പന്നം സോമനസ്സിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഞ്ഞാസി സോമനസ്സിന്ദ്രിയസ്സ നിരോധം, തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതി'".

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അപ്പമത്തസ്സ ആതാപിനോ പഹിതത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പജ്ജതി ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം. സോ ഏവം പജാനാതി - 'ഉപ്പന്നം ഖോ മേ ഇദം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം, തഞ്ച ഖോ സനിമിത്തം സനിദാനം സസങ്ഖാരം സപ്പച്ചയം. തഞ്ച അനിമിത്തം അനിദാനം അസങ്ഖാരം അപ്പച്ചയം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം ഉപ്പജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി'. സോ ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയഞ്ച പജാനാതി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയസമുദയഞ്ച പജാനാതി, ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയനിരോധഞ്ച പജാനാതി, യത്ഥ ചുപ്പന്നം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി തഞ്ച പജാനാതി. കത്ഥ ചുപ്പന്നം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്ഥ ചുപ്പന്നം ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയം അപരിസേസം നിരുജ്ഝതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഭിക്ഖു അഞ്ഞാസി ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയസ്സ നിരോധം, തദത്ഥായ ചിത്തം ഉപസംഹരതീ'"തി. ദസമം.

സുഖിന്ദ്രിയവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സുദ്ധികഞ്ച സോതോ അരഹാ, ദുവേ സമണബ്രാഹ്മണാ;
വിഭങ്ഗേന തയോ വുത്താ, കട്ഠോ ഉപ്പടിപാടികന്തി.

൫. ജരാവഗ്ഗോ

൧. ജരാധമ്മസുത്തം

൫൧൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ പച്ഛാതപേ നിസിന്നോ ഹോതി പിട്ഠിം ഓതാപയമാനോ.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഭഗവതോ ഗത്താനി പാണിനാ അനോമജ്ജന്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അച്ഛരിയം, ഭന്തേ , അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! ന ചേവം ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ താവ പരിസുദ്ധോ ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ, സിഥിലാനി ച ഗത്താനി സബ്ബാനി വലിയജാതാനി, പുരതോ പബ്ഭാരോ ച കായോ, ദിസ്സതി ച ഇന്ദ്രിയാനം അഞ്ഞഥത്തം - ചക്ഖുന്ദ്രിയസ്സ സോതിന്ദ്രിയസ്സ ഘാനിന്ദ്രിയസ്സ ജിവ്ഹിന്ദ്രിയസ്സ കായിന്ദ്രിയസ്സാ"തി.

"ഏവഞ്ഹേതം , ആനന്ദ, ഹോതി - ജരാധമ്മോ യോബ്ബഞ്ഞേ, ബ്യാധിധമ്മോ ആരോഗ്യേ, മരണധമ്മോ ജീവിതേ. ന ചേവ താവ പരിസുദ്ധോ

ഹോതി ഛവിവണ്ണോ പരിയോദാതോ, സിഥിലാനി ച ഹോന്തി ഗത്താനി സബ്ബാനി വലിയജാതാനി, പുരതോ പബ്ഭാരോ ച കായോ, ദിസ്സതി ച ഇന്ദ്രിയാനം അഞ്ഞഥത്തം - ചക്ഖുന്ദ്രിയസ്സ സോതിന്ദ്രിയസ്സ ഘാനിന്ദ്രിയസ്സ ജിവ്ഹിന്ദ്രിയസ്സ കായിന്ദ്രിയസ്സാ''തി.

''ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാ ച സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''ധീ തം ജമ്മി ജരേ അത്ഥു, ദുബ്ബണ്ണകരണീ ജരേ;
താവ മനോരമം ബിമ്ബം, ജരായ അഭിമദ്ദിതം.

''യോപി വസ്സസതം ജീവേ, സോപി മച്ചുപരായണോ [സബ്ബേ മച്ചുപരായനാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)];
ന കിഞ്ചി പരിവജ്ജേതി, സബ്ബമേവാഭിമദ്ദതീ''തി. പഠമം;

൨. ഉണ്ണാഭബ്രാഹ്മണസുത്തം

൫൧൨. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''പഞ്ചിമാനി, ഭോ ഗോതമ, ഇന്ദ്രിയാനി നാനാവിസയാനി നാനാഗോചരാനി, ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്തി. കതമാനി പഞ്ച? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം . ഇമേസം നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം നാനാവിസയാനം നാനാഗോചരാനം ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്താനം കിം പടിസരണം, കോ ച നേസം ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോതീ''തി?

''പഞ്ചിമാനി, ബ്രാഹ്മണ, ഇന്ദ്രിയാനി നാനാവിസയാനി നാനാഗോചരാനി ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്തി. കതമാനി പഞ്ച? ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം , ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം. ഇമേസം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം നാനാവിസയാനം നാനാഗോചരാനം ന അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോന്താനം മനോ പടിസരണം, മനോവ നേസം ഗോചരവിസയം പച്ചനുഭോതീ''തി.

''മനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കിം പടിസരണ''ന്തി? ''മനസ്സ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സതി പടിസരണ''ന്തി. ''സതിയാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിം പടിസരണ''ന്തി? ''സതിയാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, വിമുത്തി പടിസരണ''ന്തി. ''വിമുത്തിയാ പന, ഭോ ഗോതമ, കിം പടിസരണ''ന്തി? ''വിമുത്തിയാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, നിബ്ബാനം പടിസരണ''ന്തി. ''നിബ്ബാനസ്സ പന, ഭോ ഗോതമ, കിം പടിസരണ''ന്തി? ''അച്ചയാസി [അച്ചസരാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), അജ്ഝപരം (പീ॰ ക॰)], ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹം, നാസക്ഖി പഞ്ഹസ്സ പരിയന്തം ഗഹേതും. നിബ്ബാനോഗധഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി നിബ്ബാനപരായണം നിബ്ബാനപരിയോസാന''ന്തി.

അഥ ഖോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തേ ഉണ്ണാഭേ ബ്രാഹ്മണേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കൂടാഗാരേ വാ കൂടാഗാരസാലായം വാ [രസ്മിയോ (സ്യാ॰ ക॰)] പാചീനവാതപാനാ സൂരിയേ ഉഗ്ഗച്ഛന്തേ വാതപാനേന രസ്മി [കൂടാഗാരം വാ കൂടാഗാരസാലം വാ ഉത്തരായ (ക॰ സീ॰)] പവിസിത്വാ ക്വാസ്സ [കായ (സ്യാ॰ ക॰)] പതിട്ഠിതാ"തി? "പച്ഛിമായം, ഭന്തേ, ഭിത്തിയ"ന്തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉണ്ണാഭസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ തഥാഗതേ സദ്ധാ നിവിട്ഠാ മൂലജാതാ പതിട്ഠിതാ ദള്ഹാ അസംഹാരിയാ സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മിം. ഇമമ്ഹി ചേ, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ കാലങ്കരേയ്യ, നത്ഥി സംയോജനം യേന സംയോജനേന സംയുത്തോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ പുന ഇമം ലോകം ആഗച്ഛേയ്യാ"തി. ദുതിയം.

൩. സാകേതസുത്തം

൪൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാകേതേ വിഹരതി അഞ്ജനവനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "അത്ഥി നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ യാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി താനി പഞ്ച ബലാനി ഹോന്തി, യാനി പഞ്ച ബലാനി താനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഹോന്തീ"തി?

"ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ ഭഗവംപടിസരണാ. സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ"തി. "അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ യാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി താനി പഞ്ച ബലാനി ഹോന്തി, യാനി പഞ്ച ബലാനി താനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഹോന്തി".

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ യാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി താനി പഞ്ച ബലാനി ഹോന്തി, യാനി പഞ്ച ബലാനി താനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഹോന്തി? യം, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധിന്ദ്രിയം തം സദ്ധാബലം, യം സദ്ധാബലം തം സദ്ധിന്ദ്രിയം; യം വീരിയിന്ദ്രിയം തം വീരിയബലം, യം വീരിയബലം തം വീരിയിന്ദ്രിയം; യം സതിന്ദ്രിയം തം സതിബലം, യം സതിബലം തം സതിന്ദ്രിയം; യം സമാധിന്ദ്രിയം തം സമാധിബലം, യം സമാധിബലം തം സമാധിന്ദ്രിയം; യം പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തം പഞ്ഞാബലം, യം പഞ്ഞാബലം തം പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ, തസ്സ മജ്ഝേ ദീപോ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ഏകോ സോതോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി [സങ്ഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]. അത്ഥി പന, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ദ്വേ സോതാനി ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ഏകോ സോതോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി? യഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ

ദീപസ്സ പുരിമന്തേ [പുരത്ഥിമന്തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉദകം, യഞ്ച പച്ഛിമന്തേ ഉദകം - അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ഏകോ സോതോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ദ്വേ സോതാനി ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി? യഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, തസ്സ ദീപസ്സ ഉത്തരന്തേ ഉദകം, യഞ്ച ദക്ഖിണന്തേ ഉദകം - അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ തസ്സാ നദിയാ ദ്വേ സോതാനി ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യം സദ്ധിന്ദ്രിയം തം സദ്ധാബലം, യം സദ്ധാബലം തം സദ്ധിന്ദ്രിയം; യം വീരിയിന്ദ്രിയം തം വീരിയബലം, യം വീരിയബലം തം വീരിയിന്ദ്രിയം; യം സതിന്ദ്രിയം തം സതിബലം , യം സതിബലം തം സതിന്ദ്രിയം; യം സമാധിന്ദ്രിയം തം സമാധിബലം, യം സമാധിബലം തം സമാധിന്ദ്രിയം; യം പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തം പഞ്ഞാബലം, യം പഞ്ഞാബലം തം പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. പഞ്ചന്നം, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ''തി. തതിയം.

൪. പുബ്ബകോട്ഠകസുത്തം

൫൪൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബകോട്ഠകേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആമന്തേസി - ''സദ്ദഹസി [സദ്ദഹാസി (സീ॰ പീ॰)] ത്വം, സാരിപുത്ത - സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാന''ന്തി?

''ന ഖ്വാഹം ഏത്ഥ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സദ്ധായ ഗച്ഛാമി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. യേസഞ്ഹേതം, ഭന്തേ, അഞ്ഞാതം അസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം [അപസ്സിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰), അഫുസിതം (പീ॰)] പഞ്ഞായ, തേ തത്ഥ പരേസം സദ്ധായ ഗച്ഛേയ്യും - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. യേസഞ്ച ഖോ ഏതം, ഭന്തേ, ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ, നിക്കങ്ഖാ തേ തത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛാ - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. മയ്ഹഞ്ച ഖോ ഏതം, ഭന്തേ, ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ. നിക്കങ്ഖവാഹം തത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛോ സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാന''ന്തി.

''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യേസഞ്ഹേതം, സാരിപുത്ത, അഞ്ഞാതം അസ്സ അദിട്ഠം അവിദിതം അസച്ഛികതം അഫസ്സിതം പഞ്ഞായ, തേ തത്ഥ പരേസം സദ്ധായ ഗച്ഛേയ്യും - സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി

അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. യേസഞ്ച ഖോ ഏതം, സാരിപുത്ത, ഞാതം ദിട്ഠം വിദിതം സച്ഛികതം ഫസ്സിതം പഞ്ഞായ, നിക്കങ്ഖാ തേ തത്ഥ നിബ്ബിചികിച്ഛാ - സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം… പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാന''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമപുബ്ബാരാമസുത്തം

൫൧൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''കതിനം നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീ''തി?

ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ…പേ॰… ''ഏകസ്സ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയസ്സ ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീതി. കതമസ്സ ഏകസ്സ പഞ്ഞിന്ദ്രിയസ്സ പഞ്ഞവതോ , ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ തദന്വയാ സദ്ധാ സണ്ഠാതി, തദന്വയം വീരിയം സണ്ഠാതി, തദന്വയാ സതി സണ്ഠാതി, തദന്വയോ സമാധി സണ്ഠാതി. ഇമസ്സ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകസ്സ ഇന്ദ്രിയസ്സ ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയപുബ്ബാരാമസുത്തം

൫൧൬. തംയേവ നിദാനം. ''കതിനം നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീ''തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ…പേ॰… ''ദ്വിന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീതി. കതമേസം ദ്വിന്നം? അരിയായ ച പഞ്ഞായ, അരിയായ ച വിമുത്തിയാ. യാ ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരിയാ പഞ്ഞാ തദസ്സ പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. യാ ഹിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരിയാ വിമുത്തി തദസ്സ സമാധിന്ദ്രിയം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വിന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാമീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. തതിയപുബ്ബാരാമസുത്തം

൧൬൭. തംയേവ നിദാനം. ‘‘കതിനം നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ…പേ॰… ‘‘ചതുന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീതി. കതമേസം ചതുന്നം? വീരിയിന്ദ്രിയസ്സ, സതിന്ദ്രിയസ്സ, സമാധിന്ദ്രിയസ്സ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി. സത്തമം.

൮. ചതുത്ഥപുബ്ബാരാമസുത്തം

൧൬൮. തംയേവ നിദാനം. ‘‘കതിനം നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ…പേ॰… ‘‘പഞ്ചന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീതി. കതമേസം പഞ്ചന്നം? സദ്ധിന്ദ്രിയസ്സ , വീരിയിന്ദ്രിയസ്സ, സതിന്ദ്രിയസ്സ, സമാധിന്ദ്രിയസ്സ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞം ബ്യാകരോതി - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജസുത്തം

൧൬൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതാ പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ ഹോതി - ‘‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം , നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാമീ’’തി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

‘‘ആയസ്മതാ, ഭന്തേ, പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീതി. കിം നു ഖോ, ഭന്തേ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനേന ആയസ്മതാ പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി?

‘‘തിണ്ണന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന ഭിക്ഖുനാ അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ - ‘ഖീണാ ജാതി,

വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീതി. കതമേസം തിണ്ണന്നം? സതിന്ദ്രിയസ്സ, സമാധിന്ദ്രിയസ്സ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയസ്സ - ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിണ്ണന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന ഭിക്ഖുനാ അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീതി. ഇമാനി ച, ഭിക്ഖവേ, തീണിന്ദ്രിയാനി കിമന്താനി? ഖയന്താനി. കിസ്സ ഖയന്താനി? ജാതിജരാമരണസ്സ. ‘ജാതിജരാമരണം ഖയ’ന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമ്പസ്സമാനേന പിണ്ഡോലഭാരദ്വാജേന ഭിക്ഖുനാ അഞ്ഞാ ബ്യാകതാ - ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാമീ’’തി. നവമം.

൧൦. ആപണസുത്തം

൫൦൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗേസു വിഹരതി ആപണം നാമ അങ്ഗാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആമന്തേസി - ‘‘യോ സോ, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകോ തഥാഗതേ ഏകന്തഗതോ [ഏകന്തിഗതോ (സീ॰)] അഭിപ്പസന്നോ, ന സോ തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ കങ്ഖേയ്യ വാ വിചികിച്ഛേയ്യ വാ’’തി?

‘‘യോ സോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകോ തഥാഗതേ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ന സോ തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ കങ്ഖേയ്യ വാ വിചികിച്ഛേയ്യ വാ. സദ്ധസ്സ ഹി, ഭന്തേ, അരിയസാവകസ്സ ഏവം പാടികങ്ഖം യം ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരിസ്സതി - അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. യം ഹിസ്സ, ഭന്തേ, വീരിയം തദസ്സ വീരിയിന്ദ്രിയം.

‘‘സദ്ധസ്സ ഹി , ഭന്തേ, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഏതം പാടികങ്ഖം യം സതിമാ ഭവിസ്സതി, പരമേന സതിനേപക്കേന സമന്നാഗതോ, ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ. യാ ഹിസ്സ, ഭന്തേ, സതി തദസ്സ സതിന്ദ്രിയം.

‘‘സദ്ധസ്സ ഹി, ഭന്തേ, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിനോ ഏതം പാടികങ്ഖം യം വോസ്സഗ്ഗാരമ്മണം കരിത്വാ ലഭിസ്സതി സമാധിം, ലഭിസ്സതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം. യോ ഹിസ്സ, ഭന്തേ, സമാധി തദസ്സ സമാധിന്ദ്രിയം.

‘‘സദ്ധസ്സ ഹി, ഭന്തേ, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിനോ സമാഹിതചിത്തസ്സ ഏതം പാടികങ്ഖം യം ഏവം പജാനിസ്സതി - അനമതഗ്ഗോ ഖോ സംസാരോ. പുബ്ബാ കോടി ന പഞ്ഞായതി അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം സന്ധാവതം സംസരതം. അവിജ്ജായ ത്വേവ തമോകായസ്സ അസേസവിരാഗനിരോധോ സന്തമേതം പദം പണീതമേതം പദം, യദിദം - സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം [നിബ്ബാനന്തി (?)]. യാ ഹിസ്സ, ഭന്തേ, പഞ്ഞാ തദസ്സ പഞ്ഞിന്ദ്രിയം.

“സദ്ധോ സോ [സ ഖോ സോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], ഭന്തേ, അരിയസാവകോ ഏവം പദഹിത്വാ പദഹിത്വാ ഏവം സരിത്വാ സരിത്വാ ഏവം സമാദഹിത്വാ സമാദഹിത്വാ ഏവം പജാനിത്വാ പജാനിത്വാ ഏവം അഭിസദ്ദഹതി - ‘ഇമേ ഖോ തേ ധമ്മാ യേ മേ പുബ്ബേ സുതവാ അഹേസും. തേനാഹം ഏതരഹി കായേന ച ഫുസിത്വാ വിഹരാമി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ [പടിവിജ്ഝ (സീ॰ ക॰) തദട്ഠകഥാസു പന അതിവിജ്ഝിത്വാതി വണ്ണിതം] പസ്സാമീ’തി. യാ ഹിസ്സ, ഭന്തേ, സദ്ധാ തദസ്സ സദ്ധിന്ദ്രിയ”ന്തി.

“സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യോ സോ, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകോ തഥാഗതേ ഏകന്തഗതോ അഭിപ്പസന്നോ, ന സോ തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ കങ്ഖേയ്യ വാ വിചികിച്ഛേയ്യ വാ. സദ്ധസ്സ ഹി, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകസ്സ ഏതം പാടികങ്ഖം യം ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരിസ്സതി - അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. യം ഹിസ്സ, സാരിപുത്ത, വീരിയം തദസ്സ വീരിയിന്ദ്രിയം.

“സദ്ധസ്സ ഹി, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഏതം പാടികങ്ഖം യം സതിമാ ഭവിസ്സതി, പരമേന സതിനേപക്കേന സമന്നാഗതോ, ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ. യാ ഹിസ്സ, സാരിപുത്ത, സതി തദസ്സ സതിന്ദ്രിയം.

“സദ്ധസ്സ ഹി, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിനോ ഏതം പാടികങ്ഖം യം വോസ്സഗ്ഗാരമ്മണം കരിത്വാ ലഭിസ്സതി സമാധിം, ലഭിസ്സതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം. യോ ഹിസ്സ, സാരിപുത്ത, സമാധി തദസ്സ സമാധിന്ദ്രിയം.

“സദ്ധസ്സ ഹി, സാരിപുത്ത, അരിയസാവകസ്സ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപട്ഠിതസ്സതിനോ സമാഹിതചിത്തസ്സ ഏതം പാടികങ്ഖം യം ഏവം പജാനിസ്സതി - അനമതഗ്ഗോ ഖോ സംസാരോ. പുബ്ബാ കോടി ന പഞ്ഞായതി അവിജ്ജാനീവരണാനം സത്താനം തണ്ഹാസംയോജനാനം സന്ധാവതം സംസരതം. അവിജ്ജായ ത്വേവ തമോകായസ്സ അസേസവിരാഗനിരോധോ സന്തമേതം പദം പണീതമേതം പദം, യദിദം - സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം. യാ ഹിസ്സ, സാരിപുത്ത, പഞ്ഞാ തദസ്സ പഞ്ഞിന്ദ്രിയം.

“സദ്ധോ സോ [സ ഖോ സോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സാരിപുത്ത, അരിയസാവകോ ഏവം പദഹിത്വാ പദഹിത്വാ ഏവം സരിത്വാ സരിത്വാ ഏവം സമാദഹിത്വാ സമാദഹിത്വാ ഏവം പജാനിത്വാ പജാനിത്വാ ഏവം അഭിസദ്ദഹതി - ‘ഇമേ ഖോ തേ ധമ്മാ യേ മേ പുബ്ബേ സുതവാ അഹേസും. തേനാഹം ഏതരഹി കായേന ച ഫുസിത്വാ വിഹരാമി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ [പടിവിജ്ഝ (ക॰ സീ॰ ക॰)] പസ്സാമീ’തി. യാ ഹിസ്സ, സാരിപുത്ത, സദ്ധാ തദസ്സ സദ്ധിന്ദ്രിയ”ന്തി. ദസമം.

ജരാവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ജരാ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ, സാകേതോ പുബ്ബകോട്ഠകോ;
പുബ്ബാരാമേ ച ചത്താരി, പിണ്ഡോലോ ആപണേന ചാതി [സദ്ധേന തേദസാതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

ന്ന. സൂകരഖതവഗ്ഗോ

൧. സാലസുത്തം

൫൨൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി സാലായ ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി തിരച്ഛാനഗതാ പാണാ, സീഹോ മിഗരാജാ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ഥാമേന ജവേന സൂരേന [സൂരിയേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ''.

''കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി; വീരിയിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി; സതിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി; സമാധിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി; പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി തിരച്ഛാനഗതാ പാണാ, സീഹോ മിഗരാജാ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ഥാമേന ജവേന സൂരേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ''തി. പഠമം.

൨. മല്ലികസുത്തം

൫൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മല്ലേസു [മല്ലകേസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), മല്ലികേസു (ക॰)] വിഹരതി ഉരുവേലകപ്പം നാമ മല്ലാനം നിഗമോ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''യാവകീവഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ അരിയഞാണം ന ഉപ്പന്നം ഹോതി നേവ താവ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സണ്ഠിതി ഹോതി, നേവ താവ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അവട്ഠിതി ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ അരിയഞാണം ഉപ്പന്നം ഹോതി, അഥ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സണ്ഠിതി ഹോതി, അഥ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അവട്ഠിതി ഹോതി''.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാവകീവഞ്ച കൂടാഗാരസ്സ കൂടം ന ഉസ്സിതം ഹോതി, നേവ താവ ഗോപാനസീനം സണ്ഠിതി ഹോതി, നേവ താവ ഗോപാനസീനം അവട്ഠിതി ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കൂടാഗാരസ്സ കൂടം ഉസ്സിതം ഹോതി, അഥ ഗോപാനസീനം സണ്ഠിതി ഹോതി, അഥ ഗോപാനസീനം അവട്ഠിതി ഹോതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാവകീവഞ്ച അരിയസാവകസ്സ അരിയഞാണം ന ഉപ്പന്നം ഹോതി, നേവ താവ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം സണ്ഠിതി ഹോതി, നേവ താവ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അവട്ഠിതി ഹോതി. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ അരിയഞാണം ഉപ്പന്നം ഹോതി, അഥ ചതുന്നം ഇന്ദ്രിയാനം...പേ॰... അവട്ഠിതി ഹോതി.

“കതമേസം ചതുന്നം? സദ്ധിന്ദ്രിയസ്സ , വീരിയിന്ദ്രിയസ്സ, സതിന്ദ്രിയസ്സ, സമാധിന്ദ്രിയസ്സ. പഞ്ഞവതോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ തദന്വയാ സദ്ധാ സണ്ഠാതി, തദന്വയം വീരിയം സണ്ഠാതി, തദന്വയാ സതി സണ്ഠാതി, തദന്വയോ സമാധി സണ്ഠാതീ”തി. ദുതിയം.

൩. സേഖസുത്തം

൫൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “അത്ഥി നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനേയ്യ, അസേഖോ ഭിക്ഖു അസേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘അസേഖോസ്മീ’തി പജാനേയ്യാ”തി?

ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ...പേ॰... “അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനേയ്യ, അസേഖോ ഭിക്ഖു അസേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘അസേഖോസ്മീ’തി പജാനേയ്യ”.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സേഖോ ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി - അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനാതി”.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, സേഖോ ഭിക്ഖു ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘അത്ഥി നു ഖോ ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ ഏവം ഭൂതം തച്ഛം തഥം ധമ്മം ദേസേതി യഥാ ഭഗവാ’തി? സോ ഏവം പജാനാതി - ‘നത്ഥി ഖോ ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ ഏവം ഭൂതം തച്ഛം തഥം ധമ്മം ദേസേതി യഥാ ഭഗവാ’തി. അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനാതി”.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, സേഖോ ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി പജാനാതി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - യംഗതികാനി യംപരമാനി യംഫലാനി യംപരിയോസാനാനി. ന ഹേവ ഖോ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി; പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ സേഖോ ഭിക്ഖു സേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘സേഖോസ്മീ’തി പജാനാതി”.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ അസേഖോ ഭിക്ഖു അസേഖഭൂമിയം ഠിതോ ‘അസേഖോസ്മീ’തി പജാനാതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അസേഖോ ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി പജാനാതി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - യംഗതികാനി യംപരമാനി യംഫലാനി യംപരിയോസാനാനി. കായേന ച ഫുസിത്വാ

വിഹരതി; പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ അസേഖോ ഭിക്ഖു അസേഖഭൂമിയം ഠിതോ 'അസേഖോസ്മീ'തി പജാനാതി".

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അസേഖോ ഭിക്ഖു ഛ ഇന്ദ്രിയാനി പജാനാതി. 'ചക്ഖുന്ദ്രിയം, സോതിന്ദ്രിയം, ഘാനിന്ദ്രിയം, ജിവ്ഹിന്ദ്രിയം, കായിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ ഛ ഇന്ദ്രിയാനി സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം അപരിസേസം നിരുജ്ഝിസ്സന്തി, അഞ്ഞാനി ച ഛ ഇന്ദ്രിയാനി ന കുഹിഞ്ചി കിസ്മിഞ്ചി ഉപ്പജ്ജിസ്സന്തീ'തി പജാനാതി. അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പരിയായോ യം പരിയായം ആഗമ്മ അസേഖോ ഭിക്ഖു അസേഖഭൂമിയം ഠിതോ 'അസേഖോസ്മീ'തി പജാനാതീ"തി. തതിയം.

൪. പദസുത്തം

൫൨൪. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം [ജങ്ഗമാനം (സീ॰ പീ॰)] പാണാനം പദജാതാനി സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി, ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - മഹന്തത്തേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി പദാനി ബോധായ സംവത്തന്തി , പഞ്ഞിന്ദ്രിയം പദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമാനി ച, ഭിക്ഖവേ, പദാനി ബോധായ സംവത്തന്തി? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, പദം, തം ബോധായ സംവത്തതി; വീരിയിന്ദ്രിയം പദം, തം ബോധായ സംവത്തതി; സതിന്ദ്രിയം പദം, തം ബോധായ സംവത്തതി; സമാധിന്ദ്രിയം പദം, തം ബോധായ സംവത്തതി; പഞ്ഞിന്ദ്രിയം പദം, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം പാണാനം പദജാതാനി സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി, ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - മഹന്തത്തേന; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാനി കാനിചി പദാനി ബോധായ സംവത്തന്തി, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം പദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. സാരസുത്തം

൫൨൫. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി സാരഗന്ധാ, ലോഹിതചന്ദനം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ , പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. വീരിയിന്ദ്രിയം...പേ॰... സതിന്ദ്രിയം ...പേ॰... സമാധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി സാരഗന്ധാ, ലോഹിതചന്ദനം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ"തി. പഞ്ചമം.

൬. പതിട്ഠിതസുത്തം

൫൨൬. "ഏകധമ്മേ പതിട്ഠിതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ഹോന്തി സുഭാവിതാനി. കതമസ്മിം ഏകധമ്മേ? അപ്പമാദേ.

കതമോ ച ഭിക്ഖവേ, അപ്പമാദോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചിത്തം രക്ഖതി ആസവേസു ച സാസവേസു ച ധമ്മേസു. തസ്സ ചിത്തം രക്ഖതോ ആസവേസു ച സാസവേസു ച ധമ്മേസു സദ്ധിന്ദ്രിയമ്പി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. വീരിയിന്ദ്രിയമ്പി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. സതിന്ദ്രിയമ്പി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. സമാധിന്ദ്രിയമ്പി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. പഞ്ഞിന്ദ്രിയമ്പി ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ഏവമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മേ പതിട്ഠിതസ്സ ഭിക്ഖുനോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ഹോന്തി സുഭാവിതാനീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. സഹമ്പതിബ്രഹ്മസുത്തം

൪൮൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അമതോഗധാനി ഹോന്തി അമതപരായണാനി അമതപരിയോസാനാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. വീരിയിന്ദ്രിയം...പേ... സതിന്ദ്രിയം...പേ... സമാധിന്ദ്രിയം...പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അമതോഗധാനി ഹോന്തി അമതപരായണാനി അമതപരിയോസാനാനീ''തി.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ; ഏവമേവ ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏവമേതം, ഭഗവാ, ഏവമേതം സുഗത! പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അമതോഗധാനി ഹോന്തി അമതപരായണാനി അമതപരിയോസാനാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം...പേ... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവിതം ബഹുലീകതം അമതോഗധം ഹോതി അമതപരായണം അമതപരിയോസാനം. ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അമതോഗധാനി ഹോന്തി അമതപരായണാനി അമതപരിയോസാനാനി''.

''ഭൂതപുബ്ബാഹം , ഭന്തേ, കസ്സപേ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരിം. തത്രപി മം ഏവം ജാനന്തി - 'സഹകോ ഭിക്ഖു, സഹകോ ഭിക്ഖൂ'തി. സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഇമേസംയേവ പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ കാമേസു കാമച്ഛന്ദം വിരാജേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം ബ്രഹ്മലോകം ഉപപന്നോ. തത്രപി മം ഏവം ജാനന്തി - 'ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതീ'''തി. ''ഏവമേതം, ഭഗവാ, ഏവമേതം സുഗത! അഹമേതം ജാനാമി, അഹമേതം പസ്സാമി യഥാ ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അമതോഗധാനി ഹോന്തി അമതപരായണാനി അമതപരിയോസാനാനീ''തി. സത്തമം.

൮. സൂകരഖതസുത്തം

൧൬൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ സൂകരഖതായം. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആമന്തേസി - "കിം നു ഖോ, സാരിപുത്ത, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി [പവത്തേതീതി (സീ॰)]? "അനുത്തരഞ്ഹി , ഭന്തേ, യോഗക്ഖേമം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി. "സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! അനുത്തരഞ്ഹി, സാരിപുത്ത, യോഗക്ഖേമം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി.

"കതമോ ച, സാരിപുത്ത, അനുത്തരോ യോഗക്ഖേമോ യം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി? "ഇധ, ഭന്തേ, ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം, വീരിയിന്ദ്രിയം ഭാവേതി...പേ॰... സതിന്ദ്രിയം ഭാവേതി...പേ॰... സമാധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി ഉപസമഗാമിം സമ്ബോധഗാമിം. അയം ഖോ, ഭന്തേ, അനുത്തരോ യോഗക്ഖേമോ യം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി. "സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! ഏസോ ഹി, സാരിപുത്ത, അനുത്തരോ യോഗക്ഖേമോ യം സമ്പസ്സമാനോ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി.

"കതമോ ച, സാരിപുത്ത, പരമനിപച്ചകാരോ യം ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി? "ഇധ, ഭന്തേ, ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു സത്ഥരി സഗാരവോ വിഹരതി സപ്പതിസ്സോ [സപ്പടിസ്സോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ധമ്മേ സഗാരവോ വിഹരതി സപ്പതിസ്സോ, സങ്ഘേ സഗാരവോ വിഹരതി സപ്പതിസ്സോ, സിക്ഖായ സഗാരവോ വിഹരതി സപ്പതിസ്സോ, സമാധിസ്മിം സഗാരവോ വിഹരതി സപ്പതിസ്സോ. അയം ഖോ, ഭന്തേ, പരമനിപച്ചകാരോ യം ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി. "സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! ഏസോ ഹി , സാരിപുത്ത, പരമനിപച്ചകാരോ യം ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു തഥാഗതേ വാ തഥാഗതസാസനേ വാ പരമനിപച്ചകാരം പവത്തമാനോ പവത്തതീ"തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമഉപ്പാദസുത്തം

൧൬൯. സാവത്ഥിനിദാനം. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുപ്പന്നാനി ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുപ്പന്നാനി ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര തഥാഗതസ്സ പാതുഭാവാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ"തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയഉപ്പാദസുത്തം

൪൯൦. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുപ്പന്നാനി ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുപ്പന്നാനി ഉപ്പജ്ജന്തി, നാഞ്ഞത്ര സുഗതവിനയാ''തി. ദസമം.

സൂകരഖതവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സാലം മല്ലികം സേഖോ ച, പദം സാരം പതിട്ഠിതം;
ബ്രഹ്മസൂകരഖതായോ, ഉപ്പാദാ അപരേ ദുവേതി.

൭. ബോധിപക്ഖിയവഗ്ഗോ

൧. സംയോജനസുത്തം

൪൯൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി സംയോജനപ്പഹാനായ [സംയോജനാനം പഹാനായ (സ്യാ॰ ക॰)] സംവത്തന്തി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തന്തീ''തി. പഠമം.

൨. അനുസയസുത്തം

൪൯൨. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തന്തി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ , ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തന്തീ''തി. ദുതിയം.

൩. പരിഞ്ഞാസുത്തം

൪൯൩. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തന്തി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തന്തീ''തി. തതിയം.

൪. ആസവക്ഖയസുത്തം

൪൯൪. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി ആസവാനം ഖയായ സംവത്തന്തി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി ആസവാനം ഖയായ സംവത്തന്തീ''തി.

‘‘പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തന്തി, അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തന്തി, അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തന്തി, ആസവാനം ഖയായ സംവത്തന്തി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവിതാനി ബഹുലീകതാനി സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തന്തി, അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തന്തി, അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തന്തി, ആസവാനം ഖയായ സംവത്തന്തീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമഫലസുത്തം

൪൭൫. ‘‘പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം… പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഫലസുത്തം

൪൭൬. ‘‘പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ. കതമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ? ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, അഥ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി. നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഇമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമരുക്ഖസുത്തം

൪൭൭. ‘‘സേയ്യഥാപി ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ജമ്ബുദീപകാ രുക്ഖാ, ജമ്ബൂ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. വീരിയിന്ദ്രിയം…പേ॰… സതിന്ദ്രിയം…പേ॰… സമാധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ജമ്ബുദീപകാ രുക്ഖാ, ജമ്ബൂ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ’’തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയരുക്ഖസുത്തം

൧൩൭. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ദേവാനം താവതിംസാനം രുക്ഖാ, പാരിഛത്തകോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം , ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. വീരിയിന്ദ്രിയം…പേ॰… സതിന്ദ്രിയം…പേ॰… സമാധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ , യേ കേചി ദേവാനം താവതിംസാനം രുക്ഖാ, പാരിഛത്തകോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ''തി. അട്ഠമം.

൯. തതിയരുക്ഖസുത്തം

൧൩൮. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി അസുരാനം രുക്ഖാ, ചിത്തപാടലി തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി അസുരാനം രുക്ഖാ, ചിത്തപാടലി തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ''തി. നവമം.

൧൦. ചതുത്ഥരുക്ഖസുത്തം

൧൩൯. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി സുപണ്ണാനം രുക്ഖാ, കൂടസിമ്ബലീ [കോടസിമ്ബലി (സ്യാ॰ കം॰)] തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ? സദ്ധിന്ദ്രിയം, ഭിക്ഖവേ, ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ബോധിപക്ഖിയോ ധമ്മോ, തം ബോധായ സംവത്തതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി സുപണ്ണാനം രുക്ഖാ, കൂടസിമ്ബലീ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബോധിപക്ഖിയാ ധമ്മാ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം - ബോധായാ''തി. ദസമം.

ബോധിപക്ഖിയവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സംയോജനാ അനുസയാ, പരിഞ്ഞാ ആസവക്ഖയാ;
ദ്വേ ഫലാ ചതുരോ രുക്ഖാ, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൮. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. പാചീനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൭൮൧-൭൯൨. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, വീരിയിന്ദ്രിയം…പേ॰… സതിന്ദ്രിയം… സമാധിന്ദ്രിയം… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

അപ്പമാദവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരേന വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

ഏസനാവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൧൨. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൭൬൭-൭൭൬. ‘‘പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേതബ്ബാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേതബ്ബാനീ’’തി. ദസമം. (യഥാ മഗ്ഗസംയുത്തം, തഥാ വിത്ഥാരേതബ്ബം.)

ഓഘവഗ്ഗോ ദ്വാദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

൧൩. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. പാചീനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൭൬൭-൭൭൮. ‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ തേരസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

അപ്പമാദവഗ്ഗ-ബലകരണീയവഗ്ഗ-ഏസനാവഗ്ഗാ വിത്ഥാരേതബ്ബാ.

൧൭. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൩൪൧-൩൫൦. ‘‘പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേതബ്ബാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധിന്ദ്രിയം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. വീരിയിന്ദ്രിയം … പേ॰… സതിന്ദ്രിയം… സമാധിന്ദ്രിയം … പഞ്ഞിന്ദ്രിയം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി ഭാവേതബ്ബാനീ’’തി.

ഓഘവഗ്ഗോ സത്തരസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

ഇന്ദ്രിയസംയുത്തം ചതുത്ഥം.

൫. സമ്മപ്പധാനസംയുത്തം

൧. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. പാചീനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൬൫൧-൬൬൨. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മപ്പധാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാതി''.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ദ്വാദസമം. (സമ്മപ്പധാനസംയുത്തസ്സ ഗങ്ഗാപേയ്യാലീ സമ്മപ്പധാനവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൨. അപ്പമാദവഗ്ഗോ

(അപ്പമാദവഗ്ഗോ സമ്മപ്പധാനവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബോ).

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരേന വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

൯. ബലകരണീയവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ബലകരണീയാദിസുത്തദ്വാദസകം

൬൭൯-൬൯൦. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യേ കേചി ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കയിരന്തി, സബ്ബേ തേ പഥവിം നിസ്സായ പഥവിയം പതിട്ഠായ ഏവമേതേ ബലകരണീയാ കമ്മന്താ കയിരന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേതി, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേതി, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലം നിസ്സായ സീലേ പതിട്ഠായ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ഭാവേതി, ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനേ ബഹുലീകരോതീ''തി. (ഏവം ബലകരണീയവഗ്ഗോ സമ്മപ്പധാനവസേന വിത്ഥാരേതബ്ബോ). ദ്വാദസമം.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

൪. ഏസനാവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഏസനാദിസുത്തദസകം

൬൯൧-൭൦൦. ''തിസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ഏസനാ. കതമാ തിസ്സോ? കാമേസനാ, ഭവേസനാ, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സോ ഏസനാ. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമാസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തിസ്സന്നം ഏസനാനം

അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. (വിത്ഥാരേതബ്ബം). ദസമം.

ഏസനാവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൫. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൬൫൧-൬൬൦. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ സമ്മപ്പധാനാ ഭാവേതബ്ബാ''തി. (വിത്ഥാരേതബ്ബാ). ദസമം.

ഓഘവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

സമ്മപ്പധാനസംയുത്തം പഞ്ചമം.

൫. ബലസംയുത്തം

൧. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ബലാദിസുത്തദ്വാദസകം

൭൦൪-൭൧൫. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി പഞ്ച? സദ്ധാബലം, വീരിയബലം, സതിബലം, സമാധിബലം, പഞ്ഞാബലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ച ബലാനീതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ചബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ച ബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധാബലം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, വീരിയബലം...പേ॰... സതിബലം... സമാധിബലം... പഞ്ഞാബലം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ച ബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൨. അപ്പമാദവഗ്ഗോ

അപ്പമാദവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരേന വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

ഏസനാവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൫. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൭൪൯-൭൫൮. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ പഞ്ച ബലാനി ഭാവേതബ്ബാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു, സദ്ധാബലം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, വീരിയബലം...പേ॰... സതിബലം...പേ॰... സമാധിബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമാനി പഞ്ച ബലാനി ഭാവേതബ്ബാനീ''തി. (ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബാ). ദസമം.

ഓഘവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

൬. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. പാചീനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൭൫൯-൭൭൦. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ച ബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ച ബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു, സദ്ധാബലം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ച ബലാനി ഭാവേന്തോ പഞ്ച ബലാനി ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ''തി. (വിത്ഥാരേതബ്ബാ) ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

അപ്പമാദ-ബലകരണീയവഗ്ഗാ വിത്ഥാരേതബ്ബാ.

൯. ഏസനാവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ഏസനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൩൯൨-൪൦൨. ഏവം ഏസനാപാളി വിത്ഥാരേതബ്ബാ - രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം.

ഏസനാവഗ്ഗോ നവമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൧൦. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൪൦൩-൪൧൨. ''പഞ്ചിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ പഞ്ച ബലാനി ഭാവേതബ്ബാനി. കതമാനി പഞ്ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സദ്ധാബലം ഭാവേതി...പേ॰... പഞ്ഞാബലം ഭാവേതി രാഗവിനയപരിയോസാനം ദോസവിനയപരിയോസാനം മോഹവിനയപരിയോസാനം. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമാനി പഞ്ച ബലാനി ഭാവേതബ്ബാനീ''തി. ദസമം.

ഓഘവഗ്ഗോ ദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

ബലസംയുത്തം ഛട്ഠം.

൭. ഇദ്ധിപാദസംയുത്തം

൧. ചാപാലവഗ്ഗോ

൧. അപാരസുത്തം

൮൧൩. ''ചത്താരോമേ ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, ചിത്തസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അപാരാ പാരം ഗമനായ സംവത്തന്തീ''തി. പഠമം.

൨. വിരദ്ധസുത്തം

൮൧൪. ''യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി…പേ… ചിത്തസമാധി…പേ… വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ''തി. ദുതിയം.

൩. അരിയസുത്തം

൮൧൫. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി…പേ… ചിത്തസമാധി…പേ… ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ അരിയാ നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ''തി. തതിയം.

൪. നിബ്ബിദാസുത്തം

൮൧൬. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി…പേ… ചിത്തസമാധി…പേ…

വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തീ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഇദ്ധിപദേസസുത്തം

൮൨൫. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേസും സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി , ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേസ്സന്തി സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേന്തി സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേസും, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഇദ്ധിപദേസം അഭിനിപ്ഫാദേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ''തി. പഞ്ചമം.

൬. സമത്തസുത്തം

൮൨൬. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേസും, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേന്തി , സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേസും, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി,

ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമത്തം ഇദ്ധിം അഭിനിപ്ഫാദേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ഭിക്ഖുസുത്തം

൮൨൯. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിംസു, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിംസു സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി ഭിക്ഖൂ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ''തി. സത്തമം.

൮. ബുദ്ധസുത്തം

൮൩൦. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി ...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ . ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ 'അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ'തി വുച്ചതീ''തി. അട്ഠമം.

൯. ഞാണസുത്തം

൮൨൧. '''അയം ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'തി മേ ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'സോ ഖോ പനായം ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ ഭാവേതബ്ബോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... 'ഭാവിതോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''അയം വീരിയസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'സോ ഖോ പനായം വീരിയസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ ഭാവേതബ്ബോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... 'ഭാവിതോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''അയം ചിത്തസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'സോ ഖോ പനായം ചിത്തസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ ഭാവേതബ്ബോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... 'ഭാവിതോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''അയം വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'സോ ഖോ പനായം വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ ഭാവേതബ്ബോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ...പേ॰... 'ഭാവിതോ'തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദീ''തി. നവമം.

൧൦. ചേതിയസുത്തം

൮൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. വേസാലിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - ''ഗണ്ഹാഹി, ആനന്ദ, നിസീദനം. യേന ചാപാലം ചേതിയം [പാവാലചേതിയം (സ്യാ॰ കം॰)] തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ദിവാവിഹാരായാ''തി. ''ഏവം ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നിസീദനം ആദായ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ചാപാലം ചേതിയം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. ആയസ്മാപി ഖോ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം

അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച -

"രമണീയാ, ആനന്ദ, വേസാലീ, രമണീയം ഉദേനം ചേതിയം, രമണീയം ഗോതമകം ചേതിയം, രമണീയം സത്തമ്ബം ചേതിയം, രമണീയം ബഹുപുത്തം ചേതിയം [ബഹുപുത്തകചേതിയം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], രമണീയം സാരന്ദദം ചേതിയം [ആനന്ദചേതിയം (ക॰), സാനന്ദരം (ക॰)], രമണീയം ചാപാലം ചേതിയം. യസ്സ കസ്സചി, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ, സോ ആകങ്ഖമാനോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ. തഥാഗതസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ. ആകങ്ഖമാനോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ"തി.

ഏവമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതാ ഓളാരികേ നിമിത്തേ കയിരമാനേ ഓളാരികേ ഓഭാസേ കയിരമാനേ നാസക്ഖി പടിവിജ്ഝിതും; ന ഭഗവന്തം യാചി - "തിട്ഠതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ കപ്പം, തിട്ഠതു സുഗതോ കപ്പം [സുഗതോ കപ്പാവസേസം (പീ॰ ക॰) ദീ॰ നി॰ ൨.൧൬൭] ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന"ന്തി യഥാ തം മാരേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ.

ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "രമണീയാ, ആനന്ദ, വേസാലീ, രമണീയം ഉദേനം ചേതിയം, രമണീയം ഗോതമകം ചേതിയം, രമണീയം സത്തമ്ബം ചേതിയം, രമണീയം ബഹുപുത്തം ചേതിയം, രമണീയം സാരന്ദദം ചേതിയം, രമണീയം ചാപാലം ചേതിയം. യസ്സ കസ്സചി, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ, സോ ആകങ്ഖമാനോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ. തഥാഗതസ്സ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ. ആകങ്ഖമാനോ, ആനന്ദ, തഥാഗതോ കപ്പം വാ തിട്ഠേയ്യ കപ്പാവസേസം വാ"തി.

ഏവമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതാ ഓളാരികേ നിമിത്തേ കയിരമാനേ ഓളാരികേ ഓഭാസേ കയിരമാനേ നാസക്ഖി പടിവിജ്ഝിതും; ന ഭഗവന്തം യാചി - "തിട്ഠതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ കപ്പം, തിട്ഠതു സുഗതോ കപ്പം ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാന"ന്തി യഥാ തം മാരേന പരിയുട്ഠിതചിത്തോ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി - "ഗച്ഛ ഖോ ത്വം, ആനന്ദ, യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞസീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ അവിദൂരേ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ, അചിരപക്കന്തേ ആയസ്മന്തേ ആനന്ദേ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ, പരിനിബ്ബാതു ദാനി സുഗതോ [പരിനിബ്ബാതു സുഗതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰) ഏവമുപരിപി]! പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ , പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഭിക്ഖൂ ന സാവകാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി [ഉത്താനിം കരിസ്സന്തി (ക॰), ഉത്താനികരിസ്സന്തി (പീ॰)], ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ'''തി.

സന്തി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഏതരഹി ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ സാവകാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി, ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ, പരിനിബ്ബാതു ദാനി, സുഗതോ! പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

"ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഭിക്ഖുനിയോ ന സാവികാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി, ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ'''തി.

"സന്തി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഏതരഹി ഭിക്ഖുനിയോ ഭഗവതോ സാവികാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി, ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ, പരിനിബ്ബാതു ദാനി, സുഗതോ! പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

"ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഉപാസകാ...പേ॰... യാവ മേ ഉപാസികാ ന സാവികാ ഭവിസ്സന്തി വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ, സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖിസ്സന്തി ദേസേസ്സന്തി പഞ്ഞപേസ്സന്തി പട്ഠപേസ്സന്തി വിവരിസ്സന്തി വിഭജിസ്സന്തി ഉത്താനീകരിസ്സന്തി, ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേസ്സന്തീ'''തി.

"സന്തി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഏതരഹി ഉപാസകാ...പേ॰... ഉപാസികാ ഭഗവതോ സാവികാ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സാമീചിപ്പടിപന്നാ അനുധമ്മചാരിനിയോ , സകം ആചരിയകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ ആചിക്ഖന്തി ദേസേന്തി പഞ്ഞപേന്തി പട്ഠപേന്തി

വിവരന്തി വിഭജന്തി ഉത്താനീകരോന്തി, ഉപ്പന്നം പരപ്പവാദം സഹധമ്മേന സുനിഗ്ഗഹിതം നിഗ്ഗഹേത്വാ സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം ദേസേന്തി. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ, പരിനിബ്ബാതു ദാനി, സുഗതോ! പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ.

''ഭാസിതാ ഖോ പനേസാ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ വാചാ - 'ന താവാഹം, പാപിമ, പരിനിബ്ബായിസ്സാമി യാവ മേ ഇദം ബ്രഹ്മചരിയം ന ഇദ്ധഞ്ചേവ ഭവിസ്സതി ഫീതഞ്ച വിത്ഥാരിതം ബാഹുജഞ്ഞം പുഥുഭൂതം യാവ ദേവമനുസ്സേഹി സുപ്പകാസിത'ന്തി. തയിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ബ്രഹ്മചരിയം ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച വിത്ഥാരിതം ബാഹുജഞ്ഞം പുഥുഭൂതം യാവ ദേവമനുസ്സേഹി സുപ്പകാസിതം. പരിനിബ്ബാതു ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ, പരിനിബ്ബാതു ദാനി സുഗതോ. പരിനിബ്ബാനകാലോ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ''തി.

ഏവം വുത്തേ ഭഗവാ മാരം പാപിമന്തം ഏതദവോച - ''അപ്പോസ്സുക്കോ ത്വം, പാപിമ, ഹോഹി. ന ചിരം [നചിരസ്സേവ (ക॰)] തഥാഗതസ്സ പരിനിബ്ബാനം ഭവിസ്സതി. ഇതോ തിണ്ണം മാസാനം അച്ചയേന തഥാഗതോ പരിനിബ്ബായിസ്സതീ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ചാപാലേ ചേതിയേ സതോ സമ്പജാനോ ആയുസങ്ഖാരം ഓസ്സജി. ഓസ്സട്ഠേ ച [ഓസജ്ജേ പന (ക॰)] ഭഗവതാ ആയുസങ്ഖാരേ മഹാഭൂമിചാലോ അഹോസി ഭിംസനകോ ലോമഹംസോ, ദേവദുന്ദുഭിയോ [ദേവദുദ്രഭിയോ (ക॰)] ച ഫലിംസു. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''തുലമതുലഞ്ച സമ്ഭവം, ഭവസങ്ഖാരമവസ്സജി മുനി;
അജ്ഝത്തരതോ സമാഹിതോ, അഭിന്ദി കവചമിവത്തസമ്ഭവ''ന്തി.
ദസമം;

ചാപാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അപാരാപി വിരദ്ധോ ച, അരിയാ നിബ്ബിദാപി ച;
പദേസം സമത്തം ഭിക്ഖു, ബുദ്ധം ഞാണഞ്ച ചേതിയന്തി.

൨. പാസാദകമ്പനവഗ്ഗോ

൧. പുബ്ബസുത്തം

൮൨൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ''പുബ്ബേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - 'കോ നു ഖോ ഹേതു, കോ പച്ചയോ ഇദ്ധിപാദഭാവനായാ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'ഇധ ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ

ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി'".

"വീരിയസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ വീരിയം ന ച അതിലീനം ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതം ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"ചിത്തസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ ചിത്തം ന ച അതിലീനം ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതം ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി , ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ [അഭിജ്ജമാനോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഗച്ഛതി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസതി [പരാമസതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പരിമജ്ജതി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി - ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച, ദൂരേ സന്തികേ ചാതി.

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി. സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; വീതരാഗം വാ ചിത്തം 'വീതരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി; സദോസം വാ ചിത്തം

‘സദോസം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; വീതദോസം വാ ചിത്തം ‘വീതദോസം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; സമോഹം വാ ചിത്തം ‘സമോഹം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; വീതമോഹം വാ ചിത്തം ‘വീതമോഹം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; സംഖിത്തം വാ ചിത്തം ‘സംഖിത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം ‘വിക്ഖിത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം ‘മഹഗ്ഗതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം ‘അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; സഉത്തരം വാ ചിത്തം ‘സഉത്തരം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; അനുത്തരം വാ ചിത്തം ‘അനുത്തരം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; സമാഹിതം വാ ചിത്തം ‘സമാഹിതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; അസമാഹിതം വാ ചിത്തം ‘അസമാഹിതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; വിമുത്തം വാ ചിത്തം ‘വിമുത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി; അവിമുത്തം വാ ചിത്തം ‘അവിമുത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി’’.

‘‘ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം [ഉപ്പാദിം (സീ॰)]; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

‘‘ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത, ഭോന്തോ, സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ; തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന, ഭോന്തോ, സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ; തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ, സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

‘‘ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖു, ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം

പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. പഠമം.

൨. മഹപ്ഫലസുത്തം

൮൨൩. "ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - 'ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി'. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"വീരിയസമാധി...പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - 'ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി'. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ.

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി...പേ... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി...പേ....

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. ദുതിയം.

൩. ഛന്ദസമാധിസുത്തം

൮൨൪. "ഛന്ദം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സായ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - അയം വുച്ചതി ഛന്ദസമാധി. സോ അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി

പദഹതി. ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേ വുച്ചന്തി 'പധാനസങ്ഖാരാ'തി. ഇതി അയഞ്ച ഛന്ദോ, അയഞ്ച ഛന്ദസമാധി, ഇമേ ച പധാനസങ്ഖാരാ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'''.

''വീരിയം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സായ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - അയം വുച്ചതി 'വീരിയസമാധി'. സോ അനുപ്പന്നാനം... പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേ വുച്ചന്തി 'പധാനസങ്ഖാരാ'തി. ഇതി ഇദഞ്ച വീരിയം, അയഞ്ച വീരിയസമാധി, ഇമേ ച പധാനസങ്ഖാരാ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'വീരിയസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'''.

''ചിത്തം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സായ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - അയം വുച്ചതി 'ചിത്തസമാധി'. സോ അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം... പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേ വുച്ചന്തി 'പധാനസങ്ഖാരാ'തി. ഇതി ഇദഞ്ച ചിത്തം, അയഞ്ച ചിത്തസമാധി, ഇമേ ച പധാനസങ്ഖാരാ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'ചിത്തസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'''.

''വീമംസം ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നിസ്സായ ലഭതി സമാധിം, ലഭതി ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗതം - അയം വുച്ചതി 'വീമംസാസമാധി'. സോ അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി...പേ॰... ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമേ വുച്ചന്തി 'പധാനസങ്ഖാരാ'തി . ഇതി അയഞ്ച വീമംസാ, അയഞ്ച വീമംസാസമാധി, ഇമേ ച പധാനസങ്ഖാരാ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, 'വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതോ ഇദ്ധിപാദോ'''തി. തതിയം.

൪. മോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൮൨൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഹേട്ഠാമിഗാരമാതുപാസാദേ വിഹരന്തി ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ ഭന്തചിത്താ [വിബ്ഭന്തചിത്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പാകതിന്ദ്രിയാ.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ആമന്തേസി - ''ഏതേ ഖോ, മോഗ്ഗല്ലാന, സബ്രഹ്മചാരിനോ ഹേട്ഠാമിഗാരമാതുപാസാദേ വിഹരന്തി

ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ ഭന്തചിത്താ പാകതിന്ദ്രിയാ. ഗച്ഛ, മോഗ്ഗല്ലാന, തേ ഭിക്ഖൂ സംവേജേഹീ''തി.

''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാരേസി [അഭിസങ്ഖരേസി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] യഥാ പാദങ്ഗുട്ഠകേന മിഗാരമാതുപാസാദം സങ്കമ്പേസി സമ്പകമ്പേസി സമ്പചാലേസി. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ സംവിഗ്ഗാ ലോമഹട്ഠജാതാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! നിവാതഞ്ച വത അയഞ്ച മിഗാരമാതുപാസാദോ ഗമ്ഭീരനേമോ സുനിഖാതോ അചലോ അസമ്പകമ്പീ, അഥ ച പന സങ്കമ്പിതോ സമ്പകമ്പിതോ സമ്പചാലിതോ''തി!

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''കിം നു തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, സംവിഗ്ഗാ ലോമഹട്ഠജാതാ ഏകമന്തം ഠിതാ''തി? ''അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം ഭന്തേ! നിവാതഞ്ച വത അയഞ്ച മിഗാരമാതുപാസാദോ ഗമ്ഭീരനേമോ സുനിഖാതോ അചലോ അസമ്പകമ്പീ, അഥ ച പന സങ്കമ്പിതോ സമ്പകമ്പിതോ സമ്പചാലിതോ''തി! ''തുമ്ഹേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സംവേജേതുകാമേന മോഗ്ഗല്ലാനേന ഭിക്ഖുനാ പാദങ്ഗുട്ഠകേന മിഗാരമാതുപാസാദോ, സങ്കമ്പിതോ സമ്പകമ്പിതോ സമ്പചാലിതോ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമേസം ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ''തി ? ''ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ, ഭഗവംനേത്തികാ ഭഗവംപടിസരണാ. സാധു വത, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ. ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി.

''തേന ഹി, ഭിക്ഖവേ, സുണാഥ. ചതുന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ. കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - 'ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി; ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി'. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ. ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി...പേ॰... ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ''തി. ചതുത്ഥം.

൭. ഉണ്ണാഭബ്രാഹ്മണസുത്തം

൮൨൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉണ്ണാഭോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''കിമത്ഥിയം നു ഖോ, ഭോ ആനന്ദ, സമണേ ഗോതമേ ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ''തി? ''ഛന്ദപ്പഹാനത്ഥം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതീ''തി.

''അത്ഥി പന, ഭോ ആനന്ദ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ ഛന്ദസ്സ പഹാനായാ''തി? ''അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതസ്സ ഛന്ദസ്സ പഹാനായാ''തി.

''കതമോ പന, ഭോ ആനന്ദ, മഗ്ഗോ കതമാ പടിപദാ ഏതസ്സ ഛന്ദസ്സ പഹാനായാ''തി? ''ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏതസ്സ ഛന്ദസ്സ പഹാനായാ''തി.

''ഏവം സന്തേ, ഭോ ആനന്ദ, സന്തകം ഹോതി നോ അസന്തകം. ഛന്ദേനേവ ഛന്ദം പജഹിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി''. ''തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ തഥാ തം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, അഹോസി തേ പുബ്ബേ ഛന്ദോ 'ആരാമം ഗമിസ്സാമീ'തി? തസ്സ തേ ആരാമഗതസ്സ യോ തജ്ജോ ഛന്ദോ സോ പടിപ്പസ്സദ്ധോ''തി? ''ഏവം , ഭോ''. ''അഹോസി തേ പുബ്ബേ വീരിയം 'ആരാമം ഗമിസ്സാമീ'തി? തസ്സ തേ ആരാമഗതസ്സ യം തജ്ജം വീരിയം തം പടിപ്പസ്സദ്ധ''ന്തി? ''ഏവം, ഭോ''. ''അഹോസി തേ പുബ്ബേ ചിത്തം 'ആരാമം ഗമിസ്സാമീ'തി? തസ്സ തേ ആരാമഗതസ്സ യം തജ്ജം ചിത്തം തം പടിപ്പസ്സദ്ധ''ന്തി? ''ഏവം, ഭോ''. ''അഹോസി തേ പുബ്ബേ വീമംസാ 'ആരാമം ഗമിസ്സാമീ'തി? തസ്സ തേ ആരാമഗതസ്സ യാ തജ്ജാ വീമംസാ സാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ''തി? ''ഏവം, ഭോ''.

''ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യോ സോ ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, തസ്സ യോ പുബ്ബേ ഛന്ദോ അഹോസി അരഹത്തപ്പത്തിയാ, അരഹത്തപ്പത്തേ [അരഹത്തേ പത്തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] യോ തജ്ജോ ഛന്ദോ സോ പടിപ്പസ്സദ്ധോ; യം പുബ്ബേ വീരിയം അഹോസി അരഹത്തപ്പത്തിയാ, അരഹത്തപ്പത്തേ യം തജ്ജം വീരിയം തം പടിപ്പസ്സദ്ധം; യം പുബ്ബേ ചിത്തം അഹോസി അരഹത്തപ്പത്തിയാ, അരഹത്തപ്പത്തേ യം തജ്ജം ചിത്തം തം പടിപ്പസ്സദ്ധം; യാ പുബ്ബേ വീമംസാ അഹോസി അരഹത്തപ്പത്തിയാ, അരഹത്തപ്പത്തേ യാ തജ്ജാ വീമംസാ സാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ. തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, ഇതി ഏവം സന്തേ, സന്തകം വാ ഹോതി നോ അസന്തകം വാ''തി?

“അദ്ധാ, ഭോ ആനന്ദ, ഏവം സന്തേ, സന്തകം ഹോതി നോ അസന്തകം. അഭിക്കന്തം, ഭോ ആനന്ദ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ആനന്ദ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ആനന്ദ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ആനന്ദേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭോ ആനന്ദ, തം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ആനന്ദോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൮൨൬. “യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ അഹേസും മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ ഭവിസ്സന്തി മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

“കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ അഹേസും മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ ഭവിസ്സന്തി മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ മഹിദ്ധികാ മഹാനുഭാവാ, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ”തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൮൨൭. “യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോസും - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ അഹേസും, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ അഹേസും; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനാ അഗമംസു, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം അകംസു, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ [അഭിജ്ജമാനാ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] അഗമംസു, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമിംസു, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസിംസു [പരാമസിംസു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പരിമജ്ജിംസു; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേസും, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോസ്സന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഭവിസ്സന്തി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഭവിസ്സന്തി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനാ ഗമിസ്സന്തി , സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരിസ്സന്തി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗമിസ്സന്തി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമിസ്സന്തി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസിസ്സന്തി പരിമജ്ജിസ്സന്തി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോന്തി; ആവിഭാവം, തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനാ ഗച്ഛന്തി, സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോന്തി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛന്തി, സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമന്തി, സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരിമസന്തി [പരാമസന്തി (സ്യാ॰ കം॰)] പരിമജ്ജന്തി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താതി.

‘‘കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോസും - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ അഹേസും...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേസും, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോസ്സന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഭവിസ്സന്തി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ.

‘‘യേ ഹി കേചി ഭിക്ഖവേ ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ’’തി. സത്തമം.

൮. ഭിക്ഖുസുത്തം

൮൩൦. ‘‘ചതുന്നം, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം

ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

“കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ”തി. അട്ഠമം.

൯. ഇദ്ധാദിദേസനാസുത്തം

൮൩൧. “ഇദ്ധിം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി ഇദ്ധിപാദഞ്ച ഇദ്ധിപാദഭാവനഞ്ച ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനിഞ്ച പടിപദം. തം സുണാഥ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ? യോ സോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ ഇദ്ധിലാഭായ ഇദ്ധിപടിലാഭായ സംവത്തതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി ...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ”തി. നവമം.

൧൦. വിഭങ്ഗസുത്തം

൮൩൨. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ”.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി’. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - ‘യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ

രത്തിം യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ’. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി’. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - ‘യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ’. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനോ ഛന്ദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദോ കോസജ്ജസഹഗതോ കോസജ്ജസമ്പയുത്തോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനോ ഛന്ദോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഛന്ദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദോ ഉദ്ധച്ചസഹഗതോ ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്തോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഛന്ദോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഛന്ദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദോ ഥിനമിദ്ധസഹഗതോ ഥിനമിദ്ധസമ്പയുത്തോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഛന്ദോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഛന്ദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, ഛന്ദോ ബഹിദ്ധാ പഞ്ച കാമഗുണേ ആരബ്ഭ അനുവിക്ഖിത്തോ അനുവിസടോ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഛന്ദോ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പച്ഛാപുരേസഞ്ഞാ സുഗ്ഗഹിതാ ഹോതി സുമനസികതാ സൂപധാരിതാ സുപ്പടിവിദ്ധാ പഞ്ഞായ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം ഉദ്ധം പാദതലാ അധോ കേസമത്ഥകാ തചപരിയന്തം പൂരം നാനപ്പകാരസ്സ അസുചിനോ പച്ചവേക്ഖതി - ‘അത്ഥി ഇമസ്മിം കായേ കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ തചോ മംസം ന്ഹാരു അട്ഠി അട്ഠിമിഞ്ജം വക്കം ഹദയം യകനം കിലോമകം പിഹകം പപ്ഫാസം അന്തം അന്തഗുണം ഉദരിയം കരീസം പിത്തം സേമ്ഹം പുബ്ബോ ലോഹിതം സേദോ മേദോ അസ്സു വസാ ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ലസികാ മുത്ത’ന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ വിഹരതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ വിഹരതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യേഹി ആകാരേഹി യേഹി ലിങ്ഗേഹി യേഹി നിമിത്തേഹി ദിവാ ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, സോ തേഹി ആകാരേഹി തേഹി ലിങ്ഗേഹി തേഹി

നിമിത്തേഹി രത്തിം ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി; യേഹി വാ പന ആകാരേഹി യേഹി ലിങ്ഗേഹി യേഹി നിമിത്തേഹി രത്തിം ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, സോ തേഹി ആകാരേഹി തേഹി ലിങ്ഗേഹി തേഹി നിമിത്തേഹി ദിവാ ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ വിഹരതി.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ആലോകസഞ്ഞാ സുഗ്ഗഹിതാ ഹോതി ദിവാസഞ്ഞാ സ്വാധിട്ഠിതാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, അതിലീനം വീരിയം? യം, ഭിക്ഖവേ, വീരിയം കോസജ്ജസഹഗതം കോസജ്ജസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനം വീരിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതം വീരിയം? യം, ഭിക്ഖവേ, വീരിയം ഉദ്ധച്ചസഹഗതം ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതം വീരിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം വീരിയം? യം, ഭിക്ഖവേ, വീരിയം ഥിനമിദ്ധസഹഗതം ഥിനമിദ്ധസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം വീരിയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം വീരിയം? യം, ഭിക്ഖവേ, വീരിയം ബഹിദ്ധാ പഞ്ച കാമഗുണേ ആരബ്ഭ അനുവിക്ഖിത്തം അനുവിസടം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം വീരിയം...പേ॰....

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ആലോകസഞ്ഞാ സുഗ്ഗഹിതാ ഹോതി ദിവാസഞ്ഞാ സ്വാധിട്ഠിതാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനം ചിത്തം? യം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം കോസജ്ജസഹഗതം കോസജ്ജസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനം ചിത്തം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതം ചിത്തം? യം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം ഉദ്ധച്ചസഹഗതം ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതം ചിത്തം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം ചിത്തം? യം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം ഥിനമിദ്ധസഹഗതം ഥിനമിദ്ധസമ്പയുത്തം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്തം ചിത്തം.

‘‘കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം ചിത്തം? യം, ഭിക്ഖവേ, ചിത്തം ബഹിദ്ധാ പഞ്ച കാമഗുണേ ആരബ്ഭ അനുവിക്ഖിത്തം അനുവിസടം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തം ചിത്തം...പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനാ വീമംസാ? യാ, ഭിക്ഖവേ, വീമംസാ കോസജ്ജസഹഗതാ കോസജ്ജസമ്പയുത്താ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിലീനാ വീമംസാ.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ വീമംസാ? യാ, ഭിക്ഖവേ, വീമംസാ ഉദ്ധച്ചസഹഗതാ ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്താ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ വീമംസാ.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ വീമംസാ? യാ, ഭിക്ഖവേ, വീമംസാ ഥിനമിദ്ധസഹഗതാ ഥിനമിദ്ധസമ്പയുത്താ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ വീമംസാ.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ വീമംസാ? യാ, ഭിക്ഖവേ, വീമംസാ ബഹിദ്ധാ പഞ്ച കാമഗുണേ ആരബ്ഭ അനുവിക്ഖിത്താ അനുവിസടാ - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ വീമംസാ... പേ॰... ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോന്തി മഹാനിസംസാ.

‘‘ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി... പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ’’തി. ദസമം.

പാസാദകമ്പനവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> പുബ്ബം മഹപ്ഫലം ഛന്ദം, മോഗ്ഗല്ലാനഞ്ച ഉണ്ണാഭം;
> ദ്വേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഭിക്ഖു, ദേസനാ വിഭങ്ഗേന ചാതി.

൩. അയോഗുളവഗ്ഗോ

൧. മഗ്ഗസുത്തം

൮൩൩. സാവത്ഥിനിദാനം . ‘‘പുബ്ബേവ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധസ്സ ബോധിസത്തസ്സേവ സതോ ഏതദഹോസി - ‘കോ നു ഖോ മഗ്ഗോ, കാ പടിപദാ ഇദ്ധിപാദഭാവനായാ’തി ? തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ,

ഏതദഹോസി - 'ഇധ ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി . വീരിയസമാധി...പേ०... ചിത്തസമാധി...പേ०... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ' - ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി.

"ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി... പേ०... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഏവം ഭാവിതേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചതൂസു ഇദ്ധിപാദേസു ഏവം ബഹുലീകതേസു, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. പഠമം.

(ഛപി അഭിഞ്ഞായോ വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

൨. അയോഗുളസുത്തം

൮൩൪. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിജാനാതി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇദ്ധിയാ മനോമയേന കായേന ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതാ"തി? "അഭിജാനാമി ഖ്വാഹം, ആനന്ദ, ഇദ്ധിയാ മനോമയേന കായേന ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതാ"തി. "അഭിജാനാതി പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമിനാ ചാതുമഹാഭൂതികേന കായേന ഇദ്ധിയാ ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതാ"തി ? "അഭിജാനാമി ഖ്വാഹം, ആനന്ദ, ഇമിനാ ചാതുമഹാഭൂതികേന [ചാതുമ്മഹാഭൂതികേന (സീ० സ്യാ० കം०)] കായേന ഇദ്ധിയാ ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതാ"തി.

"യഞ്ച ഖോ, ഓമാതി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇദ്ധിയാ മനോമയേന കായേന ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതും, യഞ്ച ഖോ അഭിജാനാതി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമിനാ ചാതുമഹാഭൂതികേന കായേന ഇദ്ധിയാ ബ്രഹ്മലോകം ഉപസങ്കമിതാ , തയിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ അച്ഛരിയഞ്ചേവ അബ്ഭുതഞ്ചാ"തി. "അച്ഛരിയാ ചേവ, ആനന്ദ, തഥാഗതാ അച്ഛരിയധമ്മസമന്നാഗതാ ച, അബ്ഭുതാ ചേവ, ആനന്ദ, തഥാഗതാ അബ്ഭുതധമ്മസമന്നാഗതാ ച".

“യസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതോ കായമ്പി ചിത്തേ സമോദഹതി [സമാദഹതി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ചിത്തമ്പി കായേ സമോദഹതി, സുഖസഞ്ഞഞ്ച ലഹുസഞ്ഞഞ്ച കായേ ഓക്കമിത്വാ വിഹരതി; തസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതസ്സ കായോ ലഹുതരോ ചേവ ഹോതി മുദുതരോ ച കമ്മനിയതരോ ച പഭസ്സരതരോ ച.

“സേയ്യഥാപി, ആനന്ദ, അയോഗുളോ ദിവസം സന്തത്തോ ലഹുതരോ ചേവ ഹോതി മുദുതരോ ച കമ്മനിയതരോ ച പഭസ്സരതരോ ച; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യസ്മിം സമയേ തഥാഗതോ കായമ്പി ചിത്തേ സമോദഹതി, ചിത്തമ്പി കായേ സമോദഹതി, സുഖസഞ്ഞഞ്ച ലഹുസഞ്ഞഞ്ച കായേ ഓക്കമിത്വാ വിഹരതി; തസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതസ്സ കായോ ലഹുതരോ ചേവ ഹോതി മുദുതരോ ച കമ്മനിയതരോ ച പഭസ്സരതരോ ച.

“യസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതോ കായമ്പി ചിത്തേ സമോദഹതി, ചിത്തമ്പി കായേ സമോദഹതി, സുഖസഞ്ഞഞ്ച ലഹുസഞ്ഞഞ്ച കായേ ഓക്കമിത്വാ വിഹരതി; തസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതസ്സ കായോ അപ്പകസിരേനേവ പഥവിയാ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി, സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി…പേ॰… യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

“സേയ്യഥാപി , ആനന്ദ, തൂലപിചു വാ കപ്പാസപിചു വാ ലഹുകോ വാതൂപാദാനോ അപ്പകസിരേനേവ പഥവിയാ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി; ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, യസ്മിം സമയേ തഥാഗതോ കായമ്പി ചിത്തേ സമോദഹതി, ചിത്തമ്പി കായേ സമോദഹതി, സുഖസഞ്ഞഞ്ച ലഹുസഞ്ഞഞ്ച കായേ ഓക്കമിത്വാ വിഹരതി; തസ്മിം, ആനന്ദ, സമയേ തഥാഗതസ്സ കായോ അപ്പകസിരേനേവ പഥവിയാ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛതി, സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി…പേ॰… യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതീ”തി. ദുതിയം.

൩. ഭിക്ഖുസുത്തം

൮൩൩. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി…പേ॰… ചിത്തസമാധി …പേ॰… വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ”തി. തതിയം.

൪. സുദ്ധികസുത്തം

൮൩൪. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി…പേ॰… ചിത്തസമാധി…പേ॰…

വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമഫലസുത്തം

൮൩൭. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി ...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഭിക്ഖുനാ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഫലസുത്തം

൮൩൮. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി ...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ.

''കതമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ? ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച [പടിഗച്ച (സീ॰), പടിഹച്ച (പീ॰)] അഞ്ഞം ആരാധേതി നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി; അഥ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി, നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി; അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഇമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമആനന്ദസുത്തം

൮൩൯. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''കതമാ നു ഖോ, ഭന്തേ , ഇദ്ധി, കതമോ ഇദ്ധിപാദോ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ''തി? ''ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധി''.

"കതമോ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദോ? യോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ ഇദ്ധിലാഭായ ഇദ്ധിപടിലാഭായ സംവത്തതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദോ.

"കതമാ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ.

"കതമാ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയആനന്ദസുത്തം

൮൨൦. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - "കതമാ നു ഖോ, ആനന്ദ, ഇദ്ധി, കതമോ ഇദ്ധിപാദോ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ...പേ....

"ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി...പേ... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധി.

"കതമോ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദോ? യോ, ആനന്ദ, മഗ്ഗോ യാ പടിപദാ ഇദ്ധിലാഭായ ഇദ്ധിപടിലാഭായ സംവത്തതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദോ.

"കതമാ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ... ചിത്തസമാധി...പേ... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ.

"കതമാ ചാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതാനന്ദ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമഭിക്ഖുസുത്തം

൮൨൧. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "കതമാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇദ്ധി, കതമോ ഇദ്ധിപാദോ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി?

"ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി...പേ... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, യാ പടിപദാ ഇദ്ധിലാഭായ ഇദ്ധിപടിലാഭായ സംവത്തതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയഭിക്ഖുസുത്തം

൮൨൫. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു... പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - "കതമാ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി, കതമോ ഇദ്ധിപാദോ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാ, കതമാ ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ...പേ॰....

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധി.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ? യോ, ഭിക്ഖവേ, മഗ്ഗോ, യാ പടിപദാ ഇദ്ധിലാഭായ ഇദ്ധിപടിലാഭായ സംവത്തതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദോ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി... പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദഭാവനാഗാമിനീ പടിപദാ"തി. ദസമം.

൧൧. മോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൮൨൬. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമേസം ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ"തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഭഗവംനേത്തികാ...പേ॰... "ചതുന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ".

“കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി’. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - ‘യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ’. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി’...പേ॰... ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ.

“ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗലാനോ ഭിക്ഖു ഏവം അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മോഗ്ഗല്ലാനോ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ”തി. ഏകാദസമം.

൧൨. തഥാഗതസുത്തം

൮൪൨. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമേസം ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ”തി? ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ... പേ॰... “ചതുന്നം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ”.

“കതമേസം ചതുന്നം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ ഛന്ദോ ന ച അതിലീനോ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപ്പഗ്ഗഹിതോ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്തോ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്തോ ഭവിസ്സതി’. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - ‘യഥാ പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ’. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി - ‘ഇതി മേ വീമംസാ ന ച അതിലീനാ ഭവിസ്സതി, ന ച അതിപഗ്ഗഹിതാ ഭവിസ്സതി, ന ച അജ്ഝത്തം സംഖിത്താ ഭവിസ്സതി, ന ച ബഹിദ്ധാ വിക്ഖിത്താ ഭവിസ്സതി’. പച്ഛാപുരേസഞ്ഞീ ച വിഹരതി - ‘യഥാ

പുരേ തഥാ പച്ഛാ, യഥാ പച്ഛാ തഥാ പുരേ; യഥാ അധോ തഥാ ഉദ്ധം, യഥാ ഉദ്ധം തഥാ അധോ; യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ'. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ.

"ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി…പേ॰… യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഇമേസഞ്ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ഇദ്ധിപാദാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ തഥാഗതോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ"തി. ദ്വാദസമം.

(ഛപി അഭിഞ്ഞായോ വിത്ഥാരേതബ്ബാ).

അയോഗുളവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മഗ്ഗോ അയോഗുളോ ഭിക്ഖു, സുദ്ധികഞ്ചാപി ദ്വേ ഫലാ;
ദ്വേ ചാനന്ദാ ദുവേ ഭിക്ഖൂ, മോഗ്ഗല്ലാനോ തഥാഗതോതി.

൪. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ഗങ്ഗാനദീആദിസുത്തദ്വാദസകം

൮൫൪-൮൬൫. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി… പേ॰… ചിത്തസമാധി…പേ॰… വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി.

"ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ"തി. ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;

ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

അപ്പമാദവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരോ ച വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

ഏസനാവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൮. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തദസകം

൮൮൯-൮൯൮. "പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച ? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി, വീരിയസമാധി...പേ॰... ചിത്തസമാധി ...പേ॰... വീമംസാസമാധിപ്പധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവേതബ്ബാ"തി.

(യഥാ മഗ്ഗസംയുത്തം തഥാ വിത്ഥാരേതബ്ബം).

ഓഘവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

ഇദ്ധിപാദസംയുത്തം സത്തമം.

൮. അനുരുദ്ധസംയുത്തം

൧. രഹോഗതവഗ്ഗോ

൧. പഠമരഹോഗതസുത്തം

൮൯൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''യേസം കേസഞ്ചി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ. യേസം കേസഞ്ചി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ''തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ സമ്മുഖേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - ''കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ ഹോന്തീ''തി?

''ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു അജ്ഝത്തം കായേ സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം കായേ വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം കായേ സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ബഹിദ്ധാ കായേ സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ കായേ വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ കായേ സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ കായേ സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ കായേ വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ കായേ സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

''സോ സചേ ആകങ്ഖതി - 'അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ'ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - 'പടികൂലേ അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ'ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - 'അപ്പടികൂലേ ച പടികൂലേ ച പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ'ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - 'പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ'ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - 'അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ'തി, ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ.

''അജ്ഝത്തം വേദനാസു സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം വേദനാസു വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം വേദനാസു

സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം . ബഹിദ്ധാ വേദനാസു സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വേദനാസു വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, ബഹിദ്ധാ വേദനാസു സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വേദനാസു സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വേദനാസു വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വേദനാസു സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

‘‘സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - ‘പടികൂലേ അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അപ്പടികൂലേ ച പടികൂലേ ച പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - ‘പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി; സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ.

‘‘അജ്ഝത്തം ചിത്തേ...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ചിത്തേ...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ചിത്തേ സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ചിത്തേ വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ചിത്തേ സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ...പേ॰... അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

‘‘സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി , പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി...പേ॰... ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ.

‘‘അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു സമുദയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു വയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു സമുദയവയധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

‘‘സോ സചേ ആകങ്ഖതി - ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, പടികൂലസഞ്ഞീ തത്ഥ വിഹരതി...പേ॰... ഉപേക്ഖകോ തത്ഥ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. എത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ ഹോന്തീ’’തി. പഠമം.

൨. ദുതിയരഹോഗതസുത്തം

൯൦൦. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ എവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ‘‘യേസം കേസഞ്ചി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ വിരദ്ധാ, വിരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ

ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ; യേസം കേസഞ്ചി ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ, ആരദ്ധോ തേസം അരിയോ മഗ്ഗോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമീ"തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ , പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ സമ്മുഖേ പാതുരഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - "കിത്താവതാ നു ഖോ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ ഹോന്തീ"തി?

"ഇധാവുസോ , ഭിക്ഖു അജ്ഝത്തം കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ബഹിദ്ധാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

"അജ്ഝത്തം വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ബഹിദ്ധാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

"അജ്ഝത്തം ചിത്തേ...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ചിത്തേ...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

"അജ്ഝത്തം ധമ്മേസു...പേ॰... ബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു...പേ॰... അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. എത്താവതാ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ആരദ്ധാ ഹോന്തീ"തി. ദുതിയം.

൩. സുതനുസുത്തം

൯൦൩. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി സുതനുതീരേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോചും - "കതമേസം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ"തി?

"ചതുന്നം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാഹം,

ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേസം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഹീനം ധമ്മം ഹീനതോ അബ്ഭഞ്ഞാസിം, മജ്ഝിമം ധമ്മം മജ്ഝിമതോ അബ്ഭഞ്ഞാസിം, പണീതം ധമ്മം പണീതതോ അബ്ഭഞ്ഞാസി''ന്തി. തതിയം.

൪. പഠമകണ്ഡകീസുത്തം

൯൦൨. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സാകേതേ വിഹരന്തി കണ്ഡകീവനേ . അഥ ഖോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതാ യേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - ''സേഖേനാവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനാ കതമേ ധമ്മാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ''തി?

''സേഖേനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു ...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - സേഖേനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയകണ്ഡകീസുത്തം

൯൦൩. സാകേതനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - ''അസേഖേനാവുസോ അനുരുദ്ധ, ഭിക്ഖുനാ കതമേ ധമ്മാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ''തി? ''അസേഖേനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം ; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - അസേഖേനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഭിക്ഖുനാ ഇമേ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാതബ്ബാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. തതിയകണ്ഡകീസുത്തം

൯൦൮. സാകേതനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച - “കതമേസം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ”തി? “ചതുന്നം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ . കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാഹം, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേസം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സഹസ്സം ലോകം അഭിജാനാമീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. തണ്ഹക്ഖയസുത്തം

൯൦൯. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ആവുസോ ഭിക്ഖവോ”തി. “ആവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഏതദവോച -

“ചത്താരോമേ , ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ തണ്ഹക്ഖയായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി...പേ॰... വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേ ഖോ, ആവുസോ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ തണ്ഹക്ഖയായ സംവത്തന്തീ”തി. സത്തമം.

൮. സലളാഗാരസുത്തം

൯൧൦. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി സലളാഗാരേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി...പേ॰... ഏതദവോച - “സേയ്യഥാപി, ആവുസോ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ. അഥ മഹാജനകായോ ആഗച്ഛേയ്യ കുദ്ദാലപിടകം [കുദ്ദാലപിടകം (ബഹൂസു)] ആദായ - ‘മയം ഇമം ഗങ്ഗാനദിം പച്ഛാനിന്നം കരിസ്സാമ പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാര’ന്തി. തം കിം മഞ്ഞഥാവുസോ, അപി നു സോ മഹാജനകായോ ഗങ്ഗാനദിം പച്ഛാനിന്നം കരേയ്യ പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാര”ന്തി? “നോ ഹേതം, ആവുസോ”. “തം കിസ്സ ഹേതു”? “ഗങ്ഗാ, ആവുസോ, നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ. സാ ന സുകരാ പച്ഛാനിന്നം കാതും പച്ഛാപോണം പച്ഛാപബ്ഭാരം. യാവദേവ ച പന സോ മഹാജനകായോ കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ”തി.

“ഏവമേവ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖും ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തം ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോന്തം രാജാനോ വാ രാജമഹാമത്താ വാ മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ ഭോഗേഹി

അഭിഹട്ഠും പവാരേയ്യും - ‘ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, കിം തേ ഇമേ കാസാവാ അനുദഹന്തി? കിം മുണ്ഡോ കപാലമനുസഞ്ചരസി? ഏഹി ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജസ്സു പുഞ്ഞാനി ച കരോഹീ’”തി.

“സോ വത, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോന്തോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി തം, ആവുസോ, ചിത്തം ദീഘരത്തം വിവേകനിന്നം വിവേകപോണം വിവേകപബ്ഭാരം തം വത ഹീനായാവത്തിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. കഥഞ്ചാവുസോ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോതീതി? ഇധാവുസോ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി…പേ॰… വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ഭാവേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ ബഹുലീകരോതീ”തി. അട്ഠമം.

൯. അമ്ബപാലിവനസുത്തം

൯൦൭. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച അനുരുദ്ധോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ വേസാലിയം വിഹരന്തി അമ്ബപാലിവനേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ…പേ॰… ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോച -

“വിപ്പസന്നാനി ഖോ തേ, ആവുസോ അനുരുദ്ധ, ഇന്ദ്രിയാനി, പരിസുദ്ധോ മുഖവണ്ണോ പരിയോദാതോ. കതമേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ വിഹാരേന ഏതരഹി ബഹുലം വിഹരതീ”തി? “ചതൂസു ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ ഏതരഹി ബഹുലം വിഹരാമി. കതമേസു ചതൂസു? ഇധാഹം, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേസു ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ ഏതരഹി ബഹുലം വിഹരാമി. യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു അരഹം ഖീണാസവോ വുസിതവാ കതകരണീയോ ഓഹിതഭാരോ അനുപ്പത്തസദത്ഥോ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനോ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തോ, സോ ഇമേസു ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തോ ബഹുലം വിഹരതീ”തി.

“ലാഭാ വത നോ, ആവുസോ, സുലദ്ധം വത നോ, ആവുസോ! യേ മയം ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ സമ്മുഖാവ അസ്സുമ്ഹ ആസഭിം വാചം ഭാസമാനസ്സാ”തി. നവമം.

൧൦. ബാള്ഹഗിലാനസുത്തം

൯൦൮. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി അന്ധവനസ്മിം ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോചും -

''കതമേനായസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ വിഹാരേന വിഹരതോ ഉപ്പന്നാ സാരീരികാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠന്തീ''തി? ''ചതൂസു ഖോ മേ, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പന്നാ സാരീരികാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠന്തി. കതമേസു ചതൂസു? ഇധാഹം, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി... പേ... വേദനാസു...പേ... ചിത്തേ...പേ... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേസു ഖോ മേ, ആവുസോ, ചതൂസു സതിപട്ഠാനേസു സുപ്പതിട്ഠിതചിത്തസ്സ വിഹരതോ ഉപ്പന്നാ സാരീരികാ ദുക്ഖാ വേദനാ ചിത്തം ന പരിയാദായ തിട്ഠന്തീ''തി. ദസമം.

രഹോഗതവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

രഹോഗതേന ദ്വേ വുത്താ, സുതനു കണ്ഡകീ തയോ;
തണ്ഹക്ഖയസലളാഗാരം, അമ്ബപാലി ച ഗിലാനന്തി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. കപ്പസഹസ്സസുത്തം

൯൦൯. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ അനുരുദ്ധേന സദ്ധിം...പേ... ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഏതദവോചും -

''കതമേസം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ധമ്മാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ''തി? ''ചതുന്നം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാഹം, ആവുസോ, കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരാമി...പേ... വേദനാസു...പേ... ചിത്തേ...പേ... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരാമി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം - ഇമേസം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ മഹാഭിഞ്ഞതം പത്തോ. ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ കപ്പസഹസ്സം അനുസ്സരാമീ''തി. പഠമം.

൨. ഇദ്ധിവിധസുത്തം

൯൧൦. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോമി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോമി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേമീ’’തി. ദുതിയം.

൩. ദിബ്ബസോതസുത്തം

൯൧൧. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാമി ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ചാ’’തി. തതിയം.

൪. ചേതോപരിയസുത്തം

൯൧൨. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാമി - സരാഗം വാ ചിത്തം ‘സരാഗം ചിത്ത’ന്തി പജാനാമി...പേ॰... അവിമുത്തം വാ ചിത്തം ‘അവിമുത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാമീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഠാനസുത്തം

൯൧൩. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഠാനഞ്ച ഠാനതോ അട്ഠാനഞ്ച അട്ഠാനതോ യഥാഭൂതം പജാനാമീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. കമ്മസമാദാനസുത്തം

൯൧൪. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനം കമ്മസമാദാനാനം ഠാനസോ ഹേതുസോ വിപാകം യഥാഭൂതം പജാനാമീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. സബ്ബത്ഥഗാമിനിസുത്തം

൯൧൫. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സബ്ബത്ഥഗാമിനിപ്പടിപദം യഥാഭൂതം പജാനാമീ’’തി. സത്തമം.

൮. നാനാധാതുസുത്തം

൯൧൬. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ അനേകധാതുനാനാധാതുലോകം യഥാഭൂതം പജാനാമീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. നാനാധിമുത്തിസുത്തം

൯൧൭. ‘‘ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ സത്താനം നാനാധിമുത്തികതം യഥാഭൂതം

പജാനാമീ''തി. നവമം.

൧൦. ഇന്ദ്രിയപരോപരിയത്തസുത്തം

൯൧൭. ''ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ഇന്ദ്രിയപരോപരിയത്തം യഥാഭൂതം പജാനാമീ''തി. ദസമം.

൧൧. ഝാനാദിസുത്തം

൯൧൮. ''ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ഝാനവിമോക്ഖസമാധിസമാപത്തീനം സംകിലേസം വോദാനം വുട്ഠാനം യഥാഭൂതം പജാനാമീ''തി. ഏകാദസമം.

൧൨. പുബ്ബേനിവാസസുത്തം

൯൧൯. ''ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ...പേ॰... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമീ''തി. ദ്വാദസമം.

൧൩. ദിബ്ബചക്ഖുസുത്തം

൯൨൦. ''ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സാമി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ...പേ॰... ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാമീ''തി. തേരസമം.

൧൪. ആസവക്ഖയസുത്തം

൯൨൧. ''ഇമേസഞ്ച പനാഹം, ആവുസോ, ചതുന്നം സതിപട്ഠാനാനം ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ''തി. ചുദ്ദസമം.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മഹാഭിഞ്ഞം ഇദ്ധി ദിബ്ബം, ചേതോപരിയം ഠാനം കമ്മം;
സബ്ബത്ഥധാതുധിമുത്തി, ഇന്ദ്രിയം ഝാനം തിസ്സോ വിജ്ജാതി.

അനുരുദ്ധസംയുത്തം അട്ഠമം.

൯. ഝാനസംയുത്തം

൧. ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧-൧൨. ഝാനാദിസുത്തദ്വാദസകം

൯൨൩-൯൩൪. സാവത്ഥിനിദാനം ‘‘ചത്താരോ മേ, ഭിക്ഖവേ, ഝാനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഝാനാ’’തി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗങ്ഗാ നദീ പാചീനനിന്നാ പാചീനപോണാ പാചീനപബ്ഭാരാ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഝാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഝാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഝാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഝാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരോ ഝാനേ ഭാവേന്തോ ചത്താരോ ഝാനേ ബഹുലീകരോന്തോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ’’തി. ദ്വാദസമം.

ഗങ്ഗാപേയ്യാലവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛ പാചീനതോ നിന്നാ, ഛ നിന്നാ ച സമുദ്ദതോ;
ദ്വേതേ ഛ ദ്വാദസ ഹോന്തി, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

അപ്പമാദവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തഥാഗതം പദം കൂടം, മൂലം സാരോ ച വസ്സികം;
രാജാ ചന്ദിമസൂരിയാ, വത്ഥേന ദസമം പദന്തി.

ബലകരണീയവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബലം ബീജഞ്ച നാഗോ ച, രുക്ഖോ കുമ്ഭേന സൂകിയാ;
ആകാസേന ച ദ്വേ മേഘാ, നാവാ ആഗന്തുകാ നദീതി.

ഏസനാവഗ്ഗോ വിത്ഥാരേതബ്ബോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏസനാ വിധാ ആസവോ, ഭവോ ച ദുക്ഖതാ തിസ്സോ;
ഖിലം മലഞ്ച നീഘോ ച, വേദനാ തണ്ഹാ തസിനാ ചാതി.

൫. ഓഘവഗ്ഗോ

൧-൧൦. ഓഘാദിസുത്തം

൯൩൭-൯൩൯. ''പഞ്ചിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. കതമാനി പഞ്ച? രൂപരാഗോ, അരൂപരാഗോ, മാനോ, ഉദ്ധച്ചം, അവിജ്ജാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ചത്താരോ ഝാനാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നം ഉദ്ധമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം അഭിഞ്ഞായ പരിഞ്ഞായ പരിക്ഖയായ പഹാനായ ഇമേ ചത്താരോ ഝാനാ ഭാവേതബ്ബാ''തി വിത്ഥാരേതബ്ബം. ദസമം. (യഥാ മഗ്ഗസംയുത്തം തഥാ വിത്ഥാരേതബ്ബം).

ഓഘവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘോ യോഗോ ഉപാദാനം, ഗന്ഥാ അനുസയേന ച;
കാമഗുണാ നീവരണാ, ഖന്ധാ ഓരുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി.

ഝാനസംയുത്തം നവമം.

൧൦. ആനാപാനസംയുത്തം

൧. ഏകധമ്മവഗ്ഗോ

൧. ഏകധമ്മസുത്തം

൯൭൭. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ…പേ॰… ഏതദവോച - ''ഏകധമ്മോ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ. കതമോ ഏകധമ്മോ? ആനാപാനസ്സതി [ആനാപാനസതി (സീ॰ പീ॰)]. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ [സതോ (ബഹൂസു) തതിയപാരാജികേപി] പസ്സസതി. ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ പസ്സസന്തോ 'രസ്സം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പീതിപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പീതിപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സുഖപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സുഖപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സമാദഹം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി , 'സമാദഹം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിമോചയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'വിമോചയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'അനിച്ചാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'അനിച്ചാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'വിരാഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'വിരാഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'നിരോധാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'നിരോധാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ''തി. പഠമം.

൨. ബോജ്ഝങ്ഗസുത്തം

൯൭൮. ''ആനാപാനസ്സതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു

ആനാപാനസ്സതിസഹഗതം സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, ആനാപാനസ്സതിസഹഗതം ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി...പേ॰... ആനാപാനസ്സതിസഹഗതം ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ''തി. ദുതിയം.

൩. സുദ്ധികസുത്തം

൯൭൯. ''ആനാപാനസ്സതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ''തി. തതിയം.

൪. പഠമഫലസുത്തം

൯൮൦. ''ആനാപാനസ്സതി , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിയാ ഏവം ബഹുലീകതായ ദ്വിന്നം ഫലാനം അഞ്ഞതരം ഫലം പാടികങ്ഖം - ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അഞ്ഞാ, സതി വാ ഉപാദിസേസേ അനാഗാമിതാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഫലസുത്തം

൯൮൧. ''ആനാപാനസ്സതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ. കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി കഥം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി ഏവം ബഹുലീകതാ മഹപ്ഫലാ ഹോതി മഹാനിസംസാ.

‘‘ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിയാ ഏവം ബഹുലീകതായ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ. കതമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ? ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി; നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി. അഥ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി; നോ ചേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പടികച്ച അഞ്ഞം ആരാധേതി , നോ ചേ മരണകാലേ അഞ്ഞം ആരാധേതി. അഥ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി... ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി... അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി... സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി... ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ - ഏവം ഭാവിതായ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിയാ ഏവം ബഹുലീകതായ ഇമേ സത്ത ഫലാ സത്താനിസംസാ പാടികങ്ഖാ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. അരിട്ഠസുത്തം

൯൮൫. സാവത്ഥിനിദാനം. തത്ര ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... ഏതദവോച - ‘‘ഭാവേഥ നോ തുമ്ഹേ ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതി’’ന്തി? ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ അരിട്ഠോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ഭാവേമി ആനാപാനസ്സതി’’ന്തി. ‘‘യഥാ കഥം പന ത്വം, അരിട്ഠ, ഭാവേസി ആനാപാനസ്സതി’’ന്തി? ‘‘അതീതേസു മേ, ഭന്തേ, കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ പഹീനോ, അനാഗതേസു മേ കാമേസു കാമച്ഛന്ദോ വിഗതോ, അജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ [അജ്ഝത്തം ബഹിദ്ധാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ച മേ ധമ്മേസു പടിഘസഞ്ഞാ സുപ്പടിവിനീതാ. സോ [സോഹം (?)] സതോവ അസ്സസിസ്സാമി, സതോവ പസ്സസിസ്സാമി. ഏവം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭാവേമി ആനാപാനസ്സതി’’ന്തി.

‘‘‘അത്ഥേസാ, അരിട്ഠ, ആനാപാനസ്സതി, നേസാ നത്ഥീ’തി വദാമി. അപി ച, അരിട്ഠ, യഥാ ആനാപാനസ്സതി വിത്ഥാരേന പരിപുണ്ണാ ഹോതി തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ ആയസ്മാ അരിട്ഠോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘കഥഞ്ച, അരിട്ഠ, ആനാപാനസ്സതി വിത്ഥാരേന പരിപുണ്ണാ ഹോതി? ഇധ, അരിട്ഠ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി. ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ ‘ദീഘം അസ്സസാമീ’തി പജാനാതി...പേ॰... ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി. ഏവം ഖോ, അരിട്ഠ, ആനാപാനസ്സതി വിത്ഥാരേന പരിപുണ്ണാ ഹോതീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. മഹാകപ്പിനസുത്തം

൯൮൬. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ മഹാകപ്പിനോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ നിസിന്നോ ഹോതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാകപ്പിനം അവിദൂരേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. ദിസ്വാന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

"പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതസ്സ ഭിക്ഖുനോ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഫന്ദിതത്തം വാ"തി? "യദാപി മയം, ഭന്തേ, തം ആയസ്മന്തം പസ്സാമ സങ്ഘമജ്ഝേ വാ നിസിന്നം ഏകം വാ രഹോ നിസിന്നം, തദാപി മയം തസ്സ ആയസ്മതോ ന പസ്സാമ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഫന്ദിതത്തം വാ"തി.

"യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സമാധിസ്സ ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ നേവ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, ന ചിത്തസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, തസ്സ സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമാധിസ്സ നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ. കതമസ്സ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിസ്സ ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ നേവ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, ന ചിത്തസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ?

"ആനാപാനസ്സതിസമാധിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതത്താ ബഹുലീകതത്താ നേവ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, ന ചിത്തസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ. കഥം ഭാവിതേ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധിമ്ഹി കഥം ബഹുലീകതേ നേവ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, ന ചിത്തസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ?

"ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതേ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധിമ്ഹി ഏവം ബഹുലീകതേ നേവ കായസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ, ന ചിത്തസ്സ ഇഞ്ജിതത്തം വാ ഹോതി ഫന്ദിതത്തം വാ"തി. സത്തമം.

൮. പദീപോപമസുത്തം

൯൮൮. "ആനാപാനസ്സതിസമാധി , ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ. കഥം ഭാവിതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ?

"ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി. ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ.

“അഹമ്പി സുദം, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേവ സമ്ബോധാ അനഭിസമ്ബുദ്ധോ ബോധിസത്തോവ സമാനോ ഇമിനാ വിഹാരേന ബഹുലം വിഹരാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമിനാ വിഹാരേന ബഹുലം വിഹരതോ നേവ കായോ കിലമതി ന ചക്ഖൂനി; അനുപാദായ ച മേ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘നേവ മേ കായോ കിലമേയ്യ ന ചക്ഖൂനി, അനുപാദായ ച മേ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുച്ചേയ്യാ’തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘യേ മേ ഗേഹസിതാ സരസങ്കപ്പാ തേ പഹീയേയ്യു’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘അപ്പടികൂലേ പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘പടികൂലേ അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലേ ച അപ്പടികൂലസഞ്ഞീ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘അപ്പടികൂലഞ്ച പടികൂലഞ്ച തദുഭയം അഭിനിവജ്ജേത്വാ ഉപേക്ഖകോ വിഹരേയ്യം സതോ സമ്പജാനോ’തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരേയ്യം സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേയ്യം, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ഉപേക്ഖകോ

സതിമാ സുഖവിഹാരീതി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ അനന്തോ ആകാസോതി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ അനന്തം വിഞ്ഞാണന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ നത്ഥി കിഞ്ചീതി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചേപി ആകങ്ഖേയ്യ - ‘സബ്ബസോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യ’ന്തി, അയമേവ ആനാപാനസ്സതിസമാധി സാധുകം മനസി കാതബ്ബോ.

“ഏവം ഭാവിതേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധിമ്ഹി ഏവം ബഹുലീകതേ, സുഖം ചേ വേദനം വേദയതി, സാ ‘അനിച്ചാ’തി പജാനാതി, ‘അനജ്ഝോസിതാ’തി പജാനാതി, ‘അനഭിനന്ദിതാ’തി പജാനാതി; ദുക്ഖം ചേ വേദനം വേദയതി, ‘സാ അനിച്ചാ’തി പജാനാതി, ‘അനജ്ഝോസിതാ’തി പജാനാതി, ‘അനഭിനന്ദിതാ’തി പജാനാതി; അദുക്ഖമസുഖം ചേ വേദനം വേദയതി, ‘സാ അനിച്ചാ’തി പജാനാതി, ‘അനജ്ഝോസിതാ’തി പജാനാതി, ‘അനഭിനന്ദിതാ’തി പജാനാതി”.

“സുഖം [സോ സുഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) മ॰ നി॰ ൩.൩൬൪ അട്ഠകഥാടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ] ചേ വേദനം വേദയതി, വിസംയുത്തോ നം വേദയതി; ദുക്ഖം ചേ വേദനം വേദയതി, വിസംയുത്തോ നം വേദയതി; അദുക്ഖമസുഖം ചേ വേദനം വേദയതി, വിസംയുത്തോ നം വേദയതി. സോ കായപരിയന്തികം വേദനം വേദയമാനോ ‘കായപരിയന്തികം വേദനം വേദയാമീ’തി പജാനാതി, ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദയമാനോ

‘ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദയാമീ’തി പജാനാതി, ‘കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ഇധേവ സബ്ബവേദയിതാനി അനഭിനന്ദിതാനി സീതീഭവിസ്സന്തീ’തി പജാനാതി’’.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, തേലഞ്ച പടിച്ച, വട്ടിഞ്ച പടിച്ച തേലപ്പദീപോ ഝായേയ്യ, തസ്സേവ തേലസ്സ ച വട്ടിയാ ച പരിയാദാനാ അനാഹാരോ നിബ്ബായേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായപരിയന്തികം വേദനം വേദയമാനോ ‘കായപരിയന്തികം വേദനം വേദയാമീ’തി പജാനാതി, ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദയമാനോ ‘ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദയാമീ’തി പജാനാതി, ‘കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ഇധേവ സബ്ബവേദയിതാനി അനഭിനന്ദിതാനി സീതീഭവിസ്സന്തീ’തി പജാനാതീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. വേസാലീസുത്തം

൯൮൫. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം അനേകപരിയായേന അസുഭകഥം കഥേതി, അസുഭായ വണ്ണം ഭാസതി, അസുഭഭാവനായ വണ്ണം ഭാസതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി – ‘‘ഇച്ഛാമഹം, ഭിക്ഖവേ, അഡ്ഢമാസം പടിസല്ലീയിതും. നാമ്ഹി കേനചി ഉപസങ്കമിതബ്ബോ, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേനാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നാസ്സുധ കോചി ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമതി, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേന.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ – ‘‘ഭഗവാ അനേകപരിയായേന അസുഭകഥം കഥേതി, അസുഭായ വണ്ണം ഭാസതി , അസുഭഭാവനായ വണ്ണം ഭാസതീ’’തി അനേകാകാരവോകാരം അസുഭഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തി. തേ ഇമിനാ കായേന അട്ടീയമാനാ [അട്ടിയമാനാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ഹരായമാനാ ജിഗുച്ഛമാനാ സത്ഥഹാരകം പരിയേസന്തി. ദസപി ഭിക്ഖൂ ഏകാഹേന സത്ഥം ആഹരന്തി, വീസമ്പി…പേ॰… തിംസമ്പി ഭിക്ഖൂ ഏകാഹേന സത്ഥം ആഹരന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ അഡ്ഢമാസസ്സ അച്ചയേന പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ആമന്തേസി – ‘‘കിം നു ഖോ, ആനന്ദ, തനുഭൂതോ വിയ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ’’തി? ‘‘തഥാ ഹി പന, ഭന്തേ, ‘ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം അനേകപരിയായേന അസുഭകഥം കഥേതി, അസുഭായ വണ്ണം ഭാസതി , അസുഭഭാവനായ വണ്ണം ഭാസതീ’തി അനേകാകാരവോകാരം അസുഭഭാവനാനുയോഗമനുയുത്താ വിഹരന്തി. തേ ഇമിനാ കായേന അട്ടീയമാനാ ഹരായമാനാ ജിഗുച്ഛമാനാ സത്ഥഹാരകം പരിയേസന്തി. ദസപി ഭിക്ഖൂ ഏകാഹേന സത്ഥം ആഹരന്തി, വീസമ്പി ഭിക്ഖൂ… തിംസമ്പി ഭിക്ഖൂ ഏകാഹേന സത്ഥം ആഹരന്തി. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ അഞ്ഞം പരിയായം ആചിക്ഖതു യഥായം ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അഞ്ഞായ സണ്ഠഹേയ്യാ’’തി.

‘‘തേനഹാനന്ദ, യാവതികാ ഭിക്ഖൂ വേസാലിം ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി തേ സബ്ബേ ഉപട്ഠാനസാലായം സന്നിപാതേഹീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ

ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ യാവതികാ ഭിക്ഖൂ വേസാലിം ഉപനിസ്സായ വിഹരന്തി തേ സബ്ബേ ഉപട്ഠാനസാലായം സന്നിപാതേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സന്നിപതിതോ [സന്നിപാതിതോ (സീ॰)], ഭന്തേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ. യസ്സ ദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ കാലം മഞ്ഞതീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ഉപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''അയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ സന്തോ ചേവ പണീതോ ച അസേചനകോ ച സുഖോ ച വിഹാരോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ ച പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി''.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഗിമ്ഹാനം പച്ഛിമേ മാസേ ഊഹതം രജോജല്ലം, തമേനം മഹാഅകാലമേഘോ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ സന്തോ ചേവ പണീതോ ച അസേചനകോ ച സുഖോ ച വിഹാരോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ ച പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി. കഥം ഭാവിതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ സന്തോ ചേവ പണീതോ ച അസേചനകോ ച സുഖോ ച വിഹാരോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ ച പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതി?

''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ സന്തോ ചേവ പണീതോ ച അസേചനകോ ച സുഖോ ച വിഹാരോ ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ ച പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ ഠാനസോ അന്തരധാപേതി വൂപസമേതീ''തി. നവമം.

൧൦. കിമിലസുത്തം

൯൮൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കിമിലായം [കിമ്ബിലായം (സീ॰ പീ॰)] വിഹരതി വേളുവനേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം കിമിലം ആമന്തേസി - ''കഥം ഭാവിതോ നു ഖോ, കിമില, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ''തി?

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ കിമിലോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം കിമിലം ആമന്തേസി - ''കഥം ഭാവിതോ നു ഖോ, കിമില, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ''തി? തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ കിമിലോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഏതസ്സ, ഭഗവാ, കാലോ; ഏതസ്സ, സുഗത, കാലോ! യം ഭഗവാ ആനാപാനസ്സതിസമാധിം ഭാസേയ്യ . ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ"തി.

"തേനഹാനന്ദ, സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച - "കഥം ഭാവിതോ ച, ആനന്ദ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ആനന്ദ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ മഹപ്ഫലോ ഹോതി മഹാനിസംസോ".

"യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ പസ്സസന്തോ 'രസ്സം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - കായേ കായാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? കായഞ്ഞതരാഹം, ആനന്ദ, ഏതം വദാമി യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസം. തസ്മാതിഹാനന്ദ, കായേ കായാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

"യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു 'പീതിപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പീതിപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'സുഖപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'സുഖപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? വേദനാഞ്ഞതരാഹം, ആനന്ദ, ഏതം വദാമി, യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസാനം [അസ്സാസപസ്സാസം (പീ॰ ക॰) മ॰ നി॰ ൩.൧൪൯] സാധുകം മനസികാരം. തസ്മാതിഹാനന്ദ, വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

"യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം...പേ॰... സമാദഹം ചിത്തം...പേ॰... 'വിമോചയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'വിമോചയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ

സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? നാഹം, ആനന്ദ, മുട്ഠസ്സതിസ്സ അസമ്പജാനസ്സ ആനാപാനസ്സതിസമാധിഭാവനം വദാമി. തസ്മാതിഹാനന്ദ, ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ‘അനിച്ചാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി...പേ॰... വിരാഗാനുപസ്സീ...പേ॰... നിരോധാനുപസ്സീ...പേ॰... ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി - ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. സോ യം തം ഹോതി അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാനം പഹാനം തം പഞ്ഞായ ദിസ്വാ സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. തസ്മാതിഹാനന്ദ, ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“സേയ്യഥാപി , ആനന്ദ, ചതുമഹാപഥേ [ചാതുമ്മഹാപഥേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] മഹാപംസുപുഞ്ജോ. പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായം ആഗച്ഛേയ്യ സകടം വാ രഥോ വാ, ഉപഹനതേവ തം പംസുപുഞ്ജം; പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ...പേ॰... ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ...പേ॰... ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ സകടം വാ രഥോ വാ, ഉപഹനതേവ തം പംസുപുഞ്ജം. ഏവമേവ ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരന്തോപി ഉപഹനതേവ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ; വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരന്തോപി ഉപഹനതേവ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ”തി. ദസമം.

ഏകധമ്മവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഏകധമ്മോ ച ബോജ്ഝങ്ഗോ, സുദ്ധികഞ്ച ദുവേ ഫലാ;
അരിട്ഠോ കപ്പിനോ ദീപോ, വേസാലീ കിമിലേന ചാതി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. ഇച്ഛാനങ്ഗലസുത്തം

൯൮൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഇച്ഛാമഹം, ഭിക്ഖവേ, തേമാസം പടിസല്ലീയിതും. നാമ്ഹി കേനചി ഉപസങ്കമിതബ്ബോ, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേനാ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നാസ്സുധ കോചി ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമതി, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ തേമാസസ്സ അച്ചയേന പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “സചേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ

ഏവം പുച്ഛേയ്യും - ‘കതമേനാവുസോ, വിഹാരേന സമണോ ഗോതമോ വസ്സാവാസം ബഹുലം വിഹാസീ’തി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ‘ആനാപാനസ്സതിസമാധിനാ ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവാ വസ്സാവാസം ബഹുലം വിഹാസീ’തി. ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ, സതോ അസ്സസാമി, സതോ പസ്സസാമി. ദീഘം അസ്സസന്തോ ‘ദീഘം അസ്സസാമീ’തി പജാനാമി, ദീഘം പസ്സസന്തോ ‘ദീഘം പസ്സസാമീ’തി പജാനാമി; രസ്സം അസ്സസന്തോ ‘രസ്സം അസ്സസാമീ’തി പജാനാമി, രസ്സം പസ്സസന്തോ ‘രസ്സം പസ്സസാമീ’തി പജാനാമി; ‘സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി പജാനാമി...പേ॰... ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി പജാനാമി, ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ’തി പജാനാമി’’.

‘‘യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘അരിയവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘ബ്രഹ്മവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘തഥാഗതവിഹാരോ’ ഇതിപി. ആനാപാനസ്സതിസമാധിം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘അരിയവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘ബ്രഹ്മവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘തഥാഗതവിഹാരോ’ ഇതിപി. യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സേഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി തേസം ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി. യേ ച ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ തേസം ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരായ ചേവ സംവത്തതി സതിസമ്പജഞ്ഞായ ച.

‘‘യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘അരിയവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘ബ്രഹ്മവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘തഥാഗതവിഹാരോ’ ഇതിപി. ആനാപാനസ്സതിസമാധിം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘അരിയവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘ബ്രഹ്മവിഹാരോ’ ഇതിപി, ‘തഥാഗതവിഹാരോ’ ഇതിപീ’’തി. പഠമം.

൨. കങ്ഖേയ്യസുത്തം

൯൮൨. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ലോമസകംഭിയോ [ലോമസവങ്ഗിസോ (സീ॰ പീ॰)] സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേനായസ്മാ ലോമസകംഭിയോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ലോമസകംഭിയം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ആയസ്മന്തം ലോമസകംഭിയം ഏതദവോച - ‘‘സോ ഏവ നു ഖോ, ഭന്തേ, സേഖോ വിഹാരോ സോ തഥാഗതവിഹാരോ, ഉദാഹു അഞ്ഞോവ [അഞ്ഞോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] സേഖോ വിഹാരോ അഞ്ഞോ തഥാഗതവിഹാരോ’’തി?

‘‘ന ഖോ, ആവുസോ മഹാനാമ, സ്വേവ സേഖോ വിഹാരോ, സോ തഥാഗതവിഹാരോ. അഞ്ഞോ ഖോ, ആവുസോ മഹാനാമ, സേഖോ വിഹാരോ, അഞ്ഞോ തഥാഗതവിഹാരോ. യേ തേ, ആവുസോ മഹാനാമ, ഭിക്ഖൂ സേഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി, തേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ വിഹരന്തി. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം പഹായ വിഹരന്തി, ബ്യാപാദനീവരണം...പേ॰...

ഥിനമിദ്ധനീവരണം...പേ॰... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം...പേ॰... വിചികിച്ഛാനീവരണം പഹായ വിഹരന്തി.

“യേപി തേ, ആവുസോ മഹാനാമ, ഭിക്ഖൂ സേഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി, തേ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ വിഹരന്തി.

“യേ ച ഖോ തേ, ആവുസോ മഹാനാമ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തേസം പഞ്ച നീവരണാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ [അനഭാവകതാ (സീ॰ പീ॰)] ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം പഹീനം ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം; ബ്യാപാദനീവരണം പഹീനം...പേ॰... ഥിനമിദ്ധനീവരണം...പേ॰... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം...പേ॰... വിചികിച്ഛാനീവരണം പഹീനം ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം.

“യേ തേ, ആവുസോ മഹാനാമ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തേസം ഇമേ പഞ്ച നീവരണാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. തദമിനാപേതം, ആവുസോ മഹാനാമ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ - അഞ്ഞോവ സേഖോ വിഹാരോ, അഞ്ഞോ തഥാഗതവിഹാരോ.

“ഏകമിദം, ആവുസോ മഹാനാമ, സമയം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തത്ര ഖോ, ആവുസോ മഹാനാമ, ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘ഇച്ഛാമഹം, ഭിക്ഖവേ, തേമാസം പടിസല്ലീയിതും. നാമ്ഹി കേനചി ഉപസങ്കമിതബ്ബോ, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേനാ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ, ആവുസോ മഹാനാമ, തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നാസ്സുധ കോചി ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമതി, അഞ്ഞത്ര ഏകേന പിണ്ഡപാതനീഹാരകേന.

“അഥ ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവാ തസ്സ തേമാസസ്സ അച്ചയേന പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘സചേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - കതമേനാവുസോ, വിഹാരേന സമണോ ഗോതമോ വസ്സാവാസം ബഹുലം വിഹാസീതി, ഏവം പുട്ഠാ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം ഏവം ബ്യാകരേയ്യാഥ - ആനാപാനസ്സതിസമാധിനാ ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവാ വസ്സാവാസം ബഹുലം വിഹാസീതി. ഇധാഹം, ഭിക്ഖവേ , സതോ അസ്സസാമി, സതോ പസ്സസാമി. ദീഘം അസ്സസന്തോ ദീഘം അസ്സസാമീതി പജാനാമി, ദീഘം പസ്സസന്തോ ദീഘം പസ്സസാമീതി പജാനാമി...പേ॰... പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീതി പജാനാമി, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ’തി പജാനാമി”.

“യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - അരിയവിഹാരോ ഇതിപി, ബ്രഹ്മവിഹാരോ ഇതിപി, തഥാഗതവിഹാരോ ഇതിപി.

ആനാപാനസ്സതിസമാധിം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - അരിയവിഹാരോ ഇതിപി, ബ്രഹ്മവിഹാരോ ഇതിപി, തഥാഗതവിഹാരോ ഇതിപി.

"യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സേഖാ അപ്പത്തമാനസാ അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനാ വിഹരന്തി, തേസം ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി.

"യേ ച ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്താ, തേസം ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സുഖവിഹാരായ ചേവ സംവത്തതി സതിസമ്പജഞ്ഞായ ച.

"യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - അരിയവിഹാരോ ഇതിപി, ബ്രഹ്മവിഹാരോ ഇതിപി, തഥാഗതവിഹാരോ ഇതിപി. ആനാപാനസ്സതിസമാധിം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - അരിയവിഹാരോ ഇതിപി, ബ്രഹ്മവിഹാരോ ഇതിപി, തഥാഗതവിഹാരോ ഇതിപീ"തി. "ഇമിനാ ഖോ ഏതം, ആവുസോ മഹാനാമ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം, യഥാ - അഞ്ഞോവ സേഖോ വിഹാരോ, അഞ്ഞോ തഥാഗതവിഹാരോ"തി. ദുതിയം.

൩. പഠമആനന്ദസുത്തം

൯൮൫. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ , ഏകധമ്മോ [ഏകോ ധമ്മോ (സീ॰)] ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി?

"അത്ഥി ഖോ, ആനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി.

"കതമോ പന, ഭന്തേ, ഏകധമ്മോ [ഏകോ ധമ്മോ (സീ॰)] ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി? "ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഖോ, ആനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തി".

"കഥം ഭാവിതോ, ആനന്ദ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ

രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി. ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി...പേ... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി''. ''യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി; രസ്സം വാ...പേ... 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - കായേ കായാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? കായഞ്ഞതരാഹം, ആനന്ദ, ഏതം വദാമി, യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസം . തസ്മാതിഹാനന്ദ, കായേ കായാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം''.

''യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു 'പീതിപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി ...പേ... സുഖപ്പടിസംവേദീ...പേ... ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ...പേ... 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? വേദനാഞ്ഞതരാഹം, ആനന്ദ, ഏതം വദാമി, യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസാനം സാധുകം മനസികാരം. തസ്മാതിഹാനന്ദ, വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

''യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'ചിത്തപ്പടിസംവേദീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി; അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം...പേ... സമാദഹം ചിത്തം...പേ... 'വിമോചയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'വിമോചയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? നാഹം, ആനന്ദ, മുട്ഠസ്സതിസ്സ അസമ്പജാനസ്സ ആനാപാനസ്സതിസമാധിഭാവനം വദാമി. തസ്മാതിഹാനന്ദ, ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

''യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു അനിച്ചാനുപസ്സീ...പേ... വിരാഗാനുപസ്സീ...പേ... നിരോധാനുപസ്സീ...പേ... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. സോ യം തം ഹോതി അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാനം പഹാനം തം പഞ്ഞായ ദിസ്വാ സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. തസ്മാതിഹാനന്ദ, ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു

തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ആനന്ദ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി.

“കഥം ഭാവിതാ ചാനന്ദ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ കഥം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി? യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി - ഉപട്ഠിതാസ്സ [ഉപട്ഠിതസ്സതി (പീ॰ ക॰)] തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ [തസ്മിം സമയേ ആനന്ദ ഭിക്ഖുനോ (പീ॰ ക॰), തസ്മിം സമയേ (മ॰ നി॰ ൩.൧൪൯)] സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ ഉപട്ഠിതാ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ - സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“സോ തഥാ സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തഥാ സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി - ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“തസ്സ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം - വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ - പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി, ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി, ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി - പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി,

പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

"പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി - സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

"സോ തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി - ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി , ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

"യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു വേദനാസു...പേ॰... ചിത്തേ...പേ॰... ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി - ഉപട്ഠിതാസ്സ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ ഉപട്ഠിതാ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ - സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. (യഥാ പഠമം സതിപട്ഠാനം, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം).

"സോ തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി - ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഏവം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി.

"കഥം ഭാവിതാ, ആനന്ദ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തി? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ആനന്ദ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ"തി. തതിയം.

൪. ദുതിയആനന്ദസുത്തം

൯൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം

നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - "അത്ഥി നു ഖോ, ആനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ, സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി. ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ...പേ॰... "അത്ഥാനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി.

"കതമോ ചാനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി? ആനാപാനസ്സതിസമാധി, ആനന്ദ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ"തി. "കഥം ഭാവിതോ ചാനന്ദ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി, കഥം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ...പേ॰... ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ആനന്ദ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമഭിക്ഖുസുത്തം

൯൯൧. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി? "അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി.

"കതമോ പന, ഭന്തേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ"തി? "ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ"തി.

"കഥം ഭാവിതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ...പേ॰... ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത

ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഭിക്ഖുസുത്തം

൯൮൨. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവാ ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തീ''തി? ''ഭഗവംമൂലകാ നോ, ഭന്തേ, ധമ്മാ...പേ॰... ഭഗവതോ സുത്വാ ഭിക്ഖൂ ധാരേസ്സന്തീ''തി. ''അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി''.

''കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ ധമ്മേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദ്വേ ധമ്മേ പരിപൂരേന്തി? ആനാപാനസ്സതിസമാധി, ഭിക്ഖവേ, ഏകധമ്മോ ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീതി.

''കഥം ഭാവിതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതോ വാ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ സതോവ അസ്സസതി, സതോവ പസ്സസതി...പേ॰... 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി''.

''യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദീഘം വാ അസ്സസന്തോ 'ദീഘം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, ദീഘം വാ പസ്സസന്തോ 'ദീഘം പസ്സസാമീ'തി പജാനാതി, രസ്സം വാ അസ്സസന്തോ 'രസ്സം അസ്സസാമീ'തി പജാനാതി...പേ॰... സബ്ബകായപ്പടിസംവേദീ...പേ॰... 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി, 'പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ'തി സിക്ഖതി - കായേ കായാനുപസ്സീ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? കായഞ്ഞതരാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതം വദാമി, യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസം. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, കായേ കായാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പീതിപ്പടിസംവേദീ...പേ॰... സുഖപ്പടിസംവേദീ...പേ॰... ചിത്തസങ്ഖാരപ്പടിസംവേദീ...പേ॰... ‘പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘പസ്സമ്ഭയം ചിത്തസങ്ഖാരം പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി - വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? വേദനാഞ്ഞതരാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതം വദാമി, യദിദം - അസ്സാസപസ്സാസാനം സാധുകം മനസികാരം. തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, വേദനാസു വേദനാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചിത്തപ്പടിസംവേദീ...പേ॰... അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം...പേ॰... ‘സമാദഹം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘സമാദഹം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി; ‘വിമോചയം ചിത്തം അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘വിമോചയം ചിത്തം പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി - ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. തം കിസ്സ ഹേതു? നാഹം, ഭിക്ഖവേ, മുട്ഠസ്സതിസ്സ അസമ്പജാനസ്സ ആനാപാനസ്സതിസമാധിഭാവനം വദാമി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ , ചിത്തേ ചിത്താനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനിച്ചാനുപസ്സീ...പേ॰... വിരാഗാനുപസ്സീ...പേ॰... നിരോധാനുപസ്സീ...പേ॰... ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി, ‘പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീ’തി സിക്ഖതി - ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. സോ യം തം ഹോതി അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാനം പഹാനം തം പഞ്ഞായ ദിസ്വാ സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ ഭിക്ഖു തസ്മിം സമയേ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ, വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം.

“ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ ചത്താരോ സതിപട്ഠാനേ പരിപൂരേതി.

“കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ കഥം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി? യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി - ഉപട്ഠിതാസ്സ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപട്ഠിതാ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ - സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“സോ തഥാ സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാ

സതോ വിഹരന്തോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതി പവിചരതി പരിവീമംസമാപജ്ജതി - ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“തസ്സ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തം ധമ്മം പഞ്ഞായ പവിചിനതോ പവിചരതോ പരിവീമംസമാപജ്ജതോ ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം - വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധവീരിയസ്സ ഉപ്പജ്ജതി പീതി നിരാമിസാ - പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി, ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പീതിമനസ്സ കായോപി പസ്സമ്ഭതി, ചിത്തമ്പി പസ്സമ്ഭതി - പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പസ്സദ്ധകായസ്സ സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി - സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“സോ തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി - ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി.

“യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി - ഉപട്ഠിതാസ്സ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ

ഉപട്ഠിതാ സതി ഹോതി അസമ്മുട്ഠാ - സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി - സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി...പേ....

സോ തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാസമാഹിതം ചിത്തം സാധുകം അജ്ഝുപേക്ഖിതാ ഹോതി - ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ആരദ്ധോ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖു ഭാവേതി, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ തസ്മിം സമയേ ഭിക്ഖുനോ ഭാവനാപാരിപൂരിം ഗച്ഛതി. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സതിപട്ഠാനാ ഏവം ബഹുലീകതാ സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗേ പരിപൂരേന്തി.

''കഥം ഭാവിതാ ച, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ കഥം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം; ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം...പേ... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഭാവിതാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ ഏവം ബഹുലീകതാ വിജ്ജാവിമുത്തിം പരിപൂരേന്തീ''തി. ഛട്ഠം.

൭. സംയോജനപ്പഹാനസുത്തം

൯൯൭. ആനാപാനസ്സതിസമാധി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവിതോ ബഹുലീകതോ സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തതി...പേ.... സത്തമം.

൮. അനുസയസമുഗ്ഘാതസുത്തം

൯൯൮. ...അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തതി.... അട്ഠമം.

൯. അദ്ധാനപരിഞ്ഞാസുത്തം

൯൯൯. ...അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തതി.... നവമം.

൧൦. ആസവക്ഖയസുത്തം

൧൦൦൦. ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി. കഥം ഭാവിതോ ച, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി കഥം ബഹുലീകതോ സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തതി... അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തതി... അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തതി... ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരഞ്ഞഗതോ വാ രുക്ഖമൂലഗതോ വാ...പേ ... പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ അസ്സസിസ്സാമീതി സിക്ഖതി, പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ പസ്സസിസ്സാമീതി സിക്ഖതി. ഏവം ഭാവിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ആനാപാനസ്സതിസമാധി ഏവം ബഹുലീകതോ സംയോജനപ്പഹാനായ സംവത്തതി...പേ...

അനുസയസമുഗ്ഘാതായ സംവത്തതി…പേ… അദ്ധാനപരിഞ്ഞായ സംവത്തതി…പേ… ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതീതി. ദസമം.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഇച്ഛാനങ്ഗലം കങ്ഖേയ്യം, ആനന്ദാ അപരേ ദുവേ;
ഭിക്ഖൂ സംയോജനാനുസയാ, അദ്ധാനം ആസവക്ഖയന്തി.

ആനാപാനസംയുത്തം ദസമം.

൧൧. സോതാപത്തിസംയുത്തം

൧. വേളുദ്വാരവഗ്ഗോ

൧. ചക്കവത്തിരാജസുത്തം

൯൯൭. സാവത്ഥിനിദാനം . തത്ര ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... ഏതദവോച - ‘‘കിഞ്ചാപി, ഭിക്ഖവേ, രാജാ ചക്കവത്തീ [ചക്കവത്തി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ചതുന്നം ദീപാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം, സോ തത്ഥ നന്ദനേ വനേ അച്ഛരാസങ്ഘപരിവുതോ ദിബ്ബേഹി ച പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി, സോ ചതൂഹി ധമ്മേഹി അസമന്നാഗതോ, അഥ ഖോ സോ അപരിമുത്തോവ [അപരിമുത്തോ ച (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നിരയാ അപരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ അപരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ അപരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ. കിഞ്ചാപി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പിണ്ഡിയാലോപേന യാപേതി, നന്തകാനി ച ധാരേതി, സോ ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ, അഥ ഖോ സോ പരിമുത്തോ [പരിമുത്തോ ച (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ’’.

‘‘കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി . ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി. സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം - ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ, ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’തി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി അച്ഛിദ്ദേഹി അസബലേഹി അകമ്മാസേഹി ഭുജിസ്സേഹി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥേഹി അപരാമട്ഠേഹി സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി. യോ ച, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ദീപാനം പടിലാഭോ, യോ ചതുന്നം ധമ്മാനം പടിലാഭോ ചതുന്നം ദീപാനം പടിലാഭോ ചതുന്നം ധമ്മാനം പടിലാഭസ്സ കലം നാഗ്ഘതി സോളസി’’ന്തി. പഠമം.

൨. ബ്രഹ്മചരിയോഗധസുത്തം

൯൯൮. ‘‘ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന [വത്വാ (സീ॰ പീ॰) ഏവമീദിസേസു ഠാനേസു] സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

“യേസം സദ്ധാ ച സീലഞ്ച, പസാദോ ധമ്മദസ്സനം;
തേ വേ കാലേന പച്ചേന്തി, ബ്രഹ്മചരിയോഗധം സുഖ”ന്തി. ദുതിയം;

൩. ദീഘാവുഉപാസകസുത്തം

൯൯൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ദീഘാവു ഉപാസകോ ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ദീഘാവു ഉപാസകോ പിതരം ജോതികം ഗഹപതിം ആമന്തേസി - “ഏഹി ത്വം, ഗഹപതി, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദ - ‘ദീഘാവു, ഭന്തേ , ഉപാസകോ ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ’തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ യേന ദീഘാവുസ്സ ഉപാസകസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’”തി. “ഏവം, താതാ”തി ഖോ ജോതികോ ഗഹപതി ദീഘാവുസ്സ ഉപാസകസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജോതികോ ഗഹപതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ദീഘാവു, ഭന്തേ, ഉപാസകോ ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ . സോ ഭഗവതോ പാദേ സിരസാ വന്ദതി. ഏവഞ്ച വദേതി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ യേന ദീഘാവുസ്സ ഉപാസകസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ദീഘാവുസ്സ ഉപാസകസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ദീഘാവും ഉപാസകം ഏതദവോച - “കച്ചി തേ, ദീഘാവു, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ”തി? “ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ”തി. “തസ്മാതിഹ തേ, ദീഘാവു, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സാമി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰...

സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഭവിസ്സാമി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി’. ഏവഞ്ഹി തേ, ദീഘാവു, സിക്ഖിതബ്ബ’’ന്തി.

‘‘യാനിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി ദേസിതാനി, സംവിജ്ജന്തേ തേ ധമ്മാ മയി, അഹഞ്ച തേസു ധമ്മേസു സന്ദിസ്സാമി. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹീ’’തി . ‘‘തസ്മാതിഹ ത്വം, ദീഘാവു, ഇമേസു ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു പതിട്ഠായ ഛ വിജ്ജാഭാഗിയേ ധമ്മേ ഉത്തരി ഭാവേയ്യാസി. ഇധ ത്വം, ദീഘാവു, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരാഹി, അനിച്ചേ ദുക്ഖസഞ്ഞീ, ദുക്ഖേ അനത്തസഞ്ഞീ പഹാനസഞ്ഞീ വിരാഗസഞ്ഞീ നിരോധസഞ്ഞീതി. ഏവഞ്ഹി തേ, ദീഘാവു, സിക്ഖിതബ്ബ’’ന്തി.

‘‘യേമേ, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഛ വിജ്ജാഭാഗിയാ ധമ്മാ ദേസിതാ, സംവിജ്ജന്തേ തേ ധമ്മാ മയി, അഹഞ്ച തേസു ധമ്മേസു സന്ദിസ്സാമി. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ വിഹരാമി, അനിച്ചേ ദുക്ഖസഞ്ഞീ, ദുക്ഖേ അനത്തസഞ്ഞീ പഹാനസഞ്ഞീ വിരാഗസഞ്ഞീ നിരോധസഞ്ഞീ. അപി ച മേ, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - ‘മാ ഹേവായം ജോതികോ ഗഹപതി മമച്ചയേന വിഘാതം ആപജ്ജീ’’’തി [ആപജ്ജതി (ക॰)]. ‘‘മാ ത്വം, താത ദീഘാവു, ഏവം മനസാകാസി. ഇങ്ഘ ത്വം, താത ദീഘാവു, യദേവ തേ ഭഗവാ ആഹ, തദേവ ത്വം സാധുകം മനസി കരോഹീ’’തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ദീഘാവും ഉപാസകം ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ദീഘാവു ഉപാസകോ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ കാലമകാസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘യോ സോ, ഭന്തേ, ദീഘാവു നാമ ഉപാസകോ ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഓവാദേന ഓവദിതോ സോ കാലങ്കതോ. തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ’’തി? ‘‘പണ്ഡിതോ, ഭിക്ഖവേ, ദീഘാവു ഉപാസകോ, പച്ചപാദി [അഹോസി സച്ചവാദീ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ധമ്മസ്സാനുധമ്മം, ന ച മം ധമ്മാധികരണം [ന ച ധമ്മാധികരണം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] വിഹേസേസി [വിഹേഠേസി (ഇതിപി അഞ്ഞത്ഥ)]. ദീഘാവു, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസകോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ’’തി. തതിയം.

൪. പഠമസാരിപുത്തസുത്തം

൧൦൦൦. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ സാവത്ഥിയം വിഹരന്തി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ…പേ॰… ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - ‘‘കതിനം നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ

അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ''തി ? ''ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ''.

''കതമേസം ചതുന്നം? ഇധാവുസോ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയസാരിപുത്തസുത്തം

൧൦൦൧. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച - '''സോതാപത്തിയങ്ഗം, സോതാപത്തിയങ്ഗ'ന്തി ഹിദം, സാരിപുത്ത, വുച്ചതി. കതമം നു ഖോ സാരിപുത്ത, സോതാപത്തിയങ്ഗ''ന്തി? ''സപ്പുരിസസംസേവോ ഹി, ഭന്തേ, സോതാപത്തിയങ്ഗം, സദ്ധമ്മസ്സവനം സോതാപത്തിയങ്ഗം, യോനിസോമനസികാരോ സോതാപത്തിയങ്ഗം, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി സോതാപത്തിയങ്ഗ''ന്തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! സപ്പുരിസസംസേവോ ഹി, സാരിപുത്ത, സോതാപത്തിയങ്ഗം, സദ്ധമ്മസ്സവനം സോതാപത്തിയങ്ഗം, യോനിസോമനസികാരോ സോതാപത്തിയങ്ഗം, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി സോതാപത്തിയങ്ഗം''.

'''സോതോ, സോതോ'തി ഹിദം, സാരിപുത്ത, വുച്ചതി. കതമോ നു ഖോ, സാരിപുത്ത, സോതോ''തി? ''അയമേവ ഹി, ഭന്തേ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സോതോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി, സമ്മാസങ്കപ്പോ, സമ്മാവാചാ, സമ്മാകമ്മന്തോ, സമ്മാആജീവോ, സമ്മാവായാമോ, സമ്മാസതി, സമ്മാസമാധീ''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! അയമേവ ഹി, സാരിപുത്ത, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ സോതോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി''.

'''സോതാപന്നോ , സോതാപന്നോ'തി ഹിദം, സാരിപുത്ത, വുച്ചതി. കതമോ നു ഖോ, സാരിപുത്ത, സോതാപന്നോ''തി ? ''യോ ഹി, ഭന്തേ, ഇമിനാ അരിയേന അട്ഠങ്ഗികേന മഗ്ഗേന സമന്നാഗതോ അയം വുച്ചതി സോതാപന്നോ, സ്വായം ആയസ്മാ ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ''തി. ''സാധു സാധു, സാരിപുത്ത! യോ ഹി, സാരിപുത്ത, ഇമിനാ അരിയേന അട്ഠങ്ഗികേന മഗ്ഗേന സമന്നാഗതോ അയം വുച്ചതി സോതാപന്നോ, സ്വായം ആയസ്മാ ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ഥപതിസുത്തം

൧൦൦൨. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - ''നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന

ചാരികം പക്കമിസ്സതീ''തി. തേന ഖോ പന സമയേന ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ സാധുകേ പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ - ''സമ്ബഹുലാ കിര ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - 'നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതീ''' തി.

അഥ ഖോ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ മഗ്ഗേ പുരിസം ഠപേസും - ''യദാ ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, പസ്സേയ്യാസി ഭഗവന്തം ആഗച്ഛന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം, അഥ അമ്ഹാകം ആരോചേയ്യാസീ''തി. ദ്വീഹതീഹം ഠിതോ ഖോ സോ പുരിസോ അദ്ദസ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന യേന ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഇസിദത്തപുരാണേ ഥപതയോ ഏതദവോച - ''അയം സോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ആഗച്ഛതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞഥാ''തി.

അഥ ഖോ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധിംസു. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ യേന അഞ്ഞതരം രുക്ഖമൂലം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഇസിദത്തപുരാണാ ഥപതയോ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

''യദാ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'സാവത്ഥിയാ കോസലേസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ'തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'സാവത്ഥിയാ കോസലേസു ചാരികം പക്കന്തോ'തി , ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ'''തി.

''യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'കോസലേഹി മല്ലേസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ'തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ , ഭഗവന്തം സുണാമ - 'കോസലേഹി മല്ലേസു ചാരികം പക്കന്തോ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ'''തി.

''യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'മല്ലേഹി വജ്ജീസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ'തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'മല്ലേഹി വജ്ജീസു ചാരികം പക്കന്തോ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ'''തി.

''യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - 'വജ്ജീഹി കാസീസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ'തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ ഭഗവന്തം സുണാമ - 'വജ്ജീഹി കാസീസു ചാരികം പക്കന്തോ'തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - 'ദൂരേ നോ ഭഗവാ'''തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘കാസീഹി മാഗധേ ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി ദോമനസ്സം - ‘ദൂരേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘കാസീഹി മാഗധേ ചാരികം പക്കന്തോ’തി, ഹോതി അനപ്പകാ നോ തസ്മിം സമയേ അനത്തമനതാ ഹോതി അനപ്പകം ദോമനസ്സം - ‘ദൂരേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘മാഗധേഹി കാസീസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി , ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘മാഗധേഹി കാസീസു ചാരികം പക്കന്തോ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘കാസീഹി വജ്ജീസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘കാസീഹി വജ്ജീസു ചാരികം പക്കന്തോ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘വജ്ജീഹി മല്ലേസു ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘വജ്ജീഹി മല്ലേസു ചാരികം പക്കന്തോ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘മല്ലേഹി കോസലേ ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘മല്ലേഹി കോസലേ ചാരികം പക്കന്തോ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘കോസലേഹി സാവത്ഥിം ചാരികം പക്കമിസ്സതീ’തി, ഹോതി നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ ഭവിസ്സതീ’തി. യദാ പന മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സുണാമ - ‘സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ’തി, ഹോതി അനപ്പകാ നോ തസ്മിം സമയേ അത്തമനതാ ഹോതി അനപ്പകം സോമനസ്സം - ‘ആസന്നേ നോ ഭഗവാ’”തി.

“തസ്മാതിഹ, ഥപതയോ, സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. അലഞ്ച പന വോ, ഥപതയോ, അപ്പമാദായാ”തി. “അത്ഥി ഖോ നോ, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ സമ്ബാധാ അഞ്ഞോ സമ്ബാധോ സമ്ബാധതരോ ചേവ സമ്ബാധസങ്ഖാതതരോ ചാ”തി. “കതമോ പന വോ, ഥപതയോ, ഏതമ്ഹാ സമ്ബാധാ അഞ്ഞോ സമ്ബാധോ സമ്ബാധതരോ ചേവ സമ്ബാധസങ്ഖാതതരോ ചാ”തി?

“ഇധ മയം, ഭന്തേ, യദാ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉയ്യാനഭൂമിം നിയ്യാതുകാമോ ഹോതി, യേ തേ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ നാഗാ ഓപവയ്ഹാ തേ കപ്പേത്വാ, യാ താ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പജാപതിയോ പിയാ മനാപാ താ ഏകം പുരതോ ഏകം പച്ഛതോ നിസീദാപേമ. താസം ഖോ പന, ഭന്തേ, ഭഗിനീനം ഏവരൂപോ ഗന്ധോ ഹോതി, സേയ്യഥാപി നാമ ഗന്ധകരണ്ഡകസ്സ താവദേവ വിവരിയമാനസ്സ, യഥാ തം രാജകഞ്ഞാനം ഗന്ധേന വിഭൂസിതാനം. താസം ഖോ പന, ഭന്തേ, ഭഗിനീനം ഏവരൂപോ കായസമ്ഫസ്സോ ഹോതി, സേയ്യഥാപി നാമ തൂലപിചുനോ വാ കപ്പാസപിചുനോ വാ, യഥാ തം രാജകഞ്ഞാനം സുഖേധിതാനം. തസ്മിം ഖോ പന, ഭന്തേ, സമയേ നാഗോപി രക്ഖിതബ്ബോ ഹോതി, താപി ഭഗിനിയോ രക്ഖിതബ്ബാ ഹോന്തി, അത്താപി രക്ഖിതബ്ബോ ഹോതി. ന ഖോ പന മയം, ഭന്തേ, അഭിജാനാമ താസു ഭഗിനീസു പാപകം ചിത്തം ഉപ്പാദേതാ. അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ സമ്ബാധാ അഞ്ഞോ സമ്ബാധോ സമ്ബാധതരോ ചേവ സമ്ബാധസങ്ഖാതതരോ ചാ”തി.

“തസ്മാതിഹ, ഥപതയോ, സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. അലഞ്ച പന വോ, ഥപതയോ, അപ്പമാദായ. ചതൂഹി ഖോ, ഥപതയോ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഥപതയോ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അജ്ഝാഗാരം വസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ. ഇമേഹി ഖോ, ഥപതയോ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“തുമ്ഹേ ഖോ, ഥപതയോ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… യം ഖോ പന കിഞ്ചി കുലേ ദേയ്യധമ്മം സബ്ബം തം അപ്പടിവിഭത്തം സീലവന്തേഹി കല്യാണധമ്മേഹി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഥപതയോ, കതിവിധാ തേ കോസലേസു മനുസ്സാ യേ തുമ്ഹാകം സമസമാ, യദിദം - ദാനസംവിഭാഗേ”തി? “ലാഭാ നോ, ഭന്തേ, സുലദ്ധം നോ, ഭന്തേ! യേസം നോ ഭഗവാ ഏവം പജാനാതീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. വേളുദ്വാരേയ്യസുത്തം

൧൦൦൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം യേന വേളുദ്വാരം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. അസ്സോസും ഖോ തേ വേളുദ്വാരേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - “സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം വേളുദ്വാരം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ

ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ [ഭഗവാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി'. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

അഥ ഖോ തേ വേളുദ്വാരേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു; സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതോ സന്തികേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ വേളുദ്വാരേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''മയം, ഭോ ഗോതമ, ഏവംകാമാ ഏവംഛന്ദാ ഏവംഅധിപ്പായാ - പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസേയ്യാമ, കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭവേയ്യാമ, മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരേയ്യാമ, ജാതരൂപരജതം സാദിയേയ്യാമ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യാമ. തേസം നോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ഏവംകാമാനം ഏവംഛന്ദാനം ഏവംഅധിപ്പായാനം തഥാ ധമ്മം ദേസേതു യഥാ മയം പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസേയ്യാമ...പേ॰... സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജേയ്യാമാ''തി.

''അത്തൂപനായികം വോ, ഗഹപതയോ, ധമ്മപരിയായം ദേസേസ്സാമി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ തേ വേളുദ്വാരേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''കതമോ ച, ഗഹപതയോ, അത്തുപനായികോ ധമ്മപരിയായോ? ഇധ, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹം ഖോസ്മി ജീവിതുകാമോ അമരിതുകാമോ സുഖകാമോ ദുക്ഖപ്പടികൂലോ. യോ ഖോ മം ജീവിതുകാമം അമരിതുകാമം സുഖകാമം ദുക്ഖപ്പടികൂലം ജീവിതാ വോരോപേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരം ജീവിതുകാമം അമരിതുകാമം സുഖകാമം ദുക്ഖപ്പടികൂലം ജീവിതാ വോരോപേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, പരസ്സ പേസോ ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, കഥാഹം പരം തേന സംയോജേയ്യ'ന്തി! സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി. ഏവമസ്സായം കായസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

''പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'യോ ഖോ മേ അദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദിയേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം

മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരസ്സ അദിന്നം ഥേയ്യസങ്ഖാതം ആദിയേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, പരസ്സ പേസോ ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, കഥാഹം പരം തേന സംയോജേയ്യ’ന്തി ! സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ അത്തനാ ച അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി. ഏവമസ്സായം കായസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യോ ഖോ മേ ദാരേസു ചാരിത്തം ആപജ്ജേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരസ്സ ദാരേസു ചാരിത്തം ആപജ്ജേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, പരസ്സ പേസോ ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, കഥാഹം പരം തേന സംയോജേയ്യ’ന്തി! സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി. ഏവമസ്സായം കായസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യോ ഖോ മേ മുസാവാദേന അത്ഥം ഭഞ്ജേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരസ്സ മുസാവാദേന അത്ഥം ഭഞ്ജേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, പരസ്സ പേസോ ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, കഥാഹം പരം തേന സംയോജേയ്യ’ന്തി! സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ അത്തനാ ച മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, മുസാവാദാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി. ഏവമസ്സായം വചീസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - യോ ഖോ മം പിസുണായ വാചായ മിത്തേ ഭിന്ദേയ്യ [മിത്തേഹി ഭേദേയ്യ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)], ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരം പിസുണായ വാചായ മിത്തേ ഭിന്ദേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം…പേ॰… ഏവമസ്സായം വചീസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - യോ ഖോ മം ഫരുസായ വാചായ സമുദാചരേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരം ഫരുസായ വാചായ സമുദാചരേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ…പേ॰… ഏവമസ്സായം വചീസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

“പുന ചപരം, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘യോ ഖോ മം സമ്ഫഭാസേന സമ്ഫപ്പലാപഭാസേന സമുദാചരേയ്യ, ന മേതം അസ്സ പിയം മനാപം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന പരം സമ്ഫഭാസേന സമ്ഫപ്പലാപഭാസേന സമുദാചരേയ്യം, പരസ്സപി തം അസ്സ അപ്പിയം അമനാപം. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, പരസ്സ പേസോ ധമ്മോ

അപ്പിയോ അമനാപോ. യോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ അപ്പിയോ അമനാപോ, കഥാഹം പരം തേന സംയോജേയ്യ'ന്തി! സോ ഇതി പടിസങ്ഖായ അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി , പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി. ഏവമസ്സായം വചീസമാചാരോ തികോടിപരിസുദ്ധോ ഹോതി.

"സോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി; ധമ്മേ ...പേ॰... സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. യതോ ഖോ, ഗഹപതയോ, അരിയസാവകോ ഇമേഹി സത്തഹി സദ്ധമ്മേഹി [ധമ്മേഹി (സീ॰)] സമന്നാഗതോ ഹോതി ഇമേഹി ചതൂഹി ആകങ്ഖിയേഹി ഠാനേഹി, സോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - 'ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി [ഖീണതിരച്ഛാനയോനിയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഖീണതിരച്ഛാനയോനികോ (ക॰)] ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'"തി.

ഏവം വുത്തേ വേളുദ്വാരേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ [പാണുപേതം (ക॰)] സരണം ഗതേ"തി. സത്തമം.

൮. പഠമഗിഞ്ജകാവസഥസുത്തം

൧൦൦൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഞാതികേ വിഹരതി ഗിഞ്ജകാവസഥേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"സാള്ഹോ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; തസ്സ കാ ഗതി കോ അഭിസമ്പരായോ? നന്ദാ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ; തസ്സാ കാ ഗതി കോ അഭിസമ്പരായോ? സുദത്തോ നാമ, ഭന്തേ, ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; തസ്സ കാ ഗതി കോ അഭിസമ്പരായോ? സുജാതാ നാമ, ഭന്തേ, ഉപാസികാ കാലങ്കതാ; തസ്സാ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ"തി?

"സാള്ഹോ , ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. നന്ദാ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനീ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ. സുദത്തോ, ആനന്ദ, ഉപാസകോ കാലങ്കതോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ; സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ

ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതി. സുജാതാ, ആനന്ദ, ഉപാസികാ കാലങ്കതാ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ.

“അനച്ഛരിയം ഖോ പനേതം, ആനന്ദ, യം മനുസ്സഭൂതോ കാലം കരേയ്യ; തസ്മിം തസ്മിം ചേ മം കാലങ്കതേ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛിസ്സഥ. വിഹേസാ പേസാ, ആനന്ദ, അസ്സ തഥാഗതസ്സ. തസ്മാതിഹാനന്ദ , ധമ്മാദാസം നാമ ധമ്മപരിയായം ദേസേസ്സാമി; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’”.

“കതമോ ച സോ, ആനന്ദ, ധമ്മാദാസോ ധമ്മപരിയായോ; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’”?

“ഇധ, ആനന്ദ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം ഖോ സോ, ആനന്ദ, ധമ്മാദാസോ ധമ്മപരിയായോ; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’”തി. അട്ഠമം.

(തീണിപി സുത്തന്താനി ഏകനിദാനാനി).

൯. ദുതിയഗിഞ്ജകാവസഥസുത്തം

൧൦൦൯. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അസോകോ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ; തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ? അസോകാ നാമ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനീ കാലങ്കതാ…പേ॰… അസോകോ നാമ, ഭന്തേ, ഉപാസകോ കാലങ്കതോ…പേ॰… അസോകാ നാമ, ഭന്തേ, ഉപാസികാ കാലങ്കതാ; തസ്സാ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ”തി?

“അസോകോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി…പേ॰… (പുരിമവേയ്യാകരണേന ഏകനിദാനം).

“അയം ഖോ സോ, ആനന്ദ, ധമ്മാദാസോ ധമ്മപരിയായോ; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ

ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'''തി. നവമം.

൧൦. തതിയഗിഞ്ജകാവസഥസുത്തം

൧൦൦൩. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കക്കടോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; തസ്സ കാ ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ? കളിഭോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ... പേ॰... നികതോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ...പേ॰... കടിസ്സഹോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ...പേ॰... തുട്ഠോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ...പേ॰... സന്തുട്ഠോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ...പേ॰... ഭദ്ദോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ...പേ॰... സുഭദ്ദോ നാമ, ഭന്തേ, ഞാതികേ ഉപാസകോ കാലങ്കതോ; തസ്സ കാ ഗതി കോ അഭിസമ്പരായോ''തി?

''കക്കടോ , ആനന്ദ, ഉപാസകോ കാലങ്കതോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. കളിഭോ, ആനന്ദ ...പേ॰... നികതോ, ആനന്ദ... പേ॰... കടിസ്സഹോ, ആനന്ദ ...പേ॰... തുട്ഠോ, ആനന്ദ...പേ॰... സന്തുട്ഠോ, ആനന്ദ... പേ॰... ഭദ്ദോ, ആനന്ദ...പേ॰... സുഭദ്ദോ, ആനന്ദ, ഉപാസകോ കാലങ്കതോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. (സബ്ബേ ഏകഗതികാ കാതബ്ബാ).

''പരോപഞ്ഞാസ, ആനന്ദ, ഞാതികേ ഉപാസകാ കാലങ്കതാ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ. സാധികനവുതി, ആനന്ദ, ഞാതികേ ഉപാസകാ കാലങ്കതാ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനോ; സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. ഛാതിരേകാനി ഖോ, ആനന്ദ, പഞ്ചസതാനി ഞാതികേ ഉപാസകാ കാലങ്കതാ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ.

''അനച്ഛരിയം ഖോ പനേതം, ആനന്ദ, യം മനുസ്സഭൂതോ കാലം കരേയ്യ; തസ്മിം തസ്മിം ചേ മം കാലങ്കതേ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛിസ്സഥ. വിഹേസാ പേസാ, ആനന്ദ, അസ്സ തഥാഗതസ്സ. തസ്മാതിഹാനന്ദ, ധമ്മാദാസം നാമ ധമ്മപരിയായം ദേസേസ്സാമി; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - 'ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'''.

''കതമോ ച സോ, ആനന്ദ, ധമ്മാദാസോ ധമ്മപരിയായോ; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - 'ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'''.

“ഇധാനന്ദ , അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം ഖോ സോ, ആനന്ദ, ധമ്മാദാസോ ധമ്മപരിയായോ; യേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ, സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’”തി. ദസമം.

വേളുദ്വാരവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

രാജാ ഓഗധദീഘാവു, സാരിപുത്താപരേ ദുവേ;
ഥപതീ വേളുദ്വാരേയ്യാ, ഗിഞ്ജകാവസഥേ തയോതി.

൨. രാജകാരാമവഗ്ഗോ

൧. സഹസ്സഭിക്ഖുനിസങ്ഘസുത്തം

൧൦൧൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി രാജകാരാമേ. അഥ ഖോ സഹസ്സഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ [സഹസ്സോ ഭിക്ഖുനിസംഘോ (സീ॰)] യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ താ ഭിക്ഖുനിയോ ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ചതൂഹി ഖോ, ഭിക്ഖുനിയോ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖുനിയോ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ …പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖുനിയോ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. പഠമം.

൨. ബ്രാഹ്മണസുത്തം

൧൦൧൮. സാവത്ഥിനിദാനം . “ബ്രാഹ്മണാ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയഗാമിനിം നാമ പടിപദം പഞ്ഞപേന്തി. തേ സാവകം ഏവം സമാദപേന്തി - ‘ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, കാലസ്സേവ ഉട്ഠായ പാചീനമുഖോ യാഹി. സോ ത്വം മാ സോബ്ഭം പരിവജ്ജേഹി, മാ പപാതം, മാ ഖാണും, മാ കണ്ഡകഠാനം [കണ്ഡകം ഠാനം (പീ॰ ക॰)], മാ ചന്ദനിയം, മാ ഓളിഗല്ലം. യത്ഥ [യത്ഥേവ (സ്യാ॰ കം॰), യാനി വാ (സീ॰)] പപതേയ്യാസി തത്ഥേവ മരണം ആഗമേയ്യാസി. ഏവം ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിസ്സസീ’”തി.

“തം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണാനം ബാലഗമനമേതം [ബാലാനം ഗമനമേതം (സീ॰)] മൂള്ഹഗമനമേതം ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി. അഹഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസ്സ വിനയേ ഉദയഗാമിനിം പടിപദം പഞ്ഞപേമി; യാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

“കതമാ ച സാ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയഗാമിനീ പടിപദാ; യാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ... പേ॰... നിബ്ബാനായ സംവത്തതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി; ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം ഖോ സാ, ഭിക്ഖവേ, ഉദയഗാമിനീ പടിപദാ ഏകന്തനിബ്ബിദായ...പേ॰... നിബ്ബാനായ സംവത്തതീ”തി. ദുതിയം.

൩. ആനന്ദത്ഥേരസുത്തം

൧൦൦൩. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ച ആനന്ദോ ആയസ്മാ ച സാരിപുത്തോ സാവത്ഥിയം വിഹരന്തി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - “കതിനം ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ , ധമ്മാനം പഹാനാ, കതിനം ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു, ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ”തി? “ചതുന്നം ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മാനം പഹാനാ, ചതുന്നം ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു, ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ”തി.

“കതമേസം ചതുന്നം? യഥാരൂപേന ഖോ, ആവുസോ, ബുദ്ധേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ ബുദ്ധേ അപ്പസാദോ ന ഹോതി. യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ സുതവാ അരിയസാവകോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ”തി.

“യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ ധമ്മേ അപ്പസാദോ ന ഹോതി. യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ സുതവാ അരിയസാവകോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദോ ഹോതി - സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ...പേ॰... വിഞ്ഞൂഹീതി.

“യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, സങ്ഘേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ സങ്ഘേ അപ്പസാദോ ന ഹോതി. യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ സുതവാ അരിയസാവകോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദോ ഹോതി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി.

“യഥാരൂപേന ച ഖോ, ആവുസോ, ദുസ്സീല്യേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപസ്സ ദുസ്സീല്യം ന ഹോതി. യഥാരൂപേഹി ച ഖോ, ആവുസോ, അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ സുതവാ അരിയസാവകോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപാനി അരിയകന്താനി സീലാനി ഹോന്തി അഖണ്ഡാനി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികാനി. ഇമേസം ഖോ, ആവുസോ, ചതുന്നം ധമ്മാനം പഹാനാ ഇമേസം ചതുന്നം ധമ്മാനം സമന്നാഗമനഹേതു ഏവമയം പജാ ഭഗവതാ ബ്യാകതാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ”തി. തതിയം.

൪. ദുഗ്ഗതിഭയസുത്തം

൧൦൪. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സബ്ബദുഗ്ഗതിഭയം സമതിക്കന്തോ ഹോതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സബ്ബദുഗ്ഗതിഭയം സമതിക്കന്തോ ഹോതീ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുഗ്ഗതിവിനിപാതഭയസുത്തം

൧൦൫. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സബ്ബദുഗ്ഗതിവിനിപാതഭയം സമതിക്കന്തോ ഹോതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സബ്ബദുഗ്ഗതിവിനിപാതഭയം സമതിക്കന്തോ ഹോതീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമമിത്താമച്ചസുത്തം

൧൦൬. “യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ - തേ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു സമാദപേതബ്ബാ , നിവേസേതബ്ബാ,

പതിട്ഠാപേതബ്ബാ. കതമേസു ചതൂസു? ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേ സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ... പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേസു സീലേസു സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ അഖണ്ഡേസു...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേസു. യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ , യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ - തേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസു ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയമിത്താമച്ചസുത്തം

൧൦൭൭. ''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ - തേ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ. കതമേസു ചതൂസു? ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേ സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ... പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ''തി.

''സിയാ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം മഹാഭൂതാനം അഞ്ഞഥത്തം - പഥവീധാതുയാ, ആപോധാതുയാ, തേജോധാതുയാ, വായോധാതുയാ - ന ത്വേവ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം. തത്രിദം അഞ്ഞഥത്തം - സോ വത ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ പേത്തിവിസയം വാ ഉപപജ്ജിസ്സതീ''തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ''ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേസു സീലേസു സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ അഖണ്ഡേസു...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേസു. സിയാ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം മഹാഭൂതാനം അഞ്ഞഥത്തം - പഥവീധാതുയാ, ആപോധാതുയാ, തേജോധാതുയാ, വായോധാതുയാ - ന ത്വേവ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ സിയാ അഞ്ഞഥത്തം. തത്രിദം അഞ്ഞഥത്തം - സോ വത അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ പേത്തിവിസയം വാ ഉപപജ്ജിസ്സതീതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ - തേ, ഭിക്ഖവേ , ഇമേസു ചതൂസു സോതാപത്തിയങ്ഗേസു സമാദപേതബ്ബാ, നിവേസേതബ്ബാ, പതിട്ഠാപേതബ്ബാ''തി. സത്തമം.

൮. പഠമദേവചാരികസുത്തം

൧൦൭൮. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ താവതിംസകായികാ ദേവതായോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം

അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ താ ദേവതായോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച -

"സാധു ഖോ, ആവുസോ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. സാധു ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മേ...പേ... സങ്ഘേ...പേ... സാധു ഖോ, ആവുസോ, അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ"തി.

"സാധു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തി. സാധു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ധമ്മേ...പേ... സങ്ഘേ...പേ... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജന്തീ"തി. അട്ഠമം.

ൻ. ദുതിയദേവചാരികസുത്തം

൱൦൯. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ താവതിംസകായികാ ദേവതായോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ താ ദേവതായോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച -

"സാധു ഖോ, ആവുസോ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ. സാധു ഖോ, ആവുസോ, ധമ്മേ...പേ... സങ്ഘേ...പേ... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ"തി.

"സാധു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ

ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ. സാധു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ''തി. നവമം.

൧൦. തതിയദേവചാരികസുത്തം

൧൦൨൧. അഥ ഖോ ഭഗവാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ ദേവേസു താവതിംസേസു പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ താവതിംസകായികാ ദേവതായോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ താ ദേവതായോ ഭഗവാ ഏതദവോച -

''സാധു ഖോ, ആവുസോ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ. സാധു ഖോ, ആവുസോ , ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, ആവുസോ, ഏവമിധേകച്ചേ സത്താ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ''തി.

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനം ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ, ഏവമയം പജാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ. സാധു ഖോ, മാരിസ, ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനം ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗമനഹേതു ഖോ, മാരിസ, ഏവമയം പജാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ''തി. ദസമം.

രാജകാരാമവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സഹസ്സബ്രാഹ്മണാനന്ദ , ദുഗ്ഗതി അപരേ ദുവേ;
മിത്താമച്ചാ ദുവേ വുത്താ, തയോ ച ദേവചാരികാതി.

൩. സരണാനിവഗ്ഗോ

൧. പഠമമഹാനാമസുത്തം

൧൦൧൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇദം, ഭന്തേ, കപിലവത്ഥു ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച ബാഹുജഞ്ഞം ആകിണ്ണമനുസ്സം സമ്ബാധബ്യൂഹം. സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം വാ പയിരുപാസിത്വാ മനോഭാവനീയേ വാ ഭിക്ഖൂ സായന്ഹസമയം കപിലവത്ഥും പവിസന്തോ; ഭന്തേനപി [വിബ്ഭന്തേനപി (സീ॰), ഭമന്തേനപി (ക॰)] ഹത്ഥിനാ സമാഗച്ഛാമി ; ഭന്തേനപി അസ്സേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേനപി രഥേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേനപി സകടേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേനപി പുരിസേന സമാഗച്ഛാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, തസ്മിം സമയേ മുസ്സതേവ [മുസതേവ (?)] ഭഗവന്തം ആരബ്ഭ സതി, മുസ്സതി [മുസതി (?)] ധമ്മം ആരബ്ഭ സതി, മുസ്സതി സങ്ഘം ആരബ്ഭ സതി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'ഇമമ്ഹി ചാഹം സമയേ കാലം കരേയ്യം, കാ മയ്ഹം ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ'"തി?

"മാ ഭായി, മഹാനാമ, മാ ഭായി, മഹാനാമ! അപാപകം തേ മരണം ഭവിസ്സതി അപാപികാ കാലംകിരിയാ [കാലകിരിയാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]. യസ്സ കസ്സചി, മഹാനാമ, ദീഘരത്തം സദ്ധാപരിഭാവിതം ചിത്തം സീലപരിഭാവിതം ചിത്തം സുതപരിഭാവിതം ചിത്തം ചാഗപരിഭാവിതം ചിത്തം പഞ്ഞാപരിഭാവിതം ചിത്തം, തസ്സ യോ ഹി ഖ്വായം കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ [ചാതുമ്മഹാഭൂതികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ. തം ഇധേവ കാകാ വാ ഖാദന്തി ഗിജ്ഝാ വാ ഖാദന്തി കുലലാ വാ ഖാദന്തി സുനഖാ വാ ഖാദന്തി സിങ്ഗാലാ [സിഗാലാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ഖാദന്തി വിവിധാ വാ പാണകജാതാ ഖാദന്തി; യഞ്ച ഖ്വസ്സ ചിത്തം ദീഘരത്തം സദ്ധാപരിഭാവിതം...പേ॰... പഞ്ഞാപരിഭാവിതം തം ഉദ്ധഗാമി ഹോതി വിസേസഗാമി.

"സേയ്യഥാപി, മഹാനാമ, പുരിസോ സപ്പികുമ്ഭം വാ തേലകുമ്ഭം വാ ഗമ്ഭീരം ഉദകരഹദം ഓഗാഹിത്വാ ഭിന്ദേയ്യ. തത്ര യാ അസ്സ സക്ഖരാ വാ കഠലാ [കഥലാ (പീ॰ ക॰)] വാ സാ അധോഗാമീ അസ്സ, യഞ്ച ഖ്വസ്സ തത്ര സപ്പി വാ തേലം വാ തം ഉദ്ധഗാമി അസ്സ വിസേസഗാമി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാനാമ, യസ്സ കസ്സചി ദീഘരത്തം സദ്ധാപരിഭാവിതം ചിത്തം...പേ॰... പഞ്ഞാപരിഭാവിതം ചിത്തം തസ്സ യോ ഹി ഖ്വായം കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ തം ഇധേവ കാകാ വാ ഖാദന്തി ഗിജ്ഝാ വാ ഖാദന്തി കുലലാ വാ ഖാദന്തി സുനഖാ വാ ഖാദന്തി സിങ്ഗാലാ വാ ഖാദന്തി വിവിധാ വാ പാണകജാതാ ഖാദന്തി; യഞ്ച ഖ്വസ്സ ചിത്തം ദീഘരത്തം സദ്ധാപരിഭാവിതം...പേ॰... പഞ്ഞാപരിഭാവിതം തം ഉദ്ധഗാമി ഹോതി വിസേസഗാമി. തുയ്ഹം ഖോ പന, മഹാനാമ, ദീഘരത്തം സദ്ധാപരിഭാവിതം ചിത്തം...പേ॰... പഞ്ഞാപരിഭാവിതം ചിത്തം . മാ ഭായി, മഹാനാമ , മാ ഭായി, മഹാനാമ! അപാപകം തേ മരണം ഭവിസ്സതി, അപാപികാ കാലംകിരിയാ"തി. പഠമം.

൨. ദുതിയമഹാനാമസുത്തം

൧൦൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇദം, ഭന്തേ, കപിലവത്ഥു ഇദ്ധഞ്ചേവ ഫീതഞ്ച ബാഹുജഞ്ഞം ആകിണ്ണമനുസ്സം സമ്ബാധബ്യൂഹം. സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം വാ പയിരുപാസിത്വാ മനോഭാവനീയേ വാ ഭിക്ഖൂ സായന്ഹസമയം കപിലവത്ഥും പവിസന്തോ; ഭന്തേനപി ഹത്ഥിനാ സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേനപി അസ്സേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേനപി രഥേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേ, നപി സകടേന സമാഗച്ഛാമി; ഭന്തേ, നപി പുരിസേന സമാഗച്ഛാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, തസ്മിം സമയേ മുസ്സതേവ ഭഗവന്തം ആരബ്ഭ സതി, മുസ്സതി ധമ്മം ആരബ്ഭ സതി, മുസ്സതി സങ്ഘം ആരബ്ഭ സതി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവം ഹോതി - 'ഇമമ്ഹി ചാഹം സമയേ കാലം കരേയ്യം, കാ മയ്ഹം ഗതി, കോ അഭിസമ്പരായോ'"തി?

"മാ ഭായി, മഹാനാമ, മാ ഭായി, മഹാനാമ! അപാപകം തേ മരണം ഭവിസ്സതി അപാപികാ കാലംകിരിയാ. ചതൂഹി ഖോ, മഹാനാമ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി.

"സേയ്യഥാപി , മഹാനാമ, രുക്ഖോ പാചീനനിന്നോ പാചീനപോണോ പാചീനപബ്ഭാരോ, സോ മൂലച്ഛിന്നോ കതമേന പപതേയ്യാ"തി? "യേന, ഭന്തേ, നിന്നോ യേന പോണോ യേന പബ്ഭാരോ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, മഹാനാമ, ഇമേഹി ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ നിബ്ബാനനിന്നോ ഹോതി നിബ്ബാനപോണോ നിബ്ബാനപബ്ഭാരോ"തി. ദുതിയം.

൩. ഗോധസക്കസുത്തം

൧൦൨൩. കപിലവത്ഥുനിദാനം . അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഗോധാ സക്കോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഗോധം സക്കം ഏതദവോച - "കതിഹി [കതീഹി (പീ॰ ക॰) രൂപസിദ്ധി ഓലോകേതബ്ബാ] ത്വം, ഗോധേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാസി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണ"ന്തി?

"തീഹി ഖ്വാഹം, മഹാനാമ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം

പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. ഇമേഹി ഖ്വാഹം, മഹാനാമ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം.

“ത്വം പന, മഹാനാമ, കതിഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാസി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണ”ന്തി? “ചതൂഹി ഖ്വാഹം, ഗോധേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗോധേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ... പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖ്വാഹം, ഗോധേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണ”ന്തി.

“ആഗമേഹി ത്വം, മഹാനാമ, ആഗമേഹി ത്വം, മഹാനാമ! ഭഗവാവ ഏതം ജാനേയ്യ ഏതേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം വാ അസമന്നാഗതം വാ”തി. “ആയാമ, ഗോധേ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ ഏതമത്ഥം ആരോചേസ്സാമാ”തി. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഗോധാ ച സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“ഇധാഹം , ഭന്തേ, യേന ഗോധാ സക്കോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ ഗോധം സക്കം ഏതദവോചം - ‘കതിഹി ത്വം, ഗോധേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാസി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം’? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ഗോധാ സക്കോ മം ഏതദവോച -

“തീഹി ഖ്വാഹം, മഹാനാമ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം. കതമേഹി തീഹി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. ഇമേഹി ഖ്വാഹം, മഹാനാമ, തീഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം. ത്വം പന, മഹാനാമ, കതമേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാസി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണ”ന്തി?

“ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, ഗോധം സക്കം ഏതദവോചം - ‘ചതൂഹി ഖ്വാഹം, ഗോധേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗോധേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...

പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖ്വാഹം, ഗോധേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം സോതാപന്നപുഗ്ഗലം ആജാനാമി അവിനിപാതധമ്മം നിയതം സമ്ബോധിപരായണ'''ന്തി.

''ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, ഗോധാ സക്കോ മം ഏതദവോച - 'ആഗമേഹി ത്വം, മഹാനാമ, ആഗമേഹി ത്വം, മഹാനാമ! ഭഗവാവ ഏതം ജാനേയ്യ ഏതേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം വാ അസമന്നാഗതം വാ'''തി. ''ഇധ , ഭന്തേ, കോചിദേവ ധമ്മോ സമുപ്പാദോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഏകതോ അസ്സ ഭഗവാ ഏകതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ച. യേനേവ ഭഗവാ തേനേവാഹം അസ്സം. ഏവം പസന്നം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു. ഇധ, ഭന്തേ, കോചിദേവ ധമ്മോ സമുപ്പാദോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഏകതോ അസ്സ ഭഗവാ ഏകതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച. യേനേവ ഭഗവാ തേനേവാഹം അസ്സം. ഏവം പസന്നം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു. ഇധ, ഭന്തേ, കോചിദേവ ധമ്മോ സമുപ്പാദോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഏകതോ അസ്സ ഭഗവാ ഏകതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ച ഉപാസകാ ച. യേനേവ ഭഗവാ തേനേവാഹം അസ്സം. ഏവം പസന്നം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു. ഇധ, ഭന്തേ, കോചിദേവ ധമ്മോ സമുപ്പാദോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഏകതോ അസ്സ ഭഗവാ ഏകതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഉപാസകാ ഉപാസികായോ ച. യേനേവ ഭഗവാ തേനേവാഹം അസ്സം. ഏവം പസന്നം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു. ഇധ, ഭന്തേ, കോചിദേവ ധമ്മോ സമുപ്പാദോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഏകതോ അസ്സ ഭഗവാ ഏകതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘോ ഭിക്ഖുനിസങ്ഘോ ഉപാസകാ ഉപാസികായോ സദേവകോ ച ലോകോ സമാരകോ സബ്രഹ്മകോ സസ്സമണബ്രാഹ്മണീ പജാ സദേവമനുസ്സാ. യേനേവ ഭഗവാ തേനേവാഹം അസ്സം. ഏവം പസന്നം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതൂ''തി. ''ഏവംവാദീ ത്വം, ഗോധേ, മഹാനാമം സക്കം കിം വദേസീ''തി? ''ഏവംവാദാഹം, ഭന്തേ, മഹാനാമം സക്കം ന കിഞ്ചി വദാമി, അഞ്ഞത്ര കല്യാണാ അഞ്ഞത്ര കുസലാ''തി. തതിയം.

൪. പഠമസരണാനിസക്കസുത്തം

൧൦൨൦. കപിലവത്ഥുനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന സരണാനി [സരകാനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സക്കോ കാലങ്കതോ ഹോതി. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - ''സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ''തി. തത്ര സുദം സമ്ബഹുലാ സക്കാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഉജ്ഝായന്തി ഖീയന്തി വിപാചേന്തി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ഏത്ഥ ദാനി കോ ന സോതാപന്നോ ഭവിസ്സതി! യത്ര ഹി നാമ സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - 'സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'തി. സരണാനി സക്കോ സിക്ഖാദുബ്ബല്യമാപാദി, മജ്ജപാനം അപായീ''തി.

അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ, ഭന്തേ, സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - 'സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'തി. തത്ര സുദം, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ സക്കാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഉജ്ഝായന്തി ഖീയന്തി വിപാചേന്തി -

“അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ! ഏത്ഥ ദാനി കോ ന സോതപന്നോ ഭവിസ്സതി! യത്ര ഹി നാമ സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ; സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - ‘സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’തി. സരണാനി സക്കോ സിക്ഖാദുബ്ബല്യമാപാദി, മജ്ജപാനം അപായീ”തി.

“യോ സോ, മഹാനാമ, ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ, സോ കഥം വിനിപാതം ഗച്ഛേയ്യ! യഞ്ഹി തം, മഹാനാമ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - ‘ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ’തി, സരണാനി സക്കം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. സരണാനി , മഹാനാമ, സക്കോ ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ. സോ കഥം വിനിപാതം ഗച്ഛേയ്യ!

“ഇധ, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… ഹാസപഞ്ഞോ ജവനപഞ്ഞോ വിമുത്തിയാ ച സമന്നാഗതോ. സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

“ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… ഹാസപഞ്ഞോ ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ [അസ്മാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

“ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി . അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

“ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി; ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… ന ഹാസപഞ്ഞോ ന

ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോതി . അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

"ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി... ന ധമ്മേ...പേ°... ന സങ്ഘേ...പേ°... ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. തഥാഗതപ്പവേദിതാ ചസ്സ ധമ്മാ പഞ്ഞായ മത്തസോ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ അഗന്താ നിരയം അഗന്താ തിരച്ഛാനയോനിം അഗന്താ പേത്തിവിസയം അഗന്താ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം.

"ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി... ന ധമ്മേ...പേ°... ന സങ്ഘേ...പേ°... ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ, അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ°... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. തഥാഗതേ ചസ്സ സദ്ധാമത്തം ഹോതി പേമമത്തം. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ അഗന്താ നിരയം അഗന്താ തിരച്ഛാനയോനിം അഗന്താ പേത്തിവിസയം അഗന്താ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം. ഇമേ ചേപി, മഹാനാമ, മഹാസാലാ സുഭാസിതം ദുബ്ഭാസിതം ആജാനേയ്യും, ഇമേ ചാഹം [ഇമേവാഹം (സ്യാ° കം°), ഇമേസാഹം (ക°)] മഹാസാലേ ബ്യാകരേയ്യം - 'സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'തി; കിമങ്ഗം [കിമങ്ഗ (സീ° സ്യാ° കം° പീ°)] പന സരണാനിം സക്കം. സരണാനി, മഹാനാമ, സക്കോ മരണകാലേ സിക്ഖം സമാദിയീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയസരണാനിസക്കസുത്തം

൧൦൨൫. കപിലവത്ഥുനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ ഹോതി. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - "സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ"തി. തത്ര സുദം സമ്ബഹുലാ സക്കാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഉജ്ഝായന്തി ഖീയന്തി വിപാചേന്തി - "അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ഏത്ഥ ദാനി കോ ന സോതാപന്നോ ഭവിസ്സതി! യത്ര ഹി നാമ സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - 'സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'തി. സരണാനി സക്കോ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ അഹോസീ"തി. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"ഇധ, ഭന്തേ, സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - 'സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ'തി. തത്ര സുദം, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ സക്കാ സങ്ഗമ്മ സമാഗമ്മ ഉജ്ഝായന്തി ഖീയന്തി വിപാചേന്തി - 'അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ഏത്ഥ ദാനി കോ

ന സോതാപന്നോ ഭവിസ്സതി! യത്ര ഹി നാമ സരണാനി സക്കോ കാലങ്കതോ. സോ ഭഗവതാ ബ്യാകതോ - സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോതി. സരണാനി സക്കോ സിക്ഖായ അപരിപൂരകാരീ അഹോസീ'''തി.

''യോ സോ, മഹാനാമ, ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ, സോ കഥം വിനിപാതം ഗച്ഛേയ്യ! യഞ്ഹി തം, മഹാനാമ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ - 'ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ', സരണാനിം സക്കം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. സരണാനി, മഹാനാമ, സക്കോ ദീഘരത്തം ഉപാസകോ ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ധമ്മം സരണം ഗതോ സങ്ഘം സരണം ഗതോ, സോ കഥം വിനിപാതം ഗച്ഛേയ്യ!

''ഇധ, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... ഹാസപഞ്ഞോ ജവനപഞ്ഞോ വിമുത്തിയാ ച സമന്നാഗതോ . സോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ , പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

''ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... ഹാസപഞ്ഞോ ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ അന്തരാപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉപഹച്ചപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി, ഉദ്ധംസോതോ ഹോതി അകനിട്ഠഗാമീ. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

''ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ , പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

''ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ. സോ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ പരിമുത്തോ നിരയാ പരിമുത്തോ തിരച്ഛാനയോനിയാ പരിമുത്തോ പേത്തിവിസയാ പരിമുത്തോ അപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതാ.

“ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ…പേ॰… ന ധമ്മേ…പേ॰… ന സങ്ഘേ…പേ॰… ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ; അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം …പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. തഥാഗതപ്പവേദിതാ ചസ്സ ധമ്മാ പഞ്ഞായ മത്തസോ നിജ്ഝാനം ഖമന്തി. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ അഗന്താ നിരയം അഗന്താ തിരച്ഛാനയോനിം അഗന്താ പേത്തിവിസയം അഗന്താ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം.

“ഇധ പന, മഹാനാമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ബുദ്ധേ ഏകന്തഗതോ ഹോതി അഭിപ്പസന്നോ… ന ധമ്മേ…പേ॰… ന സങ്ഘേ…പേ॰… ന ഹാസപഞ്ഞോ ന ജവനപഞ്ഞോ ന ച വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ; അപി ചസ്സ ഇമേ ധമ്മാ ഹോന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. തഥാഗതേ ചസ്സ സദ്ധാമത്തം ഹോതി പേമമത്തം. അയമ്പി ഖോ, മഹാനാമ, പുഗ്ഗലോ അഗന്താ നിരയം അഗന്താ തിരച്ഛാനയോനിം അഗന്താ പേത്തിവിസയം അഗന്താ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം.

“സേയ്യഥാപി, മഹാനാമ, ദുക്ഖേത്തം ദുബ്ഭൂമം അവിഹതഖാണുകം, ബീജാനി ചസ്സു ഖണ്ഡാനി പൂതീനി വാതാതപഹതാനി അസാരാദാനി അസുഖസയിതാനി [അസുഖാപസ്സയിതാനി (ക॰)], ദേവോ ച ന സമ്മാ [ദേവോ പന സമ്മാ (സ്യാ॰ കം॰), ദേവോ ന സമ്മാ (ക॰) ദീ॰ നി॰ ൨.൪൩൭] ധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. അപി നു താനി ബീജാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജേയ്യു”ന്തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവ ഖോ, മഹാനാമ, ഇധ ധമ്മോ ദുരക്ഖാതോ [ദ്വാക്ഖാതോ (പീ॰ ക॰)] ഹോതി ദുപ്പവേദിതോ അനിയ്യാനികോ അനുപസമസംവത്തനികോ അസമ്മാസമ്ബുദ്ധപ്പവേദിതോ - ഇദമഹം ദുക്ഖേത്തസ്മിം വദാമി. തസ്മിഞ്ച ധമ്മേ സാവകോ വിഹരതി ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ സാമീചിപ്പടിപന്നോ അനുധമ്മചാരീ - ഇദമഹം ദുബ്ബീജസ്മിം വദാമി”.

“സേയ്യഥാപി, മഹാനാമ, സുഖേത്തം സുഭൂമം സുവിഹതഖാണുകം, ബീജാനി ചസ്സു അഖണ്ഡാനി അപൂതീനി അവാതാതപഹതാനി സാരാദാനി സുഖസയിതാനി; ദേവോ ച [ദേവോ ചസ്സ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. അപി നു താനി ബീജാനി വുദ്ധിം വിരൂള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജേയ്യു”ന്തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഏവമേവ ഖോ, മഹാനാമ, ഇധ ധമ്മോ സ്വാക്ഖാതോ ഹോതി സുപ്പവേദിതോ നിയ്യാനികോ ഉപസമസംവത്തനികോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധപ്പവേദിതോ - ഇദമഹം സുഖേത്തസ്മിം വദാമി. തസ്മിഞ്ച ധമ്മേ സാവകോ വിഹരതി ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ സാമീചിപ്പടിപന്നോ അനുധമ്മചാരീ - ഇദമഹം സുബീജസ്മിം വദാമി. കിമങ്ഗം പന സരണാനിം സക്കം! സരണാനി, മഹാനാമ, സക്കോ മരണകാലേ സിക്ഖായ പരിപൂരകാരീ അഹോസീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമഅനാഥപിണ്ഡികസുത്തം

൧൮൫. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദ - 'അനാഥപിണ്ഡികോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'"തി.

"ഏവം , ഭന്തേ"തി ഖോ സോ പുരിസോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

"അനാഥപിണ്ഡികോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി. ഏവഞ്ച വദതി - 'സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ'"തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന പച്ഛാസമണേന യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഏതദവോച - "കച്ചി തേ, ഗഹപതി, ഖമനീയം കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ"തി? "ന മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം, ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ"തി.

"യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, ബുദ്ധേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി തഥാരൂപോ തേ ബുദ്ധേ അപ്പസാദോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദോ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. തഞ്ച പന തേ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

"യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, ധമ്മേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപോ തേ ധമ്മേ അപ്പസാദോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദോ - സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ...പേ॰... പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീതി. തഞ്ച പന തേ

ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, സങ്ഘേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപോ തേ സങ്ഘേ അപ്പസാദോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദോ - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. തഞ്ച പന തേ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, ദുസ്സീല്യേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപം തേ ദുസ്സീല്യം നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, അരിയകന്താനി സീലാനി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികാനി. താനി ച പന തേ അരിയകന്താനി സീലാനി അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപായ ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപാ തേ മിച്ഛാദിട്ഠി നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാദിട്ഠി. തഞ്ച പന തേ സമ്മാദിട്ഠിം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാസങ്കപ്പേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി , തഥാരൂപോ തേ മിച്ഛാസങ്കപ്പോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ. തഞ്ച പന തേ സമ്മാസങ്കപ്പം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപായ ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാവാചായ സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപാ തേ മിച്ഛാവാചാ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാവാചാ. തഞ്ച പന തേ സമ്മാവാചം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാകമ്മന്തേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപോ തേ മിച്ഛാകമ്മന്തോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാകമ്മന്തോ. തഞ്ച പന തേ സമ്മാകമ്മന്തം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാആജീവേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപോ തേ മിച്ഛാആജീവോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ

തേ, ഗഹപതി, സമ്മാആജീവോ. തഞ്ച പന തേ സമ്മാആജീവം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാവായാമേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപോ തേ മിച്ഛാവായാമോ നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാവായാമോ. തഞ്ച പന തേ സമ്മാവായാമം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപായ ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാസതിയാ സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപാ തേ മിച്ഛാസതി നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാസതി. തഞ്ച പന തേ സമ്മാസതിം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാസമാധിനാ സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി , തഥാരൂപോ തേ മിച്ഛാസമാധി നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാസമാധി. തഞ്ച പന തേ സമ്മാസമാധിം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപേന ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാഞാണേന സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപം തേ മിച്ഛാഞാണം നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാഞാണം. തഞ്ച പന തേ സമ്മാഞാണം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യ.

“യഥാരൂപായ ഖോ, ഗഹപതി, മിച്ഛാവിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി, തഥാരൂപാ തേ മിച്ഛാവിമുത്തി നത്ഥി. അത്ഥി ച ഖോ തേ, ഗഹപതി, സമ്മാവിമുത്തി. തഞ്ച പന തേ സമ്മാവിമുത്തിം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭേയ്യാ”തി.

അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ ഠാനസോ വേദനാ പടിപ്പസ്സമ്ഭിംസു. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ആയസ്മന്തഞ്ച സാരിപുത്തം ആയസ്മന്തഞ്ച ആനന്ദം സകേനേവ ഥാലിപാകേന പരിവിസി. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചാസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദി -

“യസ്സ സദ്ധാ തഥാഗതേ, അചലാ സുപ്പതിട്ഠിതാ;
സീലഞ്ച യസ്സ കല്യാണം, അരിയകന്തം പസംസിതം.

“സങ്ഘേ പസാദോ യസ്സത്ഥി, ഉജുഭൂതഞ്ച ദസ്സനം;

അദലിദ്ദോതി [അദളിദ്ദോതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] തം ആഹു, അമോഘം തസ്സ ജീവിതം.

‘‘തസ്മാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച, പസാദം ധമ്മദസ്സനം;
അനുയുഞ്ജേഥ മേധാവീ, സരം ബുദ്ധാനസാസന’’ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഇമാഹി ഗാഥാഹി അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘ഹന്ദ! കുതോ നു ത്വം, ആനന്ദ, ആഗച്ഛസി ദിവാദിവസ്സാ’’തി? ‘‘ആയസ്മതാ, ഭന്തേ, സാരിപുത്തേന അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ഇമിനാ ച ഇമിനാ ച ഓവാദേന ഓവദിതോ’’തി. ‘‘പണ്ഡിതോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ; മഹാപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ, യത്ര ഹി നാമ ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി ദസഹാകാരേഹി വിഭജിസ്സതീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയഅനാഥപിണ്ഡികസുത്തം

൧൦൨൨. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - ‘‘ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദ - ‘അനാഥപിണ്ഡികോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ’തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’’’തി.

‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ സോ പുരിസോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ‘‘അനാഥപിണ്ഡികോ, ഭന്തേ, ഗഹപതി ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. സോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി. ഏവഞ്ച വദതി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’’’തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഏതദവോച - ‘‘കച്ചി തേ, ഗഹപതി, ഖമനീയം, കച്ചി യാപനീയം? കച്ചി ദുക്ഖാ വേദനാ പടിക്കമന്തി, നോ അഭിക്കമന്തി; പടിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ അഭിക്കമോ’’തി? ‘‘ന

മേ, ഭന്തേ, ഖമനീയം ന യാപനീയം. ബാള്ഹാ മേ ദുക്ഖാ വേദനാ അഭിക്കമന്തി, നോ പടിക്കമന്തി; അഭിക്കമോസാനം പഞ്ഞായതി, നോ പടിക്കമോ''തി.

''ചതൂഹി ഖോ, ഗഹപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ അസ്സുതവതോ പുഥുജ്ജനസ്സ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗഹപതി, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ബുദ്ധേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. തഞ്ച പനസ്സ ബുദ്ധേ അപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''പുന ചപരം, ഗഹപതി, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ധമ്മേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. തഞ്ച പനസ്സ ധമ്മേ അപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''പുന ചപരം, ഗഹപതി, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ സങ്ഘേ അപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. തഞ്ച പനസ്സ സങ്ഘേ അപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''പുന ചപരം, ഗഹപതി, അസ്സുതവാ പുഥുജ്ജനോ ദുസ്സീല്യേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. തഞ്ച പനസ്സ ദുസ്സീല്യം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം. ഇമേഹി ഖോ, ഗഹപതി, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ അസ്സുതവതോ പുഥുജ്ജനസ്സ ഹോതി ഉത്താസോ, ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''ചതൂഹി ഖോ, ഗഹപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗഹപതി, സുതവാ അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. തഞ്ച പനസ്സ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''പുന ചപരം, ഗഹപതി, സുതവാ അരിയസാവകോ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ... പേ॰... പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീതി. തഞ്ച പനസ്സ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

''പുന ചപരം, ഗഹപതി, സുതവാ അരിയസാവകോ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. തഞ്ച പനസ്സ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദം അത്തനി സമനുപസ്സതോ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം.

“പുന ചപരം, ഗഹപതി, സുതവാ അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. താനി ച പനസ്സ അരിയകന്താനി സീലാനി അത്തനി സമനുപസ്സതോ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയം. ഇമേഹി ഖോ, ഗഹപതി, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതസ്സ സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ ന ഹോതി ഉത്താസോ, ന ഹോതി ഛമ്ഭിതത്തം, ന ഹോതി സമ്പരായികം മരണഭയ”ന്തി.

“നാഹം, ഭന്തേ ആനന്ദ, ഭായാമി. ക്യാഹം ഭായിസ്സാമി! അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോമി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോമി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. യാനി ചിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ഗിഹിസാമീചികാനി സിക്ഖാപദാനി ദേസിതാനി, നാഹം തേസം കിഞ്ചി അത്തനി ഖണ്ഡം സമനുപസ്സാമീ”തി . “ലാഭാ തേ, ഗഹപതി, സുലദ്ധം തേ, ഗഹപതി! സോതാപത്തിഫലം തയാ, ഗഹപതി, ബ്യാകത”ന്തി. സത്തമം.

൮. പഠമഭയവേരൂപസന്തസുത്തം

൧൦൨൪. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച - “യതോ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകസ്സ പഞ്ച ഭയാനി വേരാനി വൂപസന്താനി ച ഹോന്തി, ചതൂഹി ച സോതാപത്തിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, അരിയോ ചസ്സ ഞായോ പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി സുപ്പടിവിദ്ധോ, സോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി [ഖീണതിരച്ഛാനയോനിയോ (സബ്ബത്ഥ)] ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ; സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’”.

“കതമാനി പഞ്ച ഭയാനി വേരാനി വൂപസന്താനി ഹോന്തി? യം, ഗഹപതി, പാണാതിപാതീ പാണാതിപാതപ്പച്ചയാ ദിട്ഠധമ്മികമ്പി ഭയം വേരം പസവതി, സമ്പരായികമ്പി ഭയം വേരം പസവതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദിയതി. പാണാതിപാതാ പടിവിരതസ്സ ഏവം തം ഭയം വേരം വൂപസന്തം ഹോതി. യം, ഗഹപതി, അദിന്നാദായീ...പേ॰... യം, ഗഹപതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ...പേ॰... യം, ഗഹപതി, മുസാവാദീ...പേ॰... യം, ഗഹപതി, സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠായീ സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠാനപ്പച്ചയാ ദിട്ഠധമ്മികമ്പി ഭയം വേരം പസവതി, സമ്പരായികമ്പി ഭയം വേരം പസവതി, ചേതസികമ്പി ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദിയതി. സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠാനാ പടിവിരതസ്സ ഏവം തം ഭയം വേരം വൂപസന്തം ഹോതി. ഇമാനി പഞ്ച ഭയാനി വേരാനി വൂപസന്താനി ഹോന്തി.

“കതമേഹി ചതൂഹി സോതാപത്തിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ... പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി

അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ചതൂഹി സോതാപത്തിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി.

‘‘കതമോ ചസ്സ അരിയോ ഞായോ പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി സുപ്പടിവിദ്ധോ? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ പടിച്ചസമുപ്പാദഞ്ഞേവ സാധുകം യോനിസോ മനസി കരോതി - ഇതി ഇമസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, ഇമസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഉപ്പജ്ജതി; ഇതി ഇമസ്മിം അസതി ഇദം ന ഹോതി, ഇമസ്സ നിരോധാ ഇദം നിരുജ്ഝതി; യദിദം അവിജ്ജാപച്ചയാ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖാരപച്ചയാ വിഞ്ഞാണം…പേ॰… ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമുദയോ ഹോതി. അവിജ്ജായ ത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ സങ്ഖാരനിരോധോ…പേ॰… ഫസ്സനിരോധാ വേദനാനിരോധോ, വേദനാനിരോധാ തണ്ഹാനിരോധോ… ഏവമേതസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ നിരോധോ ഹോതി. അയമസ്സ അരിയോ ഞായോ പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി സുപ്പടിവിദ്ധോ.

‘‘യതോ ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകസ്സ ഇമാനി പഞ്ച ഭയാനി വേരാനി വൂപസന്താനി ഹോന്തി, ഇമേഹി ചതൂഹി സോതാപത്തിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, അയഞ്ചസ്സ അരിയോ ഞായോ പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി സുപ്പടിവിദ്ധോ . സോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ; സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’’’തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയഭയവേരൂപസന്തസുത്തം

൧൦൨൪. സാവത്ഥിനിദാനം…പേ॰… ‘‘യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ഇമാനി പഞ്ച ഭയാനി വേരാനി വൂപസന്താനി ഹോന്തി, ഇമേഹി ചതൂഹി സോതാപത്തിയങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി, അയഞ്ചസ്സ അരിയോ ഞായോ പഞ്ഞായ സുദിട്ഠോ ഹോതി സുപ്പടിവിദ്ധോ; സോ ആകങ്ഖമാനോ അത്തനാവ അത്താനം ബ്യാകരേയ്യ - ‘ഖീണനിരയോമ്ഹി ഖീണതിരച്ഛാനയോനി ഖീണപേത്തിവിസയോ ഖീണാപായദുഗ്ഗതിവിനിപാതോ; സോതാപന്നോഹമസ്മി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’’’തി. നവമം.

൧൦. നന്ദകലിച്ഛവിസുത്തം

൧൦൨൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ നന്ദകോ ലിച്ഛവിമഹാമത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ നന്ദകം ലിച്ഛവിമഹാമത്തം ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘ചതൂഹി ഖോ, നന്ദക, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, നന്ദക, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി

ഖോ, നന്ദക, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

"ഇമേഹി ച പന, നന്ദക, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ആയുനാ സംയുത്തോ ഹോതി ദിബ്ബേനപി മാനുസേനപി; വണ്ണേന സംയുത്തോ ഹോതി ദിബ്ബേനപി മാനുസേനപി; സുഖേന സംയുത്തോ ഹോതി ദിബ്ബേനപി മാനുസേനപി; യസേന സംയുത്തോ ഹോതി ദിബ്ബേനപി മാനുസേനപി; ആധിപതേയ്യേന സംയുത്തോ ഹോതി ദിബ്ബേനപി മാനുസേനപി. തം ഖോ പനാഹം, നന്ദക , നാഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ സുത്വാ വദാമി. അപി ച യദേവ മയാ സാമം ഞാതം സാമം ദിട്ഠം സാമം വിദിതം, തദേവാഹം വദാമീ"തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ പുരിസോ നന്ദകം ലിച്ഛവിമഹാമത്തം ഏതദവോച - "നഹാനകാലോ, ഭന്തേ"തി. "അലം ദാനി, ഭണേ, ഏതേന ബാഹിരേന നഹാനേന. അലമിദം അജ്ഝത്തം നഹാനം ഭവിസ്സതി, യദിദം - ഭഗവതി പസാദോ"തി. ദസമം.

സരണാനിവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> മഹാനാമേന ദ്വേ വുത്താ, ഗോധാ ച സരണാ ദുവേ;
> ദുവേ അനാഥപിണ്ഡികാ, ദുവേ വേരഭയേന ച;
> ലിച്ഛവീ ദസമോ വുത്തോ, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൪. പുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ

൧. പഠമപുഞ്ഞാഭിസന്ദസുത്തം

൧൦൩൭. സാവത്ഥിനിദാനം . "ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ...പേ॰... പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീതി. അയം ദുതിയോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാതി. അയം തതിയോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം

ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ''തി. പഠമം.

൨. ദുതിയപുഞ്ഞാഭിസന്ദസുത്തം

൧൦൨൭. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰....

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ. അയം ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ''തി. ദുതിയം.

൩. തതിയപുഞ്ഞാഭിസന്ദസുത്തം

൧൦൨൮. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰....

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. അയം ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ''തി. തതിയം.

൪. പഠമദേവപദസുത്തം

൧൦൨൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ദേവപദാനി അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ.

കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ഇദം പഠമം ദേവാനം ദേവപദം അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰….

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇദം ചതുത്ഥം ദേവാനം ദേവപദം അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ദേവാനം ദേവപദാനി അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയദേവപദസുത്തം

൧൦൩൫. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ദേവപദാനി അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ.

“കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘കിം നു ഖോ ദേവാനം ദേവപദ’ന്തി? സോ ഏവം പജാനാതി - ‘അബ്യാബജ്ഝപരമേ ഖ്വാഹം ഏതരഹി ദേവേ സുണാമി. ന ച ഖോ പനാഹം കിഞ്ചി ബ്യാബാധേമി തസം വാ ഥാവരം വാ. അദ്ധാഹം ദേവപദധമ്മസമന്നാഗതോ വിഹരാമീ’”തി. ഇദം പഠമം ദേവാനം ദേവപദം അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰….

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. സോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘കിം നു ഖോ ദേവാനം ദേവപദ’ന്തി ? സോ ഏവം പജാനാതി - ‘അബ്യാബജ്ഝപരമേ ഖ്വാഹം ഏതരഹി ദേവേ സുണാമി. ന ഖോ പനാഹം കിഞ്ചി ബ്യാബാധേമി തസം വാ ഥാവരം വാ. അദ്ധാഹം ദേവപദധമ്മസമന്നാഗതോ വിഹരാമീ’തി. ഇദം ചതുത്ഥം ദേവാനം ദേവപദം അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ദേവാനം ദേവപദാനി അവിസുദ്ധാനം സത്താനം വിസുദ്ധിയാ അപരിയോദാതാനം സത്താനം പരിയോദപനായാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദേവസഭാഗസുത്തം

൧൦൩൬. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം അത്തമനാ ദേവാ സഭാഗതം കഥേന്തി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. യാ താ ദേവതാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ ഇതോ ചുതാ തത്രൂപപന്നാ താസം ഏവം ഹോതി - ‘യഥാരൂപേന ഖോ മയം ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ തതോ ചുതാ ഇധൂപപന്നാ, അരിയസാവകോപി തഥാരൂപേന ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഏഹീതി ദേവാനം സന്തികേ’”തി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. യാ താ ദേവതാ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ ഇതോ ചുതാ തത്രൂപപന്നാ താസം ഏവം ഹോതി - ‘യഥാരൂപേഹി ഖോ മയം അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ തതോ ചുതാ ഇധൂപപന്നാ, അരിയസാവകോപി തഥാരൂപേഹി അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഏഹീതി ദേവാനം സന്തികേ’തി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം അത്തമനാ ദേവാ സഭാഗതം കഥേന്തീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. മഹാനാമസുത്തം

൧൦൨൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഉപാസകോ ഹോതീ”തി? “യതോ ഖോ, മഹാനാമ, ബുദ്ധം സരണം ഗതോ ഹോതി, ധമ്മം സരണം ഗതോ ഹോതി, സങ്ഘം സരണം ഗതോ ഹോതി - ഏത്താവതാ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ ഹോതീ”തി.

“കിത്താവതാ പന, ഭന്തേ, ഉപാസകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി? “യതോ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, - ഏത്താവതാ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ സീലസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി.

“കിത്താവതാ പന, ഭന്തേ, ഉപാസകോ സദ്ധാസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി? “ഇധ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ഏത്താവതാ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ സദ്ധാസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി.

“കിത്താവതാ പന, ഭന്തേ, ഉപാസകോ ചാഗസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി? “ഇധ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ - ഏത്താവതാ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ ചാഗസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി.

“കിത്താവതാ പന, ഭന്തേ, ഉപാസകോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി? “ഇധ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ - ഏത്താവതാ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകോ പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ഹോതീ”തി. സത്തമം.

൮. വസ്സസുത്തം

൧൦൩൮. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഉപരിപബ്ബതേ ഥുല്ലഫുസിതകേ ദേവേ വസ്സന്തേ തം ഉദകം യഥാനിന്നം പവത്തമാനം പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരേതി, പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരാ കുസോബ്ഭേ പരിപൂരേന്തി, കുസോബ്ഭാ പരിപൂരാ മഹാസോബ്ഭേ പരിപൂരേന്തി, മഹാസോബ്ഭാ പരിപൂരാ കുന്നദിയോ പരിപൂരേന്തി, കുന്നദിയോ പരിപൂരാ മഹാനദിയോ പരിപൂരേന്തി, മഹാനദിയോ പരിപൂരാ മഹാസമുദ്ദം [മഹാസമുദ്ദസാഗരം (സബ്ബത്ഥ) സം॰ നി॰ ൪.൭൦] പരിപൂരേന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ യോ ച ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദോ, യോ ച ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദോ, യോ ച സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദോ, യാനി ച അരിയകന്താനി സീലാനി - ഇമേ ധമ്മാ സന്ദമാനാ പാരം ഗന്ത്വാ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തന്തീ”തി. അട്ഠമം.

൯. കാളിഗോധസുത്തം

൧൦൩൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന കാളിഗോധായ സാകിയാനിയാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ കാളിഗോധാ സാകിയാനീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കാളിഗോധം സാകിയാനിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ചതൂഹി ഖോ, ഗോധേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതാ അരിയസാവികാ സോതാപന്നാ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗോധേ, അരിയസാവികാ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗാ പയതപാണിനീ [പയതപാണീ (സബ്ബത്ഥ) ൩.൩൦ മോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം ഓലോകേതബ്ബം] വോസ്സഗ്ഗരതാ യാചയോഗാ ദാനസംവിഭാഗരതാ. ഇമേഹി ഖോ, ഗോധേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതാ അരിയസാവികാ സോതാപന്നാ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ”തി.

“യാനിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി ദേസിതാനി, സംവിജ്ജന്തേ തേ ധമ്മാ മയി, അഹഞ്ച തേസു ധമ്മേസു സന്ദിസ്സാമി. അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... യം ഖോ പന കിഞ്ചി കുലേ ദേയ്യധമ്മം സബ്ബം തം അപ്പടിവിഭത്തം സീലവന്തേഹി കല്യാണധമ്മേഹീ”തി. “ലാഭാ തേ, ഗോധേ, സുലദ്ധം തേ, ഗോധേ! സോതാപത്തിഫലം തയാ, ഗോധേ, ബ്യാകത”ന്തി. നവമം.

൧൦. നന്ദിയസക്കസുത്തം

൧൦൪൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ നന്ദിയോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം

നിസിന്നോ ഖോ നന്ദിയോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “യസ്സേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകസ്സ ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം നത്ഥി സ്വേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, അരിയസാവകോ പമാദവിഹാരീ”തി.

“‘യസ്സ ഖോ, നന്ദിയ, ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി സബ്ബേന സബ്ബം സബ്ബഥാ സബ്ബം നത്ഥി തമഹം ബാഹിരോ പുഥുജ്ജനപക്ഖേ ഠിതോ’തി വദാമി. അപി ച, നന്ദിയ, യഥാ അരിയസാവകോ പമാദവിഹാരീ ചേവ ഹോതി, അപ്പമാദവിഹാരീ ച തം സുണാഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം , ഭന്തേ”തി ഖോ നന്ദിയോ സക്കോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കഥഞ്ച, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ പമാദവിഹാരീ ഹോതി? ഇധ നന്ദിയ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ തേന ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സന്തുട്ഠോ ന ഉത്തരി വായമതി ദിവാ പവിവേകായ, രത്തിം പടിസല്ലാനായ. തസ്സ ഏവം പമത്തസ്സ വിഹരതോ പാമോജ്ജം ന ഹോതി. പാമോജ്ജേ അസതി, പീതി ന ഹോതി. പീതിയാ അസതി, പസ്സദ്ധി ന ഹോതി. പസ്സദ്ധിയാ അസതി, ദുക്ഖം വിഹരതി. ദുക്ഖിനോ ചിത്തം ന സമാധിയതി. അസമാഹിതേ ചിത്തേ ധമ്മാ ന പാതുഭവന്തി. ധമ്മാനം അപാതുഭാവാ പമാദവിഹാരീ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

“പുന ചപരം, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. സോ തേഹി അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സന്തുട്ഠോ ന ഉത്തരി വായമതി ദിവാ പവിവേകായ രത്തിം പടിസല്ലാനായ. തസ്സ ഏവം പമത്തസ്സ വിഹരതോ പാമോജ്ജം ന ഹോതി. പാമോജ്ജേ അസതി, പീതി ന ഹോതി. പീതിയാ അസതി, പസ്സദ്ധി ന ഹോതി. പസ്സദ്ധിയാ അസതി, ദുക്ഖം വിഹരതി. ദുക്ഖിനോ ചിത്തം ന സമാധിയതി . അസമാഹിതേ ചിത്തേ ധമ്മാ ന പാതുഭവന്തി. ധമ്മാനം അപാതുഭാവാ പമാദവിഹാരീ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവം ഖോ, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ പമാദവിഹാരീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ അപ്പമാദവിഹാരീ ഹോതി? ഇധ, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. സോ തേന ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന അസന്തുട്ഠോ ഉത്തരി വായമതി ദിവാ പവിവേകായ രത്തിം പടിസല്ലാനായ. തസ്സ ഏവം അപ്പമത്തസ്സ വിഹരതോ പാമോജ്ജം ജായതി. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി. പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി. പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി. സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. സമാഹിതേ ചിത്തേ ധമ്മാ പാതുഭവന്തി. ധമ്മാനം പാതുഭാവാ അപ്പമാദവിഹാരീ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി .

“പുന ചപരം, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. സോ തേഹി അരിയകന്തേഹി സീലേഹി അസന്തുട്ഠോ ഉത്തരി വായമതി ദിവാ പവിവേകായ രത്തിം പടിസല്ലാനായ .

തസ്സ ഏവം അപ്പമത്തസ്സ വിഹരതോ പാമോജ്ജം ജായതി. പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി. പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി. പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദിയതി. സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. സമാഹിതേ ചിത്തേ ധമ്മാ പാതുഭവന്തി. ധമ്മാനം പാതുഭാവാ അപ്പമാദവിഹാരീ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവം ഖോ, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ അപ്പമാദവിഹാരീ ഹോതീ''തി. ദസമം.

പുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അഭിസന്ദാ തയോ വുത്താ, ദുവേ ദേവപദാനി ച;
സഭാഗതം മഹാനാമോ, വസ്സം കാളീ ച നന്ദിയാതി.

൫. സഗാഥകപുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ

൧. പഠമഅഭിസന്ദസുത്തം

൧൦൩൭. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ, കുസലാഭിസന്ദാ, സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰....

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ, കുസലാഭിസന്ദാ, സുഖസ്സാഹാരാ.

''ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗണേതും - 'എത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ന സുകരം ഉദകസ്സ പമാണം ഗണേതും - 'എത്തകാനി ഉദകാള്ഹകാനീ'തി വാ 'എത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതാനീ'തി വാ 'എത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസഹസ്സാനീ'തി വാ 'എത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതസഹസ്സാനീ'തി വാതി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാഉദകക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേഹി ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗണേതും - 'എത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

“മഹോദധിം അപരിമിതം മഹാസരം,
ബഹുഭേരവം രതനഗണാനമാലയം;
നജ്ജോ യഥാ നരഗണസങ്ഘസേവിതാ,
പുഥൂ സവന്തീ ഉപയന്തി സാഗരം.

“ഏവം നരം അന്നപാനവത്ഥദദം,
സേയ്യാനി പച്ചത്ഥരണസ്സ [സജ്ജത്ഥരണസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദായകം;
പുഞ്ഞസ്സ ധാരാ ഉപയന്തി പണ്ഡിതം,
നജ്ജോ യഥാ വാരിവഹാവ സാഗര”ന്തി. പഠമം;

၂. ദുതിയഅഭിസന്ദസുത്തം

൫൩൨. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ, കുസലാഭിസന്ദാ, സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰....

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ. അയം ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ . ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ, കുസലാഭിസന്ദാ, സുഖസ്സാഹാരാ.

“ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗണേതും - ‘ഏത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ , സുഖസ്സാഹാരോ’തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യത്ഥിമാ മഹാനദിയോ സംസന്ദന്തി സമേന്തി, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, തത്ഥ ന സുകരം ഉദകസ്സ പമാണം ഗണേതും - ‘ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകാനീ’തി വാ ‘ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതാനീ’തി വാ ‘ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസഹസ്സാനീ’തി വാ ‘ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതസഹസ്സാനീ’തി വാതി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാഉദകക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേഹി ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗണേതും - ‘ഏത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ’തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ”തി. ഇദമവോച ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ -

“മഹോദധിം അപരിമിതം മഹാസരം,
ബഹുഭേരവം രതനഗണാനമാലയം;
നജ്ജോ യഥാ നരഗണസങ്ഘസേവിതാ,
പുഥൂ സവന്തീ ഉപയന്തി സാഗരം.

“ഏവം നരം അന്നപാനവത്ഥദദം,
സേയ്യാനി പച്ചത്ഥരണസ്സ ദായകം;
പുഞ്ഞസ്സ ധാരാ ഉപയന്തി പണ്ഡിതം,
നജ്ജോ യഥാ വാരിവഹാവ സാഗര”ന്തി. ദുതിയം;

൩. തതിയഅഭിസന്ദസുത്തം

൧൦൩൯. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ, കുസലാഭിസന്ദാ, സുഖസ്സാഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. അയം പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰....

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ പഞ്ഞവാ ഹോതി ഉദയത്ഥഗാമിനിയാ പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ അരിയായ നിബ്ബേധികായ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയഗാമിനിയാ. അയം ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ.

“ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗണേതും - ‘ഏത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ, കുസലാഭിസന്ദോ, സുഖസ്സാഹാരോ’തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോ ത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ”തി. ഇദമവോച ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ -

“യോ പുഞ്ഞകാമോ കുസലേ പതിട്ഠിതോ,
ഭാവേതി മഗ്ഗം അമതസ്സ പത്തിയാ;
സോ ധമ്മസാരാധിഗമോ ഖയേ രതോ,
ന വേധതി മച്ചുരാജാഗമനസ്മി”ന്തി [മച്ചുരാജാഗമിസ്സതീതി (സീ॰ പീ॰), മച്ചുജരാകമ്പിസ്മിന്തി (ക॰)]. തതിയം;

൪. പഠമമഹദ്ധനസുത്തം

൧൦൪൦. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ‘അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ’തി [മഹാഭോഗോ മഹായസോതി (സ്യാ॰ പീ॰ ക॰)] വുച്ചതി.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി; ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ‘അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ’തി വുച്ചതീ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയമഹദ്ധനസുത്തം

൧൦൪൫. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ‘അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ മഹായസോ’തി വുച്ചതി.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ‘അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ മഹായസോ’തി വുച്ചതീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. സുദ്ധകസുത്തം

൧൦൪൬. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി ...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. ഛട്ഠം.

൭. നന്ദിയസുത്തം

൧൦൪൭. കപിലവത്ഥുനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ നന്ദിയം സക്കം ഭഗവാ ഏതദവോച - “ചതൂഹി ഖോ, നന്ദിയ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, നന്ദിയ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, നന്ദിയ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. സത്തമം.

൮. ഭദ്ദിയസുത്തം

൧൦൪൮. കപിലവത്ഥുനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ഭദ്ദിയം സക്കം ഭഗവാ ഏതദവോച - “ചതൂഹി ഖോ, ഭദ്ദിയ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭദ്ദിയ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ…പേ॰… ധമ്മേ… പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭദ്ദിയ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. അട്ഠമം.

൯. മഹാനാമസുത്തം

൧൦൪൯. കപിലവത്ഥുനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ മഹാനാമം സക്കം ഭഗവാ ഏതദവോച - “ചതൂഹി ഖോ, മഹാനാമ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി…പേ॰… സമ്ബോധിപരായണോ”.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, മഹാനാമ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ…പേ॰… ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, മഹാനാമ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. നവമം.

൧൦. അങ്ഗസുത്തം

൧൦൫൦. “ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, സോതാപത്തിയങ്ഗാനി. കതമാനി ചത്താരി? സപ്പുരിസസംസേവോ, സദ്ധമ്മസ്സവനം, യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനീ”തി. ദസമം.

സഗാഥകപുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> അഭിസന്ദാ തയോ വുത്താ, ദുവേ മഹദ്ധനേന ച;
> സുദ്ധം നന്ദിയം ഭദ്ദിയം, മഹാനാമങ്ഗേന തേ ദസാതി.

൬. സപ്പഞ്ഞവഗ്ഗോ

൧. സഗാഥകസുത്തം

൧൦൫൧. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - ഇതിപി സോ ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ…പേ॰… സങ്ഘേ…പേ॰… അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി…പേ॰… സമാധിസംവത്തനികേഹി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ”തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

“യസ്സ സദ്ധാ തഥാഗതേ, അചലാ സുപ്പതിട്ഠിതാ;
സീലഞ്ച യസ്സ കല്യാണം, അരിയകന്തം പസംസിതം.

“സങ്ഘേ പസാദോ യസ്സത്ഥി, ഉജുഭൂതഞ്ച ദസ്സനം;
അദലിദ്ദോതി തം ആഹു, അമോഘം തസ്സ ജീവിതം.

“തസ്മാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച, പസാദം ധമ്മദസ്സനം;
അനുയുഞ്ജേഥ മേധാവീ, സരം ബുദ്ധാനസാസന”ന്തി. പഠമം;

൨. വസ്സംവുത്ഥസുത്തം

൧൦൪൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു സാവത്ഥിയം വസ്സംവുത്ഥോ കപിലവത്ഥും അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ - “അഞ്ഞതരോ കിര ഭിക്ഖു സാവത്ഥിയം വസ്സംവുത്ഥോ കപിലവത്ഥും അനുപ്പത്തോ”തി.

അഥ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ കാപിലവത്ഥവാ സക്യാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചും - “കച്ചി, ഭന്തേ, ഭഗവാ അരോഗോ ചേവ ബലവാ ചാ”തി? “അരോഗോ ചാവുസോ, ഭഗവാ ബലവാ ചാ”തി. “കച്ചി പന, ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ അരോഗാ ചേവ ബലവന്തോ ചാ”തി? “സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാപി ഖോ, ആവുസോ, അരോഗാ ചേവ ബലവന്തോ ചാ”തി. “കച്ചി പന, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ അരോഗോ ച ബലവാ ചാ”തി. “ഭിക്ഖുസങ്ഘോപി ഖോ, ആവുസോ, അരോഗോ ച ബലവാ ചാ”തി. “അത്ഥി പന തേ, ഭന്തേ, കിഞ്ചി ഇമിനാ അന്തരവസ്സേന ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിത”ന്തി? “സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - ‘അപ്പകാ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ യേ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി. അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ ഭിക്ഖൂ യേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ പരിനിബ്ബായിനോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ’”തി.

“അപരമ്പി ഖോ മേ, ആവുസോ, ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - ‘അപ്പകാ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ യേ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികാ തത്ഥ

പരിനിബ്ബായിനോ അനാവത്തിധമ്മാ തസ്മാ ലോകാ. അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ ഭിക്ഖൂ യേ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനോ, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തീ'"തി.

"അപരമ്പി ഖോ മേ, ആവുസോ, ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - 'അപ്പകാ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ യേ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമിനോ, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ ഭിക്ഖൂ യേ തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നാ അവിനിപാതധമ്മാ നിയതാ സമ്ബോധിപരായണാ'"തി. ദുതിയം.

൩. ധമ്മദിന്നസുത്തം

൧൦൪൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ ധമ്മദിന്നോ ഉപാസകോ പഞ്ചഹി ഉപാസകസതേഹി സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ധമ്മദിന്നോ ഉപാസകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഓവദതു നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ; അനുസാസതു നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ യം അമ്ഹാകം അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി.

"തസ്മാതിഹ വോ, ധമ്മദിന്നം, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'യേ തേ സുത്തന്താ തഥാഗതഭാസിതാ ഗമ്ഭീരാ ഗമ്ഭീരത്ഥാ ലോകുത്തരാ സുഞ്ഞതപടിസംയുത്താ തേ കാലേന കാലം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ധമ്മദിന്ന, സിക്ഖിതബ്ബ"ന്തി. "ന ഖോ നേതം, ഭന്തേ, സുകരം അമ്ഹേഹി പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേഹി കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേഹി മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേഹി ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേഹി - യേ തേ സുത്തന്താ തഥാഗതഭാസിതാ ഗമ്ഭീരാ ഗമ്ഭീരത്ഥാ ലോകുത്തരാ സുഞ്ഞതപടിസംയുത്താ തേ കാലേന കാലം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിതും. തേസം നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അമ്ഹാകം പഞ്ചസു സിക്ഖാപദേസു ഠിതാനം ഉത്തരിധമ്മം ദേസേതൂ"തി.

"തസ്മാതിഹ വോ, ധമ്മദിന്ന, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ ഭവിസ്സാമ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ ഭവിസ്സാമ അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹീ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ധമ്മദിന്ന, സിക്ഖിതബ്ബ"ന്തി.

"യാനിമാനി, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചത്താരി സോതാപത്തിയങ്ഗാനി ദേസിതാനി, സംവിജ്ജന്തേ തേ ധമ്മാ അമ്ഹേസു, മയഞ്ച തേസു ധമ്മേസു സന്ദിസ്സാമ. മയഞ്ഹി ഭന്തേ, ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതാ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി. ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതാ അഖണ്ഡേഹി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികേഹീ"തി. "ലാഭാ വോ , ധമ്മദിന്ന, സുലദ്ധം വോ, ധമ്മദിന്ന! സോതാപത്തിഫലം തുമ്ഹേഹി ബ്യാകത"ന്തി. തതിയം.

൪. ഗിലാനസുത്തം

൫൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - ''നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതീ''തി. അസ്സോസി ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ - ''സമ്ബഹുലാ കിര ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - 'നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'''തി . അഥ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാനാമോ സക്കോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതമേതം, ഭന്തേ - 'സമ്ബഹുലാ കിര ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ചീവരകമ്മം കരോന്തി - നിട്ഠിതചീവരോ ഭഗവാ തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിസ്സതീ'തി. ന ഖോ നേതം [ന ഖോ തേ ഏതം (സീ॰ പീ॰)], ഭന്തേ, ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം സപ്പഞ്ഞേന ഉപാസകേന സപ്പഞ്ഞോ ഉപാസകോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ ഓവദിതബ്ബോ''തി.

''സപ്പഞ്ഞേന മഹാനാമ, ഉപാസകേന സപ്പഞ്ഞോ ഉപാസകോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ ചതൂഹി അസ്സാസനീയേഹി ധമ്മേഹി അസ്സാസേതബ്ബോ - 'അസ്സാസതായസ്മാ - അത്ഥായസ്മതോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദോ ഇതിപി സോ ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാതി . അസ്സാസതായസ്മാ - അത്ഥായസ്മതോ ധമ്മേ...പേ॰... സങ്ഘേ...പേ॰... അരിയകന്താനി സീലാനി അഖണ്ഡാനി...പേ॰... സമാധിസംവത്തനികാനീ'''തി.

''സപ്പഞ്ഞേന , മഹാനാമ, ഉപാസകേന സപ്പഞ്ഞോ ഉപാസകോ ആബാധികോ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ ഇമേഹി ചതൂഹി അസ്സാസനീയേഹി ധമ്മേഹി അസ്സാസേത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'അത്ഥായസ്മതോ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖാ'തി? സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - 'അത്ഥി മേ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖാ'തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'ആയസ്മാ ഖോ മാരിസോ മരണധമ്മോ. സചേ പായസ്മാ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖം കരിസ്സതി, മരിസ്സതേവ; നോ ചേ പായസ്മാ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖം കരിസ്സതി, മരിസ്സതേവ. സാധായസ്മാ, യാ തേ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖാ തം പജഹാ'''തി.

''സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - 'യാ മേ മാതാപിതൂസു അപേക്ഖാ സാ പഹീനാ'തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'അത്ഥി പനായസ്മതോ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖാ'തി? സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - 'അത്ഥി മേ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖാ'തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'ആയസ്മാ ഖോ മാരിസോ മരണധമ്മോ. സചേ പായസ്മാ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖം കരിസ്സതി, മരിസ്സതേവ; നോ ചേ പായസ്മാ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖം കരിസ്സതി, മരിസ്സതേവ. സാധായസ്മാ, യാ തേ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖാ തം പജഹാ'''തി.

''സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - 'യാ മേ പുത്തദാരേസു അപേക്ഖാ സാ പഹീനാ'തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'അത്ഥി പനായസ്മതോ മാനുസകേസു പഞ്ചസു കാമഗുണേസു അപേക്ഖാ'തി? സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ

- ‘അത്ഥി മേ മാനുസകേസു പഞ്ചസു കാമഗുണേസു അപേക്ഖാ’തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘മാനുസകേഹി ഖോ, ആവുസോ, കാമേഹി ദിബ്ബാ കാമാ അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ച. സാധായസ്മാ, മാനുസകേഹി കാമേഹി ചിത്തം വുട്ഠാപേത്വാ ചാതുമഹാരാജികേസു [ചാതുമ്മഹാരാജികേസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദേവേസു ചിത്തം അധിമോചേഹീ’’’തി.

‘‘സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - ‘മാനുസകേഹി മേ കാമേഹി ചിത്തം വുട്ഠിതം, ചാതുമഹാരാജികേസു ദേവേസു ചിത്തം അധിമോചിത’ന്തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘ചാതുമഹാരാജികേഹി ഖോ, ആവുസോ , ദേവേഹി താവതിംസാ ദേവാ അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ച. സാധായസ്മാ, ചാതുമഹാരാജികേഹി ദേവേഹി ചിത്തം വുട്ഠാപേത്വാ താവതിംസേസു ദേവേസു ചിത്തം അധിമോചേഹീ’’’തി.

‘‘സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - ‘ചാതുമഹാരാജികേഹി മേ ദേവേഹി ചിത്തം വുട്ഠിതം, താവതിംസേസു ദേവേസു ചിത്തം അധിമോചിത’ന്തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘താവതിംസേഹി ഖോ, ആവുസോ, ദേവേഹി യാമാ ദേവാ...പേ॰... തുസിതാ ദേവാ...പേ॰... നിമ്മാനരതീ ദേവാ...പേ॰... പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ... പേ॰... പരനിമ്മിതവസവത്തീഹി ഖോ, ആവുസോ, ദേവേഹി ബ്രഹ്മലോകോ അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. സാധായസ്മാ, പരനിമ്മിതവസവത്തീഹി ദേവേഹി ചിത്തം വുട്ഠാപേത്വാ ബ്രഹ്മലോകേ ചിത്തം അധിമോചേഹീ’തി. സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - ‘പരനിമ്മിതവസവത്തീഹി മേ ദേവേഹി ചിത്തം വുട്ഠിതം, ബ്രഹ്മലോകേ ചിത്തം അധിമോചിത’ന്തി, സോ ഏവമസ്സ വചനീയോ - ‘ബ്രഹ്മലോകോപി ഖോ, ആവുസോ, അനിച്ചോ അദ്ധുവോ സക്കായപരിയാപന്നോ. സാധായസ്മാ, ബ്രഹ്മലോകാ ചിത്തം വുട്ഠാപേത്വാ സക്കായനിരോധേ ചിത്തം ഉപസംഹരാഹീ’’’തി.

‘‘സോ ചേ ഏവം വദേയ്യ - ‘ബ്രഹ്മലോകാ മേ ചിത്തം വുട്ഠിതം, സക്കായനിരോധേ ചിത്തം ഉപസംഹരാമീ’തി; ഏവം വിമുത്തചിത്തസ്സ ഖോ, മഹാനാമ, ഉപാസകസ്സ ആസവാ [വസ്സസത (സീ॰ സ്യാ॰)] വിമുത്തചിത്തേന ഭിക്ഖുനാ ന കിഞ്ചി നാനാകരണം വദാമി, യദിദം - വിമുത്തിയാ വിമുത്ത’’ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. സോതാപത്തിഫലസുത്തം

൧൦൫൫. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സപ്പുരിസസംസേവോ , സദ്ധമ്മസ്സവനം , യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. സകദാഗാമിഫലസുത്തം

൧൦൫൬. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സകദാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ...പേ॰... സംവത്തന്തീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. അനാഗാമിഫലസുത്തം

൧൦൩. ...പേ॰... അനാഗാമിഫലസച്ഛികിരിയായ...പേ॰... സംവത്തന്തീ''തി. സത്തമം.

൮. അരഹത്തഫലസുത്തം

൧൦൪. ...പേ॰... അരഹത്തഫലസച്ഛികിരിയായ...പേ॰... സംവത്തന്തീ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഞ്ഞാപടിലാഭസുത്തം

൧൦൫. ...പേ॰... പഞ്ഞാപടിലാഭായ...പേ॰... സംവത്തന്തീ''തി. നവമം.

൧൦. പഞ്ഞാവുദ്ധിസുത്തം

൧൦൬. ...പേ॰... പഞ്ഞാവുദ്ധിയാ ...പേ॰... സംവത്തന്തീ''തി. ദസമം.

൧൧. പഞ്ഞാവേപുല്ലസുത്തം

൧൦൭. ...പേ॰.... പഞ്ഞാവേപുല്ലായ...പേ॰... സംവത്തന്തീ''തി. ഏകാദസമം.

സപ്പഞ്ഞവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സഗാഥകം വസ്സംവുത്ഥം, ധമ്മദിന്നഞ്ച ഗിലാനം;
ചതുരോ ഫലാ പടിലാഭോ, വുദ്ധി വേപുല്ലതായ ചാതി.

൭. മഹാപഞ്ഞവഗ്ഗോ

൧. മഹാപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൮. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹാപഞ്ഞതായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സപ്പുരിസസംസേവോ, സദ്ധമ്മസ്സവനം, യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ മഹാപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ''തി. പഠമം.

൨. പുഥുപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൯. ... പുഥുപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ''തി. ദുതിയം.

൩. വിപുലപഞ്ഞാസുത്തം

൧൧൦. ... വിപുലപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ''തി. തതിയം.

൪. ഗമ്ഭീരപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൪൪. … ഗമ്ഭീരപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. അപ്പമത്തപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൪൫. … അപ്പമത്തപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. ഭൂരിപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൪൬. … ഭൂരിപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഞ്ഞാബാഹുല്ലസുത്തം

൧൦൪൭. … പഞ്ഞാബാഹുല്ലാ സംവത്തന്തീ’’തി. സത്തമം.

൮. സീഘപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൪൮. … സീഘപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ലഹുപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൪൯. … ലഹുപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. നവമം.

൧൦. ഹാസപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൫൦. … ഹാസപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. ദസമം.

൧൧. ജവനപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൫൧. … ജവനപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. ഏകാദസമം.

൧൨. തിക്ഖപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൫൨. … തിക്ഖപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തീ’’തി. ദ്വാദസമം.

൧൩. നിബ്ബേധികപഞ്ഞാസുത്തം

൧൦൫൩. … നിബ്ബേധികപഞ്ഞതാ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സപ്പുരിസസംസേവോ, സദ്ധമ്മസ്സവനം, യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞതായ സംവത്തന്തീ’’തി. തേരസമം.

മഹാപഞ്ഞവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മഹാ പുഥു വിപുല-ഗമ്ഭീരം, അപ്പമത്ത-ഭൂരി-ബാഹുല്ലം;
സീഘ-ലഹു-ഹാസ-ജവന, തിക്ഖ-നിബ്ബേധികായ ചാതി.

സോതാപത്തിസംയുത്തം ഏകാദസമം.

൨. സച്ചസംയുത്തം

൧. സമാധിവഗ്ഗോ

൧. സമാധിസുത്തം

൧൦൭൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ‘‘സമാധിം, ഭിക്ഖവേ, ഭാവേഥ. സമാഹിതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാഭൂതം പജാനാതി. കിഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി? ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. സമാധിം, ഭിക്ഖവേ, ഭാവേഥ. സമാഹിതോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാഭൂതം പജാനാതി’’.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. പഠമം.

൨. പടിസല്ലാനസുത്തം

൧൦൭൨. ‘‘പടിസല്ലാനേ, ഭിക്ഖവേ, യോഗമാപജ്ജഥ. പടിസല്ലീനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാഭൂതം പജാനാതി. കിഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി? ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. പടിസല്ലാനേ , ഭിക്ഖവേ, യോഗമാപജ്ജഥ. പടിസല്ലീനോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യഥാഭൂതം പജാനാതി.

‘‘തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ദുതിയം.

൩. പഠമകുലപുത്തസുത്തം

൧൦൭൩. ‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിംസു, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, എതരഹി കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, സബ്ബേ തേ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ.

‘‘കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ ദുക്ഖസമുദയസ്സ അരിയസച്ചസ്സ ദുക്ഖനിരോധസ്സ അരിയസച്ചസ്സ ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം

കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിംസു…പേ… പബ്ബജിസ്സന്തി… പേ… പബ്ബജന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേസംയേവ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

൪. ദുതിയകുലപുത്തസുത്തം

൧൦൭൪. “യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ യഥാഭൂതം അഭിസമേസും, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമേസും. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ യഥാഭൂതം അഭിസമേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമേസ്സന്തി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ യഥാഭൂതം അഭിസമേന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമേന്തി.

“കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം കുലപുത്താ സമ്മാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതാ യഥാഭൂതം അഭിസമേസും …പേ… അഭിസമേസ്സന്തി… പേ… അഭിസമേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമേന്തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൧൦൭൫. “യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝിംസു, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝിംസു. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝിസ്സന്തി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝന്തി.

“കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം…പേ… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝിംസു…പേ… അഭിസമ്ബോജ്ഝിസ്സന്തി…പേ… അഭിസമ്ബോജ്ഝന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബോജ്ഝന്തി.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയസമണബ്രാഹ്മണസുത്തം

൧൦൭൬. “യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേസും, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേസും. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേസ്സന്തി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേന്തി.

“കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേസും…പേ॰… പകാസേസ്സന്തി…പേ॰… പകാസേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധം പകാസേന്തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. വിതക്കസുത്തം

൧൦൭൭. “മാ, ഭിക്ഖവേ, പാപകേ അകുസലേ വിതക്കേ വിതക്കേയ്യാഥ [വിതക്കേഥ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കം, ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം. തം കിസ്സ ഹേതു? നേതേ, ഭിക്ഖവേ, വിതക്കാ അത്ഥസംഹിതാ നാദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി.

“വിതക്കേന്താ ച ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി വിതക്കേയ്യാഥ, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി വിതക്കേയ്യാഥ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി വിതക്കേയ്യാഥ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി വിതക്കേയ്യാഥ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏതേ, ഭിക്ഖവേ, വിതക്കാ അത്ഥസംഹിതാ ഏതേ ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ ഏതേ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. സത്തമം.

൮. ചിന്തസുത്തം

൧൦൭൮. ''മാ, ഭിക്ഖവേ, പാപകം അകുസലം ചിത്തം ചിന്തേയ്യാഥ [ചിന്തേഥ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] – 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അന്തവാ ലോകോ'തി വാ 'അനന്തവാ ലോകോ'തി വാ, 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ, 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ. തം കിസ്സ ഹേതു? നേസാ, ഭിക്ഖവേ, ചിന്താ അത്ഥസംഹിതാ നാദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''ചിന്തേന്താ ച ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി ചിന്തേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി ചിന്തേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി ചിന്തേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി ചിന്തേയ്യാഥ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ചിന്താ അത്ഥസംഹിതാ, ഏസാ ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ, ഏസാ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. അട്ഠമം.

൯. വിഗ്ഗാഹികകഥാസുത്തം

൧൦൭൯. ''മാ , ഭിക്ഖവേ, വിഗ്ഗാഹികകഥം കഥേയ്യാഥ [കഥേഥ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] – 'ന ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാസി, അഹം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാമി. കിം ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനിസ്സസി! മിച്ഛാപടിപന്നോ ത്വമസി, അഹമസ്മി സമ്മാപടിപന്നോ. സഹിതം മേ, അസഹിതം തേ. പുരേവചനീയം പച്ഛാ അവച, പച്ഛാവചനീയം പുരേ അവച. അധിചിണ്ണം [അചിണ്ണം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തേ വിപരാവത്തം. ആരോപിതോ തേ വാദോ, ചര വാദപ്പമോക്ഖായ. നിഗ്ഗഹിതോസി, നിബ്ബേഠേഹി വാ സചേ പഹോസീ'തി. തം കിസ്സ ഹേതു? നേസാ, ഭിക്ഖവേ, കഥാ അത്ഥസംഹിതാ നാദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''കഥേന്താ ച ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി കഥേയ്യാഥ , 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി കഥേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി കഥേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി കഥേയ്യാഥ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ''തി. നവമം.

൧൦. തിരച്ഛാനകഥാസുത്തം

൧൦൮൦. ''മാ , ഭിക്ഖവേ, അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേയ്യാഥ, സേയ്യഥിദം – രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം, ഭയകഥം യുദ്ധകഥം, അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം, ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം [ഇത്ഥികഥം പുരിസകഥം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] സൂരകഥം വിസിഖാകഥം

കുമ്ഭട്ഠാനകഥം, പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം, ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ. തം കിസ്സ ഹേതു? നേസാ, ഭിക്ഖവേ, കഥാ അത്ഥസംഹിതാ നാദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''കഥേന്താ ച ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി കഥേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി കഥേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി കഥേയ്യാഥ, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി കഥേയ്യാഥ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, കഥാ അത്ഥസംഹിതാ, ഏസാ ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ, ഏസാ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. ദസമം.

സമാധിവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമാധി പടിസല്ലാനാ, കുലപുത്താ അപരേ ദുവേ;
സമണബ്രാഹ്മണാ വിതക്കം, ചിന്താ വിഗ്ഗാഹികാ കഥാതി.

൨. ധമ്മചക്കപ്പവത്തനവഗ്ഗോ

൧. ധമ്മചക്കപ്പവത്തനസുത്തം

൧൦൮൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ പഞ്ചവഗ്ഗിയേ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ദ്വേമേ, ഭിക്ഖവേ, അന്താ പബ്ബജിതേന ന സേവിതബ്ബാ. കതമേ ദ്വേ? യോ ചായം കാമേസു കാമസുഖല്ലികാനുയോഗോ ഹീനോ ഗമ്മോ പോഥുജ്ജനികോ അനരിയോ അനത്ഥസംഹിതോ, യോ ചായം അത്തകിലമഥാനുയോഗോ ദുക്ഖോ അനരിയോ അനത്ഥസംഹിതോ. ഏതേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉഭോ അന്തേ അനുപഗമ്മ മജ്ഝിമാ പടിപദാ തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി''.

''കതമാ ച സാ, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ സാ, ഭിക്ഖവേ, മജ്ഝിമാ പടിപദാ തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധാ ചക്ഖുകരണീ ഞാണകരണീ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

''ഇദം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം - ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, ബ്യാധിപി ദുക്ഖോ, മരണമ്പി ദുക്ഖം, അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോ ദുക്ഖോ, പിയേഹി വിപ്പയോഗോ ദുക്ഖോ, യമ്പിച്ഛം ന ലഭതി

തമ്പി ദുക്ഖം - സംഖിത്തേന പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ [പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാപി (പീ॰ ക॰)] ദുക്ഖാ. ഇദം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം - യായം തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ [പോനോഭവികാ (സീ॰ പീ॰)] നന്ദിരാഗസഹഗതാ തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ, സേയ്യഥിദം [സേയ്യഥീദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] - കാമതണ്ഹാ, ഭവതണ്ഹാ, വിഭവതണ്ഹാ. ഇദം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം - യോ തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ. ഇദം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം - അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി.

'''ഇദം ദുക്ഖം അരിയസച്ച'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞേയ്യ'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ...പേ॰... ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞാത'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''ഇദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ച'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം പഹാതബ്ബ'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ...പേ॰... ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം പഹീന'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''ഇദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ച'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം സച്ഛികാതബ്ബ'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ...പേ॰... ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം സച്ഛികത'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

'''ഇദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ച'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം ഭാവേതബ്ബ'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ...പേ॰... ഉദപാദി. 'തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം ഭാവിത'ന്തി മേ, ഭിക്ഖവേ, പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

"യാവകീവഞ്ച മേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസു ചതൂസു അരിയസച്ചേസു ഏവം തിപരിവട്ടം ദ്വാദസാകാരം യഥാഭൂതം ഞാണദസ്സനം ന സുവിസുദ്ധം അഹോസി, നേവ താവാഹം, ഭിക്ഖവേ , സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം [അഭിസമ്ബുദ്ധോ പച്ചഞ്ഞാസിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)].

"യതോ ച ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസു ചതൂസു അരിയസച്ചേസു ഏവം തിപരിവട്ടം ദ്വാദസാകാരം യഥാഭൂതം ഞാണദസ്സനം സുവിസുദ്ധം അഹോസി, അഥാഹം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി പച്ചഞ്ഞാസിം. ഞാണഞ്ച പന മേ ദസ്സനം ഉദപാദി - 'അകുപ്പാ മേ വിമുത്തി [ചേതോവിമുത്തി (സീ॰ പീ॰)], അയമന്തിമാ ജാതി, നത്ഥിദാനി പുനബ്ഭവോ'"തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ പഞ്ചവഗ്ഗിയാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ഇമസ്മിഞ്ച പന വേയ്യാകരണസ്മിം ഭഞ്ഞമാനേ ആയസ്മതോ കോണ്ഡഞ്ഞസ്സ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - "യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം, സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ"ന്തി.

പവത്തിതേ ച പന ഭഗവതാ ധമ്മചക്കേ ഭുമ്മാ ദേവാ സദ്ദമനുസ്സാവേസും - "ഏതം ഭഗവതാ ബാരാണസിയം ഇസിപതനേ മിഗദായേ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തിതം അപ്പടിവത്തിയം സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മി"ന്തി. ഭുമ്മാനം ദേവാനം സദ്ദം സുത്വാ ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ സദ്ദമനുസ്സാവേസും - "ഏതം ഭഗവതാ ബാരാണസിയം ഇസിപതനേ മിഗദായേ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തിതം, അപ്പടിവത്തിയം സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മി"ന്തി. ചാതുമഹാരാജികാനം ദേവാനം സദ്ദം സുത്വാ താവതിംസാ ദേവാ...പേ॰... യാമാ ദേവാ...പേ॰... തുസിതാ ദേവാ...പേ॰... നിമ്മാനരതീ ദേവാ...പേ॰... പരനിമ്മിതവസവത്തീ ദേവാ...പേ॰... ബ്രഹ്മകായികാ ദേവാ സദ്ദമനുസ്സാവേസും - "ഏതം ഭഗവതാ ബാരാണസിയം ഇസിപതനേ മിഗദായേ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തിതം അപ്പടിവത്തിയം സമണേന വാ ബ്രാഹ്മണേന വാ ദേവേന വാ മാരേന വാ ബ്രഹ്മുനാ വാ കേനചി വാ ലോകസ്മി"ന്തി.

ഇതിഹ തേന ഖണേന (തേന ലയേന) [( ) നത്ഥി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] തേന മുഹുത്തേന യാവ ബ്രഹ്മലോകാ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗച്ഛി. അയഞ്ച ദസസഹസ്സിലോകധാതു സങ്കമ്പി സമ്പകമ്പി സമ്പവേധി, അപ്പമാണോ ച ഉളാരോ ഓഭാസോ ലോകേ പാതുരഹോസി അതിക്കമ്മ ദേവാനം ദേവാനുഭാവന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - "അഞ്ഞാസി വത, ഭോ, കോണ്ഡഞ്ഞോ, അഞ്ഞാസി വത, ഭോ, കോണ്ഡഞ്ഞോ"തി! ഇതി ഹിദം ആയസ്മതോ കോണ്ഡഞ്ഞസ്സ 'അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞോ' ത്വേവ നാമം അഹോസീതി. പഠമം.

൨. തഥാഗതസുത്തം

൧൦൮൨. ‘‘‘ഇദം ദുക്ഖം അരിയസച്ച’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞേയ്യ’ന്തി ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ…പേ॰… ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞാത’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

‘‘‘ഇദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ച’ന്തി ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം പഹാതബ്ബ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ…പേ॰… ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം പഹീന’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

‘‘‘ഇദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ച’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം സച്ഛികാതബ്ബ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ…പേ॰ … ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം സച്ഛികത’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി.

‘‘‘ഇദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ച’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം ഭാവേതബ്ബ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ…പേ॰… ഉദപാദി. ‘തം ഖോ പനിദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം ഭാവിത’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതാനം പുബ്ബേ അനനുസ്സുതേസു ധമ്മേസു ചക്ഖും ഉദപാദി, ഞാണം ഉദപാദി, പഞ്ഞാ ഉദപാദി, വിജ്ജാ ഉദപാദി, ആലോകോ ഉദപാദീ’’തി. ദുതിയം.

൩. ഖന്ധസുത്തം

൧൦൮൩. ‘‘ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം [ദുക്ഖസമുദയോ അരിയസച്ചം ദുക്ഖനിരോധോ അരിയസച്ചം (സ്യാ॰)] ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം.

‘‘കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം? ‘പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ’ തിസ്സ വചനീയം, സേയ്യഥിദം [കതമേ പഞ്ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] -

രൂപുപാദാനക്ഖന്ധോ…പേ॰… വിഞ്ഞാണുപാദാനക്ഖന്ധോ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം? യായം തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ നന്ദിരാഗസഹഗതാ തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ, സേയ്യഥിദം - കാമതണ്ഹാ, ഭവതണ്ഹാ, വിഭവതണ്ഹാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം? യോ തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അരിയസച്ചാനി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

൪. അജ്ഝത്തികായതനസുത്തം

൧൦൮൪. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം? ‘ഛ അജ്ഝത്തികാനി ആയതനാനീ’ തിസ്സ വചനീയം. കതമാനി ഛ? ചക്ഖായതനം…പേ॰… മനായതനം - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം? യായം തണ്ഹാ പോനോബ്ഭവികാ നന്ദിരാഗസഹഗതാ തത്രതത്രാഭിനന്ദിനീ, സേയ്യഥിദം - കാമതണ്ഹാ, ഭവതണ്ഹാ, വിഭവതണ്ഹാ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം? യോ തസ്സായേവ തണ്ഹായ അസേസവിരാഗനിരോധോ ചാഗോ പടിനിസ്സഗ്ഗോ മുത്തി അനാലയോ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ, സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി…പേ॰… സമ്മാസമാധി - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അരിയസച്ചാനി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമധാരണസുത്തം

൧൦൯൫. "ധാരേഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി? ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി. "യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ധാരേസി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി? "ദുക്ഖം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പഠമം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി; ദുക്ഖസമുദയം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ദുതിയം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി; ദുക്ഖനിരോധം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ തതിയം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി; ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി. ഏവം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി.

"സാധു സാധു, ഭിക്ഖു! സാധു ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, ധാരേസി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീതി. ദുക്ഖം ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ പഠമം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി; ദുക്ഖസമുദയം [ദുക്ഖസമുദയോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ ദുതിയം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി; ദുക്ഖനിരോധം [ദുക്ഖനിരോധോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ തതിയം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി; ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ [ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിപടിപദം (പീ॰), ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം (ക॰)] ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, ധാരേഹി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീതി.

"തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖു, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ"തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയധാരണസുത്തം

൧൦൯൬. "ധാരേഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി? ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഹം ഖോ, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി.

"യഥാ കഥം പന ത്വം, ഭിക്ഖു, ധാരേസി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ"തി? "ദുക്ഖം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ പഠമം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി. യോ ഹി കോചി, ഭന്തേ, സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവം വദേയ്യ - 'നേതം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം യം സമണേന ഗോതമേന ദേസിതം. അഹമേതം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം പച്ചക്ഖായ അഞ്ഞം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം പഞ്ഞപേസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ദുക്ഖസമുദയം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം ദേസിതം ധാരേമി. യോ ഹി കോചി, ഭന്തേ, സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവം വദേയ്യ - 'നേതം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം യം സമണേന ഗോതമേന ദേസിതം. അഹമേതം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ചതുത്ഥം

അരിയസച്ചം പച്ചക്ഖായ അഞ്ഞം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം പഞ്ഞപേസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ഏവം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ധാരേമി ഭഗവതാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീ''തി.

''സാധു സാധു, ഭിക്ഖു! സാധു ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, ധാരേസി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീതി. ദുക്ഖം ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ പഠമം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി. യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖു, സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവം വദേയ്യ - 'നേതം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം യം സമണേന ഗോതമേന ദേസിതം. അഹമേതം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം പച്ചക്ഖായ അഞ്ഞം ദുക്ഖം പഠമം അരിയസച്ചം പഞ്ഞപേസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ദുക്ഖസമുദയം ഖോ, ഭിക്ഖു... പേ... ദുക്ഖനിരോധം ഖോ, ഭിക്ഖു...പേ... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം ദേസിതം, തഥാ നം ധാരേഹി. യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖു, സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവം വദേയ്യ - 'നേതം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം യം സമണേന ഗോതമേന ദേസിതം . അഹമേതം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം പച്ചക്ഖായ അഞ്ഞം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം ചതുത്ഥം അരിയസച്ചം പഞ്ഞപേസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. ഏവം ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, ധാരേഹി മയാ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി ദേസിതാനീതി.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖു, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. അവിജ്ജാസുത്തം

൧൦൭൭. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''അവിജ്ജാ, അവിജ്ജാ'തി ഭന്തേ, വുച്ചതി. കതമാ നു ഖോ, ഭന്തേ, അവിജ്ജാ; കിത്താവതാ ച അവിജ്ജാഗതോ ഹോതീ''തി? ''യം ഖോ, ഭിക്ഖു, ദുക്ഖേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധേ അഞ്ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അഞ്ഞാണം - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖു, അവിജ്ജാ; എത്താവതാ ച അവിജ്ജാഗതോ ഹോതീ''തി.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖു, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. സത്തമം.

൮. വിജ്ജാസുത്തം

൧൦൭൮. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''വിജ്ജാ, വിജ്ജാ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കതമാ നു ഖോ, ഭന്തേ, വിജ്ജാ; കിത്താവതാ ച വിജ്ജാഗതോ ഹോതീ''തി? ''യം ഖോ, ഭിക്ഖു, ദുക്ഖേ ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേ ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധേ ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ ഞാണം - അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖു, വിജ്ജാ; എത്താവതാ ച വിജ്ജാഗതോ ഹോതീ''തി.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖു, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. അട്ഠമം.

൯. സങ്കാസനസുത്തം

൧൦൮൯. “‘ഇദം ദുക്ഖം അരിയസച്ച’ന്തി ഭിക്ഖവേ, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ വണ്ണാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ സങ്കാസനാ - ‘ഇതിപിദം ദുക്ഖം അരിയസച്ച’ന്തി ; ഇദം ദുക്ഖസമുദയം...പേ॰... ഇദം ദുക്ഖനിരോധം...പേ॰... ‘ഇദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ച’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ വണ്ണാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ സങ്കാസനാ - ‘ഇതിപിദം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ച’ന്തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. നവമം.

൧൦. തഥസുത്തം

൧൦൯൦. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, തഥാനി അവിതഥാനി അനഞ്ഞഥാനി. കതമാനി ചത്താരി? ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി, ഭിക്ഖവേ, തഥമേതം അവിതഥമേതം അനഞ്ഞഥമേതം ; ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി തഥമേതം അവിതഥമേതം അനഞ്ഞഥമേതം; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി തഥമേതം അവിതഥമേതം അനഞ്ഞഥമേതം; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി തഥമേതം അവിതഥമേതം അനഞ്ഞഥമേതം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി തഥാനി അവിതഥാനി അനഞ്ഞഥാനി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ദസമം.

ധമ്മചക്കപ്പവത്തനവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ധമ്മചക്കം തഥാഗതം, ഖന്ധാ ആയതനേന ച;
ധാരണാ ച ദ്വേ അവിജ്ജാ, വിജ്ജാ സങ്കാസനാ തഥാതി.

൩. കോടിഗാമവഗ്ഗോ

൧. പഠമകോടിഗാമസുത്തം

൧൦൯൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ വജ്ജീസു വിഹരതി കോടിഗാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ചതുന്നം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനം അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച”.

“കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചസ്സ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ

തുമ്ഹാകഞ്ച. ദുക്ഖസമുദയസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച. തയിദം, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം അരിയസച്ചം അനുബുദ്ധം പടിവിദ്ധം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം അനുബുദ്ധം പടിവിദ്ധം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം അനുബുദ്ധം പടിവിദ്ധം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം അനുബുദ്ധം പടിവിദ്ധം; ഉച്ഛിന്നാ ഭവതണ്ഹാ, ഖീണാ ഭവനേത്തി; നത്ഥിദാനി പുനബ്ഭവോ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം, യഥാഭൂതം അദസ്സനാ;
സംസിതം [സംസരിതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) ദീ॰ നി॰ ൨.൧൫൫] ദീഘമദ്ധാനം, താസു താസ്വേവ ജാതിസു.

''താനി [യാനി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ഏതാനി ദിട്ഠാനി, ഭവനേത്തി സമൂഹതാ;
ഉച്ഛിന്നം മൂലം ദുക്ഖസ്സ, നത്ഥിദാനി പുനബ്ഭവോ''തി. പഠമം;

൨. ദുതിയകോടിഗാമസുത്തം

൧൦൯൨. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു വാ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു വാ ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, ന ച പനേതേ ആയസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥം വാ ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥം വാ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തി.

''യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സമണേസു ചേവ സമണസമ്മതാ ബ്രാഹ്മണേസു ച ബ്രാഹ്മണസമ്മതാ, തേ ച പനായസ്മന്തോ സാമഞ്ഞത്ഥഞ്ച ബ്രഹ്മഞ്ഞത്ഥഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരന്തീ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''യേ ദുക്ഖം നപ്പജാനന്തി, അഥോ ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
യത്ഥ ച സബ്ബസോ ദുക്ഖം, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി.

“തഞ്ച മഗ്ഗം ന ജാനന്തി, ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം;
ചേതോവിമുത്തിഹീനാ തേ, അഥോ പഞ്ഞാവിമുത്തിയാ;
അഭബ്ബാ തേ അന്തകിരിയായ, തേ വേ ജാതിജരൂപഗാ.

“യേ ച ദുക്ഖം പജാനന്തി, അഥോ ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
യത്ഥ ച സബ്ബസോ ദുക്ഖം, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി.

“തഞ്ച മഗ്ഗം പജാനന്തി, ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം;
ചേതോവിമുത്തിസമ്പന്നാ, അഥോ പഞ്ഞാവിമുത്തിയാ;
സബ്ബാ തേ അന്തകിരിയായ, ന തേ ജാതിജരൂപഗാ”തി. ദുതിയം;

൩. സമ്മാസമ്ബുദ്ധസുത്തം

൧൦൯൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അരിയസച്ചാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുദ്ധത്താ തഥാഗതോ ‘അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ’തി വുച്ചതി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

൪. അരഹന്തസുത്തം

൧൦൯൪. സാവത്ഥിനിദാനം. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝിംസു, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝിംസു. യേ ഹി [യേപി ഹി (ബഹൂസു)] കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝിസ്സന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝിസ്സന്തി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝന്തി, സബ്ബേ തേ ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝന്തി.

“കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. യേ ഹി, കേചി, ഭിക്ഖവേ, അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝിംസു...പേ॰... അഭിസമ്ബുജ്ഝിസ്സന്തി...പേ॰... അഭിസമ്ബുജ്ഝന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനി യഥാഭൂതം അഭിസമ്ബുജ്ഝന്തി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ആസവക്ഖയസുത്തം

൧൦൯൫. “ജാനതോഹം, ഭിക്ഖവേ, പസ്സതോ ആസവാനം ഖയം വദാമി, നോ അജാനതോ അപസ്സതോ. കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ജാനതോ പസ്സതോ ആസവാനം

ഖയോ ഹോതി? 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി, ഭിക്ഖവേ, ജാനതോ പസ്സതോ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി ജാനതോ പസ്സതോ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി ജാനതോ പസ്സതോ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി ജാനതോ പസ്സതോ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ ആസവാനം ഖയോ ഹോതി.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. മിത്തസുത്തം

൧൦൯൬. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ - തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ.

''കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖസമുദയസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖനിരോധസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, അനുകമ്പേയ്യാഥ, യേ ച സോതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യും - മിത്താ വാ അമച്ചാ വാ ഞാതീ വാ സാലോഹിതാ വാ തേ വോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ സമാദപേതബ്ബാ നിവേസേതബ്ബാ പതിട്ഠാപേതബ്ബാ.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. ഛട്ഠം.

൭. തഥസുത്തം

൧൦൯൭. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അരിയസച്ചാനി തഥാനി അവിതഥാനി അനഞ്ഞഥാനി; തസ്മാ 'അരിയസച്ചാനീ'തി വുച്ചന്തി.

''തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. സത്തമം.

൮. ലോകസുത്തം

൧൦൯൮. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം. സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ തഥാഗതോ അരിയോ; തസ്മാ 'അരിയസച്ചാനീ'തി വുച്ചന്തി''.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. അട്ഠമം.

൯. പരിഞ്ഞേയ്യസുത്തം

൧൦൯൯. “ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചാനി. കതമാനി ചത്താരി? ദുക്ഖം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അരിയസച്ചാനി. ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം അത്ഥി അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞേയ്യം, അത്ഥി അരിയസച്ചം പഹാതബ്ബം, അത്ഥി അരിയസച്ചം സച്ഛികാതബ്ബം, അത്ഥി അരിയസച്ചം ഭാവേതബ്ബം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞേയ്യം? ദുക്ഖം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസച്ചം പരിഞ്ഞേയ്യം, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം പഹാതബ്ബം, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം സച്ഛികാതബ്ബം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ അരിയസച്ചം ഭാവേതബ്ബം.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. നവമം.

൧൦. ഗവമ്പതിസുത്തം

൧൧൦൦. ഏകം സമയം സമ്ബഹുലാ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ചേതേസു [ചേതിയേസു (സ്യാ॰)] വിഹരന്തി സഹഞ്ചനികേ [സഹജനിയേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)]. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാനം ഥേരാനം ഭിക്ഖൂനം പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - “യോ നു ഖോ, ആവുസോ, ദുക്ഖം പസ്സതി ദുക്ഖസമുദയമ്പി സോ പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധമ്പി പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദമ്പി പസ്സതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ഗവമ്പതി ഥേരോ [ഗവമ്പതിത്ഥേരോ (സ്യാ॰ കം॰)] ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം, സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - ‘യോ , ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖം പസ്സതി ദുക്ഖസമുദയമ്പി സോ പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധമ്പി പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദമ്പി പസ്സതി. യോ ദുക്ഖസമുദയം പസ്സതി ദുക്ഖമ്പി സോ പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധമ്പി പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദമ്പി പസ്സതി. യോ ദുക്ഖനിരോധം പസ്സതി ദുക്ഖമ്പി സോ പസ്സതി, ദുക്ഖസമുദയമ്പി പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദമ്പി പസ്സതി. യോ ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം പസ്സതി ദുക്ഖമ്പി സോ പസ്സതി, ദുക്ഖസമുദയമ്പി പസ്സതി, ദുക്ഖനിരോധമ്പി പസ്സതീ’”തി. ദസമം.

കോടിഗാമവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ വജ്ജീ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, അരഹം ആസവക്ഖയോ;

മിത്തം തഥാ ച ലോകോ ച, പരിഞ്ഞേയ്യം ഗവമ്പതീതി.

๕. സീസപാവനവഗ്ഗോ

๑. സീസപാവനസുത്തം

๑๑๐๑. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി സീസപാവനേ [സിംസപാവനേ (സീ॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്താനി സീസപാപണ്ണാനി പാണിനാ ഗഹേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാനി വാ മയാ പരിത്താനി സീസപാപണ്ണാനി പാണിനാ ഗഹിതാനി യദിദം ഉപരി സീസപാവനേ"തി? "അപ്പമത്തകാനി , ഭന്തേ, ഭഗവതാ പരിത്താനി സീസപാപണ്ണാനി പാണിനാ ഗഹിതാനി; അഥ ഖോ ഏതാനേവ ബഹുതരാനി യദിദം ഉപരി സീസപാവനേ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏതദേവ ബഹുതരം യം വോ മയാ അഭിഞ്ഞായ അനക്ഖാതം. കസ്മാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ അനക്ഖാതം? ന ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥസംഹിതം നാദിബ്രഹ്മചരിയകം ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി; തസ്മാ തം മയാ അനക്ഖാതം".

"കിഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, മയാ അക്ഖാതം? 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി, ഭിക്ഖവേ, മയാ അക്ഖാതം, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി മയാ അക്ഖാതം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി മയാ അക്ഖാതം, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി മയാ അക്ഖാതം".

"കസ്മാ ചേതം, ഭിക്ഖവേ, മയാ അക്ഖാതം? ഏതഞ്ഹി, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥസംഹിതം ഏതം ആദിബ്രഹ്മചരിയകം ഏതം നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി; തസ്മാ തം മയാ അക്ഖാതം .

"തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ"തി. പഠമം.

๒. ഖദിരപത്തസുത്തം

๑๑๐๒. "യോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

"സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ഖദിരപത്താനം വാ സരലപത്താനം [പലാസപത്താനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ആമലകപത്താനം വാ പുടം കരിത്വാ ഉദകം വാ താലപത്തം വാ ആഹരിസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച...പേ॰...

ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ'തി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച, ദുക്ഖസമുദയം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച, ദുക്ഖനിരോധം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ'തി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം പദുമപത്താനം വാ പലാസപത്താനം വാ മാലുവപത്താനം വാ പുടം കരിത്വാ ഉദകം വാ താലപത്തം വാ ആഹരിസ്സാമീ'തി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ - 'അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ'തി - ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ദുതിയം.

൩. ദണ്ഡസുത്തം

൧൧൩൩. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡോ ഉപരിവേഹാസം ഖിത്തോ സകിമ്പി മൂലേന നിപതതി, സകിമ്പി അഗ്ഗേന നിപതതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജാനീവരണാ സത്താ തണ്ഹാസംയോജനാ സന്ധാവന്താ സംസരന്താ [തണ്ഹാസംയോജനബന്ധാ സന്ധാവതാ (ക॰)] സകിമ്പി അസ്മാ ലോകാ പരം ലോകം ഗച്ഛന്തി, സകിമ്പി പരസ്മാ ലോകാ ഇമം ലോകം ആഗച്ഛന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

ർ. ചേലസുത്തം

൧൧൩ർ. “ആദിത്തേ , ഭിക്ഖവേ, ചേലേ വാ സീസേ വാ കിമസ്സ കരണീയ”ന്തി? “ആദിത്തേ, ഭന്തേ, ചേലേ വാ സീസേ വാ, തസ്സേവ ചേലസ്സ വാ സീസസ്സ വാ നിബ്ബാപനായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയ”ന്തി.

“ആദിത്തം, ഭിക്ഖവേ, ചേലം വാ സീസം വാ അജ്ഝുപേക്ഖിത്വാ അമനസികരിത്വാ അനഭിസമേതാനം ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ചതുത്ഥം.

൫. സത്തിസതസുത്തം

൧൧൩൫. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ വസ്സസതായുകോ വസ്സസതജീവീ. തമേനം ഏവം വദേയ്യ - ‘ഏഹമ്ഭോ പുരിസ, പുബ്ബണ്ഹസമയം തം സത്തിസതേന ഹനിസ്സന്തി, മജ്ഝന്ഹികസമയം സത്തിസതേന ഹനിസ്സന്തി, സായന്ഹസമയം സത്തിസതേന ഹനിസ്സന്തി. സോ ഖോ ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, ദിവസേ ദിവസേ തീഹി തീഹി സത്തിസതേഹി ഹഞ്ഞമാനോ വസ്സസതായുകോ വസ്സസതജീവീ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന അനഭിസമേതാനി ചത്താരി അരിയസച്ചാനി അഭിസമേസ്സസീ’’’തി.

‘‘അത്ഥവസികേന, ഭിക്ഖവേ, കുലപുത്തേന അലം ഉപഗന്തും. തം കിസ്സ ഹേതു? അനമതഗ്ഗോയം, ഭിക്ഖവേ, സംസാരോ; പുബ്ബാ കോടി നപ്പഞ്ഞായതി സത്തിപ്പഹാരാനം അസിപ്പഹാരാനം ഉസുപ്പഹാരാനം ഫരസുപ്പഹാരാനം [അസിപ്പഹാരാനം ഫരസുപ്പഹാരാനം (ക॰)]. ഏവഞ്ചേതം, ഭിക്ഖവേ, അസ്സ. ന ഖോ പനാഹം, ഭിക്ഖവേ, സഹ ദുക്ഖേന, സഹ ദോമനസ്സേന ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം അഭിസമയം വദാമി; അപി ചാഹം, ഭിക്ഖവേ, സഹാവ സുഖേന, സഹാവ സോമനസ്സേന ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം അഭിസമയം വദാമി. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

‘‘തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. പഞ്ചമം.

൬. പാണസുത്തം

൧൧൩൬. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ യം ഇമസ്മിം ജമ്ബുദീപേ തിണകട്ഠസാഖാപലാസം തച്ഛേത്വാ ഏകജ്ഝം സംഹരേയ്യ; ഏകജ്ഝം സംഹരിത്വാ സൂലം കരേയ്യ. സൂലം കരിത്വാ യേ മഹാസമുദ്ദേ മഹന്തകാ പാണാ തേ മഹന്തകേസു സൂലേസു ആവുനേയ്യ, യേ മഹാസമുദ്ദേ മജ്ഝിമകാ പാണാ തേ മജ്ഝിമകേസു സൂലേസു ആവുനേയ്യ, യേ മഹാസമുദ്ദേ സുഖുമകാ പാണാ തേ സുഖുമകേസു സൂലേസു ആവുനേയ്യ. അപരിയാദിന്നാ ച, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ഓളാരികാ പാണാ അസ്സു.

‘‘അഥ ഇമസ്മിം ജമ്ബുദീപേ തിണകട്ഠസാഖാപലാസം പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ. ഇതോ ബഹുതരാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ സുഖുമകാ പാണാ, യേ ന സുകരാ സൂലേസു ആവുനിതും. തം കിസ്സ ഹേതു? സുഖുമത്താ , ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവസ്സ. ഏവം മഹാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപായോ. ഏവം മഹന്തസ്മാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപായസ്മാ പരിമുത്തോ ദിട്ഠിസമ്പന്നോ പുഗ്ഗലോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമസൂരിയസുത്തം

൧൧൦൭. ‘‘സൂരിയസ്സ [സുരിയസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ഭിക്ഖവേ, ഉദയതോ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - അരുണുഗ്ഗം. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം യഥാഭൂതം അഭിസമയായ ഏതം പുബ്ബങ്ഗമം ഏതം പുബ്ബനിമിത്തം, യദിദം - സമ്മാദിട്ഠി. തസ്സേതം ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം - ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനിസ്സതി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനിസ്സതി.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയസൂരിയസുത്തം

൧൧൦൮. ‘‘യാവകീവഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ചന്ദിമസൂരിയാ ലോകേ നുപ്പജ്ജന്തി, നേവ താവ മഹതോ ആലോകസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി മഹതോ ഓഭാസസ്സ. അന്ധതമം തദാ ഹോതി അന്ധകാരതിമിസാ . നേവ താവ രത്തിന്ദിവാ [രത്തിദിവാ (ക॰)] പഞ്ഞായന്തി, ന മാസദ്ധമാസാ പഞ്ഞായന്തി, ന ഉതുസംവച്ഛരാ പഞ്ഞായന്തി.

‘‘യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചന്ദിമസൂരിയാ ലോകേ ഉപ്പജ്ജന്തി, അഥ മഹതോ ആലോകസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി മഹതോ ഓഭാസസ്സ. നേവ അന്ധകാരതമം തദാ ഹോതി ന അന്ധകാരതിമിസാ. അഥ രത്തിന്ദിവാ പഞ്ഞായന്തി, മാസദ്ധമാസാ പഞ്ഞായന്തി, ഉതുസംവച്ഛരാ പഞ്ഞായന്തി. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യാവകീവഞ്ച തഥാഗതോ ലോകേ നുപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, നേവ താവ മഹതോ ആലോകസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി മഹതോ ഓഭാസസ്സ. അന്ധതമം തദാ ഹോതി അന്ധകാരതിമിസാ. നേവ താവ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം ആചിക്ഖണാ ഹോതി ദേസനാ പഞ്ഞാപനാ പട്ഠപനാ വിവരണാ വിഭജനാ ഉത്താനീകമ്മം.

‘‘യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, അഥ മഹതോ ആലോകസ്സ പാതുഭാവോ ഹോതി മഹതോ ഓഭാസസ്സ. നേവ അന്ധതമം തദാ ഹോതി ന അന്ധകാരതിമിസാ. അഥ ഖോ ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം ആചിക്ഖണാ ഹോതി ദേസനാ പഞ്ഞാപനാ പട്ഠപനാ വിവരണാ വിഭജനാ ഉത്താനീകമ്മം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ .

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ഇന്ദഖീലസുത്തം

൧൧൦൯. ‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ

വാ മുഖം ഉല്ലോകേന്തി [ഓലോകേന്തി (സീ॰ സ്യാ॰)] - ‘അയം നൂന ഭവം ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതീ’’’തി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, തൂലപിചു വാ കപ്പാസപിചു വാ ലഹുകോ വാതൂപാദാനോ സമേ ഭൂമിഭാഗേ നിക്ഖിത്തോ. തമേനം പുരത്ഥിമോ വാതോ പച്ഛിമേന സംഹരേയ്യ, പച്ഛിമോ വാതോ പുരത്ഥിമേന സംഹരേയ്യ, ഉത്തരോ വാതോ ദക്ഖിണേന സംഹരേയ്യ, ദക്ഖിണോ വാതോ ഉത്തരേന സംഹരേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? ലഹുകത്താ, ഭിക്ഖവേ, കപ്പാസപിചുനോ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനി പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ മുഖം ഉല്ലോകേന്തി - ‘അയം നൂന ഭവം ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതീ’തി. തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം.

“യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ന അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ മുഖം ഉല്ലോകേന്തി - ‘അയം നൂന ഭവം ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതീ’’’തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അയോഖീലോ വാ ഇന്ദഖീലോ വാ ഗമ്ഭീരനേമോ സുനിഖാതോ അചലോ അസമ്പകമ്പീ. പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി, നേവ സങ്കമ്പേയ്യ [നേവ നം സങ്കമ്പേയ്യ (സീ॰ പീ॰)] ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പചാലേയ്യ; പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി, നേവ സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പചാലേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഗമ്ഭീരത്താ, ഭിക്ഖവേ, നേമസ്സ സുനിഖാതത്താ ഇന്ദഖീലസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ച ഖോ കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി…പേ॰… അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ന അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ മുഖം ഉല്ലോകേന്തി - ‘അയം നൂന ഭവം ജാനം ജാനാതി, പസ്സം പസ്സതീ’തി. തം കിസ്സ ഹേതു? സുദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. നവമം.

൧൦. വാദത്ഥികസുത്തം

൧൧൧൦. “യോ ഹി കോചി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വാദത്ഥികോ വാദഗവേസീ - ‘വാദമസ്സ ആരോപേസ്സാമീ’തി, തം വത സഹധമ്മേന സങ്കമ്പേസ്സതി വാ സമ്പകമ്പേസ്സതി വാ സമ്പചാലേസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ഉത്തരായ ചേപി

ദിസായ…പേ॰… ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വാദത്ഥികോ വാദഗവേസീ - ‘വാദമസ്സ ആരോപേസ്സാമീ’തി, തം വത സഹധമ്മേന സങ്കമ്പേസ്സതി വാ സമ്പകമ്പേസ്സതി വാ സമ്പചാലേസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സിലായൂപോ സോളസ കുക്കുകോ. തസ്സസ്സു അട്ഠ കുക്കു ഹേട്ഠാ നേമങ്ഗമാ, അട്ഠ കുക്കു ഉപരിനേമസ്സ. പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി, നേവ സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പചാലേയ്യ; പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ ഭുസാ വാതവുട്ഠി, നേവ സങ്കമ്പേയ്യ ന സമ്പകമ്പേയ്യ ന സമ്പചാലേയ്യ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഗമ്ഭീരത്താ, ഭിക്ഖവേ, നേമസ്സ സുനിഖാതത്താ സിലായൂപസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോ ഹി കോചി ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി; പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വാദത്ഥികോ വാദഗവേസീ ‘വാദമസ്സ ആരോപേസ്സാമീ’തി, തം വത സഹധമ്മേന സങ്കമ്പേസ്സതി വാ സമ്പകമ്പേസ്സതി വാ സമ്പചാലേസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ…പേ॰… ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ ആഗച്ഛേയ്യ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ വാദത്ഥികോ വാദഗവേസീ - ‘വാദമസ്സ ആരോപേസ്സാമീ’തി, തം വത സഹധമ്മേന സങ്കമ്പേസ്സതി വാ സമ്പകമ്പേസ്സതി വാ സമ്പചാലേസ്സതി വാതി - നേതം ഠാനം വിജ്ജതി. തം കിസ്സ ഹേതു? സുദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ദസമം.

സീസപാവനവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സീസപാ ഖദിരോ ദണ്ഡോ, ചേലാ സത്തിസതേന ച;
പാണാ സുരിയൂപമാ ദ്വേധാ, ഇന്ദഖീലോ ച വാദിനോതി.

൫. പപാതവഗ്ഗോ

൧. ലോകചിന്താസുത്തം

൧൧൧൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരോ പുരിസോ രാജഗഹാ നിക്ഖമിത്വാ ‘ലോകചിന്തം ചിന്തേസ്സാമീ’തി യേന സുമാഗധാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സുമാഗധായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ നിസീദി ലോകചിന്തം ചിന്തേന്തോ. അദ്ദസാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ പുരിസോ സുമാഗധായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം [ചതുരങ്ഗിനിസേനം (ക॰)] ഭിസമുളാലം [ഭിസമൂലാലം

(പീ॰ ക॰)] പവിസന്തം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - ‘ഉമ്മത്തോസ്മി നാമാഹം, വിചേതോസ്മി നാമാഹം! യം ലോകേ നത്ഥി തം മയാ ദിട്ഠ’’’ന്തി.

‘‘അഥ ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ നഗരം പവിസിത്വാ മഹാജനകായസ്സ ആരോചേസി - ‘ഉമ്മത്തോസ്മി നാമാഹം, ഭന്തേ, വിചേതോസ്മി നാമാഹം, ഭന്തേ! യം ലോകേ നത്ഥി തം മയാ ദിട്ഠ’’’ന്തി. ‘‘കഥം പന ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, ഉമ്മത്തോ കഥം വിചേതോ? കിഞ്ച ലോകേ നത്ഥി യം തയാ ദിട്ഠ’’ന്തി? ‘‘ഇധാഹം, ഭന്തേ, രാജഗഹാ നിക്ഖമിത്വാ ‘ലോകചിന്തം ചിന്തേസ്സാമീ’തി യേന സുമാഗധാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ സുമാഗധായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ നിസീദിം ലോകചിന്തം ചിന്തേന്തോ. അദ്ദസം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, സുമാഗധായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം ഭിസമുളാലം പവിസന്തം. ഏവം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഉമ്മത്തോ ഏവം വിചേതോ. ഇദഞ്ച ലോകേ നത്ഥി യം മയാ ദിട്ഠ’’ന്തി. ‘‘തഗ്ഘ ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, ഉമ്മത്തോ തഗ്ഘ വിചേതോ. ഇദഞ്ച ലോകേ നത്ഥി യം തയാ ദിട്ഠ’’ന്തി.

‘‘തം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സോ പുരിസോ ഭൂതംയേവ അദ്ദസ, നോ അഭൂതം. ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. തസ്മിം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഗാമേ ദേവാ ജിനിംസു, അസുരാ പരാജിനിംസു. പരാജിതാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അസുരാ ഭീതാ ഭിസമുളാലേന അസുരപുരം പവിസിംസു ദേവാനംയേവ മോഹയമാനാ.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, മാ ലോകചിന്തം ചിന്തേഥ - ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി വാ ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി വാ, ‘അന്തവാ ലോകോ’തി വാ ‘അനന്തവാ ലോകോ’തി വാ, ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ, ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി വാ. തം കിസ്സ ഹേതു? നേസാ, ഭിക്ഖവേ, ചിന്താ അത്ഥസംഹിതാ നാദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

‘‘ചിന്തേന്താ ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി ചിന്തേയ്യാഥ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി ചിന്തേയ്യാഥ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, ചിന്താ അത്ഥസംഹിതാ ഏസാ ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ ഏസാ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. പഠമം.

൨. പപാതസുത്തം

൧൧൧൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ആയാമ, ഭിക്ഖവേ, യേന പടിഭാനകൂടോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ ദിവാവിഹാരായാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി

ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. അഥ ഖോ ഭഗവാ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം യേന പടിഭാനകൂടോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു പടിഭാനകൂടേ മഹന്തം പപാതം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "മഹാ വതായം, ഭന്തേ, പപാതോ സുഭയാനകോ, ഭന്തേ, പപാതോ. അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇമമ്ഹാ പപാതാ അഞ്ഞോ പപാതോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ"തി? "അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, ഇമമ്ഹാ പപാതാ അഞ്ഞോ പപാതോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ"തി.

"കതമോ പന, ഭന്തേ, ഇമമ്ഹാ പപാതാ അഞ്ഞോ പപാതോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ"തി? "യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി, ജരാസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി , മരണസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി. തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരതാ ജരാസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരതാ മരണസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരതാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരതാ ജാതിസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരോന്തി, ജരാസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരോന്തി, മരണസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരോന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരോന്തി. തേ ജാതിസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരിത്വാ ജരാസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരിത്വാ മരണസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരിത്വാ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അഭിസങ്ഖരിത്വാ ജാതിപപാതമ്പി പപതന്തി, ജരാപപാതമ്പി പപതന്തി, മരണപപാതമ്പി പപതന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസപപാതമ്പി പപതന്തി. തേ ന പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. 'ന പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ'തി വദാമി".

"യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി, ജരാസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി, മരണസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി. തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അനഭിരതാ, ജരാസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അനഭിരതാ, മരണസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അനഭിരതാ, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു

അനഭിരതാ, ജാതിസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ നാഭിസങ്ഖരോന്തി, ജരാസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ നാഭിസങ്ഖരോന്തി, മരണസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ നാഭിസങ്ഖരോന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ നാഭിസങ്ഖരോന്തി. തേ ജാതിസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അനഭിസങ്ഖരിത്വാ, ജരാസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അനഭിസങ്ഖരിത്വാ, മരണസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അനഭിസങ്ഖരിത്വാ, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസസംവത്തനികേപി സങ്ഖാരേ അനഭിസങ്ഖരിത്വാ, ജാതിപപാതമ്പി നപ്പപതന്തി, ജരാപപാതമ്പി നപ്പപതന്തി, മരണപപാതമ്പി നപ്പപതന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസപപാതമ്പി നപ്പപതന്തി. തേ പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. 'പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ'തി വദാമി".

"തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ"തി. ദുതിയം.

൩. മഹാപരിളാഹസുത്തം

൧൧൧൩. "അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, മഹാപരിളാഹോ നാമ നിരയോ. തത്ഥ യം കിഞ്ചി ചക്ഖുനാ രൂപം പസ്സതി, അനിട്ഠരൂപഞ്ഞേവ പസ്സതി നോ ഇട്ഠരൂപം; അകന്തരൂപഞ്ഞേവ പസ്സതി നോ കന്തരൂപം; അമനാപരൂപഞ്ഞേവ പസ്സതി നോ മനാപരൂപം. യം കിഞ്ചി സോതേന സദ്ദം സുണാതി...പേ॰... യം കിഞ്ചി കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസതി...പേ॰... യം കിഞ്ചി മനസാ ധമ്മം വിജാനാതി, അനിട്ഠരൂപഞ്ഞേവ വിജാനാതി നോ ഇട്ഠരൂപം; അകന്തരൂപഞ്ഞേവ വിജാനാതി നോ കന്തരൂപം; അമനാപരൂപഞ്ഞേവ വിജാനാതി നോ മനാപരൂപ"ന്തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "മഹാ വത സോ, ഭന്തേ, പരിളാഹോ, സുമഹാ വത സോ, ഭന്തേ, പരിളാഹോ! അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ പരിളാഹാ അഞ്ഞോ പരിളാഹോ മഹന്തതരോ ചേവ ഭയാനകതരോ ചാ"തി? "അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, ഏതമ്ഹാ പരിളാഹാ അഞ്ഞോ പരിളാഹോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ"തി.

"കതമോ പന, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ പരിളാഹാ അഞ്ഞോ പരിളാഹോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ"തി? "യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി...പേ॰... അഭിരതാ...പേ॰... അഭിസങ്ഖരോന്തി...പേ॰... അഭിസങ്ഖരിത്വാ ജാതിപരിളാഹേനപി പരിഡയ്ഹന്തി, ജരാപരിളാഹേനപി പരിഡയ്ഹന്തി, മരണപരിളാഹേനപി പരിഡയ്ഹന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസപരിളാഹേനപി പരിഡയ്ഹന്തി . തേ ന പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. 'ന പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ'തി വദാമി".

“യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി. തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി…പേ॰… അനഭിരതാ…പേ॰… നാഭിസങ്ഖരോന്തി…പേ॰… അനഭിസങ്ഖരിത്വാ ജാതിപരിളാഹേനപി ന പരിഡയ്ഹന്തി, ജരാപരിളാഹേനപി ന പരിഡയ്ഹന്തി, മരണപരിളാഹേനപി ന പരിഡയ്ഹന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസപരിളാഹേനപി ന പരിഡയ്ഹന്തി. തേ പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. ‘പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി”.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

൪. കൂടാഗാരസുത്തം

൧൧൧൪. “യോ ഹി, ഭിക്ഖവേ [യോ ച ഖോ ഭിക്ഖവേ (സ്യാ॰ ക॰)], ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ’തി – നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം കൂടാഗാരസ്സ ഹേട്ഠിമം ഘരം അകരിത്വാ ഉപരിമം ഘരം ആരോപേസ്സാമീ’തി – നേതം ഠാനം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അനഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ’തി – നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ’തി – ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം കൂടാഗാരസ്സ ഹേട്ഠിമം ഘരം കരിത്വാ ഉപരിമം ഘരം ആരോപേസ്സാമീ’തി – ഠാനമേതം വിജ്ജതി; ഏവമേവ ഖോ , ഭിക്ഖവേ, യോ ഏവം വദേയ്യ – ‘അഹം ദുക്ഖം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച…പേ॰… ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിം പടിപദം അരിയസച്ചം യഥാഭൂതം അഭിസമേച്ച സമ്മാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സാമീ’തി – ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

“തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. വാലസുത്തം

൧൧൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസി. അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ സമ്ബഹുലേ ലിച്ഛവികുമാരകേ സന്ഥാഗാരേ ഉപാസനം കരോന്തേ, ദൂരതോവ സുഖുമേന താളച്ഛിഗ്ഗളേന അസനം അതിപാതേന്തേ, പോങ്ഖാനുപോങ്ഖം [പോഖാനുപോഖം (സ്യാ॰ കം॰)] അവിരാധിതം. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - ''സിക്ഖിതാ വതിമേ ലിച്ഛവികുമാരകാ, സുസിക്ഖിതാ വതിമേ ലിച്ഛവികുമാരകാ; യത്ര ഹി നാമ ദൂരതോവ സുഖുമേന താളച്ഛിഗ്ഗളേന അസനം അതിപാതേസ്സന്തി പോങ്ഖാനുപോങ്ഖം അവിരാധിത''ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ വേസാലിം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധാഹം, ഭന്തേ, പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ വേസാലിം പിണ്ഡായ പാവിസിം . അദ്ദസം ഖ്വാഹം, ഭന്തേ സമ്ബഹുലേ ലിച്ഛവികുമാരകേ സന്ഥാഗാരേ ഉപാസനം കരോന്തേ ദൂരതോവ സുഖുമേന താളച്ഛിഗ്ഗളേന അസനം അതിപാതേന്തേ പോങ്ഖാനുപോങ്ഖം അവിരാധിതം'. ദിസ്വാന മേ ഏതദഹോസി - ''സിക്ഖിതാ വതിമേ ലിച്ഛവികുമാരകാ, സുസിക്ഖിതാ വതിമേ ലിച്ഛവികുമാരകാ; യത്ര ഹി നാമ ദൂരതോവ സുഖുമേന താളച്ഛിഗ്ഗളേന അസനം അതിപാതേസ്സന്തി പോങ്ഖാനുപോങ്ഖം അവിരാധിത''ന്തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, ആനന്ദ, കതമം നു ഖോ ദുക്കരതരം വാ ദുരഭിസമ്ഭവതരം വാ - യോ ദൂരതോവ സുഖുമേന താളച്ഛിഗ്ഗളേന അസനം അതിപാതേയ്യ പോങ്ഖാനുപോങ്ഖം അവിരാധിതം, യോ വാ സത്തധാ ഭിന്നസ്സ വാലസ്സ കോടിയാ കോടിം പടിവിജ്ഝേയ്യാ''തി? ''ഏതദേവ, ഭന്തേ, ദുക്കരതരഞ്ചേവ ദുരഭിസമ്ഭവതരഞ്ച യോ വാ [യോ (സീ॰)] സത്തധാ ഭിന്നസ്സ വാലസ്സ കോടിയാ കോടിം പടിവിജ്ഝേയ്യാ''തി. ''അഥ ഖോ [അഥ ഖോ തേ (സ്യാ॰ കം॰)], ആനന്ദ, ദുപ്പടിവിജ്ഝതരം പടിവിജ്ഝന്തി, യേ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പടിവിജ്ഝന്തി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പടിവിജ്ഝന്തി''.

''തസ്മാതിഹാനന്ദ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. അന്ധകാരസുത്തം

൧൧൬. ''അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ലോകന്തരികാ അഘാ അസംവുതാ അന്ധകാരാ അന്ധകാരതിമിസാ, യത്ഥമിമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഏവംമഹിദ്ധികാനം ഏവം മഹാനുഭാവാനം ആഭായ നാനുഭോന്തീ''തി.

ഏവം വുത്തേ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''മഹാ വത സോ, ഭന്തേ, അന്ധകാരോ, സുമഹാ വത സോ, ഭന്തേ, അന്ധകാരോ! അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ അന്ധകാരാ അഞ്ഞോ അന്ധകാരോ മഹന്തതരോ ച

ഭയാനകതരോ ചാ’’തി? ‘‘അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, ഏതമ്ഹാ അന്ധകാരാ അഞ്ഞോ അന്ധകാരോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ’’തി.

‘‘കതമോ പന, ഭന്തേ, ഏതമ്ഹാ അന്ധകാരാ അഞ്ഞോ അന്ധകാരോ മഹന്തതരോ ച ഭയാനകതരോ ചാ’’തി? ‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖു, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു അഭിരമന്തി...പേ॰... അഭിരതാ...പേ॰... അഭിസങ്ഖരോന്തി...പേ॰... അഭിസങ്ഖരിത്വാ ജാതന്ധകാരമ്പി പപതന്തി, ജരന്ധകാരമ്പി പപതന്തി, മരണന്ധകാരമ്പി പപതന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസന്ധകാരമ്പി പപതന്തി. തേ ന പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. ‘ന പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി’’.

‘‘യേ ച ഖോ കേചി, ഭിക്ഖു, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, തേ ജാതിസംവത്തനികേസു സങ്ഖാരേസു നാഭിരമന്തി...പേ॰... അനഭിരതാ...പേ॰... നാഭിസങ്ഖരോന്തി...പേ॰... അനഭിസങ്ഖരിത്വാ ജാതന്ധകാരമ്പി നപ്പപതന്തി , ജരന്ധകാരമ്പി നപ്പപതന്തി, മരണന്ധകാരമ്പി നപ്പപതന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസന്ധകാരമ്പി നപ്പപതന്തി. തേ പരിമുച്ചന്തി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി. ‘പരിമുച്ചന്തി ദുക്ഖസ്മാ’തി വദാമി’’.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമഛിഗ്ഗളയുഗസുത്തം

൧൧൧൭. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ മഹാസമുദ്ദേ ഏകച്ഛിഗ്ഗളം യുഗം പക്ഖിപേയ്യ. തത്രാപിസ്സ കാണോ കച്ഛപോ. സോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു ഖോ കാണോ കച്ഛപോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജന്തോ അമുസ്മിം ഏകച്ഛിഗ്ഗളേ യുഗേ ഗീവം പവേസേയ്യാ’’തി? ‘‘യദി നൂന, ഭന്തേ, കദാചി കരഹചി ദീഘസ്സ അദ്ധുനോ അച്ചയേനാ’’തി.

‘‘ഖിപ്പതരം ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, കാണോ കച്ഛപോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജന്തോ അമുസ്മിം ഏകച്ഛിഗ്ഗളേ യുഗേ ഗീവം പവേസേയ്യ, ന ത്വേവാഹം, ഭിക്ഖവേ, സകിം വിനിപാതഗതേന ബാലേന [വിനീതഗതേന ബഹുലേന (ക॰)] മനുസ്സത്തം വദാമി’’.

തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹേത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, അത്ഥി ധമ്മചരിയാ, സമചരിയാ, കുസലകിരിയാ, പുഞ്ഞകിരിയാ. അഞ്ഞമഞ്ഞഖാദികാ ഏത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, വത്തതി ദുബ്ബലഖാദികാ. തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയഛിഗ്ഗളയുഗസുത്തം

൧൧൧൮. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, അയം മഹാപഥവീ ഏകോദകാ അസ്സ. തത്ര പുരിസോ ഏകച്ഛിഗ്ഗളം യുഗം പക്ഖിപേയ്യ. തമേനം പുരത്ഥിമോ വാതോ പച്ഛിമേന സംഹരേയ്യ, പച്ഛിമോ വാതോ പുരത്ഥിമേന സംഹരേയ്യ, ഉത്തരോ വാതോ ദക്ഖിണേന സംഹരേയ്യ, ദക്ഖിണോ വാതോ ഉത്തരേന സംഹരേയ്യ. തത്രസ്സ കാണോ കച്ഛപോ. സോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, അപി നു ഖോ കാണോ കച്ഛപോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജന്തോ അമുസ്മിം ഏകച്ഛിഗ്ഗളേ യുഗേ ഗീവം പവേസേയ്യാ”തി? “അധിച്ചമിദം, ഭന്തേ, യം സോ കാണോ കച്ഛപോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന സകിം സകിം ഉമ്മുജ്ജന്തോ അമുസ്മിം ഏകച്ഛിഗ്ഗളേ യുഗേ ഗീവം പവേസേയ്യാ”തി.

“ഏവം അധിച്ചമിദം, ഭിക്ഖവേ, യം മനുസ്സത്തം ലഭതി. ഏവം അധിച്ചമിദം, ഭിക്ഖവേ, യം തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഏവം അധിച്ചമിദം, ഭിക്ഖവേ, യം തഥാഗതപ്പവേദിതോ ധമ്മവിനയോ ലോകേ ദിബ്ബതി. തസ്സിദം [തയിദം (?)], ഭിക്ഖവേ, മനുസ്സത്തം ലദ്ധം, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പന്നോ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, തഥാഗതപ്പവേദിതോ ച ധമ്മവിനയോ ലോകേ ദിബ്ബതി.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമസിനേരുപബ്ബതരാജസുത്തം

൧൧൧൯. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സിനേരുസ്സ പബ്ബതരാജസ്സ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിപേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ , കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാ വാ [യാ ച] സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ, യോ വാ [യോ ച (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൨.൮൪] സിനേരുപബ്ബതരാജാ”തി? “ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - സിനേരുപബ്ബതരാജാ; അപ്പമത്തികാ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി സിനേരുപബ്ബതരാജാനം ഉപനിധായ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അഭിസമേതാവിനോ ഏതദേവ ബഹുതരം ദുക്ഖം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകം അവസിട്ഠം. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി, പുരിമം ദുക്ഖക്ഖന്ധം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ യദിദം സത്തക്ഖത്തുപരമതാ; യോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി… പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി”.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയസിനേരുപബ്ബതരാജസുത്തം

൧൧൧൦. ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, സിനേരുപബ്ബതരാജായം പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ, ഠപേത്വാ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ സിനേരുസ്സ പബ്ബതരാജസ്സ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം, യാ വാ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ’’തി? ‘‘ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം സിനേരുസ്സ പബ്ബതരാജസ്സ യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തികാ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി സിനേരുസ്സ പബ്ബതരാജസ്സ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ സത്ത മുഗ്ഗമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ’’തി. ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അഭിസമേതാവിനോ ഏതദേവ ബഹുതരം ദുക്ഖം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകം അവസിട്ഠം. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി, പുരിമം ദുക്ഖക്ഖന്ധം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ യദിദം സത്തക്ഖത്തുപരമതാ; യോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി’’.

‘‘തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ദസമം.

പപാതവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചിന്താ പപാതോ പരിളാഹോ, കൂടം വാലന്ധകാരോ ച;
ഛിഗ്ഗളേന ച ദ്വേ വുത്താ, സിനേരു അപരേ ദുവേതി.

൬. അഭിസമയവഗ്ഗോ

൧. നഖസിഖസുത്തം

൧൧൧൧. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം നഖസിഖായം പംസും ആരോപേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യോ വായം മയാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ, അയം വാ മഹാപഥവീ’’തി? ‘‘ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം യദിദം - മഹാപഥവീ; അപ്പമത്തകായം ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി മഹാപഥവിം ഉപനിധായ ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ’’തി. ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അഭിസമേതാവിനോ ഏതദേവ ബഹുതരം ദുക്ഖം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകം അവസിട്ഠം. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി പുരിമം ദുക്ഖക്ഖന്ധം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ

യദിദം സത്തക്ഖത്തുപരമതാ; യോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി”.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. പഠമം.

൨. പോക്ഖരണീസുത്തം

൧൧൨൨. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പോക്ഖരണീ പഞ്ഞാസയോജനാനി ആയാമേന, പഞ്ഞാസയോജനാനി വിത്ഥാരേന, പഞ്ഞാസയോജനാനി ഉബ്ബേധേന, പുണ്ണാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. തതോ പുരിസോ കുസഗ്ഗേന ഉദകം ഉദ്ധരേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ കുസഗ്ഗേന ഉബ്ഭതം, യം വാ പോക്ഖരണിയാ ഉദക”ന്തി? “ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - പോക്ഖരണിയാ ഉദകം; അപ്പമത്തകം കുസഗ്ഗേന ഉദകം ഉബ്ഭതം. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി പോക്ഖരണിയാ ഉദകം ഉപനിധായ കുസഗ്ഗേന ഉദകം ഉബ്ഭത”ന്തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ”തി. ദുതിയം.

൩. പഠമസംഭേജ്ജസുത്തം

൧൧൨൩. “സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, യത്ഥിമാ മഹാനദിയോ സംസന്ദന്തി സമേന്തി, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, തതോ പുരിസോ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉദ്ധരേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനി, യം വാ സംഭേജ്ജഉദക”ന്തി? “ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - സംഭേജ്ജഉദകം; അപ്പമത്തകാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനി. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി , ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി സംഭേജ്ജഉദകം ഉപനിധായ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനീ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ”തി. തതിയം.

൪. ദുതിയസംഭേജ്ജസുത്തം

൧൧൨൪. “സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, യത്ഥിമാ മഹാനദിയോ സംസന്ദന്തി സമേന്തി, സേയ്യഥിദം - ഗങ്ഗാ, യമുനാ, അചിരവതീ, സരഭൂ, മഹീ, തം ഉദകം പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ, ഠപേത്വാ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി . തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ സംഭേജ്ജഉദകം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം, യാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനീ”തി? “ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം സംഭേജ്ജഉദകം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനി. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി സംഭേജ്ജഉദകം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനീ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമമഹാപഥവീസുത്തം

൧൧൨൫. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ മഹാപഥവിയാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ ഉപനിക്ഖിപേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാ വാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ ഉപനിക്ഖിത്താ, അയം വാ മഹാപഥവീ"തി? "ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - മഹാപഥവീ; അപ്പമത്തികാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ ഉപനിക്ഖിത്താ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി മഹാപഥവിം ഉപനിധായ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ ഉപനിക്ഖിത്താ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ"തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയമഹാപഥവീസുത്തം

൧൧൨൬. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, മഹാപഥവീ പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ ഠപേത്വാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ മഹാപഥവിയാ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം , യാ വാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ അവസിട്ഠാ"തി? "ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം മഹാപഥവിയാ യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തികാ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ അവസിട്ഠാ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി മഹാപഥവിയാ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ സത്ത കോലട്ഠിമത്തിയോ ഗുളികാ അവസിട്ഠാ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ"തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമമഹാസമുദ്ദസുത്തം

൧൧൨൭. "സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ മഹാസമുദ്ദതോ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉദ്ധരേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനി, യം വാ മഹാസമുദ്ദേ ഉദക"ന്തി? "ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം; അപ്പമത്തകാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനി. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം ഉപനിധായ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി ഉബ്ഭതാനീ"തി. "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ"തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയമഹാസമുദ്ദസുത്തം

൧൧൨൮. "സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം പരിക്ഖയം [മഹാസമുദ്ദോ പരിക്ഖയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰) സം॰ നി॰ ൨.൮൫] പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ ഠപേത്വാ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം, യാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനീ"തി? "ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകാനി ദ്വേ വാ തീണി വാ

ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനി. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി മഹാസമുദ്ദേ ഉദകം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ ദ്വേ വാ തീണി വാ ഉദകഫുസിതാനി അവസിട്ഠാനീ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമപബ്ബതൂപമസുത്തം

൧൧൨൯. ''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിപേയ്യ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യാ വാ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ, അയം വാ ഹിമവാ പബ്ബതരാജാ''തി? ''ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - ഹിമവാ പബ്ബതരാജാ; അപ്പമത്തികാ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജാനം ഉപനിധായ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ ഉപനിക്ഖിത്താ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ...പേ॰... യോഗോ കരണീയോ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയപബ്ബതൂപമസുത്തം

൧൧൩൦. ''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഹിമവാ പബ്ബതരാജാ പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ, ഠപേത്വാ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ. തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യം വാ ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം, യാ വാ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ''തി? ''ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തികാ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേന്തി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേന്തി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേന്തി ഹിമവതോ പബ്ബതരാജസ്സ പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ സത്ത സാസപമത്തിയോ പാസാണസക്ഖരാ അവസിട്ഠാ''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകസ്സ ദിട്ഠിസമ്പന്നസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അഭിസമേതാവിനോ ഏതദേവ ബഹുതരം ദുക്ഖം യദിദം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം; അപ്പമത്തകം അവസിട്ഠം. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി പുരിമം ദുക്ഖക്ഖന്ധം പരിക്ഖീണം പരിയാദിന്നം ഉപനിധായ യദിദം സത്തക്ഖത്തുപരമതാ; യോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി''.

''തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. ദസമം.

അഭിസമയവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

നഖസിഖാ പോക്ഖരണീ, സംഭേജ്ജ അപരേ ദുവേ;

പഥവീ ദ്വേ സമുദ്ദാ ദ്വേ, ദ്വേമാ ച പബ്ബതൂപമാതി.

൭. പഠമആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. അഞ്ഞത്രസുത്തം

൧൧൩൧. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം നഖസിഖായം പംസും ആരോപേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യോ വായം മയാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ, അയം വാ മഹാപഥവീ''തി? ''ഏതദേവ , ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - മഹാപഥവീ; അപ്പമത്തകായം ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി മഹാപഥവിം ഉപനിധായ ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ''തി.

''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമത്തകാ തേ സത്താ യേ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അഞ്ഞത്ര മനുസ്സേഹി [മനുസ്സേസു (പീ॰ ക॰)] പച്ചാജായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ''.

''തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യോഗോ കരണീയോ...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യോഗോ കരണീയോ''തി. പഠമം.

൨. പച്ചന്തസുത്തം

൧൧൩൨. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം നഖസിഖായം പംസും ആരോപേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യോ വായം മയാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ, അയം വാ മഹാപഥവീ''തി? ''ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - മഹാപഥവീ; അപ്പമത്തകായം ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി മഹാപഥവിം ഉപനിധായ ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ''തി.

''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമത്തകാ തേ സത്താ യേ മജ്ഝിമേസു ജനപദേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പച്ചന്തിമേസു ജനപദേസു പച്ചാജായന്തി അവിഞ്ഞാതാരേസു മിലക്ഖേസു [മിലക്ഖൂസു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ...പേ॰.... ദുതിയം.

൩. പഞ്ഞാസുത്തം

൧൧൩൩. ... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പന അരിയേന പഞ്ഞാചക്ഖുനാ സമന്നാഗതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അവിജ്ജാഗതാ സമ്മൂള്ഹാ...പേ॰.... തതിയം.

൪. സുരാമേരയസുത്തം

൧൧൩൪. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠാനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ സുരാമേരയമജ്ജപ്പമാദട്ഠാനാ അപടിവിരതാ…പേ॰…. ചതുത്ഥം.

൫. ഓദകസുത്തം

൧൧൩൫. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഥലജാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഉദകജാ. തം കിസ്സ ഹേതു…പേ॰…. പഞ്ചമം.

൬. മത്തേയ്യസുത്തം

൧൧൩൬. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മത്തേയ്യാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അമത്തേയ്യാ…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭. പേത്തേയ്യസുത്തം

൧൧൩൭. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പേത്തേയ്യാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അപേത്തേയ്യാ…പേ॰…. സത്തമം.

൮. സാമഞ്ഞസുത്തം

൧൧൩൮. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ സാമഞ്ഞാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അസാമഞ്ഞാ…പേ॰…. അട്ഠമം.

൯. ബ്രഹ്മഞ്ഞസുത്തം

൧൧൩൯. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അബ്രഹ്മഞ്ഞാ…പേ॰…. നവമം.

൧൦. പചായികസുത്തം

൧൧൪൦. … ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ കുലേ ജേട്ഠാപചായിനോ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ കുലേ അജേട്ഠാപചായിനോതി [അകുലേ ജേട്ഠാപചായിനോതി (സ്യാ॰ കം॰)] …പേ॰…. ദസമം.

പഠമആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

അഞ്ഞത്ര പച്ചന്തം പഞ്ഞാ, സുരാമേരയഓദകാ;

മത്തേയ്യ പേത്തേയ്യാ ചാപി, സാമഞ്ഞം ബ്രഹ്മപചായികന്തി.

൨. ദുതിയആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. പാണാതിപാതസുത്തം

൧൪൧. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പാണാതിപാതാ അപ്പടിവിരതാ. തം കിസ്സ ഹേതു? ...പേ॰.... പഠമം.

൨. അദിന്നാദാനസുത്തം

൧൪൨. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അദിന്നാദാനാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ദുതിയം.

൩. കാമേസുമിച്ഛാചാരസുത്തം

൧൪൩. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... തതിയം.

൪. മുസാവാദസുത്തം

൧൪൪. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മുസാവാദാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മുസാവാദാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ചതുത്ഥം.

൫. പേസുഞ്ഞസുത്തം

൧൪൫. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പിസുണായ വാചായ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... പഞ്ചമം.

൬. ഫരുസവാചാസുത്തം

൧൪൬. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഫരുസായ വാചായ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ഛട്ഠം.

൭. സമ്ഫപ്പലാപസുത്തം

൧൪൭. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ സമ്ഫപ്പലാപാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... സത്തമം.

൮. ബീജഗാമസുത്തം

൧൧൭൮. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ [ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരബ്ഭാ (ക॰)] പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... അട്ഠമം.

൯. വികാലഭോജനസുത്തം

൧൧൭൯. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ വികാലഭോജനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ വികാലഭോജനാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... നവമം.

൧൦. ഗന്ധവിലേപനസുത്തം

൧൧൮൦. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ദസമം.

ദുതിയആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പാണം അദിന്നം കാമേസു, മുസാവാദഞ്ച പേസുഞ്ഞം;
ഫരുസം സമ്ഫപ്പലാപം, ബീജഞ്ച വികാലം ഗന്ധന്തി.

൯. തതിയആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. നച്ചഗീതസുത്തം

൧൧൮൧. ...പേ॰... .

‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ അപ്പടിവിരതാ. തം കിസ്സ ഹേതു... പേ॰.... പഠമം.

൨. ഉച്ചാസയനസുത്തം

൧൧൮൨. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ദുതിയം.

൩. ജാതരൂപരജതസുത്തം

൧൧൮൩. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... തതിയം.

൪. ആമകധഞ്ഞസുത്തം

൧൧൪. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ചതുത്ഥം.

൫. ആമകമംസസുത്തം

൧൧൫. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... പഞ്ചമം.

൬. കുമാരികസുത്തം

൧൧൬. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ [ഇത്ഥികുമാരികാപടിഗ്ഗഹണാ (ക॰)] പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ഛട്ഠം.

൭. ദാസിദാസസുത്തം

൧൧൭. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ [ദാസീദാസപടിഗ്ഗഹണാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... സത്തമം.

൮. അജേളകസുത്തം

൧൧൮. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... അട്ഠമം.

൯. കുക്കുടസൂകരസുത്തം

൧൧൯. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... നവമം.

൧൦. ഹത്ഥിഗവസ്സസുത്തം

൧൨൦. ...പേ॰... "ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ [ഹത്ഥിഗവസ്സവളവാപടിഗ്ഗഹണാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ദസമം.

തതിയആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ നവമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> നച്ചം സയനം രജതം, ധഞ്ഞം മംസം കുമാരികാ;
> ദാസീ അജേളകഞ്ചേവ, കുക്കുടസൂകരഹത്ഥിതി.

൧൦. ചതുത്ഥആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. ഖേത്തവത്ഥുസുത്തം

൧൧൨൧. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... പഠമം.

൨. കയവിക്കയസുത്തം

൧൧൨൨. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ കയവിക്കയാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ കയവിക്കയാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ദുതിയം.

൩. ദൂതേയ്യസുത്തം

൧൧൨൩. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ദൂതേയ്യപഹിനഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ദൂതേയ്യപഹിനഗമനാനുയോഗാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... തതിയം.

൪. തുലാകൂടസുത്തം

൧൧൨൪. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... ചതുത്ഥം.

൫. ഉക്കോടനസുത്തം

൧൧൨൫. ...പേ॰... ''ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ [ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാവിയോഗാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] പടിവിരതാ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ അപ്പടിവിരതാ...പേ॰.... പഞ്ചമം.

൬-൧൧. ഛേദനാദിസുത്തം

൧൧൨൬-൧൧൩൧. ...പേ॰... ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ [സാഹസാകാരാ (ക॰)] പടിവിരതാ ; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ അപ്പടിവിരതാ . തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ...പേ॰... ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ''.

“തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ”തി. ഏകാദസമം.

ചതുത്ഥആമകധഞ്ഞപേയ്യാലവഗ്ഗോ ദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഖേത്തം കായം ദൂതേയ്യഞ്ച, തുലാകൂടം ഉക്കോടനം;
ഛേദനം വധബന്ധനം, വിപരാലോപം സാഹസന്തി.

൧൧. പഞ്ചഗതിപേയ്യാലവഗ്ഗോ

൧. മനുസ്സചുതിനിരയസുത്തം

൧൧൩൨. അഥ ഖോ ഭഗവാ പരിത്തം നഖസിഖായം പംസും ആരോപേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭിക്ഖവേ, കതമം നു ഖോ ബഹുതരം - യോ വായം മയാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ, അയം വാ മഹാപഥവീ”തി? “ഏതദേവ, ഭന്തേ, ബഹുതരം, യദിദം - മഹാപഥവീ; അപ്പമത്തകായം ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ. സങ്ഖമ്പി ന ഉപേതി, ഉപനിധമ്പി ന ഉപേതി, കലഭാഗമ്പി ന ഉപേതി മഹാപഥവിം ഉപനിധായ ഭഗവതാ പരിത്തോ നഖസിഖായം പംസു ആരോപിതോ”തി. “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. പഠമം.

൨. മനുസ്സചുതിതിരച്ഛാനസുത്തം

൧൧൩൩. …പേ॰… “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. ദുതിയം.

൩. മനുസ്സചുതിപേത്തിവിസയസുത്തം

൧൧൩൪. …പേ॰… “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. തതിയം.

൪-൬. മനുസ്സചുതിദേവനിരയാദിസുത്തം

൧൧൩൫-൧൧൩൭. …പേ॰… “ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ മനുസ്സാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰… തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി…പേ॰… പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. ഛട്ഠം.

൭-൯. ദേവചുതിനിരയാദിസുത്തം

൧൧൭൮-൧൧൮൦. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ദേവാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ദേവാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... നവമം.

൧൦-൧൨. ദേവമനുസ്സനിരയാദിസുത്തം

൧൧൮൧-൧൧൮൩. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ ദേവാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ ദേവാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... ദ്വാദസമം.

൧൩-൧൫. നിരയമനുസ്സനിരയാദിസുത്തം

൧൧൮൪-൧൧൮൬. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ നിരയാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ നിരയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... പന്നരസമം.

൧൬-൧൮. നിരയദേവനിരയാദിസുത്തം

൧൧൮൭-൧൧൮൯. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ നിരയാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ നിരയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... അട്ഠാരസമം.

൧൯-൨൧. തിരച്ഛാനമനുസ്സനിരയാദിസുത്തം

൧൧൯൦-൧൧൯൨. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ തിരച്ഛാനയോനിയാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ തിരച്ഛാനയോനിയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... ഏകവീസതിമം.

൨൨-൨൪. തിരച്ഛാനദേവനിരയാദിസുത്തം

൧൧൯൩-൧൧൯൫. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ തിരച്ഛാനയോനിയാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ തിരച്ഛാനയോനിയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി...പേ॰... പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി...പേ॰.... ചതുവീസതിമം.

൨൫-൨൭. പേത്തിമനുസ്സനിരയാദിസുത്തം

൧൧൯൬-൧൧൯൮. ...പേ॰... ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ മനുസ്സേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ

ബഹുതരാ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰… തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി…പേ॰… പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. സത്തവീസതിമം.

൨൮-൨൯. പേത്തിദേവനിരയാദിസുത്തം

൧൧൯൯-൧൨൦൦. …പേ॰… ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ നിരയേ പച്ചാജായന്തി…പേ॰… ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ തിരച്ഛാനയോനിയാ പച്ചാജായന്തി…പേ॰…. ഏകൂനതിംസതിമം.

൩൦. പേത്തിദേവപേത്തിവിസയസുത്തം

൧൨൦൧. …പേ॰… ‘‘ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പകാ തേ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ ദേവേസു പച്ചാജായന്തി; അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ യേ പേത്തിവിസയാ ചുതാ പേത്തിവിസയേ പച്ചാജായന്തി. തം കിസ്സ ഹേതു? അദിട്ഠത്താ ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം. കതമേസം ചതുന്നം ? ദുക്ഖസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖസമുദയസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖനിരോധസ്സ അരിയസച്ചസ്സ, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായ അരിയസച്ചസ്സ’’.

‘‘തസ്മാതിഹ , ഭിക്ഖവേ, ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യോഗോ കരണീയോ, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യോഗോ കരണീയോ’’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. തിംസതിമം.

പഞ്ചഗതിപേയ്യാലവഗ്ഗോ ഏകാദസമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മനുസ്സതോ ചുതാ ഛാപി, ദേവാ ചുതാ നിരയതോ;
തിരച്ഛാനപേത്തിവിസയാ, തിംസമത്തോ ഗതിവഗ്ഗോതി.

സച്ചസംയുത്തം ദ്വാദസമം.

മഹാവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

മഗ്ഗബോജ്ഝങ്ഗം സതിയാ, ഇന്ദ്രിയം സമ്മപ്പധാനം;
ബലിദ്ധിപാദാനുരുദ്ധാ, ഝാനാനാപാനസംയുതം;
സോതാപത്തി സച്ചഞ്ചാതി, മഹാവഗ്ഗോതി വുച്ചതീതി.

മഹാവഗ്ഗസംയുത്തപാളി നിട്ഠിതാ.